HRVATSKA

KNJIŽEVNA

SMOTRA

5

MARULIĆ

2019.

23092

UDK 821.163.42 ISSN 0350-4220

MARULIĆ

HRVATSKA KNJIŽEVNA SMOTRA
ČASOPIS ZA KNJIŽEVNOST I KULTURU

god. 52./2019.
br. 5 (290)
rujan – listopad 2019.

Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
ZAGREB, 2019.

MARULIĆ
Hrvatska književna smotra. Časopis za književnost i kulturu.

Osnivač i izdavač: Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
Zagreb, Trg kralja Tomislava 21
Zastupnik izdavača: Stjepan Razum (stjepan.razum@zg.t-com.hr)

Urednici: Stjepan Razum i Ante Kraljević
Uredničko vieće: Marica Đureković, Ivan Golčić, Josip Jurčić, Ante Kraljević, Branimir Petener, Nedjeljko Pintarić, Stjepan Razum
Ocjenitelj povjestničkih radova: Stjepan Razum

Štilnik: Branimir Petener

Oblikovanje i prielom štiva: SRZC

Likovno rješenje omota: Ante Starčević

© HKD Sv. Jeronima, Zagreb

Godišnje izlazi šest brojeva smotre.
Rukopise primamo elektroničkim putom.

Uredničtvo i uprava:
10.000 Zagreb, Trg kralja Tomislava 21
Tel. (01) 4829-375; (t./f.) 4922-300
hkd.marulic@zg.t-com.hr

Godišnja predplata: 210 kuna
Račun kod Zagrebačke banke (IBAN): **HR30 2360000 1101396418**
Ciena ovoga broja: 35 kuna
Godišnja predplata za inozemstvo: 100 američkih dolara (ili kunska protuvriednost)
Europa: 65 eura (ili kunska protuvriednost)
Uplate šaljite na devizni račun kod Zagrebačke banke Zagreb:
SWIFT ZABA HR 2X **HR30 2360000 1101396418**

Naklada: 500 primjeraka

Tisak i uvez: Grafika Markulin d.o.o., Dolenska 32, Lukavec, Hrvatska
Tiskano u studenome 2019.

Urednička rieč

Peto dvomjesečje, koje obuhvaća mjesece rujan i listopad, posebno je za naše Svetojeronimsko družtvo svake godine, jer u tome razdoblju imamo blagdan našega naslovnika Sv. Jeronima, pred kojime započinjemo održavati Književne večeri četvrtkom. Tako je bilo i ove godine. No, to dvomjesečje bilo je ove godine posebno i po tome, što smo imali veliku nakladničku djelatnost. Osim objave godišnjaka "Danice 2020." i drugih kalendarskih izdanja te četvrtoga broja smotre "Marulić", u proteklome smo dvomjesečju objavili štoviše četiri knjige. Prva je u nizu knjiga dr. zn. Alojza Jembriha "Dragutin Domjanić u novom svjetlu". Objavljena je u zajedničkoj nakladi Pučkog otvorenog učilišta Sveti Ivan Zelina i našega Svetojeronimskoga družtva. Dr. Jembrih dugo se bavi pjesnikom Domjanićem, a u toj je knjizi sjedinio sve Domjanićeve bitne životopisne i književne činjenice, s posebnim naglaskom na Domjanićevim hrvatsko-slovenskim poveznicama.

Svetojeronimsko je družtvo zajedno sa sunakladnikom Hrvatskim družtvom crkvenih glasbenika objavilo knjigu Nike Luburića "Da se ne zaboravi. II. knjiga: Glazbena izvješća iz Sarajeva i Mostara, 2008.–2018.". U toj su knjizi objavljena 63 glasbena izvješća, napisana u desetljeću 2008.–2018. i prvotno objavljivana u časopisu "Sveta Cecilija", a u njima su opisani nastupi pjevačkih zborova iz Sarajeva i Mostara, koje je vodio ili još i dalje vodi glasbenik i pisac Luburić. Ta knjiga ima osobitu vriednost u tome, što njome povezujemo dvie obale Save, t.j. hrvatski narod na lievoj i desnoj obali Save.

Treću je knjigu napisao Ivan Rusarin, naslovivši ju "Paleoantropologija i katolička vjera", s podnaslovom: "Zašto katolik 21. stoljeća može vjerovati u doslovno-poviestnu točnost izvještaja o stvaranju čovjeka, objavljenog u biblijskoj Knjizi Postanka kao što su vjerovali Otci i Naučitelji Katoličke Crkve". Sročitelj, koji se već dvadesetak godina bavi okostnicom stvaranja Svieta i o tome puno piše na mrežnome portalu "Nacija.hr", u toj je knjizi na temelju pra-čovjekoslovnih okaminskih, paleoantropoložkih fosilnih ostataka i na temelju izhoda genetičkih iztraživanja dokazao točnost svetopisamskoga doboslovlja/kronologije, starost Zem-

lje od oko sedam i pol tisuća godina i povjestnost prvoga ljudskoga para – Adama i Eve, od kojih potječe cielo čovječanstvo.

Četvrtu svetojeronimsku knjigu, objavljenu u ovome dvomjesečju, napisao je Stjepan Svedrović, s naslovom "Izbavitelj" i podnaslovom "Kratke priče". U njoj je objavljeno 26 kratkih priča, preko kojih pisac, polazeći od različnih životnih izkustava, potiče čitatelje na radostno djelovanje u korist bližnjih.

Pripremljene su još tri knjige, koje će biti objavljene u šestome dvomjesečju, i o kojima ćemo nekoliko rieči napisati u sljedećemu broju smotre. Svetojeronimski članovi i svi zanimljeni/zainteresirani čitatelji moći će izpuniti svoje duge jesenje i zimske večeri čitanjem, pokraj godišnjaka "Danice" i smotre "Marulića", toga koristnoga, poučnog i zanimljivoga književnoga štiva.

Do kraja mjeseca listopada održane su već četiri Književne večeri četvrtkom, na kojima su govorili predsjednik Stjepan Razum, Ivica Jurjević, mr. zn. Ljerka Smolčec i Mladen Lojkić. Sva su predavanja snimljena i objavljena na omrežju, pa ih je moguće uviek pogledati i poslušati. Ponuda raznih okostnica toliko je bogata, da će Književne večeri četvrtkom biti sve do Božića održavane svakoga tjedna.

+++

Bogu hvala, naša se svetojeronimska družtvena djelatnost liepo razvija i donosi plodove zajedničtva i književnosti. No, naše se hrvatsko družtvo nalazi u vrlo lošemu duhovnome stanju. Grieh i bezzakonje se ozakonjuju i promiču kao nešto dobro, što s dobrime nema nikakve veze. A sve je to posljedica želje hrvatskih političara, ali i drugih javnih osoba, za životom pod skutima ovosvjetskih moćnika. Jedan ugledni suradnik naše smotre napisao je svoj vapaj, koji ovdje prenosimo:

"Normalnu hrvatskom čovjeku, katoliku i domoljubu, u najmanju ruku, neugodno je bilo slušati neki dan zastupnicu Šuicu u tzv. europskome parlamentu, kako se zalaže za pravo žena na pobačaj, to jest za ubojstvo djeteta, za tzv. Instanbulsku konvenciju i tomu slično. Takva podložničtva globalistima uistinu su dno dna ... Budući da je Hrvatska izložena rečenim globalističkim pogiblima, koje provode novokomunisti razpoređeni u dvie najveće stranke, Hrvati trebaju potražiti spas u da-

nomičnoj molitvi za oporavak unesrećene Hrvatske Domovine. Stoga bi, vjerujem, razborito bilo u Uvodniku sljedećega 'Marulića' pozvati čitatelje moliti na rečenu nakanu."

Slušajući vapaj našega suradnika pozivamo sve članove, sve suradnike i sve čitatelje smotre 'Marulić', neka uzdignu svoj vapaj Otcu Nebeskom u ime Isusa Krista Gospodina našega, da nam se smiluje, a mi se pokajemo za svoje osobne i zajedničke griehe te na svojemu životnome putu stanemo pod stieg Isusa Krista, svojega jedinoga vođe i učitelja.

Urednici

Danica BARTULOVIĆ

Neka ostanu vlati zelene
– pjesme

Nakon mene

Sanjam zavičaj,
snovi vraćaju prošlost, koju je odplahnulo vrieme,
u snovima sve živi, sve postaje bliže,
zelena mlada žita posnim njivama bibaju,
a djed moj *starina* častna
u *otanganon* suknenom *kuparanu*
okrajkom njive šeće
i gleda djed zelene vlati, jesu li *mlitave*
ili su *kripne*,
gleda djed mene željan nagledati me se.

Djede moj dragi, i ja sam vlat zrela,
koju *poginje* klas i opominje vrieme,
u mienama života sve tako brzo dođe i ode,
kao da si me još jučer držao u krilu,
pričao mi svog života zgode i nezgode.

I mene čeka odlazak tamo, gdje novo jutro sviće,
istom stazom za tobom i otcem ću poći,
ruku praznih kroz ždrielo mraka morat ću proći,
vi svjetlost mi zračite, da zalutala ne bih.

Bože, koji prolaznost vječnošću kruniš,
nakon mene djeca moja i unučad
neka ostanu vlati zelene,
donesu klas rodan.

O plovi, lađo mala

O plovi,
plovi, lađo mala,
na kriesti velikog *robustnog* vala,
što moćan diže se visoko iznad tebe i prieti,
proleti kroz njega,
kao što ribe hitre prolete.

O plovi, hrabra,
iako sva si izlomljena,
suzama našim okupana,
srdcima našim okriepljena,
nova izdjeljat ćemo ti vesla
od hrastova debla iz naših šuma,
snažne ruke tvojih ribara i težaka,
tvojih branitelja,
svećenika i učitelja
veslat će njima.

O plovi,
plovila si stoljećima,
progonili te kučkovi, pljačkali gusari,
umakla si im iz ždriela,
da u luku mirnu dođeš, ne smiješ stati,
ne daj se brodice razklimana,
zaštukat ćemo ti rupe,
nova *idra* iztkati.

Blažena

Blažena ova zemlja pod suncem,
dom anđela i mučenika i žutog *cmilja,*
sva od ljepote sva od milja,
opet žrtvuju njeno meso i kosti
naši voštani idoli,
bodljama nakanili nas bosti,
dok nam duša ne izkrvari.

Nisu mogli promieniti nam ukus ni ćud,
nisu mogli zatrti plod naših stoljetnih muka,
mi smo jednostavni ljudi,
volimo jednostavan život
bez velike graje i lažnog *glamura,*
svoju kuću,
svoju njivu i polje
i pjevati volimo naše pjesme,
svirati na diplama,
tamburicama i mandolinama,
plesati starinske plesove naše,
kojima narodi diljem Svieta se dive.

Smijati se i svađati,
jednima drugima i nogu podmetati,
pa, Bože moj, takvi su ljudi,
ali smo svoji.

Vječna muka

Da slučajno ustane iz groba
naš znameniti Marin Držić,
napisao bi komediju

o našem vječnom Dundu Maroju.

Ili veliki komediograf Dante Alighieri
morao bi dopisati Božanstvenu komediju,
u nove paklene bezdane duhom zaroniti
stradanja i muka, što narod ih je naš podnio,
prepune su sve postojeće zemaljske jame
svi dosadašnji pakleni krugovi.

Krila sokolova

Jesmo li bili sliepi,
a bilo toliko sunca,
boja i cvieća,
mirisala proljeća, žarila ljeta
a mi zauzdani nepravdama,
zbijeni pod zemljom
mrznuli,
trunuli,
umirali.

Tisuću godina iz nas nicala trava,
kad bismo ustali,
po nama padala kiša olova i stiena,
pod zemlju nas tjerala.

Napokon u snu
sjetili se svog imena,
svojih rieka i planina,
iz koriena izbila mladica,
izrasla nam sokolova krila.

Malkica DUGEČ

Sedam pjesama

Čeznuća iz tuđine

Četrdeset već i sedam ljeta
Proteklo je u burama Svieta
I u skromnoj sobici čeznuća
Za Domajom snova uzkrsnuća.

Protekli su i slobode dani
Smrću, tugom, bolom okovani.
Niti jednog dana nije bilo,
Da mi srdce nije o Domaji snilo.

Prohujalo već je četrdeset sedam
U tuđini probdjevenih ljeta,
Al', ni jedno snu oteti ne dam!

Iz sanja se rodi i sloboda,
Za koju se dragog Boga moli,
Zbilja da je hrvatskoga roda!

26.VII.2019.

Dan za danom

Dan za danom,
Vojnik za vojnikom
Projure u času.
Ne kazuju nikom,
Da u hoda spasu
Već i zorom ranom
Mir u duši biva
I pletu se, pletu
Slobode prediva.
A misli se jate
K'o ptice, u letu,
U brzome hodu
Putem – u slobodu.
A ako se vrate
Dani prohujali,
Ma bolovi mali
Nisu svi prestali,
Još će nade biti,
Da i prošli
Budu dobrodošli
Vjesnici nam sreće,
I više se nikad
Zaboravit ne će.

25.VII.2019.

Kako Hrvat diše

Rekao nam stranac:
"Ne treba vam lanac
Oko vrata, nogu,
Nikad, nikad više,
Već tek oko misli
I govora samo,
Da doznati mogu
I da im odamo,
Kako Hrvat diše!"

A Hrvat ga gleda.
Vezati se ne da
Pa mu odmah ote
Taj lanac sramote
I reče mu tiše:
"I s lancem o vratu
Hrvat ipak diše,
Ne da, da mu tuđin
I zakone piše.
Strancu odat ne će
Tajnu svoje sreće:
Da ga ljubav za Dom
Na život pokreće."

Tko se žrtve za Dom
Ni smrti ne boji,
Njemu robski lanac
I ne pristoji!

13.VIII.2019.

Pred počinak

(Svom pok. suprugu Božo)

Kada god se na počinak spremim,
Gledam ga, gledam
Očima niemim
Pa ni suzi kanut više ne dam.

Promatram šutnjom sliku njeg'vu bliedu,
Prekrivenu već brojnim ljetima.
Milujem u duhu kosu meku, siedu,
Što i danas miris jorgovana ima.

Pred počinak brojim
I sva ljeta prošla
Pa k'o kamen stojim.

Možda i ja snivam,
Da kroz svako novo
Njemu bliže bivam?!

12.VIII.2019.

Rieč hrvatska živi

Rieč hrvatska,
U srdcima
Što se svije,
Da zaboli
I da peče,
Nikada nam težka nije.
Tko ju voli
I ne nieče,
Već njom zbori,
Pjeva, piše,
Njeg ne mori
Nit' mu škodi.
Ta rieč sveta
U slobodi
Kad se rodi,
Njom se diše,
Diči njome.
Na tlu svome
Ona traje.
Ne kupi se,
Ne prodaje,
Već od otca sinu daje
Pa se slavi, jača, ljubi,
I svu vječnost da ustraje,
Da se nikad ne izgubi.
Rieč hrvatska
Nije kriva,
Što u srdcima Hrvata
Dom svoj ima
I u njima
Bezbroj ljeta,
A i zima,
Netaknuta zlom prebiva.

27.VII.2019.

Tri poveznice

Probuđena savjest

Jutros mi u šest
Probudila se sviest,
Pa zahvalih Bogu,
Što u nesviesti
Zlo misliti ne mogu.

Ljudska misao

Misao se uviek kreće:
Nekad gore, nekad dolje,
Nekad slabo, nekad bolje
Umom lieće,
Al' kad jednom
Na tlo pa'ne,
Nikad više ne ustane.

Na što ću misliti

Kad se jednom zbude
Nevolja na putu,
S kog povratka nema
Među dobre ljude,
Hoću l' psovku ljutu
Izreć' tada znati
Il' će misao mi
Luda odlutati,
Pa ću pomisliti,
Da sve naše pute
Bog oduviek prati
Te i momu da će
Na kraj jednom stati.
I nikada više ne ću zalutati.

9.VIII.2019.

Tuđice

Kad rieč tuđa
U govor nam uđe,
Nikada se više
Iz njeg ne izbriše.
Tu se širi,
Razmnaža, šepiri,
Iz svakoga
Kutka tu izviri.

Rieči tuđe
Unakaze moje
Pa ih kroje,
Al' nikad ne znaju,
Što je tvoje,
Ne može bit moje,
Jer se moje
Nikom ne podaju.
Tuđice nam
Ne osvietle lice
Niti zlobu
Tuku nemilice.
Nit je liepo
Nit može bit moje,
Ništa što je
Za moj jezik sliepo,
Što ne zrači
Ljubavlju i vjerom,
Već se s tuđom
Mjeri istom mjerom.
Dragi Bože,
Pomozi nam i Ti,
Oslobodi nas
Od svake rieči tuđe,
Da ni jedna u jezik hrvatski
Više nikad, nikada ne uđe!

10.VIII.2019.

Malkica DUGEČ

Tri pjesme u običnici/prozi

Ne pitaj!

Ne pitaj me, kojim jezikom govorim, već što njime tvorim.
Kako mu se klanjam i što smjeram, kad o njemu sanjam!
Ne pitaj me u času klonuća, je li jezik moja čežnja vruća, je li jezik samo sve blago, što imam?
Ne pitaj me ni za prošle dane njime okajane, za jezik mog roda, što se kupit ne daje, a niti se prodaje.
Nikad, nikad više ne pitaj me odmah nakon boli, je l' se jezik hrvatski diva snagom voli i može li se rad njega odreć' svega, što čovjeku treba i golu i bosu izpod tmurna neba, jer i smrtne rieči nebo nad Hrvatskom od nestanka lieči.
Ne pitaj me više za bure i kiše jezika mi sveta, jer kad jednom ne bude nas više, jezik će Hrvata, vrjedniji od zlata, biti ljubav svieta, voljen ponajviše.
I ne pitaj mene sada niti nikad, jesu li zaboravljene bitke, rane i radost kadikad?
Zaborav je mana, otvorena rana srdca ranjenoga, ali i tu ranu, vjerom ovjenčanu, milost prati Boga.
Svaka rieč hrvatska, slovo zapisano ma i zadnjom nadom ili kradom, zasvietlit će jednom u svitanje rano i svjedočit jasno, da mu oživjeti nikad nije kasno!
Ne pitaj me, brate, je l' hrvatskim jezikom zborim il' mu tajim ime!
Odgovor će biti: "Od prve mi rieči materine ja govorim njime kao sada i Ti, a hrvatsko ime, kad već život mine, i moj grob će jasno govoriti."

29.VII.2019.

Pjesma i priča

Ma i da ju moraš stoput ponoviti, baš u pjesmi svakoj, i težkoj i lakoj, neka priča uviek mora biti.
Priču djeca vole, uz nju Boga mole. Dive joj se ljudi, pa i starac bolan za pričama žudi.
Što je pjesma, što je? Što je priča bez pjesme vodiča?
Bila tuča, bila kiša, pjesma srdce tiša il' od mučnih snova dieli, budi.
Pjesme se ni diete ne boji.
A priča, ma kako zastarjela bila, godi duši pa i suze guši.
Priča često i u dječjim snima anđeoska ima krila pa ih lako uvis pokreće sve do vrta sreće, smieha i veselja, i do javom izpunjenih želja.
Pjesmom čovjek lieči oboljele tugom materinske rieči, a priča je bliža i staru i mladu, jer svi ljudi srdce za priče imadu.
Priča ima snagu i vjere, i križa!
Kada pjesma smjela, s visa doletjela, znade s pričom davnom služiti, tko to, o moj Bože, može njih razdružiti?
Istorodnu pjesmu da sto puta čuješ, u mašti ju opetuješ i s pričom roda povezuješ. Ponavljaš ju unucima.
Kroz nju nove priče, a i pjesme snuješ.
Iz pjesme i priče hrvatskoga roda sloboda nam i mir duše niče!

21.VII.2019.

Svatko svoju priču ima

Svatko od nas, i stari i mladi, svoju priču ima i može ju izpričati svima, da tako gorčinu zasladi.
A kad mu se dar govora pruži pa polako pričat priču stane, pričao bi i noći i dane, ne bi stao, ni kad zora svane.
Nije lako izpričati tako sve nevolje, osmjehe i suze ili samo bol u srdcu svome, vjerovanje u godine bolje.
A još teže povratiti one, što ih zloba na uranku uze.

Svatko od nas živi usred priča, usred svieta, što život goneta, ali nikad, nikad bez vodiča –vjerovanja i zanose sanja.
Svatko od nas svoju priču ima, a i pjesmu, što ju tiho poje, da odagna tugu i bol djece svoje.
Nema pjesme, a nema ni priče, što nezvana u srdcu nam niče, što se voli, štiti i spominje, kad već siede kose inje svagdašnjicom biti počinje.
Moja priča, začeta odavno u doba nam poznato i slavno, još svog kraja nema, a već zla kob i početak u zaborav sprema.
Kako ćemo, i što će sve biti, prestane l' se priča govoriti, nestane li vjere i sjećanja na svu razkoš od priče nam sanja?
Svaki čovjek, pa i Hrvat tako, priču ima, za njom žudi svatko, al' još doba za tu priču nije, pa ju za se u srdcu krije.
Ako priča, šutnjom prikovana, još ni danas pričat se ne smije, ja ću svoju, dok još zdrava mogu, u molitvu skriti dragom Bogu.
Tu nek čeka na sud pravorieka pa nek tada uzkrsne iz nada, u noć, što se pred očima hvata, il' u zoru čovjeka Hrvata.
Svaki čovjek svoju priču ima, punu boli, vjere i nada, pa ju bilo kada on izpriča – svima.

25.VII.2019.

Nada LOZAR-TOMAŠIĆ

H duši mi duša skrita

– pjesme

Bor rezpleten

Denes bumu rezpleli bor,
Ni zdržau do Svičnice,
Kat se f hiži kuri.
Trusi se,
Kruglice same ot sebe
Z jenga curiju.
Bor svitleči,
Isusek na vratim,
Nada, vira, ufaje
Z Jim se rodiju,
Na hižni prak dojdeju.
Samo vrata triba Mu odškrinit.
Pitaja sto i več,
I jedno vekše ot bora.
Bu z jim zginilo se uno,
Kaj je z jim
F hižu došlo,
Bu se svitlo pogasnilo,
Se lipo zginilo?
Nada i ufaje
Moreju bit kak staklo,
Kat ga trkneš, reztepeš,
Nigdo več komadičke skup ne sklepa.
Samo Bok.
A vira moja,
Jača je ot mojih nok,
Kaj me komaj držiju,
Ne znaju, kam ideju,
Niš ne posluhneju.
Kado sam ja, da pitam,
Je l to pošteno,
Je l to praf?
Kaj ja sam samo drobtinka
Na krugu zemaljskom,
Denes čovik,
A več jutri samo prah.
Rezpleli smu bor
Zadju smet pomeli,
Kinč posprimili
Niš,
A čudaj toga
Ot Božiča je ostalo.
Ostala je lubaf,
Kaj se ne da zatrit.
Dok got ima borof,
Ima i nas,
Dok nas bude
Bude i Božičof.
Škatula z kinčum
Novi Božič čeka!
Fala ti, Jezušek,
Na svitlu,
Kaj si ga za Sobum ostaviu!

Dojdi mi

Dojdi mi,
Ot zornice te čekam,
Da mi z čela
Švicne lasi makneš
Na obras kušlec daš,
Da mi ze srdca poviš,
Kaj za me čutiš.

Dojdi mi,
Niš te ne iščem
I niš ti več ne mrem dat.
Čez cilo svoje življeje
Davala sam, kaj se imalo za dat,
Kaj se ot mene iskalo,
I več ot toga
Sebe samu sam dala.
Nigdar niš nisam
I ne bum za se iskala,
Samo jeno te prosim,
Nu mi dojdi.
Kaj bi h miru
Oči mogla zaprit,
Naj bi mogla reč sebi,
Da je vredilo živit,
Da se vredilo mučit.

Duša

Giblemu se ruku pot ruku
Moje življeje i ja,
Čudaj toga mi je dalo,
Čudaj toga mi je zelo.
Nis pripravlena još nekaj dat,
Či baš mora,
Znucano tilo mi more zet.
Tilo mu dam,
A dušu ne mre dobit.
H duši su zacajhnane
Se moje riči,
Kaj sam jih napisala
Za se svoje lubavi,
Saki moj smih
I suza žmehka
H duši je skrita.
Spomine h duši čuvam,
Kak cvitje jih pazim,
Z čudaj lubavi zalivam,
Kaj niš, baš niš
Pozableno ne bu.
H duši je moj cili svit,
Nekomu veliki,
Nekomu mali,
Meni največ vridan.
Či jenga dam, či ga zgubim,
Kaj bu meni ostalo?
Kaj je tilo bez duše,
Samo škatula prazna,
Bokčija, kaj morti čudaj ima,
A niš, baš niš nima.
Znova velim življeju,
Tilo ti dam,
A duša bu h meni ostala.

Mater moja

Mater moja,
Nis mogla o tebi pisat,
Kaj su mi riči pofalile.
Nit jedna ni bila
Dost dobra,
Nit jedna ni bila
Tebe vridna.
Mater moja,
Sličice h pameti
Kak f kinu
jedna za drugum se vrtiju:
kak mličnu juhu kuhaš,
krave mučeju, kat jih dojiš,
teliči skačeju,
kat se z jimi hincaš.
Mater moja,
Srp i kosa h ruki,
Motika na plečim,
Življeje
Kak jaram zapregen.
Mater moja,
Mijaši pokošeni,
Korba na glavi,
Snopi zvezani,
Na zgrblenim plečim nošeni.
Mama moja,
Punu tačku z Podfrajka
Domom rivle,
Cernik črni škrlak na se natakniu,
Ilija se po nebu vozi.
Sirota se pahči
Žugece na sigurno posprimit.
Mama moja,
Težke kante z mlekum
H dvim rukami nošene,
Korba ze sirum i jajcim na glavi,
Z tulipanim,
Kaj z vriče glavice kažeju.
Se za gospodiju
H bilom gradu Zagrebu.
Mater moja,
Z penzlinum h rukam
Z valcekum f šaki betežnoj
Po zidim tujim se razpije ...
A kolina boliju ...
Mater moja,
Ocvarki dišiju,
Kobase, špek i šunka
Na najžim se dimiju,
Ti kuriš i paziš.
Dilo se zove,
Mater moja.
Kat dilo po švicu diši,
Kat se ot posla pleča zgrbačiju,
Trudne noge jedva držiju.
Popifka zvoni
Po onoj domačoj
"vudri brigu na veselje"
Na truc drugim i sebi
Na saf glas si popivala.
Mama moja,
Naj bit žalostna,
Kaj sam te malo
Na listek dila,
Samo nis mogla

Lipe riči zbrat,
Nis mogla sebe
Tebi onak
Zapraf dat.
Mater moja,
Moja vučitelica,
Moja prijatelica,
Moja zvizda svitleča.
Ne svetica,
Več samo žena
I una najlipša na svitu rič
MOJA MAMA.

Ljerka MIKIĆ

Životni hod, X.

– pjesme

Anđeo mira

Progutaj suze,
stisni zube
i kreni dalje.
Samo se nasmieši,
i bit će lakše i bolje.
Radovat će se prijatelji,
zlobnici zavidjeti,
mjesec čuvati stražu,
dok svoju bol dieliš
sa zviezdama i pjesmom.
Zemlja ti hrabri misli i korake.
Na prostranstvima tuge
podigni zastave sreće
i punim jedrima zaplovi
prema obalama
nade, vjere i ljubavi.
Ne lomi napukle trske
i ne gazi opalo lišće.
Sloboda dariva krila slobodi.
Budi anđeo mira.

Živjeti Evanđelje

Ako me naučiš ljubiti,
znat ću i moliti,
ili obratno:
ako me naučiš moliti,
naučio si me i ljubiti.
Nije bitan redoslied,
bitan je razpored vriednosti.
Ljubav i molitva,
molitva i ljubav
zauzimaju prvo mjesto
na ljestvici
vriednosti života.
To je zakon,
nada, izpunjenje.
Isuse!
Sve nas pouči
živjeti Evanđelje.

Gospodin

Sve dubine, visine
i širine,
planine i doline,
cielo podnebesje,
nitko i ništa
ne može obuhvatiti
Tvoju veličinu i blagost.
Ti si bezkrajan,
bezkonačan,
oduviek i zauviek.
Tvoja ljubav nema granica.
Tvoja milost bez mjere.
Tvoj oprost bez uvjeta.

Tebe prihvaćaju i ljube
osobe vjere,
čovjek srdca i duše,
ljudi dobrih djela.
Ti si Gospodin Bog!

Zagrljaj

U Tvome je Srdcu moj mir,
u mojem je srdcu Tvoj dom,
zajedno putujemo na Cilj
slaveći i blagoslivljajući Život.
Radost i patnja sveta i liepa,
poniznost osvaja kao miris ruže,
neznatna sam kap, a ti vječna Rieka,
sigurnost i vjera moje duše.
Spaja nas nježnost i nada,
dobrota, vjernost i ljubav,
Tvoje kraljevstvo u nama vlada,
Nebo i zemlja Tvoj su zagrljaj.

Molitva

Patnja je križ,
oprost znak,
kada si bliz,
tada sam jak.
Pjesma je molitva,
osmjeh dar,
duša je sretna,
jer vjeruje u ljubav.
Vjera je nada,
život ima smisao i cilj,
u svim srdcima vlada
samo dobro i mir.

Na razmeđu

Samo je korak
do raja i do pakla,
od kraja do početka,
od vrha do dna.
Jedna misao,
jedna rieč,
i budeš prognan
ili sretan,
prezren ili slavljen.
Čovjek si
ili zvier,
vuk u koži janjeta,
gaziš blato
ili hodaš po zviezdama
slušajući pjesmu anđela
ili muk zemlje.
Samo je korak
do pada ili uzpona.
Između porazi i pobjede
ostavljaju trag u bezkraju.
Život na razmeđu.

Vjera

Vjerujem, da činiš
sve najbolje za nas.
Znaš našu radost i sreću,
našu bol i strah,
naše molitve i želje,

osjećaš našu zahvalnost.
Naši su koraci
u Tvojim koracima,
misli Te u duši sliede,
ljeta, jeseni i zime
u cvjetanju proljeća.
Vriju ledenjaci.
Svjetiljke pune ulja.
Izvori vode žive.
Vrieme u plavom.
Stabla života
u ružičastim vrbcama.
Vjera pomiče brda.

Prijatelji

Kada ugasi svjetlo,
rieči poteku same,
osjeća, tu je Netko,
da nasloni glavu na rame.
Tako je blizak i blizu,
kuca srdce kraj Srdca,
želje se redaju u nizu
tople kao zrake sunca.
Liepo je, kada su zajedno
dva prijatelja, dvie duše,
radostno je i blagoslovljeno,
susreti nevena i ruže.

Susret

Čekaj me tamo Gore,
ubrzo ću doći,
u svitanju rumene zore
ili u zagrljaju plave noći.
Spremi jastuk bieli
i stručak ružmarina,
među zviezde upleti
radost i ljepotu Visina.
Obuci nešto liepo,
pripremi stol i svieće,
neka traju vječno
osjećaji zahvalnosti, sreće.
Pozovi sunce i mjesec mlad,
anđele u rajskoj slavi,
da dušu zagrli sklad
Mira i Ljubavi.

Apostol mira

Apostol mira,
glasnik vječnog Kralja,
žrtvom do cilja,
molitvom do Raja.
Vjesnik proljeća,
jeseni plod,
ljubav je i sreća
Gospodin Bog.
Svećenik Krista
brat je i sin,
i želja čista
Dobro i Mir.

Dušan PAVELA

Koracati s križem – pjesme

Sanjati i u nadi tvrdnuti

Daj mi,
o Bože,
i dalje sanjati,
da će sve zlo
ovoga Svieta
što prije,
poput sniega
na južnome vjetru
početi kopnjeti
i zauviek nestati.

I utvrdi me u nadi,
da će se
snovi moji
skoro ozbiljiti
i da će Svietom
u miru i skladu
istinsko, bratsko
suosjećanje vladati.

O, daj mi
već sutra
barem malo
više čovječnosti
vidjeti i osjetiti,
da svoju dušu
u trenu zadnjem
s nadom tvrdom
mogu izpustiti
i smiren
k Tebi otići.

Težak križ

Pod teretom
težkog križa svoga
teturam, posrćem,
ranjen padam.

Rane me bole,
ali bol trpim.
A kada bol u meni
naglo poraste i ojača
i iz njedara mi
van poleti,
ja brzo i čvrsto
stisnem zube
i pred usnama ju zaustavim.
I progutam ju
i u sebi jauknem
i gorko zaplačem.

Potom ustanem,
glavu podignem
i s križem
napried idem.
A i što mi
drugo preostaje,
osim nositi ga
i težinu mu trpjeti.
I što tiše,
častnije i skrušenije
svomu ga kraju iznieti.

Stjepan PEPELJNJAK

Horvatska Golgota

– spev/poema

I.
V Doline soza još se čuti
Peklena rana Jezušova.
Trpečeg čoveka još patri
Muka Kristušova
Na Križu Golgote pretrpljena,
Za duše naše spas.

Ta grehota, ljudi sramota,
Na sve strane Sveta
Duše bode, dve tisuč let,
Tišči.

II.
Gle iz kmice, svetlo Svet obrne,
Nadu vu ufanja, obečani dar
Spasenja.
Zate tak, vsaki Horvat
Kak Cirenec Tvoj Križ,
Križ svoje Domovine
Na pleča je prevzeti moral.
Tisučlet ga ponosne nojsi.
Jezuš, moj Jezuš.
Kulike sme porobljavani

Strancu služili,
Vmirali, za tuđinca vojuvali,
Since naše žrtvovali,
Tisučlet križ Domovine
Nosili i z nova na nove,
Pogibali.
Oj Golgote
Mati Zemla črna, oplakana,
Oj sramote.
Pod Križem za Križ
Matere su ucviljene ostale.

III.
Kak i Tebe, Jezuš naš,
Bez suda su nas sudili,
Zopačeni krvožejnici,
Čemerne jade
Na pleča su nam naprtili.
Viš, Kristuš naš trpeči,
Ftrefil nas je Tvoje patnje Križ!
Baš kak u Tvoja vremena,
Gda su na Te urlali
Razpnite ga, razpnite ga!
I bičem žarkem bičuvali.
Viš, mi pak denes,
Za Domovinu svoju
Čutime nepravde jad.
Jezuš moj.

Pod križem žmehkem
Do smrti su Te mrcvarili,
Nam su pak dušu vubili,
Tvoju Ljubav od ljudi skrili.

Kristuš moj.
Poncije Pilat opral je ruke,
Tebe na smrtne mučilište dal.
Jezuš naš milosrdni. Oj grozote!
I nas su nemilosrdne vubijali,
Kej Tvoje Ime zbrisati nesme dali
I zate kej tu sme, gde jesme,
I kej tebe nesme zanekali (zatajili).

IV.
Turčini su nas na kolce nabijali,
V tamnicah vladare Horvatske
Tamničili, glave rubili,
Žene ponižavali, joj sramote, joj
Golgote,
Za ime Domovine sme pogibali.
Jezuš moj.
Stotuletja zemla je krv sprala,
Spirala ju Sava, Dunav, Drava.
I suze lica Materina
Pred Tvojem Križem,
Klečiju matere, dedi, sestre, brati,
I suze, i plač, i jauk posekud
I naposvud,

Sveče još goriju v spečene duše,
Kristuš moj.
Sad nam je znati
Kak je Majka Marija
Čutila trplenje Muke Tvoje,
Vu tem smrtnem času
Gda si predal dušu Otcu svojemu.
Onput, najenput nebe se smračile.
Žmehki oblaki,
Zemlu su pomračili
Dušu stiščuč ljudskom stvoru.
Kristuše,
Tugujuči još pati
Horvatska mati.

V.
Večkrat sme krvnike imali.
Za greh im to nesme zeli,
Za njih sme molili,
Kak i Jezuš naš
Otca svojega za krvnike svoje.
Farizeje naše
Nesme na križ metali,
A decu su nam ubijali,
V neznane jame zametali.

VI.
Za Dedovinu svoju,
Tuđincu sme žmehke služili,
Na sve strane Sveta
Za tuđinca pogibali.
Jezuš naš,
Za čiju krunu,
Za čije dvore decu dali.
Kristuš naš razpeti,
Poštenje naše i Križ
Zatreti su nam šteli.
Al Zrinskog zavet su znali,
Domovine svete čast,
Jer
Za navek živi On,
Ki zgine pošteno.
Nesu nam veru i Križ zeti mogli.

VII.
Očutili sme, kak tele Tvoje
Na Križu zakovane
Pati dušu i srdce Majke Marije.
Sva strahota Sveta
Zanavla se znova na nove,
Kak Jude, tak i Farizeji,
Jezuš moj.
Znova se mržnja po Svetu klati,
A več tisučletno
Domovina pati i ž njom Horvati.

To Svet nit videti nit pogledati
hoče,
Taj beteg hude bije,
Svake srdce materine,
Za zginule može, kčeri, sine.
Oj strahote, oj sramote,
Kristuš moj na Križu mučeni.
Rane srdca to su velike,
Kak su One rane bile,
Gda su Tebe mrtvoga
Majke Marije v krilo položili.
Takve muke za poginulu decu
svoju
Svaka duša materina pati jade,
Pod Križem moleč utehu Te prosi.
Kristuš moj.
Napačena je Dedovina naša.
Al još je tu,
Ponos Horvata i Horvatska se zove.
Jecaj, jauk, hude zime,
Materine črnine,
Duše tisučlet, z ranom na rane.
Odrublene glave razparaneh drob,
Nerođene, osakačene dece,
Krik i jauk, smrtni pekel, žuč,
Matere Horvatske,
Križ svoj na Oltar Domovine nose.

Svi junaki tu su. Heroji naši!
Vsakoj travki i kapi vode
Dedovine,
Junaki naši, tu su,
V svakoj duši poštenoj
Za navek žive.
Tu je Domovina naša
I Horvatska se zove.

VIII.
Sedmog stotuletja
Vu ta gluha leta,
Tu sme stali
Na taj kamen suri,
Vuz gorje šumovite,
Nizine, reke, jezera zvir,
Bistre vode na obale plavoga morja.

Tu sme stali.
Sebe Horvatem i Dedovinu Horvatskom zvali.
Večkrat su se mrzle megle
Na nju spustile
I matere v črninu prekrile.
Rat i opet rat.
Smrti, sekud ogenj. Smrt.
Soze za sineka, moža, celu familiju.
Kčerke beli šlajer zima kroji,
S turnja zvon zvoni.
Pak čuti mater boli Marije za Kristom plačuč.

Deca žalostne gledeč kervavu braču pogibat,
Kak kosa travu gda oštrica zamahne.
Bez groba, vu jaruge i grabe su ih zagrnuli.
Gde ih sad iskati,
Gde im na grob stati,
Plače otec. Plače mati.
Jezuš moj.

IX.
S Tvojeg lica svetlost se kaže,
Iza gorja, javlja zorja,
Zlatne trublje z Božjih visina glas
To Bog nam blagoslivlja Domovinu
I Junakem rajska vrata kaže.
Blagoslivlja Bog zemlju Horvatsku, krvlju natopljenu,
Rosom zorje vmivenu, suncem pozlačenu,
Morjem i gorjem uzvišenu.
Zemljo Mati naša Horvatska.
I nek se ori nebeskih trublja zorje glas,
Iz strahote Golgote,
Uzkrsnula si,
Srečo naša, grudo rodna.

Svud si lepa, svud si draga,
Mila naša Domovina.
Uz šume zelene,
I cvrkuta ptica pev,
Vuz te reke bistre,
Žitna polja zlatna,
Plavo morje, cvet visina,
Lepa naša Domovina Horvatska.

Spjev je uglazbio prof. Vinko Glasnović za zbor i glasovir u okviru razporeda 29. svetčanosti "Pasionske baštine – Muka kao nepresušno nadahnuće u kulturi", 2019.

S. Marija od Presvetoga Srdca, Anka PETRIČEVIĆ, O.S.C.

O životu Sv. Jeronima

Jeronima svetog Štrigova dade,
A bješe poznat cielomu Svietu,
Kulturu starog vieka dobro znade;
U Rimu bio k'o u divnom cvietu.

Mudrosti bješe pun i znanja svetog,
Papa ga uze k'o mudrosti vrelo,
Da znanjem svojim ništi duha kletog,
Viencem mu je često okrunio čelo.

U Rimu je mnoge skupio kraj sebe,
Tumačio svima Svetog Pisma tajne,
Želeći, Bože, da spoznaju Tebe;
Ocjene svima bijahu im sjajne.

Žeđaše za mjestom, gdje se Isus rodi,
Od Svetog Otca oprosti se mahom,
Sa sobom družbu u Betlehem vodi;
Zbog mnoge biede on ne diše strahom.

U tamnoj špilji on spava i bdije,
Ozdravi lava, on mu hranu nosi,
Sada još više znanjem svojim sije,
Darove od mnogih s poniznošću prosi.

Za braću i sestre samostane diže,
Po svemu Svietu šalje spise svoje,
I gdje god treba, on jakošću stiže,
Braneći, Bože, zapoviedi Tvoje.

U pustinji suroj on do kraja osta,
Znanjem se boreć' sa zlotvorom kletim,
Po krieposti svojoj on uzorom posta,
I na kraju Papa proglasi ga svetim. *28.VII.2019.*

Zdravko ŠILIĆ

Uzori nebeski, II.

– pjesme

Sveta Kunigunda

Bavarska vojvodkinja, njemačka carica,
Supruga slavnog njemačkog cara Henrika,
U narodu je omiljela vladarica,
U gradnji crkava dobrotvorka velika.

U Rimu je Kunigunda okrunjena
Zajedno s mužem vojvodom Henrikom.
Ostala je u spisima zapisana
Kao pratilja mužu po carstvu velikom.

Nakon smrti muža u samostan odlazi,
Skida sa sebe odoru sjajnu carsku.
Vrieme joj u skrovitosti prolazi,
Vraća se u Bamberg, u svoju Bavarsku.

Caricu Kunigundu i cara Henrika
Isti dan Papa proglašuje svetima.
Pamti ih ciela carevina velika
Po crkvama i mnogim samostanima.

Sveti Josip iz Arimateje

Tajanstveni Josip iz Arimateje,
Pritajeni učenik Isusa Krista,
Služio je kao viećnik farizeje,
Bio je veliki čovjek, srdca čista.

Na Kalvariji, nakon razapinjanja,
Dok je Marija oplakivala Sina,
Izstupa hrabro, bez časa razmišljanja,
Jer začuo je glas Otca s visina.

U svoju novu grobnicu nosi Krista
Prežalostni Josip pun tuge i bola.
Do tada tajni učenik, srdca čista,
Odaje hrabrost veću od apostolâ.

Sveti Petar i Pavao – apostoli

Šimun-Petar, Kefa-Stiena,
Prvi apostol i učenik.
Isusova vjerna sjena
I rimski prvomučenik.

Pavao je bio Savao
I kršćana progonitelj.
Kad je postao Pavao,
Bio je njihov prijatelj.

Proganjani, zatvarani
Od Rimljana i Židova,
Težki su im bili dani,
Dani straha i okova.

Apostolski su prvaci
I divovi čovječanstva.
Bili su hrabri junaci;
Temelji Crkve i kršćanstva.

Rimski su prvomučenici
Sveti Petar i Pavao.
Isusovi učenici;
Ribar Šimun i Savao.

Sveta Brigita Švedska

Brigita, mlada djevojka iz Finstada,
Udala se po otčevoj volji mlada.
Uzorna supruga i majka je bila,
Svu svoju djecu Bogu je posvetila.

Rodila je četiri sina i kćeri
I odgojila ih u kršćanskoj vjeri,
A nakon što je ostala udovica,
Postala je gorljiva hodočastnica.

Mističarka Sjevera i vidjelica
Brigita je bila i književnica.
Njene "objave" su vrelo poezije,
Prikazi proslave Djevice Marije.

"Objave" su remek-djelo književnosti,
Mistične slike o Božjoj pravednosti.
One su poviestni spomenik svetice,
Mističarke Sjevera i vidjelice.

Umire u Rimu na glasu svetosti
Brigita Švedska, svetica do vječnosti.
Njeno tielo počiva u Vadsteni,
Gdje su preneseni zemni ostatci njeni.

Sveta Klara

Velika žena u plemstvu se rodi,
Ostavlja svoje plemstvo i bogatstvo,
Dopusti Siromašku, da ju vodi,
Prima evanđeosko siromaštvo.

Klara je duša Svetog Franje Asižkog,
Koji ju prima u samostan klarisa,
Koju mu je poslao sam Gospod Bog,
Za što je dokaz toliko premisa.

Postaje opaticom samostana,

Ženskog ogranka franjevačkog reda.
Klari je pokora duhovna hrana,
U strogoći se nadmašiti ne da.

Na svome tielu nosi kostriet,
Spava na tlu, na hrpi slame i granja.
Samostan je njezin duhovni sviet,
Klara o božanskoj ljubavi sanja.

Stoji u redovničkom odielu
Sa svetom pokaznicom u rukama,
S kojom je prognala vojsku cielu;
Sveta Klara, svietli primjer svima nama.

Sveti Aurelije Augustin – biskup

Majka Monika, velika kršćanka,
Molila se za obraćenje sina.
Molila je velika kontemplativka
Za obraćenje sina Augustina.

Bio je grješnik, manihejac, razvratnik
Njezin sin Aurelije Augustin,
Sklon lagodnu životu i izgrednik,
Bio je, kao i otac mu, poganin.

Lako završava visoke studije,
Predaje retoriku i gramatiku,
Predmete od glasbe do filozofije,
Te geometriju i dialektiku.

U trideset trećoj dolazi obraćenje,
Uslišene su molitve majke Monike.

Od biskupa Ambrozija prima krštenje,
Nakon majčine molitve tolike.

Nakon pet godina postaje svećenik,
A još nakon pet biskup u Hiponu.
Po prirodi je veliki govornik,
Jedinstven po tako brzom uzponu.

Najveći je genij svoga vremena,
Bezsmrtne su njegove "Izpoviedi",
To sveto djelo patrističkog znamena,
To remek-djelo kršćanske knjigoviedi.

Sveti Jeronim – svećenik i crkveni učitelj

Jeronim, naše gore list iz Štrigove,
Suvremenik Aurelija Augustina,
Svećenik, tajnik svetog pape Damaza,
Koji ga je volio kao svog 'sina'.

Papa Damaz ga šalje u Svetu Zemlju,
Da dobro nauči jezik hebrejski
Pa usavrši staru *Italu*
I prevede svete knjige na latinski.

Tri desetljeća boravi u Svetoj Zemlji,
Gdje je usavršio jezik hebrejski,
Za dva stvara veličanstvenu Vulgatu,
Najbolji prievod knjiga na latinski.

Velik je učenjak svoga vremena,
Filozof, retor, gramatik, dialektik.
Govori grčki, hebrejski i latinski,
Dosljedan u savršenstvu i pragmatik.

U špilji, kraj špilje Kristova rođenja
Prevodi naše gore list, iz Štrigove;
Veliki Jeronim, za genija sinonim,
Po kome se i književno družtvo zove.

Sveti starac Šimun

Starac, iz vremena Josipa i Marije,
Šimun, čovjek bogobojazan i pravedan,
Cieli život čeka dolazak Mesije
I na molitvu dolazi u hram svaki dan.

Potaknut Duhom Svetim u hram dolazi,
Kad su Sina donieli na prikazanje.
Josipu i Mariji Šimuń prilazi,
Proročke rieči daje im na znanje.

Uzima u naručje Božansko Diete,
Koje će biti spas mnogim narodima,
A komu mnoge opasnosti priete
I koji će biti svjetlo naraštajima.

A Šimun je prorok poput Izaije,
Proriče razpeće Sina i usnuće,
Jer vidio je križ na vrhu Kalvarije,
Mač u duši Marije i uzkrsnuće.

Starac i Bogonosac, Šimun Pravednik,
Zahvaljuje Bogu na dolazku Mesije.
Svietli k'o novozavjetni svjetionik,
Blagoslovitelj Josipa i Marije.

Sveta Hedviga – redovnica

Rođena u dvorcu na Amerskom jezeru,
Djetinjstvo provodi kao u nekoj bajci.
Udaju ju za šlezkoga kneza Henrika,
Hedviga pristaje, da udovolji majci.

Bila je žena prožeta duhom molitve,
Rodila je četiri sina i tri kćeri.
Hrabro je podnosila udarce života,
Djecu je odgojila u kršćanskoj vjeri.

Svu svoju djecu za života je pokopala
Osim svoje kćerke redovnice Gertrude.
U težkoj patnji predaje se volji Božjoj,
Znala je, Bog je htio, da tako bude.

Nakon smrti muža odlazi u samostan,
Dom cistercitaka, koji je osnovala,
Gdje joj je kćerka Gertruda poglavarica
I gdje se u skrovitosti Bogu predala.

I za života su ju držali sveticom,
I pošto ju Klement Četvrti kanonizira.
Sveticu slavi ciela Šlezka i Poljska,
Jer svojom svetošću sva ljudska srdca dira.

Prikazuju ju u odielu kneginje,
Jednako ju štuju Niemci i Poljaci.
U jednoj ruci drži kruh, u drugoj crkvu,
Sveticu slave siromasi i prosjaci.

Sveta Gertruda – djevica

Velika njemačka mističarka
Sveta Gertruda iz Tiringije,
Pjesnica i vizionarka,
Muza je božanske poezije.

Njeni himni Srdcu Isusovu
Psalmi su Kristove zaručnice.
Oni smjerno na poniznost zovu;
Po uzoru Djevice Marije.

Sveta Lucija

Jedna od zadnjih žrtava progonstva
Diokleciana, krvnika kršćanstva,
Bila je kršćanka, djevica Lucija;
Ponosi se Sirakuza, Sicilija.

Bog je očuvao djevičanstvo djevice
Kršćanke Lucije, svoje službenice.
Okončala je s mačem u tielu,
Očuvavši čistoću srdca cielu.

"Svietla", Lucija je svetica Došašća,
Svietli dvanaest dana do Božića.
Ne prestaje svietliti u tami noći,
Neoskvrnjeni ljiljan u svojoj čistoći.

Sveti Stjepan

Biblijski svetac, Stjepan prvomučenik,
Postavljen za đakona od apostolâ,

Nakon Krista ostaje vjeran učenik,
Podnievši mučeničku smrt, do bola.

Osuđen od svojih na kamenovanje,
Odlazi za Učiteljem srdca čista.
On daje svojim krvnicima na znanje,
Da je jača od smrti vjera u Krista,

Molio je za svoje progonitelje,
Među kojima je i mladi Savao,
Ljubio je k'o Krist svoje mučitelje,
O čemu svjedoči Savao-Pavao.

Dragan VUKELIĆ

I ne nosi blaga breme

Već me ljeta težko stišću,
Ne ću dugo, sinko dragi.
Prije nego sklopim oči,
Primi darak djeda svoga:
Ovu škrinju ti otvori,
Kada stupim sam pred Boga.

Pozor samo, nije lahko!
Škrinja nema brave, ključa;
Ni sam ne znam sve, što skriva,
Premda mašta glavom luta.
Volio bih i sam znati
Ma na kraju svojeg Puta.

Kao mladac nju ja dobih,
Isto tako, od svog djeda.
I sad čujem njeg've rieči:
U toj škrinji leži blago.
Ne znam kakvo, tad ne reče,
Neka mislim, što mi drago.

Naljutih se na tog starca,
Dotad meni draga, mila,
Jer ne odkri ključa tajnu,
Kako naći put do zlata?
Sad već snivam kao Juda,
Što se proda poput tata.

U trenu me sve to minu,
Nesta bljeska lažna sjaja,
Sram mi prože cielo tielo,
Glava puca, strah me hvata,
Odkad spoznah sebe biedna,
Kako ležim usred blata.

Zato, sinko, dobro pazi,
Ne ponovi moja djela!
Strpljiv budi u životu
I ne nosi blaga breme.
Ključ ćeš naći na svom Putu,
Kada dođe za to vrieme.

M. R. VRANSKI

Ličko špure[1]

Ivici Oršaniću – u znak prijateljskoga poštovanja

I.

Jutros, dakle, nekako nakon doručka naumih uzbrdo u grad, ali taj put cestom, ne između kuća i voćnjaka. Sunce poodmaklo, otelo se; kolovoz je, pa sam potražio lakšu odjeću. I evo je, rekoh, kao da sam ju naručio: biele kratke hlače i lagana košuljica s hrvatskim grbom, oko kojega se šepire englezke rieči HAPPINES IS BEING CROATIAN.[2] Moj udareni brat Rafe, najmlađe diete naših roditelja, poslao mi je nedavno tu košuljicu – htio me obradovati, što mu je bez sumnje i uspjelo. Zato sam mu namah poslao dopisnicu, naravno na našemu kotarskome narječju, sljedećega sadržaja:

Dragi brate!

Evala Ti na majici! Danas ću ju prvi put obući i poći s njom u grad. Valaj ću se 'oliti s unin happineson – neka vrag znade, što mu je to, ja, brate dragi, ne znan. Moga' si mi to i objasniti, a vako mogu na sebi nositi, da san ponosni rvacki magarac, a da sam ne znan, pa bi mi se ljudi mogli smijati. Već san dvi nedilje na … ličenju, ne ću Ti pisati tu rič na njemačkom jeziku, kako se to reče, jer bi krivo razumija. Lipo mi je, iman dosta isti i piti, a ima puno i ženskog svita – sve su une bakovite, iako su u toplicami na ličenju. Muže biti od toga i dolazi bakovitost, kod mene ju ne osićan, ta nije valjda muje vrime prošlo, ne znan ni to.

Još samo ovo, što mi je upalo u oči ode kod ličenja: Evo san priko deset godina u Njemačkoj i uvik mi je sunce zgranjivalo na'pako,[3] ode mi svanjiva ka'

[1] Špure je odvjetak, potomak (nezakonit). (št.)
[2] Hrv.: Sreća je biti Hrvat.
[3] Naopako; u tome kraju znači obratno.

i kod kuće; kanda od Umca, iza Baka[4] *izlazi svitlost i s njomen sunce, a u Jelšami, za unin jablanon, znaš, di smo znali goli skakati u jarugu, zalazi – vala Bogu! Još Ti jednon velika 'vala i Bog Te poživ'ja! Voli Te Tvoj brat Martin.*

Lako je napisati dvie-tri, ali doći na kraj čudnoj odori bilo je prieporno/problematično. Kadno stavih na sebe tu odjeću kod kuće, osvrnuh se na sebe cielog u duhu i tielu: A jesam liep poput Ćire u kukuruzima, što plaši vrane! ... Kako i ne, noge vire iz nogavica poput dva štapića. Ali ni mlada se tako ne ogledava prije polazka u crkvu, kao što sam se ja dotjerivao toga blaženoga jutra. Nagledati se sam sebe ne mogah, okretah se u sobi preda dugačkim ogledalom, ocjenjivah tielo i tjelesne dielove od glave do pete. Udove mjerim sitnozornim/mikroskopskim okom, ne bih li pobio podcjenjujuće izjave drugih glede mojih tjelesnih vrlina. Pa i ne izgledam tako slabo. Jest ono, mogao bih biti ljepši, ne bi bilo na odmet, da me dragi Bog obdario jačim potezima te naše ljudsko-mesnate krasote! No opet, nije svatko stvoren, da bude Adonis,[5] da mu potitra Heraklov dvoglavac/biceps;[6] mora biti i sličnih meni, može biti, posjedujem i ja neke druge vriednosti, koje bi zarobile žensko srdce, zasliepilo djevojačke okice. A zašto ne bih razbudio i zaspali lički duh; junačko srdce u kotarskim prsima, kako bi se Mile Ličanin stručno izrazio. Na stranu s ličkim duhom: Odlazi, nečastivi, od krštene duše! ... Ne griješi, Martine, duše i ne želi tuđe družice, jer tako veli Sveto Pismo, i ostavi se bedara, koja su drugima namienjena! ...

II.

Prvo sam se približavao zaokretu, odnosno cestovnomu zavoju na putu od Mettnaua[7] prema gradu. Samići, auti su se natjecali u brzini,

[4] Bak i Umac, dva izričito visoka brda u Vrani.

[5] Adonis, liep mladić, ljubimac starogrčke poganske božice Afrodite, božice ljepote i ljubavi; često se rabi porugljivo za umišljene "lipotane".

[6] Grčki mitološki junak, jak čovjek; dvoglavac/biceps – mišić na prednjoj strani nadlaktice.

[7] Lječilište, toplice, kupalište za bolestnike kod Radolfzella.

buke strojeva niesam više ni čuo, tako se bila ustalila u mojemu sjećanju, pa ju i ne osjećam, zaokupljen sam kratkim hlačama i bielim tankim nožicama – ne djevojačkima nažalost, nego svojim krivim nogama. I mislima sam negdje daleko, kao da me nema na cesti, na putu u Radolfzell.

"Mene ćaća udarije ko'con,
A ja njega kupuson i loncon."

Tko pjeva? Svaka mi bedastoća pada na um: tko će tu usred njemačkoga svieta pjevati iza sve glave ličke napjeve/melodije!? Pjevati! Kakva pjesma, deranju je to više slično bilo, nego kakvu poju nečijega zlatna glasa; nema one milozvučnosti. Misli lete slikopisnom brzinom, pa i ne dolazim na pomisao, da bi netko zbilja mogao pjevati te stihove, tu negdje u mojoj blizini, na njemačkoj cesti i u sav glas. Svašta li se i meni pričinja usred biela dana; uz milijunske pomisli dolaze mi i takve lude, pa kada koja ugodna zapne, udari me u moje rodoljubno srdce, onda ju prigrlim i s njome se izdignem nad zemlju, a onda zavihori u oblake, iznad naših pašnjaka, podvornica, polja i oranica – kod kuće sam svoje, nad svojom zemljom! Eto tako i kod ličkoga kolca, kupusa i lonca. Vabi mi uz to i smieh. Kako li je to moralo izgledati: lički ćaća dohvati u ljutnji – srdit na svojega miljenika ili sam na sebe – deblju štapinu, kolčinu, što mu pravo bi pri ruci i *pogladi* sina miljenika po leđima, a ovaj, ne budi lien, ne da se – ta momčina je za ženitbu! kako pjesma dalje kaže – pa kada nikakva obranbena oružja pri ruci, skida s veriga na ognjištu lonac, koji je mati Ličanka pomno objesila nad vatrom pa pobožno sluša brbljanje kupusa i slanine, i – pljus! – svojemu ćaki tvrdi lonac od lievana željeza i vrući mastno začinjeni kupus s debelim kamadima slanine u brk, pod ćakanovu kapu.

Čuo sam nedavno tu pjesmu, no danas me tako obuzela njezina žalosmiešnost/tragikomika, da sam nesvjestno pratio daljnje stihove čudna napjeva, ne poimljući da ih zbilja čujem iz blizine.

"Mene čaća sikiricom gura,
Ajde, Dane, ajde traži cura."

Evo i nastavka ličke stihovne priče – velespjeva/epopeje! Može biti, zbilja je ovaj pojačani nastavak probudio zaspali lički duh. Dobro razpoložen lički momak usudi se prekršiti četvrtu zapovied Božju, a plaši se djevojačke blizine; ćaća ga mora neopazice gurati sjekirom. Idem dalje, pokraj koracanja, u mislima, razumije se.

Godi mi, nema sumnje, glas i pjesnički sadržaj, milina bi slušati, kad ... eto zbilja kolac, kupus, lonac, sikiricu i djevojke! Tries i gromovi mi dotjeraše srdce u hlače, tamo gdje mu nije mjesto, a cviljenje kočnica malo ne probi ušne bubnjiće. Škripa se samovoza pomiešala sa psovkom vozača – bilo ih je više, različiti glasovi mi govorahu, vidjeti je iz samovozna niza za teretnjakom. Boce lete u mojemu smjeru, koji metar pred mojim nogama krhotine uz zvukove razbijena stakla, pršti žuta pivska tekućina, zapljuskuje moje noge pa onečisti liepe biele hlače, iako kratke i visoko zavrnute – grb ostade neokaljan! ...

Krivac svemu tomu – nije ga bilo težko odkiti – viri iz teretnjaka/kamiona s meni protivne strane: kao da ga netko iztjerao iz mekote,[8] neočešljana i neobrijana, ali smije se – *kurvino mule*![9] Nije ga briga, čini se, za one vozače iza njega, ni za njihova vozila, a najmanje pak za viku i psovke, samo se smije, zagrcnuo se od smieha. Gleda prema meni, viri neočešljana glava iz vozačke kućice u mojemu smjeru; kao da čujem njegov grohotan smieh, pratim ga, kako udara šakom desne ruke po upravljaču/*k(o)rmilu* i uzrokuje kojim udarcem neskladnu svirku. Viče, razjapio usne od uha do uha, čujem i razabirem:

– Du *tamo, tamo* du krovatiš man?[10]

Ne vjerujem svojim očima, izgubio sam povjerenje u rad moždana, okrenem se, ne bih li koga vidio iza sebe, kada se meni oglasi uglađenijom niemštinom i biranijom hrvatštinom.

– Du, du mit *kratke,* kurchoze, du bleder hund krovatišer, *zar me ne razumiš,* du kravatiš menč,[11] *majmune dugorepi! ... Da bar imaš repa, sličije bi na ništa, al' vako ... a, vraga!* – stade čvsto udarati šakom po upravljaču.

[8] Mekota, mekoća: svježe uzorana zemlja.

[9] U Kotarima šaljiv, malo pogrdan izraz za derana, vragolana; nestašno diete.

[10] Izprepleteno i netočno njemačkim, izmiešano hrvatskim riečima: Ti tamo, hrvatski čovječe.

Neugodna zagušljiva svirka!

Neki starčić, to će biti bio iz osobnoga vozila iza teretnjaka, koji je morao naglo kočiti, pokušava mu nešto reći, ili, u što čvrsto vjerujem, a odgovor vozača teretnjaka će mi dati pravo, ili ga hoće obtužiti s neodgovorna ponašanja u cestovnome prometu: neočekivana i bezrazložna kočenja usred vožnje.

– 'Al' taj mavul, *stari* ... du blede kund! ... Du *tamo, medvide* – izkesio zube u moje lice – du krovatiš man, du mit vajse hozi![12]

Samo što nije izpao iz okvira vratnoga prozora, tako se nagnuo, e bi bio bliži meni i ja ga bolje čuo. Nije ga briga za prosvjed staroga, koga je oslovio ludim psom. Nema druge, pitam ga i rukama i nogama, blebećući bezrazložno kao sam za sebe, hoće li on meni nešto reći.

III.

Moram priznati, da sam se prestrašio. Moje su me misli namah odvele svježim grobovima u Münchenu, žrtavama hrvatskih *antifašista.* Pravo smo nedavno izpratili pokojnoga Mirka Ćurića, našega Cuforta,[13] pa pokojnoga Nahida Kulenovića. Cvieće je na grobovima još svježe. Čvrsti dokaz, da na svakome koraku vrebaju avnojsko-zavnoški metci, jugoslavensko-hrvatske sjekire, željezne poluge i svaki drugi vrag srbsko-hrvatsko-jugoslavenskih *antifašista;* po običaju iz potaje, iz zasjede, kako su naučili od 1941. do 1945. Svugdje je te gamadi, gdje žive hrvatske izbjeglice. Strah me je uistinu tih bezstidnika, ljudi bez ljudskoga

[11] Izkrivljen njemačko-hrvatski: *kurze Hose* – kratke hlače; *blöder kroatischer Mensch* – blesavi hrvatski čovječe.

[12] Slično izmiešano i izkrivljeno: Halt dein Maul ... du blöder Hund – Zaveži (svoju) gubicu ... blesavi psu! ... du, mit weisser Hose – ti, s bielim hlačama.

[13] Mirko Ćurić (1932.–1969.), djelatni član HOP-a u izseljeničtvu, žrtva udbina atentata dne 30. travnja 1969., na vratima gostione na Harrasu, u Münchenu. Mirko bi poslužujući u gostioni, kada bi se nekomu žurilo, odgovarao njemački "cufort", a njemački se kaže "Sofort!" (odmah, smjesta!). — Nahida Kulenovića, sina Džafer-bega Kulenovića, nalazi münchenska policija koncem lipnja 1969. u njegovu stanu u kupaoni razmrskane glave, u Hansastrasse 16; pokop je bio 4. srpnja 1969.

naličja. Kako li su mi se koljena tresla, kada je vozač odjednom izkočio iz teretnjaka i uputio se k meni! Hoće li me ustrieliti nasred ceste – sve je moguće, uzruj/psihoza medu nama Hrvatima jest neubrojiva, smislenost/logika jednostavno nam je izmakla izpod nogu. Glupa pomisao i nevjerojatan događaj čini nam se stvarnime, mogućime. Sve je zlo moguće kod avnojsko-zavnoških *junaka* iz potaje. U biegu je spas, vele stari Latini – bieg je sramota, kažu Hrvati! A ja sam Hrvat.

Kamo?

Što?

Pobjeći?

A kako, kamo pobjeći?

Nikada se u svojemu životu ne suočih sa smrću, još joj nikada ne zavirih u strašno lice, pomislio sam, dok se i ono malo vlasi na glavi kostriešilo, naglo se penjući uzbrdo; sada smrti, prociedih kroz zube, može biti tvoja ura, moj Martine: Bogu dušu, prošaptah, a tielo nek' vjetar nosi, kada ne ide drugčije! Kada se mora mrieti, nema druge, neka, i drugi su umirali i ginuli. Hrvat više ne umire, odkada su Hrvatskom zavladali siloviti *antifašisti*; pošten Hrvat gine od nevjerne *kurvanjske ruke* ... Martine, smiri se, ionako nitko ne će doznati, da su ti se hlače i gaće/*mudante* zažutile od straha.

Neka su, ali neprijatelj ne smije znati, izkesi mu zube, njih se on boji, lako ćemo gaće oprati!

U trenu te neočekivane hrabre odluke osjetih odjednom olakšanje: straha nestalo, noge se očvrstile, držanje postade uzpravno, ljudsko, jer ne veli se za ništa, da je strah najlošiji savjetnik.

Suočih se sa strašnom smrću i pristajanjem na nju u svojem ovozemaljskome životu: da, dođi smrti, ne bojim te se! Time joj, čini se, izbih oštricu: Smrti, gdje je ostan tvoj – bez žalca je![14]

– Du majne lajncman, du krovatiš?[15]

Zbilja se čini, da meni govori; napao na me poput sotone, kada nasrne na kršteno čeljade. Ma što je tomu vozaču, da nije skrenuo s uma, što uobće hoće od mene? Pa ako je i poludio, ne ćeš ga se lako riešiti,

[14] 1. Kor 15, 55: "Gdje je, smrti, tvoj žalac?"

[15] Du, mein Landsmann, du kroatisch – Ti, moj zemljače, (jesi li) ti Hrvat?

neugodni su takvi, mogu postati dapače i opasnima. Poznat mi nije, pak se pitam, što hoće od mene, pravo mi je on još trebao!

Dva-tri metra izpred mene razširi ruke, očito me hoće zagrliti. Ne snađoh se toga trena; smeo me dokraja. Nerado sam prihvatio njegov zagrljaj, malo me bilo i stid pred svietom. A što ne bih konačno, ne će me valjda pojesti, pa neka pojede, ako mu je do toga! Jest, istina, ženski bi mi zagrljaj bio miliji, pa i Bogu ugodniji, ali eto, zadovoljimo se i takvime. Izljubio me dobro, ne trebam se prati do Božića, svega me izbalio – sladkih li ličkih poljubaca!

– *Zna' san ja, da si ti 'Rvat, čim san vidije ta znamenja, što ji nosiš na sebi, pripozna bi te ja bije iz aeroplana! ... Ta nisi se uplašije?*

– *Nisam! Doista i jesam, ako ću pravo. Svakakvih zlotvora je danas, pa se moram i bojati, svako zlo može naletiti na kršteno čeljade* – rekoh mu onako po duši.

– *E, e ne veli se zaništa, da se i komarac diči svojom mužkošću pred sirotinjom!*

O, odnieli ga biesi njegovi: njega i mužkost mu! I baš takvi pametni izrazi odadoše Likotu. Sada mi tek opet pade na pamet grb na košulji; tako velik, da bi i sliepac mogao vidjeti. Klubko se u mojim mislima stalo naglo razpredati. Gledao sam ga onako neopazice kao iz prikrajka, ne bih li pročitao na licu, kako diše, misli li ozbiljno ili se sprda. A i oprez nije nikada na odmet, pogotovo u ove dane, kada hrvatska glava pada poput zrele kruške sa stabla: partizansko-komunistički drugovi nas ubijaju, a njemačko se redarstvo pravi, kao da ništa ne vidi – nije ga briga za hrvatske glave. Zna bavarsko redarstvo točno, tko je koga ubio, ali oni su iz vlade napravili ugovor, koji je glasio nekako ovako: *Vama smetaju hrvatski emigranti, to mi znademo, no mi kao demokratska zemlja moramo ih tolerirati, ne smijemo ih bez razloga progoniti. Ako ih vi kanite spriečiti, to je Vaša zadaća, ali ne smije nikako izpasti tako, da mi upadnemo u te spletke: radite, kako znate, mi s time nemamo ništa i ne želimo imati.*

Ovakav se zaključak može vrlo lako, s dvama-trima zrncima soli u glavi, izvući iz zajedničkoga priobćaja vlada Jugoslavije i Zapadne Njemačke. Izgovorili su ga između sebe, ali podpisali malo zamršenije

ministri vanjskih poslova Mirko Tepavac i Willy Brandt – da se smućene glave ne dosjete svojemu jadu!

Tako mu htjedoh objasniti i svoju bojazan, pravo strah raztumačiti, kada me on trgnu iz razmišljanja.

– *Grliguda!*

– *An, što reče?*

– *Grliguda!* – ponovi odsječeno, glasno i jasno.

– *Hajde ne šali se, zar nemaš pametnijeg posla?* – rekoh mu u šali.

– *Grliguda, kad ti velin Grliguda.*

– *Grli ti, brate dragi, koga je tebe volja, ostavi se mahnitanja i budaleština; pusti mene na miru, jer mi se hlače tresu od malo prije.*

– *Dane Grliguda, je li ti jasno, tako se ja zoven, sin Jure Grligude,* ferštest du niks dajč!?[16]

Ličkoga li višejezičnjaka/poliglota!

IV.

Pokupismo boce i krhotine; uredili i nagodili se s pobunjenim starcem i odosmo pod *krov Gospodnji*, kako Dane gostione krsti. Smijao mi se sladko, da su se gosti okretali, smijao se na moj račun, na moje zečje srdce, koje pada u gaće, čim nešto šušne.

– *Ti i tvoje zlamenje po tebi. Pa to ne iđe skupa ... vidi ti meni njega; 'Rvat Kotarac si veliš. 'Esi junak! Pune gaće smrada u kotarskog junaka! ... Nude, 'ajde pogodi, što san ja?*

– *Čovjek, što ćeš drugo biti, vozač samovoza, te nesretne autine, razvoziš pivo po gradu, kako si me mogao uvjeriti razbacanim bocama po cesti, što bi inače mogao biti?*

– *'Est to, ali koje vrste, kakva 'rvacka zvirka?*

Duhovitosti kod šaljivih Ličana, mislio sam, nema kraja. Kakva hrvatska zvjerka! Neka, neka mu bude, nek' se koprca, ne ću mu reći, iako mi je bilo jasno od početka i po obliku glave i po vrsti glasa i ličkome govoru. Bože moj, kada svu mudrost potroši, česa li još može biti u onoj ličkoj glavi!?!

[16] Verstehst du nichts Deutsch – ništa njemački ne razumiješ?

– *Ja ću tebi olakšati odgovor. Evo zagonetke, ti odgonetaj: Na materi sidi, ćaća ga zove, da sađe, a un ne će. Što je to? Ako ne znadeš, to san ti ja.*

Lička je mudrost nedokučiva, htjede mi time reći. Odakle dolazi, nije bilo težko odgonetnuti, no ono s materom i otcem ne shvatih. Pa ni suho bielo vino iz čaše, ukusan tekući Edelzwicker, što ga naši pravaški prijatelji – i Jakov i Slavko Barišić – s posebnim užitkom znaju *cuclati*, ne dade mi odgovora. S čašom sam se igrao, e bih zadobio na potraju, ne bi li on rekao, kakve to ima veze s njegovim podrietlom.

– *Ne znam, ne poimljem, da me na gradele stavljaš kao Svetoga Lovru.*

– *Ličanin! ... Likota! ... Pa ni to ne znaš.*

– *Ne shvaćam. Što bi se ćaće bojao, ako ništa nisi skrivio?*

– *Vidin ja to, da ti nisi baš najpametniji. Evo: Na materi sidi – Ličan na bukvi, uteka prid medvidon, svojin ćaćon. Ćaća ga zove – medvid čeka pod bukvom, 'oće li Ličanin saći, ali Likota ostaje, dok medo ne ode. Ni to ne razumiš,* mama mija! *Križanjen medvida i bukve je nasta Ličanin, ferštuckaš li ti mene nako polagano na tanane, luda kotarska tikvo!*

Moji pojmovi o Ličanima bili su više nego dobri; sreo sam neke od njih, nije ih težko razpoznati: Ličanin ostaje Ličanin. A moj dobri pokojni prijatelj Ivica iz Otočca, kada bi došla rieč o Ličanima, običavao je smješkajući se reći: Ima, ima i kod Ličana ljudi. Znadeš dobro, da ćeš kod najgušćega kukolja naći koje zrnce pšenice, pa zašto bi bilo kod nas Ličana drugčije ...

Imao je pravo. Kod njega sam uistinu posumnjao, da je uobće Ličanin, iako sam ga sreo s onim Ivicom iz Sinjca, s kojime je liepio plakate po Karlobagu, dok mi i taj iznimni Ličanin nije navukao na svoju dušu lički kožun. Uglađen gospodin, moj Otočanin; mora biti, da ga je boravak u Kanadi svojim dobrima oplemenio: pravi gospodin, što se za svakoga Ličanina ne može baš reći. Ali, da ali, kada je on počeo meni pričati onu šaljivu o svojemu zemljaku Ličaninu, koji je pasao ovce, mogao sam promatrati preobrazbu. Znadeš, veli on meni ... Tako je počeo:

Znadeš, čuva ti naš Ličanin ovce: sjedi na nekom kamenu uvrh pašnjaka, obočio se o pastirski štap, misli o svojoj Mandi, kako mu je bila mila njezina vrućina u postelji prije uru-dvie. Sve se smješka, pa će od vremena do vremena

polako zadriemati; san ga obvladao. To je bilo ujutro u zoru. Kunja ti on, driema jadnik, nije se naspavao, i svako toliko kimne glavom naprid, skoro bi bio pao, da se nije obačao o štap, koji je čvrsto držao u ruci. Stado ovaca nekoliko metara niže izpred njega mirno pase sočnu travu. Vidi ovan zvonar, crni ovan zvonar, kako njegov gospodar klima glavon, pa pomisli, da će se i on tući. Gleda, pa gleda i sve misli, da ga njegov kućni gospodar onim klimanjem izaziva. Pa valjda pomislilo blago: E kad baš hoćeš, evo ti! i poleti prema svom gazdi, te ga zavilašenin rogovima tuc! pravo u čelo. Razrogači pospani jadnik oči, zvjerka, tko li ga tako gadno udari, i to usred sridce čela, pa će: A nu gada, kad me ono olomani isto tako udari ćaća mu Galin, pade nama' mrtav prida me, a vidi ovoga uncuta, samo se treska. ...

I kada je Ivica došao pričom do pred kraj, stao se migoljiti. Navlačio je na sebe lički kožun, zamietio sam – pravi Ličanin, ne više onaj gospodski Ličanin, iz kojega je Kanada učinila pravog, iztančanoga gospodina; učini mi se toga trena: eno ga, tamo skače iza klanaca/gudura velebitskih, ne da se, brani on svoj rod, svoje Ličane i ličkom dušom i ličkim tielom, kako bi se to reklo ...

Poslije sam doznao od nekih naših iz Bosne, da je priča kod njih slična ovoj ličkoj, samo završetak drugčiji, naime: kada je našega Bošnju udario ovan, ovaj se probudi i reče: *Ma nisam pravo ni oka stisn'o, i evo, ne'ko mi ubi ovna! ...*

Niesam ni ja htio zaostati za njima pa sam dugo razmišljao, kako bi bio uzvratio naš Kotarac na njihovu mjestu. Mislim, da bih pogodio Kotarca u dušu sljedećom pogrdom, koju bi on svojemu kotarskomu Galinu odrezao u brk: *Anu, sriću mu bies odnija, svaku dobru, malo me ne ubi! ...*

Moj sugovornik Grliguda nije bio onakav; na njemu je bilo još i dalje one ličke prašine, da, mekote i po licu i po glavi; mislio si, vozika se tako od Mušaluka do Vrkljana, pa bum u Gospić. Nikad od njega gospodina.

Pivo je lievao, reklo bi se, u mješinu bez dna; pravo mu je teklo nizbrdo u najvećoj slasti. Mješina je postajala punijom, oči sitnijima, dok je mozak još radio – i to ne baš slabo: duhovitost se redala izpremještana pitanjima, što sam, od kuda i kamo.

– *Registrira sve to pametni Ličanin, ćukasta kotarska glavo!*

Eto svega njegova osvrta na moje odgovore! Moja mu odjeća bi predmetom sprdnje, mora biti, da mu je udarila i u pjesničke žice, jer svako je toliko znao progunđati:

– *Bilo polje, pa crvena šara, kiti momka iz Ravnih Kotara! A jesi mi 'Rvat!*

– *Nije šara, Dane, nego je to crveno polje na grbu.*

– *Pa kako bi se unda slagalo, pametni Kotarče, eli morda: Bilo polje pa crljeno polje, za 'Rvata nema ništa bolje!?! Esan li pisnik?*

– *Ti si pjesnik, pa izmisli, izpjevaj, u vas Ličana smisla za pjesničtvo ... – kao u jarca mlieka, htio si reći, 'eli?*

Pjesničku mu žicu ne smijem poreći, dobar je, pokazao se. Kada ga pivo odvelo prilično u priče snova i bajke želja, odkrio mi svoju naklonost i nije manjkala često ponavljana rečenica: *Ma, volin ja tebe, al' ne znan, zašto.* Mudre su ličke žaruljice uzprkos žesti/alkoholu prosvietlile. Odkrio je, poput Mile, svojega dičnoga prapradjeda, "čukundida" Li-Čana. I tada sam morao slušati ponovo istu priču, koju mi je Mile toliko puta ponavljao, ali ova je češće počinjala uz gutljaje piva, no dokrajčiti ju nikada; pogubio moždane konce, izgubio crvenu nit. A vjerojatno ga i pivo svladalo, pa štucne na hipe.

– *Znadaš, Kotarče moj, kad te nako gledan na onoj drugoj strani ceste u "kurckozami", kako vitlaš poput plašila u 'šenici, obuvati me smij ... ha, hi, he, ho ... ili ... Kako si me samo gleda ka' prasica sikiru! ... Al' jopet, kad malo promislin ... 'est istina j', da vi Kotarci vučete svoju lozu od nas Ličana, jerbo triba tu 'rabrosti obući to košuljice i prošetati se gradon, da te partizanski gadovi ne maknu nigdi u mraku ... Kako san reka', 'rabrost si naslidije od naši' lički' čukundidova ... ferštuckaš li ti mene?* I na kraju mi dade pečat, koji sa sebe nikad oprati ne ću, dok je "vaki" Likota, veli mi, kao što je on:

– *'Est uno, 'est, kad te čovik, velin čovik, pogleda, nema što viditi, kanda te Ličanka ošepurila, pa se koprca u tebi uno malo ličkog srdca, koje daje 'rabrosti obući taku košuljicu.*

No uzprkos svemu tomu dopušta i nešto samonikloga iz mojih Kotara pa će:

– *Morda j' ostalo na petami štogod praš'ne, što se još vitla po Ravnin Kotarin od vrimena, dok su Kotarci bili junaci ... zavitla se, praši ... ali ruku na srdce, ličko si špure!*

Vrtio sam vinsku čašu u ruci i mislio, kako bih ga povezao s Milom Ličaninom iz Münchena i time ga još više razveselio, jer me na koncu sve tužnije gledao, pa ga upitah:

– *Znadeš li ti, Dane, kako smo mi Kotarci nastali?*

– *Nude, nude, recide ti, ja znaden, ali ne znan, znadeš li ti. Nude, pričaj.*

Stao se smješkati. Ja ću ipak ponoviti Milinu priču.

– *Izpričao mi je tvoj uži zemljak, da ste vi Ličani došli iz Kine; tamo vas je doveo stari Li-Čan, tako da vam se praotac zvao. Vidi praćaća vam, da svima nije povoljno tamo ni podneblje ni zemaljska prostorja, sjede na vrh vrha Velebita i pozove cieli porod k sebi. Uzme ovoga pa onoga, pogleda ga, zavrti njime i jednoga, onoga što mu se činio slabim, baci preko sebe u more, a drugoga ostavi u Liki s onu stranu Velebita. Od ovih jadnika, što ih praotac Li-Čan pobaca preko leđa u more dobar dio se zadavi, nisu znali plivati, a drugi dio, kažu, izpliva veselo i naseli se u Kotarima ... Je li to tako.*

– *'Est, Martine, s jedno malon razlikon; ne ću te vriđati, ali ipak moran reći istinu: Ti znadeš, kad pobacaš tikve, bundeve u more, a samo prazne plivaju, 'eli tako? Kako smo mi Ličani ipak pravični, ne možemo vam poreći ono malo junačkoga srdca od praćaće Li-Čana. Sade biraj: praznu tikvu, oli ličko špure ...*

Smijali smo se; konačno sam ga smirio, što sam ipak radije pristao na ličko špure.

Franko STIPKOVIĆ

Di Si

– kratka priča

Kriomice sam pogledao na sat. Osam i trideset. Doba je za polazak. Za pola će sata početi nova uzgredica nizanke "Sulejman Veličanstveni", a znam, da ju Lidija i Ivan prate. Do početka nizanke Lidija mora još oprati posuđe od večere.

Večera je bila ukusna, prava domaća. Ivan je izpekao ušate, koje je sam ulovio udicom, s brodice, u uvali Zaklopatici. Lidija je skuhala "grudu", koju su ubrali u gromačama izpod maslina i u vinogradu, na Zdračevu. Bilo je tu koromača, žutinice, maslačka i drugoga divljega bilja, sve to začinjeno njihovim maslinovim uljem. Meni u čast, Ivan je otvorio zadnju bocu crnoga, brazilskoga vina, koje su bili donieli iz Porto Alegrea, prije nekoliko godina, kada su bili na vjenčanju kćeri. Vino je bilo dobro, premda bih ja bio radije popio vodovinku/bevandu-dvie njihova vina sa Zdračeva.

Zahvalio sam na večeri i pošao. Lidija me odpratila do vrata stana, ostavljajući ih širom otvorenima, kako bi svjetlost prodirala iz stana na stubište, jer žarulje na stubištu ne svietle već nekoliko godina, a po mraku bih vrlo težko sišao s drugoga kata. Izpred me zgrade dočekala zvjezdana noć bez mjesečine. Ulicom nizbrdo, sve do obale, nikoga nisam sreo, tek mršava, preplašena psa. More je u luci mirno. Tek lagan povjetarac sitnim borama mrežka površinu mora, po kojoj se rasule tisuće i tisuće blistavih zvjezdanih odsjaja. Sutra će dvotrupnjak/katamaran zasigurno moći put Splita, a iz Splita ću autobusom doma u Zagreb.

Miriše jod iz mora i miriše smola s obližnjih borova. Privezane uz obalu, brodice/barke spavaju. Iz tame dolieće šišmiš, leti uokolo pa ubrzano nestaje u mraku. Nigdje nikoga. Žurim se obalom.

Prolazim pokraj ribarnice. Ulazna su vrata, naravno, zatvorena. Mogu li preko kamenoga zida osjetiti miris ribe? Nisam siguran. Penjem se ulicom uzbrdo. Prolazim pokraj dječjega vrtića, potom malim trgom zvanim Guvno, i evo me u mojoj ulici. Nikoga nisam do sada sreo, a

vjerojatno ne ću ni u Dolcu. Ulica je slabo osvietljena. Iznad kolnice/garaže, s desne strane ulice, iz mraka svietle dva mačja oka. Je li to Di Si? Zovnem ga: "Di Si, jesi li to ti?" Životinja okreće glavu ustranu. Zanemaruje/ignorira me. To nije Di Si.

Di Si je naš mačak. Otac, koji je inače strašno mrzio mačke i bacao kamenje na njih, kada bi se pojavile u našemu dvorištu, jednom je, prije mnogih godina, na veliko iznenađenje svih nas ukućana, donio malena, tigrasta, siva mačića. Godinama se pomno brinuo o njemu. Svaki put, kada bi došao kući, otac je donosio ribicu-dvie za našega kućnoga ljubimca. S godinama mačić je odrastao u velikoga mačka, koji je odlazio u dugotrajna lutanja po susjedstvu, a vraćao bi se kući tek na otčevo dozivanje: "Di si?" To otčevo dozivanje mačka, naravno na našemu narječju, trajalo je iz dana u dan, iz godine u godinu, pa se smisleno nametnulo, nakon otčeve smrti, da smo mačka prozvali Di Si-jem. Otac je umro prije šest godina, a mačak još živi, premda je, vjerojatno, već poprilično star.

Kroz otvoreno ulazište ulazim u dvorište naše kuće. Mračno je pa zastajem na trenutak, da mi se vid privikne na tamu. Zahvaljujući svjetlosti iskrica s nebišta mogu se kretati dvorištem, ali ipak s jednom izpruženom rukom izpred sebe, za svaki slučaj. S obiju strana dvorištnoga prolaza dodiruju me grane dobre večeri, koje su se grmovima razrasle po pustu dvorištu. Izpod noge mi nešto kvrcne, vjerojatno puž vinogradnjak. Izpred sebe, malo desno, vjerojatno izpod stabla staroga limuna, sjaji kriesnica. Korak po korak i stižem do kućnih vrata. Što je to na otiraču izpred vrata? Je li to Di Si? Noću nije njegov običaj biti u blizini, već u potrazi za hranom ili ženkom u susjedstvu.

Tek iz četvrtoga pokušaja uspio sam ugurati ključ u ključanicu. Čim sam ušao i upalio svjetlo, vratio sam se do vrata. Jest, to Di Si leži na otiraču. Ne miče se, ali živ je. Oči su mu otvorene i gleda me. Što ti je, Di Si? Zar ti se približio kraj? Ako to doista umireš, od čega? Od bolesti, starosti ili samoće? Znam, da ti nije lako. Otac je poodavno umro, a mati je već gotovo dvie godine u Staračkome domu. Ja navratim vrlo riedko. Znam, da ti je težko biti sam, ma, ne daj se! Odmaraj se do jutra, valjda ćeš me ujutro ugodno iznenaditi! Laka ti noć, Di Si!

U kupaonici me dočeka muk prazne roditeljske kuće. Ipak, čujem komarca. Kruži mi oko glave. Je li mi to sletio na lice? Udaram dlanom po obrazu. Osluškujem. Ponovo muk u pustoj rodnoj kući moje djece. Jesam li uspio ubiti komarca? Gledam u dlan. Ništa. Prilazim zrcalu i gledam si u lice. Jest, na desnom obrazu crni je trag zgnječenoga komarca. Ne volim komarce.

Penjem se stubama na kat. Spavat ću u sobi na prvome katu. Druge stube vode s prvoga kata na drugi. Gore je soba mojih roditelja. Sada prazna, kao uostalom i ciela kuća, obližnje ulice i kuće u njima. Nigdje nikoga. Gledam u stube pa kao da vidim otca, onoga zadnjega njegova ljeta. Nije znao, da sam se i ja popeo na kat za njim. Zaprepastilo me, kada sam vidio, kako se četveronožke penje stubama. Uviek je bio tako živahan, pun snage i života. Što se događa s njime? Nije još toliko star. Osamdeset i dvie su mu godine. Umro je u travnju sljedeće godine. Rak.

Ulazim u sobu i palim svjetlo. Ovo je bila spavaća soba moje supruge, moje djece i mene cielo jedno desetljeće. Kada smo se odselili od mojih roditelja, ponieli smo sa sobom i svoje pokućtvo. Roditelji su potom kupili novo. Ipak, iz onih dana, prije više od tri desetljeća, ostala su u sobi dva predmeta: neprivlačiv, šestodielni sviećnjak na stropu i drveni, tamnosmeđ, gotovo crn stolac. Volim taj neugledni, neudobni stolac, koji nam služi samo za odlaganje odjeće preko njega. Bilo mi je tek šest godina, kada su se moji roditelji odselili od bake i djeda. Uz nešto malo odjeće te jedan aluminijski tanjur i jednu aluminijsku vilicu, ovaj tamnosmeđi stolac bio je jedino blago, koje smo ponieli sa sobom. Dok ja postojim, bit će očuvan ovaj drveni stolac, star možda i stotinu godina. Kada mene više ne bude, ovaj stolac ne će ni za kog od mojih ništa značiti. Pa, neka!

Drveni, tamni stolac sada spava u tami. I ja bih htio spavati, ma ne da mi se. Nalegla je gusta, gluha tišina praznih kuća svugdje oko mene, i to me pomalo zastrašuje. U desetcima, možda dapače i stotini kuća, u povećemu krugu oko naše kuće, ne živi više nitko, samo duhovi nekadašnjih susjeda. Mladi su podigli nove kuće i odselili se od roditelja, a stari su, jedan po jedan, pomrli od starosti. Većini kuća krovovi se još drže, ali nekoliko ih je već palo, a nitko za to ne mari. Nakon otčeve smrti majka je u ovoj zastrašujućoj samoći izdržala četiri godine, a onda se

počela polagano gubiti i morali smo ju smjestiti u Dom. I dobro je još izdržala. Ja bih poludio puno, puno ranije.

Predugi, bezsani sati pritisnuli mi vjeđe kamenom težinom i ja naposljedku sklapam oči. Još prije sna, zadnjim tragom sviesti, čujem huk ćuka s nekog obližnjega krova. Majka je znala reći: "Ako se glasom javi ćuk, uskoro će netko umrieti." Tko, majko, kada svud uokolo nema žive duše? Jedino sam ja još živ u središtu ove mračne pustoši. Ma, ja još ne ću umrieti, zar ne, majko?

Uvjeren sam, da sanjam, jer vidim majku u gromači punoj razcvjetalih, bielih sunovrata/*narcisa*, a ona je mlada žena, nasmiešena, dok ja dobro znam, da je moja majka starica, najmanje dvostruko starija od majke, koju vidim, kako bere bielo, mirisno cvieće. Na golu granu obližnje smokve sletio je par živkavih vrabaca. Ptičji me cvrkut razbuđuje i ja otvaram oči. Kroza spuštene rebrenice/*grilje* u sobu prodiru sunčane zrake. Treba ustati. Obećao sam sinoć majci, da ću ju i jutros posjetiti. Premda mi nije ništa rekla, vidio sam joj po sjaju u očima, da joj je drago. Ako je već budna, možda me već čeka, premda nisam baš siguran, zna li ona točno, tko sam ja njoj. Zna, ne zna, nije bitno, bitno je samo, da joj bude drago, kada me ugleda.

Pri silazku stubama u prizemlje odjednom mi sviešću prostruji sjećanje na noćašnji huk ćuka. Ja sam živ, ćuk nije mene dozivao. A što je s Di Sijem? Žurim se. Nestrpljivo otvaram kućna vrata. Na otiraču izpred vrata nema Di Sija. Gdje je? Vidim ga na drugome kraju dvorišta, izpod grma hortenzije. Nepokretan je. Prilazim mu. "Di Si, spavaš li?" Di Si se ne miče. Nježno ga dotičem vršKom cipele. Ništa. Uginuo je Di Si. Eh, što ti je mačkov život! Imao je u životu desetine ženka i stotine potomaka, a otišao je podpuno sam. Je li, možda, pričekao svoj kraj, dok ja ne navratim dan-dva, a onda se naposljedku predao, kako bih ga mogao pokopati? Tko zna!

Kupio sam za majku četiri banane i dva voćna jogurta. Žurim se obalom prema Staračkome domu. Trebam li reći majci, da je uginuo mačak i da sam ga zakopao u vrtu, izpod stabla naranče? Prvih dana u Domu, obvezatno je pitala za mačka. Kasnije sve manje i manje. U posljednje ga doba više i ne spominje. Možda ga je podpuno zaboravila. Evo

me pokraj Doma. Mirišu razcvjetali oleandri. Gore, na drugome katu, vidim balkon njezine sobe. Rekli su mi, da je majka, onoga dana, kada sam trebao doputovati, pokušavala sići s balkona u vrt, služeći se hodkama/štakama. Spriečili su ju u zadnji tren. Pitali su ju, kamo je to naumila, a ona im je odgovorila, da se mora požuriti pred brod, jer joj sin dolazi iz Zagreba. Dobro je to prošlo. Sada su joj zaključali balkonska vrata. Dizalom se moram popeti do njezina kata. Čim izidem iz dizala, ugledat ću ju, kako sjedi za stolom, uviek na istome stolcu. Da, tako je i ovaj put. Vidi me, kako izlazim iz dizala i smiješi mi se. Potom naslanja ruke na stol pa glavu na ruke. Zar joj se spava tako rano? Ta, tek je doručkovala. Prilazim joj i blago ju dodirujem za rame. Uobće se ne pomiče. Mama, zar si i ti otišla?

Ivica KARAMATIĆ

Vrata Božje providnosti nikada nisu zatvorena

– kratka priča

Premda je imao tek dvadeset godina, Braco je kadkada bio umoran od svakdanjega života, jer je živio s težko bolestnom majkom Martom, uzetom udovicom. Za majku se svednevno skrbio, premda je i njegovo duševno zdravlje bilo načeto prvim malim znacima duševne podvojenosti. Njegove rečene nutarnje težkoće nisu mu ometale dobru skrb za majku ...

Braco je bio naočit momak, kršan dvometraš. Imao je izrazito crnu kosu, a njegove također crne oči znale su zablistati, u radostnim časima, baš kao bielosivi dragulji. Uzpravan stasom, isti takav, poduzetan, bio je u svakdanjemu životu. Nije si htio dopustiti slom pod bremenom životnih izazova. Štoviše, na se je dobro pazio pa je stoga, uz Božju pomoć, bio izvanredno tjelesno zdrav. Tiekom sunčanih dana i vremenskih prilika bez padalina, znao je pretrčati po nekoliko kilometara, što je jamačno pojačavalo njegovu životnost.

Radio je u općinskome poduzeću, kao čistač ulica. Majka mu je primala mirovinu, nasliedenu od pokojnoga supruga Karla, koji je poginuo, s još nekoliko rudara, od praska podzemnoga plina. Premda majka i sin nisu bili družtveno/socialno ugroženi, Marta je držala, da joj život nije cvjetni gaj/perivoj ... Plakala je često misleći na sina Bracu i bojala se pogoršanja njegova duševnoga stanja.

I Braco je kriomice obnoć često dugo jecao, zaključan u sobi. Zaspao bi uplakan, tek u osvit zore, jer je shvaćao, da je bolestan ... Dušu mu je tištao pričin odvojenosti od ljudi. Progonile su ga prisilne misli, što ne imade nikoga svoga, osim bolestne majke ... Želio je upoznati djevojku, s kojom bi se zbližio i oženio: imao vlastitu djecu, obitelj i topli dom.

Ni unutar poduzeća nisu mu sve stvari išle na ruku ... Tiekom radnoga doba redovito su ga zapadali najteži poslovi. Nije bio pijanica/alkoholičar, jer je jedino nakon podnevnog objeda znao popiti čašu piva. Omiljela mu je zabava bila prikupljanje kovanoga novca. Premda

nije dovršio pučku školu, znao je čitati, pisati i računati – upravo onoliko, koliko mu je trebalo za uobičajeno djelovanje u svakdanjici.

U dječačkim danima Braco je imao mačka Žutka, kojega je jako volio, jer mu je mačak bio najbolji prijatelj. Navlastito bi uživao promatrati mačka, kako razigran pokušava uhvatiti vlastiti rep. Kada je Žutko uginuo, Braco ga je zakopao iza kuće, s puno suza u očima.

Braco je bio vrlo vriedan radnik. Štoviše, učestalo je i nakon radnoga doba, s metlom u rukama, čistio ulicu i pločnik. Bilo je dobrih ljudi, koji su to znali cieniti pa su Bracu častili kavom ili sitnim novcem. Od rečene zarade, tiekom prekodobnoga rada, Braco je redovito majci kupovao sladkiše ili nekoji drugi darak ...

Braco je vjerovao u Isusa Krista ... Kada god bi prolazio cestom pokraj razpela ili svete slike, obvezatno bi zastao i poklonio se, u znak poštovanja, do zemlje, te se redovito na tim mjestima nije stidio kratkom molitvom posvjedočiti vlastitu katoličku vjeru. Na svetu Misu, u crkvu, išao je bez izostanka, Bibliju je čitao svakoga jutra prije odlazka na posao, a bio je na svoj način svjestan i vlastite pripadnosti hrvatskomu narodnomu biću.

Jednom zgodom, Bracin poznanik Lazar, uvjereni nevjernik i negdašnji komunist, upitao ga je, hoteći mu se narugati:

– Braco, zar ti ne znaš, da Bog ne postoji ...?

Braco mu je odgovorio:

– Ja vjerujem, da Bog postoji, ćutim ga i svaki dan Njemu se molim ...

Na čelo općinskoga poduzeća došao je novi ravnatelj, Milan, plemenit čovjek, široka srdca ... Već nakon nekoliko mjeseci upravljanja poduzećem novi je ravnatelj pohvalio Bracu pred svim radnicima, kao najboljega radnika, i povećao mu plaću. To se Brace vrlo dojmilo, osokolilo ga, neka bude još vrjednijim radnikom, dalo mu samouzdanje i duševnu radost te živu nadu u bolji i sretniji život.

Novi ravnatelj Milan pozvao je Bracu u ured, na razgovor ugodni ... Braco mu se usudio povjeriti, vidjevši pred sobom čovjeka, što razumije njegove težkoće. Rekao je Milanu, kako u kući ima uzetu majku te da mu je najveća želja jednom se oženiti. Milan je odlučio Braci izpuniti životnu

želju, jerbo je imao rodicu Ljubicu, neudanu djevojku sličnih osobina Bracinima ... Ljubica i Braco naposljedku su se vjenčali u crkvi. Činilo se ipak, da je na Bracinu vjenčanju najsretnija osoba bila njegova majka Marta. Iskrene suze radostnice u njezinim očima govorile su više od rieči ...

Ljerka MIKIĆ

Hodočastiti srdcem

Nasmijani brat Sunce obasjava vedri dan grijući toplinom braću ljude. Vesela pjesma brata vjetra i sestara ptica, ples lišća i trave, leptira i pčela, miriše cvieće, braća se oblaci i sestra kiša odmaraju, nebo se i zemlja raduju životu.

Kuća moje obitelji na sunčanoj strani ulice, dvorište puno zelenila i cvieća, posebno volim ruže, ljiljane i sabljičice/mačiće/gladiole, hladovinu staroga hrasta, koji brižno čuva prošlost, sadašnjost i budućnost, u njegovoj su kori upisana sva naša imena i sjećanja. Bogu hvala, hrast ostaje, mi prolazimo kroz prostor i potraj, idemo iz vječnosti u Vječnost, hodočastnici smo dolinom suza u Otčev Dom. Hodočastnica sam i ja, *biedni crvić*, koji krilima labuda osvaja Slobodu. U bezkraju moje sobe križ, Biblija, ureska/vaza s cviećem, bolnička postelja i Ljubav, koja pokazuje Put, kojim idem zajedno s obitelji i prijateljima: Svjetlost obasjava naše dane. U njihovim danima misli i koraci omeđeni prostranstvima zemlje i hodočašća srdca, u mojoj sobi, mojim danima, mislima, očima i osjećajima vjere, duše i srdca, hodočastim srdcem, međusobno se u susretima nadopunjujemo i obogaćujemo, odkrivamo ljepotu Božje blizine; blagoslivlja nas, prati i čuva Gospodin Bog, kojemu neizmjerno zahvaljujemo na darovanim milostima.

Blieda sam na bolestničkoj postelji, Gospodin nosi moj križ nježno me držeći za ruku, ćutim toplinu sigurnosti Božjih dodira, cjelova. Brat *magarac* težko pokretan, misli sigurne i liepe, moja bol u Isusovoj boli, radost kao plima: nisam sama, Bog je sa mnom! U srdcu mir! U očima duša, pogled blista. Blažena tišina. Blagoslov križa u svjetlu Uzkrsa. S osmjehom na licu, molitvama zahvalnosti u mislima, srdcu i na usnama zaspim i budim se svakoga jutra sretna osjećajući blizkost i blizinu Neba. Anđeli, obitelj i prijatelji s ljubavlju bdiju. S Gospodinom bdijem nad

njihovom ljubavlju i životom u suhoći duše i potopu sreće, kada su dani puni zviezda i noći mirne i bezsane, u šapatu Tišine i šutnji Rieči, u sjetvama i žetvama ljudskosti, u cvjetanju Mira i Dobra.

Gospodin i ja hodočastimo srdcem, Isus moli sa mnom i za mene, za sve nas. Sin Otcu zahvaljuje za brata, sestru, braću, za Sviet. Molim i zahvaljujem za sve i svima, za brata i prijatelja Isusa, koji živi sa mnom i za mene i koji mene i sviet vodi u Otčev Dom. Razgovor s Bogom hrani dušu, misli sliede Rieč Gospodnju. Srdcem hodočastim Srdcu, udomljena u Bogu i Bog u meni, u nama, moj je dom i Dom Gospodnji, moj i naši životi utkani u Život. Liepo je i blagoslovljeno hodočastiti srdcem zajedno s Isusom!

Pjesma zvona pozdravljajući blagoslivlja Gospodina, pobožni puk ponizno se klanja, hvali, slavi i časti Stvoritelja Svieta, hvalospjev duše u rukopisu srdca. Dobri Pastir nosi me kao janje cvjetnim poljanama Izvoru vode žive, da s Njim i braćom blagujem Kruh Života. Rosa na licu i dlanovima, skrušeno srdce i misli, drhtaj tiela i usana. Bog moj i sve moje! U zagrljaju Ljubavi moja je Ljubav! Otčev poljubac u čelo. Razgovor prijatelja. Pjevam i plačem od sreće. Soba toplih boja izpunjena dobrim osobama i posteljom prilagođenom za *alpiniste* cesta je u Raj.

Dan pri kraju. Smiraj. Isus i ja nastavljamo hodočastiti srdcem, čekaju nas daljine, dubine, visine, širine Podnebesja, Pučine Slobode. Večernja molitva zahvalnosti, svieća gori ne izgarajući, misli i noć u Plavome, koraci u Stieni nježnosti, ruke razširene za Zagrljaj. Svjetlo obasjano Svjetlošću. Sliedi druga i treća smjena, obitelj i prijatelji s anđelima čuvaju stražu. Sat odkucava. Gospodinov dah u nama. Traje Vječnost. Božji zagrljaji.

Bože! Hvala Ti, što misli i korake braće i sestara usmjeruješ hodočašćima srdca, koja pripravljaju put Gospodinu. Dobri Otče nebeski! Posebno Ti zahvaljujem na blagoslovu darivanja blagoslova milosti, da s Isusom hodočastim srdcem, ljubeći Ljubav, koja nije ljubljena, i s obitelji živeći Pjesmu brata Sunca!

Ljerka MIKIĆ

Uzvišenje Svetoga Križa

Bogu hvala na blagdanu Uzvišenja Sv. Križa. Nemoguće je riečima opisati dar, puninu, blagoslov, žrtvu i ljubav Isusa na križu; svatko od nas ima osobne doživljaje u susretu s Patnjom. Često križ prije svega označuje patnju. Ove su misli kap vode u oceanu Božje milosti.

Na početku, vratimo se u prošlost. Blagdan Uzvišenja Sv. Križa potječe iz Jeruzalema, gdje je car Konstantin dao nad Isusovim grobom izgraditi baziliku Uzkrsnuća, koja je posvećena 13. rujna 335. Carica Jelena odkupila je dio izvornoga Križa godine 320. i povjerila ga na čuvanje toj bazilici. Kršćani Jeruzalema sutradan su nakon posvete bazilike, 14. rujna izlagali svetu relikviju. Iz Jeruzalema se blagdan postupno proširio na kršćane Zapada. Za sve je kršćane Kristov križ znamen spasa. Zato, kada blagdan Uzvišenja Sv. Križa bude nedjeljom, uzimaju se misne molitve i čitanja od toga blagdana. Tko s vjerom i ljubavlju prihvaća zagonetku Križa, može se nadati duhovnomu preporodu i uzvišaju u trajnu sreću s Bogom.

Na blagdan Uzvišenja Sv. Križa, 14. rujna, Franjevačka pokrajina Bosna Srebrna spominje se svojega naslova, koji se obilježava prigodnim susljedom/programom: Zahvalnicom, pod kojom se svetčano zavjetuju mladi franjevci, i skupštinom na rogozinama, koja navada/tradicija potječe iz doba Sv. Franje i njegove prve braće; skupština se tada najčešće održavala oko blagdana Duhova, jer je Duh Sveti prvi i glavni/generalni ministar Franjevačkoga reda. Sv. Franjo želio je, da se braća najmanje jedanput godišnje sastanu, najčešće u Porciunkuli, učvrste u bratstvu, ojačaju u vjeri, ljubavi i nadi pa opet s novim zanosom žive i navješćuju ljudima Radostnu viest. Želja je i činitba/praksa franjevaca danas, da se skupštine na rogozinama svake godine održavaju u drugoj župi, braća se zbližavaju, upoznaju župne zajednice i stanje u njima te odkrivaju ljepotu svoje Pokrajine/Provincije.

Za sve je franjevce, posebno trećoredce, naslovnik, skupština, blagdan Sv. Franje, zatim svetčana sv. Misa, koja je središte franjevačkoga

života i poslanja, primanje i zavjeti novih članova pa bratsko druženje kod obiteljskoga stola – *agape*, gostba ljubavi. Meni osobno, vjerujem i vama, Božjom mudrošću, milošću i blagoslovom vođena, međusobna je posebna povezanost Franjevačke pokrajine Bosne Srebrne i njezina blagdana Uzvišenja Sv. Križa. Jedan je stari ujak rekao: *Stara je Provincija tiekom poviesti rađala braću uviek u boli, žrtvi i patnji, jer Provincija je to Sv. Križa i na njemu razapeta. Ljubav je, izgleda, neizbježno vezana s patnjom, ili je patnja drugo lice ljubavi.* Ujaci su očuvali i čuvaju ljubav za Boga, Pokrajinu i narod, s kojim i za koji žive u ovom od Boga nama darovanom i blagoslovljenome prostoru i potraju. Fratri nikli iz naroda vraćaju se narodu, kao što je čovjek prah i u prah se pretvara; duša je vječna, ostaju dobra djela.

Dobri i milostivi Bog obilan u darivanju ne dopušta, da patnje nevinih ne donose obilne plodove i da žrtve i suze budu zaboravljene; kada se čini, da je tako, znamo, da nije: mi smo tu, tu su Bosna i franjevci, ljudi i zemlja, djeca i majka domovina, gaženi, ali ne pregaženi; osvajani, ali neosvojeni. Izobilje Božje milosti i ljubav, koja se u čovjeku rodi, čine čuda, nemoguće postaje mogućime; to je Uzvišenje Sv. Križa, tu razpeta Ljubav slavi pobjedu. Kršćanski je, franjevački život hod za Kristom, to je hod s križem prema Kalvariji i slavnom Uzkrsnuću. Zato jedan, posebno mi drag ujak, Petar Anđelović, reče i napisa: *Vjerni Bogu, vjerni Bosni.* Božja ljubav ne može dopustiti, da nešto liepo, dobro, sveto, kao što je želja i pravo na život u slobodi i miru s braćom i među braćom ljudima u zemlji, koja obiluje Božjim stvorima, bude ništa. Čovjek, kada griješi, izdaje sebe i Boga, koji ostaje vjeran. Uviek ima i bit će Božjih miljenika, koji s križem u srdcu i u ruci, molitvom u duši idu na Golgotu vjerujući u Uzkrsnuće.

U crkvi Sv. Damjana Krist govori Sv. Franji s križa: *Franjo, idi popravi moju crkvu, ruši se.* Franjo se prihvaća posla i popravlja crkve kao građevine, poslije shvaća pravi smisao rieči: popravljati sebe, obraćati se, mienjati, i tako mienjati sviet na bolje, stalni postupak obraćenja.

Križ, koji bijaše znamen straha, kazne, sramote, ponizbe, postaje pobjeda Božje odkupiteljske ljubavi za čovjeka. Bog jedini može čovjeka iz smrti uzdići u vječni život. Uzdignuće Isusa na križ, koje je trebalo biti

Njegov poraz, ponizba, danas tako sjaji kao nadpotrajna pobjeda nad zlom. U našim domovima imamo razpelo; što nam znači, kako se ponašamo prema njemu? Kako i zašto nosimo križ oko vrata? Upravo odnos prema križu označuje odnos sudobnoga čovjeka prema Kristu i njegovoj žrtvi ljubavi. Za mnoge je prezren znamen i ukrasni predmet. Križu treba vratiti njegovo pravo značenje, trebamo uzdizati Kristov križ kao znak spasa, ljubiti ga, ne samo usnama, nego cielim bićem, vjerovati ne samo riečima, nego srdcem i dušom.

Isus odlazi dragovoljno na križ, ne nameće svoju ljubav i spas, želi, da ga ljudi prihvate slobodno. Borba dobra i zla nije dokončala, događa se i nama i oko nas, pozvani smo i poslani u toj se borbi opredieliti na stranu križa, prihvatiti ga. Prihvatimo svoj križ i uzdignuće, kako bismo i sami bili spašeni. Koliko god zvuči čudno, oporo, grubo, ali upravo po našemu životnome križu Bog nam nudi Svoj spas, nije lagan ulazak u slavu nebesku. Naši nas životni križevi često pritišću do zemlje, pretežki su, padamo mi i oni zajedno s nama, treba ustati, ići k odredištu/cilju. Kako? Sjetimo se Isusove Majke, držimo se uzvišenoga križa Gospodinova, jer nam za put do Neba treba čvrst oslonac, a on je istinsko odrazište, bez čega ne možemo u visinu.

Pitamo se: zašto nedužan trpi? Biti čovjek već je svojevrstna kazna. Izkustvo odkriva, da patnja pogađa dobre i zle. Često smo osamljeni, napušteni u svojoj boli. Za nas je patnja zagonetka, ljutimo se na Boga, ljude, sebe, prigovaramo. Samo Bog može dati odgovora, Bog se dariva kao nezamjetan sugovornik, prijatelj, nenametljiv spasitelj; osjetimo olakšanje i kažemo: *Hvala Ti, Bože! Bogu hvala!!!*

Znamo li, što je križ? Težak život, bolest, siromaštvo, starost? I puno više i puno teže. Život bez smisla i svrhe, bez vjere, ljubavi, nade ... Tvarno: dvie ukrižane grede. Kristovom žrtvom ljubavi križ je blagoslov i spas za sve ljude. Križ: to je čovjek samu sebi, često smo sami sebi najljući neprijatelji, najteža zaprjeka na putu spasa. Križ: to su drugi nama, ali i mi drugima, uživamo u međusobnu licemjerstvu, zlobi, stavljamo *slame u vatru* i *soli na ranu*, što više, mislimo, to bolje. Križ su životne prilike i neprilike ovoga Svieta. Kristova se spasiteljska ljubav daje do kraja, svestrano u širinu i visinu, u dubinu i duljinu. Stavimo svoje kri-

ževe pod sjenu Kristova križa, predahnimo izpod Kristovih pribijenih nogu. Po križu se ide k Svjetlu, po trpljenju iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu do spasa.

Sjetimo se Sv. Franje, koji svim svojim bićem pokazuje na Isusa Krista. Snaga Franjine promjene ne leži u njemu, broju braće, načinu života, već samo i jedino u evanđelju, koje je izbor/alternativa svietu u Svietu.

Svaki nas dan pritišću razni križevi, koji nas prate sve do groba. Od rođenja do smrti živjeti i umirati, umrieti s blagoslovom križa. Iznad groba znak križa, imena bližnjih i naša. U osamljenosti osjećati Kristovu spasnu blizinu i blizkost, molitvom zahvalnosti klicati: *Govori, Gospodine, sluga Tvoj sluša.*

Samo je danas u našim rukama, za sutra još ne znamo, jučerašnji je dan potonuo u vječnost. Jedino što imamo, jest danas. Hvala Ti, Bože, na današnjemu danu! Svaki dan početi iznova: prigrliti svoj križ i kao Sv. Franjo sliediti Krista, biti s Gospodinom u običnosti svakdanjice i vječnoj slavi, s uzdignutim križem iz ljubavi.

Različiti članci

Marijan ROGIĆ

Misli i razmišljanja

– dio sedmi

'Pro domo sua'[1]

Nakana mi je ovim izradkom izaći na čistac s prošlošću; reći otvoreno, što me pratilo, što mi je smetalo, što mi se suprostavilo na mojemu životnome putu: što su uzroci i posljedice, ako smijem tako reći. Rekao bih uzput i sljedeće: Istinu ne izmišljam, ne promišljam; ne zamjenjujem ju lažima, već se držim činjenica. Istinu govoriti sveta mi je dužnost; osuđen sam, tako reći, na istinu. Ako sam se o nju ogriešio i time nekoga uvriedio, neopravdano se o nj okrznuo, molim za oprost Boga i čovjeka.

Danas, kada bacim pogled na sveukupnost, cjelovitost naših hrvatskih odnosa prema Srbima/Srbijancima i njihovih prema nama Hrvatima, pitam se: Tko su te mutikaše kod nas Hrvata i našeg iztočnoga susjeda Srbijanca/Srbina, kojim, smijem se tako izraziti, skupinama pripadaju pa mute i ne daju čistim, zdravim/normalnim, dobrosusjedskim vodama teći? Mnogi to vjerojatno ne znaju; jedni ne će i ne žele znati, drugi pak mudro šute, dok se treći ne usuđuju o tome prozboriti. Pokretači i koristnici pomutnja u srbskom/srbijanskome političkom, kulturnom i vjerskome životu, i to iz obaju naroda, čine to hotimice; vidjeti smo to mogli jasno iz dosadašnjega štiva. Oni, njihovi pregrlati glasnogovornici i huškači, u velikoj većine, napomenimo i to, dolaze iz nesrbskih državnih, narodnih i poviestnih krajeva, prije svega iz hrvatskih kulturnih područja, imenujmo samo dvojicu današnjih, naime Pupovca i Dodika. Bezglavo ih množtvo sluša i sliedi, njihovim bljutavim geslima nasjeda zbog,

[1] Za vlastiti dom (ur.)

kako smo već pisali, *povlastica, tvarnih darova, ugleda u družtvu, časti* i sličnoga. Vode ih kojekakvi svjetonazori/ideologije, koje narod sam ne shvaća – ali trči za njima. Njihovo je podrietlo nejasano. Pitam se, jesu li ih gonili nepostignuti neuspjesi; tamošnji narodi niesu ih nosili na rukama i punili im usta *pečenim prepelicama*. Vjerojatno se sami niesu htjeli stopiti/asimilirati, prilagoditi, uključiti; činjenica je naprotiv: radili su proti probitcima tih naroda i Države Hrvatske – majke hraniteljice, koja ih je njegovala i mazila. Vode i gone, rekao bih, tjeraju ih vlastodržci iz Beograda, danas prevrtljivi Vučić, sutra neki jednak njemu i njihova zlodružba/klika, kod koje nema razlike od one iz Jugoslavije prve i druge. U Republici Hrvatskoj ostatci *grobara* i vlastodržci, koji upravljaju dvjema vladajućim strankama HDZ-om i SDP-om; o njihovim sitnim suigračima ne kanim trošiti rieči. Oni nemaju ni značenja ni značaja.

Ni jedni, ni drugi, ni treći: Ne žele čuti istinu, drugim riečima, ne žele sebi pogledati u lice, kamoli u dušu. K tomu: Tko ih je odgajao u ćudoređu, kulturi, vjeri; tko ih svjestno i nesvjestno punio mržnjom na domorodce i domovinu Hrvatsku? Tko ih je naučio onu *Tko se ne osveti, taj se ne posveti.*[2]

Reći ću po svojem osobnome sudu svoje: Činitelj, koji nam se izpopriečio u konačnici, a našega susjeda neprestano huška na nas i proti nama, i nama i njima – djela ga odaju – jest bez sumnje onaj iz Ef 6,12; skupnim su to nazivom moći, koje nam imenuje Heinrich Schlier. Dodat ću mu još Ivanove rieči, koji izričito veli, da imaju vraga/đavla *za otca i hoće činiti želju otca svojega. On bijaše ubojica ljudi od početka i nije stajao čvrsto u istini, jer u njemu nema istine. Kada god govori laž, govori svoje vlastito, jer je lažac i otac laži.*[3]

Govorim o moćima, koje ljudima vladaju, a Sveto će ih Pismo krjepkije osloviti, pa veli: *stara zmija, koja se zove vrag/đavao – Sotona, zavodnik cieloga Svieta.*[4]

---

[2] Rieči i njihov smisao su jasne: osveta, ne posvećenje! Vidi o tome: AUBURGER, Leopold, str. 133. — ŠIMUNOVIĆ, Dinko. *Kukavica*. U: PSHK, knjiga 70., str. 194–206, t.j. str. 206. — ŠIMUNOVIĆ, Dinko. *Mladi dani*, str. 296–297.

[3] Iv 8, 44.

[4] Odk 12, 9; dalje: da više ne zavodi narode (Odk 20, 3)

Stara je zmija bila i ostala među nama u svim našim nevaljanim podhvatima! Upravo ta stara zmija stoji uzdignute glave između mene *bunjevca* i mojega susjeda *rišćana* – bio on iz Miranja ili Ceranja, iz Ravnih Kotara ili kršne Bukovice. Ne kanim poobćivati, jer sam ih već označio, a i još ću to jedanput učiniti. Ostanimo i dalje kod toga: nije se lako osloboditi – te stare zmije! Ne zaboravimo, da ta stara zmija ne može nikomu sama po sebi nanieti zlo. Jedino joj je to moguće, ako joj čovjek daje svoju rieč i svoje djelo. Ako se dakle posluži ljudima sklonima zlu – promislimo samo, na poratna posve vražja, sotonska djela partizana, komunista, antifašista nad nemoćnim hrvatskim pukom, i to sve u ime *internacionalizma*, njihova nekakva napredka, da se zadovolje Srbi, spasi Jugoslavija i tomu slično. Da također Zapad i EU stoje iza toga, nema sumnje. Uzput, pravo su lice pokazali ti zločinci/kriminalci na Golom Otoku i na svojim suborcima iz 1941. – zločin, koji ljudski stvor nije po sebi sposoban učiniti: oni jesu!

I ovdje vriedi *ne samo, nego* … Nisu samo Srbi/Srbijanci tukli, prebijali i klali, nego su isto tako zvjersku ćud u tome pokazali hrvatski antifašisti: partizani, komunisti i jugoslavensko-bratskim tzv. *idealizmom* opijeni Hrvati, zvani narodnim izdajicama i odmetnicima …

Što Hrvatu smeta – što meni smeta

Što Hrvat hoće?

Jedan sam od njih!

Govorim dakle za sebe i u svoje ime.

Želim navadama, ne samo nekih, već imenovanih i oslikanih ljudi te skupina iz javnosti, nego i državnim poredcima, sustavima/režimima, političkim, kulturnim i vjerskim svjetonazorima – o njima smo čuli od Gisberta Kranza – koji su predmet ovog izradka, reći svoje:

a) gdje i u čemu sam kod njih osobno zlo vidio, od njih zlo doživljavao i

b) što od njih očekujem.

Sa ZLOM sam se sukobio, kako sam u štivu često spominjao i naglašivao, već u početku svojega zdravoga razumievanja; rekao bih, u svojoj dječjoj dobi. U mladenačkoj pak primao, shvaćao i na samu sebi doživ-

ljavao bol hrvatskoga čovjeka. Doživljavao sam ga u djelu i rieči zlih ljudi, tako ih je običan puk nazivao, tako govorio. Kasnije ih je moja koža osjetila: njih i njihove naume. Bio sam svjedokom zlih primjera, ne samo vladajućih silnika, nego i njihovih pomagača, izvoditelja njihovih zlih djela – naših, svojih, mojih seoskih susjeda. Može biti, neki niesu bili svjestni, da rade zlo, da drugima kvare radost i veselje, da donose sa sobom tugu, bol i jad zalazeći nepozvani u njihov – tuđi – skroviti djelokrug, razbijajući nutarnji sklad živoga stvora – Božjega stvora. Drugi jesu, tako isto i njihovi čini.

U ovih prošlih osamdeset godina osjećao sam i suosjećam i danas hrvatsku žalost i bol, kada bacim pogled na prošle dane i godine. Ne mogu ne spomenuti blagdanska zbivanja u svojemu rodnome selu, koja sam doživljavao kao diete i dječak. Bio sam svjedokom nemilih događaja, kojih sam smisao vrlo brzo shvatio i pod kojima su moji suseljani, katolici, dugo stenjali. Hrvati – s njima dakle i ja – trpjeli i dugo stenjali. Sjećam se živo sajma *Svete Nediljice*, osobito pak večeri za božićnih blagdana, koji su nam trebali navieštati *radost i veselje*. Već u dječjoj dobi pratio sam iz prikrajka ples djevojaka i mladića u kolu, dok sam u mladenačkoj osobno poskakivao i ja uz *lipe divojke* – bilo ih je među njima i pravoslavne vjere.[5]

Kod tih prigoda mutili su nam veselje odrasli mladići iz Miranja i Ceranja. Gotovo ni jedan god u srpnju – na blagdan *Sv. Nediljice*[6] – nije protekao u miru, jer su nasilnički pravoslavni momci zametali hotimice svađu, odnosno pravu tučnjavu. A za božićnih blagdana navečer, kada bi naši momci i djevojke veselo plesali kolo, orila se pjesma iz uzhićenih srdaca, dok se ne bi pojavili izazivači iz Miranja i Ceranja. Radostna bi blagdanska pjesma veselih djevojaka i mladića namah utihnula. Plesu i veselju bio je kraj, jer bi u tren oka izkočili iz krša, *iz šmrika 'hrabri'* momci iz Ceranja i Miranja. Njihov je surov nastup, naravno, izazvao naše katoličke momke. No, pravoslavni momci iz Miranja i Ceranja mahali su bubnjašima/revolverima po zraku i umah su sievali metci iz njihova vatrenog oružja. Naši su momci znali, što ih čeka, budu li se suprostavili: bili su goloruki, a o oružju ni spomena; o tome su se brinule česte redarstvene/milicijske obhodnje, provjere, pretrage *ustaških* kuća, spomenut ću samo Sidiće i Zeliće ... Uspomene iz dječjih, momačkih dana ...

Kakvo redarstvo/*milicija*! Ona se u tim prigodama nije nikada pokazivala, dok su se izazivači još rugali, neka naši momci zovu *miliciju*, ako su junaci, jer *milicija* to sve znade. Svima nama nazočnima bilo je jasno, da se takvo što bez znanja i privole *milicije* nije moglo dogoditi – ni jedan puta, kamoli svake godine za redom, u isto doba. Upravo je to odgovaralo činjenicama: uz privolu su *milicije* ti nasilnici i izazivali; pucali iz vatrena oružja, prietili nam i psovali nam *ustašku majku*, bezrazložno, bez ikakva povoda, reklo bi se ...

Može li ih nejako, mlado, nedužno srdce tako lako zaboraviti!?! Ti *'slavni dani' riščanskih* momaka – za mene su bili jadni i kukavni – ne bi smjeli ostati nepoznati našemu grlatu "demokratu" Miloradu Pupovcu,[7] *branitelju potlačenih Srba u Hrvatskoj*, jer su to bili njegovi, ako ne njegovi Pupovci, a ono susjedi njegova otca i djeda Mile Jalovače: suseljani, a vjerojatno neki od njih i njegov rod.

Ne ću zaboraviti kod ovakvih slika ozbiljne opomene svojeg otca – o kojemu ni jedan pravoslavac ne može reći ni jedne zle – početkom 1960-ih godina. Bilo je to nakon odpusta s Golog Otoka i odslužena *vojnoga roka*. Nekoga kasnijega popodneva, nekako u sumrak, kada sam se dvokoturom/biciklom vratio iz Benkovca, reče mi zamišljen vrlo ozbiljno otac:

– Nemoj se, sinko, tako kasno vraćati priko Miranja.

Naravno, da sam se u čudu pitao zašto, jer niesam shvatio zašto; isto tako njegovu brigu, našto će mi on:

– Ne znaš ti nji'!

– Ali, još nije bia mrak; vidilo se.

---

[5] Ne izmišljam, imenovat ću dvie: Slavku Kovačević i Bosiljku Mandić – Vranjani ih znaju dobro, i jednu i drugu.

[6] Blagdan se slavi svake prve nedjelje u srpnju.

[7] Mile Jalovača – Mile Pupovac – djed Milorada Pupovca, tako mi vele znanci, zasigurno je to čuo od otca ili djeda Jalovače, a bez sumnje od svojih suseljana, koji su se tim nečastnim djelima dičili. Škopitelja prasadi znali su svi u Kotarima i Bukovici: Milu Jalovaču, kako se zvao Mile Pupovac.

Otac mahne glavom tamo-amo, zatrese ramenima, šmrcne po običaju pa će:

– Nije mrak, veliš; još nije bia mrak? Pušti ti to: nije bia mrak – okrene se, i ode svojim putom.

To je bilo sve – i shvatio sam, iako niesam mogao vjerovati, da sam *vogelfrei* (ptica za odstrjel).[8] O tome sam na drugome mjestu nešto više pisao za svoje prijatelje.

Naši su ljudi brzi svojim poukama, pa će mi namah bez i trunka razumievanja i razmišljanja nato: *Ah, pusti to; to je prošlost, i slično.* Da, to je za njih prošlost, a da bi se malo zamislili, kako je to moralo biti onda u ona doba za nas, za našega jadnika, kojemu je bilo sve zabranjeno – štoviše i braniti goli život. Osjećali smo se, kako se koji suseljanin znao izraziti, *kao krpuša među noktima, koju gnječe s jedne i druge strane.* Da to niesmo prije *pustili,* ne bi nam se bilo puno toga zla događalo. *Pusti ti to,* mojega je otca drugčije zvučalo; sin je to u daljnjemu životu dobro uvidio. Dobrim dielom, dakle, zlu smo sami krivi.

Nije to prošlost. Nešto nam se takva može vrlo lako i sutra dogoditi; zato to i pišem ...

Doživio sam ih i preživio, *hvala milom i dragomu Bogu!*[9] Počeo sam o njima, o njihovu govoru i djelu razmišljati. Svojim sam ustmeno-pisanim uzvratom odgovorio i time se izvrgao pogibelji nesretne godine 1957. Bio je to, tako reći, moj prvi *ubojiti* hitac *proti nasilju i nepravdi nad mojim hrvatskim narodom i nada mnom,*[10] koji me stajao daljnjega školovanja, zatvora, priekida rada i konačnoga biega iz Hrvatske. Sve se nizalo jedno za drugim, jedno uz drugo, poput *mrđela*[11] na ogrlici *bilog vrata kotarske divojke.*

Hrvatstvom moje dobi vladao je stalno ZLODUH komunističko-antifašističkoga, partizansko-jugoslavenskoga, srbsko-hrvatskoga doba;

[8] KLAIĆ, B. *Veliki rječnik,* (1972.), str. 415., tumači "foglfrei": prognan, stavljen izvan zakona, izobćen iz zajednice (koga svatko smije ubiti kao pticu).

[9] Uzrječica zahvale, koju sam ponio sa sobom od svojih roditelja.

[10] U proljeće godine Gospodnje 1957.

[11] Vidi izraze: grmjela, mrđela, u: KLAIĆEVU *Velikom rječniku,* (1972.), str. 474 i 878.

reklo bi se danas, da mu je nastavak u doba današnjega Zloduha, u kojemu živimo, kojime sam započeo.

Stoga vidim jedini mogući izlaz iz sliepe ulice, ako razčistimo račune. Ne veli narodna zaništa *Čist račun, duga ljubav.*

Namah u početku mogao je pozoran, oštar čitatelj upoznati bit moje namisli, naime, spoznati oštricu pera, proti komu i čemu je uperena i zašto, a to je: uprieti prstom i slovom u nositelje smetnje slobodnomu razvitku hrvatskoga čovjeka, a to je ujedno i mene, u vlastitome svojemu domu – Državi Hrvatskoj! Nadam se, da sam dosta rekao, no ipak ću još nešto sažeti u sljedećemu za one, o kojima sam mislio i koje sam imenovao. Pokazati jednima i drugima: oslikanim Hrvatima i opisanim Srbima/Srbijancima.

a) Hrvatima ostatcima slugu komunističkog i jugoslavenskog svjetonazora: Činjenice su tu i govore, razuman čovjek ih ne može pobiti; narod o tome govori jasno i glasno od tržničkih stolova do sveučilištnih stolica. Samo državni i posvemni svjetonazorni plaćenici mudro preskaču i prešućuju te činjeniice. Pokazali su, da im nije do Hrvatskoga Naroda/*Nacije* i slobodnoga razvitka Naroda u vlastitoj Državi Hrvatskoj. Da su joj se protivili i da se svakom im razpolažućom silom i nasiljem i dandanas protive i nastoje ju spriečiti – rušiti; pokazuju to riečju i djelom: pukim, sotonskim izmišljanjima, izkrivljivanjima činjenica i potvornim lažima o poštenim i nesebičnim Hrvaticama i Hrvatima – iz prošlosti i današnjice.

Proglasili su Republiku Hrvatsku, jer su se bojali sile hrvatskoga čovjeka; mislili su: Hrvat će s nama postupati onako zvjerski, kako smo mi s njim u ratu i nakon rata postupali. Tezno, Barbarin rov, Jazovka, Macelj ...

Proti grobarima hrvatske nezavisnosti – odmetnicima: Sliepo su se povodili za onodobnim duhom, koji je odbacivao i niekao slobodu, nezavisnost, samoodređenje Hrvatskoga Naroda, njegova slobodnoga razvitka, kulturno-poviestnih vrjednota do tada stečenih u neprekidnu razvitku.

Njima dodajem nehajne mlitavce, kojima su puni trbusi, novci, čast, slava i kojekakvi probitci iznad Hrvatske.

Ne ću zaboraviti na koncu staviti im uz bok one, koji viču *Nisam ih ja birao*, pa ni one što lupetaju *iz tuđe glave*.

b) Proti Srbijancima/Srbima govore sve političko-državne i vjersko-kulturne težnje, koje su pokazali od svojih narodnih početaka: od sumnjive, rekao bih, krivovjerne/heretične odjelbe od Ohridske nadbiskupije, preko svetosavske nejasno oblikovane, uzpostavljene srbske pravoslavne vjere, Kosovskoga mita i pisano zajamčene osvete Srbske pravoslavne crkve,[12] što je gotovo od Pećke patriarhije godine 1557. do danas na snazi.

c) Mutikašama, i jednim i drugima, koji su laskanjem, ulagivanjem i potajnom prievarom htjeli postići prolazna dobra: tvarna (novac, nekretnine, što im je uviek uspjelo) i obećanu im slavu. Oni čekaju nestrpljivo i danas u jazbinama i brlozima na utrku. Sinovi i kćeri stare zmije; i kod Srba/Srbijanaca i Hrvata.

d) Što očekujem od svih njih – nabrojenih?

Svoje ću osobne misli ovdje sažeti ukratko: O čemu sam pisao, vriedi još jednom ukratko reći: Nama Hrvatima, meni osobno kao Hrvatu, naveo sam puno primjera, priečili su i prieče Srbin i Srbijanac slobodnu Hrvatsku Državu, u kojoj se mi – i ja – kao narod/*nacija*, ljudi možemo slobodno razvijati. To nikada ne ću dosta moći naglasiti. Sloboda im Hrvata smeta, hrvatska im je povjestnica trn u očima; hrvatski jezik nepremostiva zaprjeka njihovu svesrbstvu, i t.d. Tako čitam njihove želje: od Dositeja Obradovića preko Garašanina, Karadžića, Raškovića, Šešelja, Vučića,[13] i, i, i ... Svi oni Hrvatima, kada vide, da nemaju uspjeha, laskavim, lažnim riečima *dopuštaju* Državu Hrvatsku, koju bi oni na najmanje sveli, – koju bismo mi Hrvati smjeli u cjelini *pregledati sa zvonika zagrebačke katedrale*! – e bi tako lakše mogli ostvariti Veliku Srbiju. To bi bio ujedno jedini uvjet, kako bi oni svoju Srbiju što više proširili i time ostvarili

[12] Vidi: ROGIĆ, M. *Pod Zvonimirovom krunom*, (2008.), str. 32.; pogledaj podcrtice.

[13] Nedavno je Vučić izjavio, kako smo mi Hrvati i oni Srbi/Srbijanci upućeni – da moramo – živjeti jedan s drugim. Jest, mi smo upućeni otvoreno govoriti, otvoriti karte i pokazati ih, ali ne na zajednički život u jednoj državnoj zajednici. To nikako, dokaz su godine u kraljevini Jugoslaviji i u socialističko-narodnoj Jugoslaviji – objema tamnicama i klaonicama za hrvatskoga čovjeka.

svoje stoljetne snove, koje su u svojoj prošlosti sebi utuvili u glavu. U tome im, vidjeli smo iz štiva, dobro dođu mitovi izgrađeni na izgubljenim bitkama i svetoj osveti, koje se ne mogu osloboditi, a ona ih može vrlo lako pokopati! Govorim ozbiljno, vrlo lako pokopati: prevelike želje, ali slabe mogućnosti. Iz svoje bi povjestnice mogli to jednom shvatiti. Ako ne žele shvatiti, prije će upropastiti i sebe i svoj narod ...

Dokazi su tu. Mnogi su od nas taj takozvani zajednički život s njima proživjeli i preživjeli u Jugoslaviji *prvoj* – kraljevini, čuli smo o njoj i slušali od svojih otaca; u Jugoslaviji *drugoj*, komunističko-socialističkoj, ima nas još i sada živih svjedoka – od njezinih početaka do danas.

Uzprkos svemu tomu govorim otvoreno: Pružam ruku pomirnicu svakom onomu – navedenu pod slovima a), b) i c), koji je spreman sa mnom skupa – u zajednici ili samostalno – kako ga volja:

– Postaviti Nezavisnu Državu Hrvatsku, 1941.–1945., *opravdanu želju* hrvatskog naroda, u pravo svjetlo. Reći o njoj svoje mišljenje na temelju činjenica, ono što joj pripada i što je bila: Bila je bez ikakve sumnje Država Hrvata i Hrvatica; narod ju je izčekivao, dočekao i prihvatio kao svoju državu ...

Brojitbene/statističke podatke primieniti za hrvatske sudionike: ustaše, domobrane i bezbrojne svjetovnjake/pučane/civile, a njima nasuprot postaviti hrvatske odmetnike: hrvatske antifašiste, partizane i jugoslave – izdajice Države i Naroda, kakvima su se pokazali u doba rata, osobito nakon rata. Brojeve primam vrlo ozbiljno i savjestno, jer kod toga ne puštam iz vida želje i posljedice – hrvatskoga čovjeka i odmetnika. Razbistriti to moramo: Tko se borio za Državu Hrvatsku, a tko ju je rušio i pomogao uzpostaviti ponovnu tamnicu Hrvatskog naroda od 1945. do 1990-ih. Ovdje jasno lučiti jedne od drugih; samo tada donositi sudove i odluke.

– Uvidjeti, potvrditi i opravdati mirnu i bez krvi podpuno opravdanu uzpostavu Države Hrvatske. Taj čin natezati tamo-amo, ne donosi ništa osim jalovih mudrovanja. Takvi sugovornici ne čine ništa nova, nego pokušavaju i dalje svoje nečastne čine u tome pogledu opravdavati: izmišljaju, slažu kojekakve bljutave, izkrivljene i nakazne zamisli, koje ništa zdrava ne donose, nego samo gubitak doba i živaca. Uz to ubacuju

izopačene misli i želje, što nije samo nečastno, nego i zločinačko djelo proti čovjeku i Bogu! Takvim bezmozgovnim natezanjima, sastavljanjima nekolikih izmišljenih predmnjeva, bavila se sedamdeset punih godina dosadašnja hrvatsko-srbska *znanost*. Ovdje vriedi: Ili zdrav, razuman razgovor ili – daleko ti kuća! Narodomor/genocid hrvatskomu narodu predbacivati – i znati, da je to laž! – jest bez trunka sumnje zločin! Tako ga moramo zvati, jer su ga zločinci izmislili na primjeru svojih ratnih i poratnih zločinstava; djela su vidljiva svakomu, tko želi znati, čuti, vidjeti i uvjeriti se. Upravo sam njihova zločinstva doživljavao osobno; pratio ih, kako rekoh od početka. Ljudi, koji se tim neznabožtvenim prljavštinama i gadostima i dalje bave, imali su više od šestdeset godina: bila su im sva sredstva, i tvarna i duhovna na razpolaganju, da nam pokažu *žrtve ustaškoga terora*, a do danas nam ih ne izkopaše. Mi ih pak upućujemo na staze od Bleiburga do Gevgelije – tamo će vidjeti kosture nedužnih žrtava: djelo svojih nečastnih ruku i umova.

Dok nam obćepoznata, ozloglašena – po svojim lažnim i u znanost ubačenim lažima – piskarala ne pokažu i dokažu izmišljena *ustaška nedjela*, ostaje Nezavisna Država Hrvatska čista: njezina zločinstva bez dokaza počinju za me Ništicom.[14] Laži tu nemaju što tražiti, stoga:

– obnova Hrvatske pravoslavne crkve na temeljima svetoga pravoslavlja jest bezuvjetna, te

– uzpostava, obnova Države Hrvatske na svim njezinim poviestnim i narodnim područjima na svaki način potrebna, jer kako kaže Ante Starčević, Otac Domovine: *Svaki je narod čedo Božje, i sam Bog zna, što je on kojemu svojemu djetetu odredio.*[15]

Dotužilo je – dosta nam je izmotavanja, prievara i laži!

Još jedanput dakle: neka otvoreno, ustmeno i pisano izjave:

a) da priznaju ND Hrvatsku u svim njezinim poviestnim i narodnim granicama;

b) da su lagali, izmislili genocidnost Hrvatskoga naroda na vlastitim zločinstvima;

[14] IVEZIĆ, Mladen. *Jasenovac – brojke*. Zagreb, 2003.

[15] JURIŠIĆ, Blaž. *Starčević*. U: STARČEVIĆ, Ante. *Izabrani spisi*. Zagreb, 1943., str. 517.

c) da su spremni pružiti ruku pomirnicu priznanjem svih opravdanih zahtjeva Hrvatskoga Naroda na slobodan razvitak u Državi Hrvatskoj;

d) da podupiru obnovu i priznaju Hrvatsku pravoslavnu crkvu. Time će mnogo pridonieti dobrosusjednim odnosima između nas Hrvata i njih Srbijanaca/Srba; izpraviti, dati zadovoljštinu za zla, koja su nanieli nama Hrvatima, a SPC ih nije spriečila, u mnogome dapače učvršćivala, kako nam prošlost kazuje.

Osvete kršćanin ne snuje; on ju u svojemu rječniku ne smije poznavati; njegova usta ju ne smiju izgovoriti, kamoli provoditi. Osveta je moja, govori Gospodin, već smo navodili. Isto tako ni Laži – znademo joj otca.

Srbin/Srbijanac ne mora Hrvata ljubiti, ali mora priznati kao čovjeka, a sebe u svojoj velepomami/megalomaniji ograničiti, što će reći: Sve što želi sebi, mora dopustiti i drugomu – Hrvatu Državu Hrvatsku; želje, koje ne zadiru u ljudskost drugoga, jesu naravne. Tko se prema kome nije istinito ponio, neka se dobro izpita: sebe i svoju savjest ...

Konačno vriedi za svakoga razumna stvora Božjega:

1. Ako smo već svjetaši/kozmopoliti, međunarodnici/internacionalisti, europski sanjari, svjetolovci/globalisti i naprednjaci/progresisti, ako već stupamo sa zastavama, na kojima se vihori demokracija, sloboda, snošljivost/tolerancija, napredak, budućnost, skupimo onda malo strpljenja i poslušajmo, što nam kaže bezbroj nevoljnika, koji nas ne mogu slieditи, poslušajmo njihove rieči, njihove brige i nevolje. Dajmo i njima slobodu govora i odluke: slobodu njihovih rieči i misli; a ne ubacujmo ih unapried u nepoželjan pretinac.

2. Ako smo kršćani, ako se naše Crkve zovu kršćanskima – i katolička i pravoslavna – onda se moramo kršćanski ponašati i kršćanski djelovati, u svakome gledati stvora Božjega, u nevoljenu čovjeku i nevoljenu narodu, cieniti ih, a ne samo podnositi. *Posveti ih istinom; Tvoja je rieč istina* (Iv 17, 17).

I konačno sažmimo prvu i drugu točku misaono u sljedećoj, trećoj:

3. Otvoreno zboriti – bez tereta prošlosti, što su ga Hrvatima bezrazložno i lažima natovarili Srbi/Srbijanci, jugoslavenski nastrojeni bezum-

njaci, komunisti, antifašisti i jugoslavenski partizanski zločinci, e bi tako držali Hrvate podložnima sebi i svojim sebičnjačkim/egoističkim svrhama. Ako se Srbi/Srbijanci ne mogu osloboditi osnova na takvim predmnjevama, neka prouče svoje odnose prema Hrvatskoj Državi, hrvatskomu narodu/*naciji* i hrvatskomu puku – hrvatskomu čovjeku, pogotovo u zajedničkoj državnoj tvorevini Jugoslaviji prvoj i Jugoslaviji drugoj.

Ruku pomirnicu, ponavljam, dajem svakom od imenovanih, ako je dobre volje – bilo to pojedincima, bilo onima iz skupina; mati Hrvatska – dobra mati – bit će im zahvalna.

Završna rieč – dodatak

Kraj spojiti s početkom omogućio mi je radostan događaj, za koji rekoh svojim starim prijateljima i znancima u izbjegličtvu: Više je ovaj dan, očitovanje hrvatskoga puka, zadalo brige protivnicima Hrvatske i hrvatskoga naroda – u Hrvatskoj na vlasti i onima naših susjeda u Srbiji, nego što smo im mi za cielo razdoblje našeg izbjegličtva/emigracije zadali. Rieč je o hrvatskim nogometašima i njihovim navijačima. Puste hrvatske zastave, vesele pjesme, radostni poklici, ..., i sve u slavu i na veselje Hrvatske, uzprkos državnim zabranama. Ne ove ni one Hrvatske, nego čisto naše – bit ću tako slobodan i izraziti se – *Vječne Hrvatske*, koju nam je Bog daravao za domovinu od, recimo, 679., kada je papa Agaton sklopio ugovor o nenapadanju i obrani s našim otcima.

Protivnici hrvatstva ne smiju hrvatsko rodoljublje miešati ni s njemačkim ni s francuzkim, ni s velikobritanskim ni talijanskim. Moraju, ne trebaju, nego moraju jednom znati: dok su se drugi narodi svojim rodoljubljem – domoljubljem/patriotizmom – dičili, Hrvatima su austrijski Niemci, mađarski, talijanski i srbsko-srbijanski (jugoslavensko-svesrbski) zadrti *nacionalisti* u ovim posljednjim dvjema stotinama godina sprječavali zdrav hrvatski narodni izraz.

Hrvatski su igrači prošlih dana sa svojim hrvatskim narodom pokazali svoje koriene – hrvatske zdrave, narodne koriene; pokazali su ih vlastitim nenarodnim vlastima kod kuće i svima Vlastima i Poglavarstvima izvana, koji hoće Hrvatima silom narinuti svoj "patriotizam" – *nikako zdravi hrvatski!*

Hrvatski učitelji – svih područja – na rad!

Borba hrvatskoga naroda *proti Poglavarstvima i Vlastima,*[16] *proti množtvu protivnika, koje neumorno napada,*[17] ima izgleda na uspjeh, kako smo vidjeli i uvjeriti se mogli.. Samo napried!

Igrači su nam pokazali put, kojime nam je poći, puk je krenuo – ne Republika Hrvatska, nego hrvatski narod!

(*završetak*)

[16] Uzporedi Ef 6,12 – vidi ovdje na str. 1.

[17] SCHLIER, H. *Der Brief an die Epheser*, (1958.), str. 1.

Lojzo BUTURAC

Vilim Cecelja (1909.–1989.–2019.)

Vilim Cecelja, sin Hrvatskoga Zagorja, svećenik, živio je u tri različita državna poredka, predratnome, ratnom i poratnome, zbog čega mu život nije bio jednostavan ni uobičajen. Sada, kada su se sve strasti smirile, možemo na smiren način promotriti i opisati ukratko Ceceljin životni put, koji je bio i mukotrpan i neobičan. Neka to bude o 110. obljetnici njegova rođenja i 30. obljetnici odlazka u vječnost, pa da ga ne zaboravimo.

Vilim se rodio 24. travnja 1909. u Svetom Iliji, na sjevernim obroncima Ivančice, od otca Augustina i majke Terezije, djevojački Biderman. Osnovnu je školu polazio u rodnome mjestu, a gimnaziju u Varaždinu i Zagrebu. Prva je tri razreda gimnazije polazio u Kraljevskoj velikoj gimnaziji (realnoj) u Varaždinu. Zatim je 4. razred polazio u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu, pa 5. i 6. razred opet u Varaždinu i konačno 7. i 8. razred u Zagrebu, gdje je položio izpit zrelosti godine 1928. Bogoslovlje je studirao u Zagrebu, kojom se prigodom bavio i glasbom. Svirao je gitaru. Biskup Franjo Salis-Seewis zaredio ga je 26. lipnja 1932. za svećenika. Mladu je misu Vilim proslavio u rodnome Svetom Iliji 3. srpnja 1932.

Svećenički je život Vilim Cecelja započeo kao duhovni pomoćnik i župnik. Tri je godine bio duhovni pomoćnik u Bedenici (1932.–1935.), a onda četiri godine župnik u Hrastovici kod Petrinje (1935.–1939.). U Hrastovici je znatno unapriedio vjerski život. Osnovao je Družtvo Srdca Isusova s 37 članica, Družtvo katoličkih muževa s 14 članova i Materinsko družtvo. Priređivao je duhovne vježbe, svete zadaće/misije, predavanja i hodočašća. Budući da je bio posebno glasben, vodio je u Hrastovici pjevačko družtvo "Pastir", koje je pjevalo u crkvi, ali i na različnim proslavama i priredbama. Bio je toliko voljen u Hrastovici, da su ga na njegovu odlazku iz Hrastovice do kolodvora pratili tamburaši i djevojke s cviećem, kojime su okitile željeznička kola/vagon, u koji je unišao.

Godine 1939. Cecelja je imenovan upraviteljem novoosnovane župe Bl. Nikole Tavelića u Kustošiji, tada predgrađu Zagreba. Župa tada nije imala ni župne crkve, ni župnoga stana, nego tek jednu manju kapelu. Cecelja je uložio puno truda, da se izgradi župna crkva, pa iako je uskoro nastalo težko ratno stanje, gotova je crkva blagoslovljena 14. studenoga 1943. Ali, u to je doba Cecelja već bio na drugoj dužnosti.

Godine 1939., 8. prosinca, Vatikan je nadbiskupa Alojzija Stepinca imenovao za vojnoga namjestnika/vikara, a on je, kada se rat proširio i na Hrvatsku, imenovao vojnim dušobrižnicima svećenike Stipu Vučetića i Vilima Cecelju. Tako je Cecelja već na početku godine 1942. postao zamjenikom višega stožernoga dušobrižnika. Prve je dvie godine djelovao na području Hrvatske sa sjedištem u Zagrebu, a od početka 1944. na području Austrije (tada u sklopu Njemačke; ur.) sa sjedištem u Beču. Na području Austrije više se brinuo o ranjenim hrvatskim vojnicima, koji su se liečili u vojnim bolnicama. Tu je Cecelja dočekao kraj rata. Uhićen je od američke vojske pa je dvie godine proveo u kažnjeničkome logoru, do svibnja godine 1947. Nakon toga živi pretežito u Salzburgu, gdje je duhovnik za hrvatske izbjeglice. Pohodio je logore po Austriji, u kojima je bilo hrvatskih vojnika. Mnogima je pomogao, pa tako i bivšemu čuntičkomu župniku, franjevcu Honoriju Hermanu,[1] rođenomu Varaždincu, koga je komunistički sud u Hrvatskoj osudio na smrt pa nakon žalbe na doživotni zatvor, s time da je u komunističkome zatvoru proveo pune 22 godine. U Salzburgu je djelovao *Caritas Croata*, kojemu je na čelu neko doba bio i Cecelja. Skupljao je na sve strane prihode za taj Caritas pa je zbog toga putovao i u neke druge zemlje. Caritas je u Salzburgu 20 godina (1949.–1968.) izdavao "Glasnik Srca Isusova i Marijina", s time da je Cecelja 17 godina bio urednik toga glasnika, u kojemu je objavljeno preko 300 njegovih članaka. Surađivao je Cecelja i u "Vjesniku hrvatskih radnika i iseljenika u Njemačkoj", gdje je objavio preko 80 članaka.

[1] Rieč je o franjevcu Marijanu Hermanu. Robovao je i u jugokomunističkome logoru Staroj Gradiškoj. Odpušten je "uvjetno" iz logora, navodno po dogovoru Mike Špiljka, predsjednika tadašnje jugoslavenske vlade, s Vatikanom god. 1968. (št.)

Ceceljinom se zaslugom počelo u Bleiburgu obilježavati stradanje hrvatskih vojnika i pučana/civila. Od godine 1953. nadalje Cecelja je dolazio na Bleiburg na blagdan Svih Svetih, jer nije bilo dopušteno dolaziti u svibnju na obljetnice stradanja. Međutim, 10. svibnja 1964. prvi se put u Bleiburgu okupilo veće svibanjsko množtvo, i to uobičajene druge nedjelje u svibnju, kada katolici slave Majčin dan i kao povod okupljanja. Toga je dana Cecelja u Bleiburgu održao poviestni govor pod nazivom "Hrvatskoj majci na Bleiburžkome polju" (govor objavljen u "Glasniku SIM" 5.VI.1964.). Od tada se svake godine slobodno na Majčin dan, druge nedjelje u mjesecu svibnju išlo na Bleiburg.

Jugoslavenske su komunističke vlasti Vilima Cecelju službeno proglasile ratnim zločincem. Pripisale su mu četiri zločina. Prvo, primio se 1942. vojnoga namjestničtva/vikariata i do kraja rata bio vojni dušobrižnik, po njima neprijateljske vojske. Drugo, u travnju 1941., što je odbio nadbiskup Stepinac, zaprisegnuo je hrvatsku vladu. Treće, u svibnju 1941., što je također odbio Stepinac, putovao je s državnim poslanstvom/delegacijom u Rim, gdje su pohodili Papu, ali i talijanskoga kralja. Konačno, Cecelja je 1944. sastavio "Molitvenik Hrvatski vojnik", u kojemu molitveniku postoji i molitva za Poglavnika, ali i to da se vojnici ugledaju na neke hrvatske junake/heroje, kao što je bio Jure Francetić. Kada su na sudu Stepincu spominjali "ustašu Cecelju", nadbiskup je mirno odgovorio: "Cecelja je čestit svećenik, neokaljana života, pošten i pravedan. Da su svi ljudi bili kao Cecelja, ne bi nikada nikomu ni vlas s glave pala."

Cecelja je umro 3. srpnja 1981. u Sazburgu, gdje je i pokopan, ali mu je tielo 1997. preneseno u Domovinu i pokopano u njegovu rodnome mjestu, u Svetom Iliji. Za mnoge Ceceljine zasluge, na nekoliko područja, zahvalni mu je hrvatski puk na četiri mjesta postavio njegova spomen-poprsja, djelo akademskoga kipara Tomislava Kršnjavoga: u Hrastovici, gdje je bio župnik, u Salzburgu, gdje je zbrinjavao hrvatske izbjeglice, na Beiburžkome polju, gdje je započeo odavati počast hrvatskim žrtvama i u Svetom Iliji, gdje je rođen i gdje mu počiva njegovo izmučeno tielo. Pri odkrivanju i blagoslovu spomen-poprsja u Svetom Iliji (7.VII.2012.) varaždinski je biskup Josip Mrzljak između ostaloga rekao:

"Cecelja je ostao zapamćen kao najomiljeliji, *najvoljeniji* i najugledniji misionar hrvatske inozemne pastve. Bio je dušobrižnik, socialni radnik, tješitelj, dobrotvor, otac i majka hrvatske sirotinje, osobito izbjeglica i bezkućnika, golih, gladnih i bolestnih, istinski simbol čovjekoljublja, rodoljublja i bogoljublja."

Ivica KARAMATIĆ

Šport u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Odkriće smišljeno prešućene športske poviesti

Ako se izuzmu orkestrirani napadi na Ustaški pokret, u hrvatskome se širem občinstvu o razdoblju Nezavisne Države Hrvatske (1941.–1945.) uglavnom riedko govori i piše drugčije (čast iznimkama – nap. I. K.), što je dobrim dielom posljedak naopakoga komunističkoga naslieđa u Republici Hrvatskoj. U prilog rečenoj tvrdnji navest ću tek jedan zoran primjer.

U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj bila je vrlo razvijena slikopisna umjetnost. U travnju je 1943. u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj bilo više od sto slikokaza! Na međunarodnoj slikopisnoj svetčanosti/festivalu u Veneciji 1942. hrvatski slikopis "Straža na Drini" proglašen je najboljim dokaznim/dokumentarnim ostvarajem. Istom su zgodom pohvaljeni hrvatski slikopisi "Barok u Hrvatskoj" i "Tamburica". U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj dogotovljen je i praizvedbeno prikazan 10. travnja 1944. prvi hrvatski glumljeni slikopis "Lisinski", redatelja i snimatelja Oktaviana Miletića. Hrvatski radio (do svibnja 1945. pravilno se nazivao Hrvatskim krugovalom – op. I. K.) prije nekoliko je godina javio, da je u Austriji pronađen još jedan vriedan Miletićev dokkazni slikopis "Život seljaka", izniman slikopisni ostvaraj iz razdoblja Nezavisne Države Hrvatske.

Unatoč spomenutim poviestnim činjenicama, što govore o zavidnoj razini slikopisnoga stvaralačtva u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, u 9. svezku "Enciklopedije opće i nacionalne" (Zagreb, 2006.) nema o tome napisane ni jedne rieči. Dapače, u potankome prikazu poviesti hrvatskoga "filma", na 45. stranici rečenog objavka/publikacije, o hrvatskome slikopisu tiekom Nezavisne Države Hrvatske, tvorci se nisu udostojili napisati niti jednu cielu izjavnu rečenicu, nego samo sljedeću: "Prevladavajuće poduzetničku kinematografiju zamjenjuje podpuno državno regulirana kinematografija tiekom Drugoga svjetskoga rata u ND Hrvatskoj, a osobito nakon rata u socialističkoj Jugoslaviji."

Zastor je stavljen također, kada se piše o drugim područjima javnoga života iz razdoblja Nezavisne Države Hrvatske. Stoga držim uputnim i primjerenime čitateljstvo sažeto upoznati sa športskim životom u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, jerbo u svestranicama/enciklopedijama o tome zacielo ne će moći pročitati niti jednu rečenicu.

Nastavak hrvatske športske navade/tradicije

Već puno prije uzpostave Nezavisne Države Hrvatske u Hrvatskoj je postojala svietla navada viteških i natjecateljskih narodnih priredaba. Od viteškihje najglasovitija do danas ostala "Sinjska alka". Od pučkih natjecanja, valja iztaknuti: bacanje kamena s ramena, potezanje ruke, kidu, skakanje udalj, bacanje koplja, gude, potezanje konopa, klis, buće ...

Podkraj 19. stoljeća, a posebice početkom 20. stoljeća, u Hrvatskoj se počeo razvijati sudobni šport. Najveća se pozornost pridavala nogometu. Onodobne hrvatske nogometne momčadi "Građanski", HAŠK, "Concordia" (Zagreb), Hrvatski športski klub, poslije SAŠK, "Djerdjelez", "Slavija" te splitski "Hajduk" (ustrojen 1911.) – često su bili državni prvaci te postizali mnoge zapažene športske uspjehe u dvadesetak država.

U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj posvećivala se navlastita pozornost športu i tjelovježbi, što se nastojalo učiniti pristupačnim širokim narodnim slojevima. Šport i tjelovježba spadali su pod nadzor Ministarstva udružbe. K tomu je ustrojeno i zasebno Državno vodstvo tjelesnog odgoja i športa, na čelu s Miškom Zebićem (1941.–1944), koga je na toj odgovornoj dužnosti nasliedio Zdenko Blažeković.

O Mišku Zebiću najpoznatiji športski novinar u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj Zvonimir Peroš napisao je sljedeće: "Zebić bijaše čovjek svakome pristupačan i sportsman vis-a-vis osoba, koje nisu zastupale njegova poluvojnička i pravaška načela." Inače, u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj izlazila su štoviše četiri športska lista.

Nogomet – najomiljeliji šport

"Građanski" je bio najbolja nogometna momčad u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Godine 1943. njegova je postava bila: Glaser, Dubac, Brozović, Lechner, Jazbinšek, Pleše, Cimermančić, Wölfl, Lešnik, Antolković, Kokotović, Šoštarić, Đukić, Riess i Zajec.

Godine 1942. "Građanski" je imao petnaest međunarodnih utakmica te pobiedio bugarske, mađarske, njemačke, slovačke, švicarske, španjolske i rumunjske nogometne momčadi.

"Građanski", "Concordia" i HAŠK (Hrvatski akademski športski klub) imali su 1943. ukupno trinaest međunarodnih nogometnih susreta. "Građanski" je pobiedio, u dva navrata, sofijsku "Slaviju" te bečke momčadi "Wiener Sport-klub" i "Viennu".

"Concordia" je pobiedila rumunjsku "Armandu", slovačku "Bratislavu" te bugarske momčadi "AC 23" i "Benkovski". HAŠK je pobiedio momčadi "Wiener Sport-klub" i mađarski "Ferencváros".

U međunarodnome natjecanju 1943. sudjelovalo je trideset pet momčadi: tri hrvatske, petnaest njemačkih, tri rumunjske, pet bugarskih, sedam slovačkih i dvije mađarske. Na rečenome prvenstvu, uvjerljivo je bio najbolji naš "Građanski" sa sedam pobjeda i samo jednim neodlučenim izhodom. "Concordia" je zauzela šesto mjesto sa samo jednom izgubljenom utakmicom. Nakon pobjede nad njemačkom momčadi "Dresdner SC" naš je "Građanski" držan onodobno ponajboljom momčadi u Europi, jerbo jedini na starome velekopnu/kontinentu, tiekom 1943., nije doživio ni jedan poraz.

Najpoznatije nogometne zviezde u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj bili su Hitrec i Čajkovski, upravo iz "Građanskoga". Uz "Građanski" igrale su tada još naše nogometne momčadi "Protuzrakoplovac", "Zagorac", "Šparta", "Grafičar", "Željezničar", "Trešnjevka", "Hajduk", "Zrinjski", "Đerdjelez", "Svačić", "Marsonia", "Tvrdko", "Graničar", "Borovo" ...

Nogometna izbor-vrsta Nezavisne Države Hrvatske tiekom svojega postojanja odigrala je petnaest međunarodnih utakmica. Sastav onodobne hrvatske nogometne vrste/reprezentacije bio je skoro istovjetan sastavu hrvatskih nogometnih izabranika iz vremena Banovine Hrvatske. Hrvatski nogometni izabranici igrali su utakmice s Mađarima, Švicarcima, Niemcima i drugim vrstama, kod kuće i u gostima. Postizavali su nekada bolje, a nekada slabije rezultate.

Naša tadanja nogometna vrsta najgore je prolazila u susretima s Njemačkom. Sva smo tri puta izgubili: u Beču 15. lipnja 1941., u Zagrebu 18. siečnja 1942. te u Stuttgartu 1. studenoga 1942. Nastupima nogometnih izabranika Nezavisne Države Hrvatske u Zagrebu, burno pozdravljen od gledateljstva, nazočio je i onodobni hrvatski državni poglavar dr. Ante Pavelić.

Svjetski nogometni savez (FIFA) primio je 16. srpnja 1941. Hrvatsku u punopravno članstvo, poštujući Zahtjev onodobnoga Hrvatskoga nogometnoga saveza (HNS-a) koji su podnieli dr. Rudolf Hitrec i Bogdan Cuvaj.

Drugi športovi u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Prvak Nezavisne Države Hrvatske u tenisu bio je Josip Palada. Tenisači Hrvatske pobiedili su od 1941. do 1943 izbor-vrste Danske, Italije i Slovačke. Prvaci u stolnome tenisu bili su Blanka Pećnik i Žarko Dolinar, a izticale su se momčadi "Uranija" i HAŠK (Zagreb). Stolnoteniska vrsta Hrvatske pobiedila je uvjerljivo s 5 : 0 Njemačku 1944. u natjecanju za "Dunavski pehar" u Bratislavi i zauzela treće mjesto.

U kajaku je prednjačio zagrebački HŠK "Zrinski". Najbolja momčad u skijanju bila je HŠK "Zagreb". Ponajbolja rukometna momčad bila je zagrebačka "Concordia". Prvak u kuglanju je bio Božo Kombol, a najbolja momčad "Žar" iz Zagreba.

Hrvatski hrvač Daleka uspio je svladati slovačkog olimpijskoga prvaka Herdu. Ni boks ili šakanje nije zaostajalo nimalo za hrvanjem. Šakačke priredbe u Zagrebu pratilo je onodobno i do petnaest tisuća gledatelja.

Najpoznatije veslačke momčadi u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj bile su zagrebački "Gusar", "Zagreb", "Uskok" te brodska "Sava". U lakoj atletici hrvatska su prvenstva osvajali HAŠK, "Concordia", "Zagreb" i "Željezničar", a među atletičarima najiztaknutiji je bio Miroslav Gal.

Najvrjedniji koturaši/biciklisti bili su Šolman i Prosenik. Najpoznatiji motorist bio je prvak Hrvatske Jerko Babić. Od plivača se poglavito izti-

cao Maroje Miloslavić, a od plivačica Mira Korpes. Od drugih športova u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj valja još iztaknuti: hokej, planinarstvo i šah.

Hrvatski športaši – korjeniti domoljubi

Naposljedku valja podcrtati, da su na sveti domovinski oltar nesebično vlastite živote položili, noseći dostojno odoru hrvatskoga vojnika, mnogi onodobno djelatni športaši: Mihaljević, Rajković, Pavletić, Podvinec, Župan, Perška, Crnić, Golac, Zdenko Blažeković ... Poginuli su častno, boreći se za svoju domovinu Hrvatsku, proti partizanima i četnicima, još većim žarom, negoli za postignuća na športskome polju.

Nogometna momčad Hrvatske 4. travnja 1943. uoči utakmice sa Švicarskom

Ivica KARAMATIĆ

Partizanska ubojstva mojega djeda Ivana i praujaka Ante

Katolička Crkva 15. lipnja slavi spomendan svetoga Vida. Pokojni Vid Jurčić opisao mi je zlosretnu sudbinu mojega djeda Ivana Ice Kovača, hrvatskoga domobrana, dužnostnika Popunitbenoga zapovjedničtva u Mostaru. Vid Jurčić bio je vjenčani kum mojemu djedu.

Ivan Kovač odstupio je s Hrvatskim oružanim snagama iz Posušja 29. listopada 1944., uoči partizanskoga zaposjednuća Posušja, 1. studenoga iste godine, i od toga časa počinje njegov težak Križni put, koji će tragično završiti 15. lipnja 1945. u Požegi. I ne samo njegov, nažalost ...

Zarobljene domobrane "drugovi" tada razvrstaše u dvie skupine: prvu, koja je u domobranstvo stupila 1941./1942., te drugu skupinu, koja je u redovitu Hrvatsku vojsku stupila 1943. i kasnije. U prvoj skupini našao se i moj djed, skupa s drugim domobranima, koji su bez ikakve sudske presude, nevini bezočno strieljani. Preživjeli domobrani uglavnom su nasilno zavojačeni u redove tzv. narodno-oslobodilačke vojske, koja se *ostrukovila/specializirala za oslobodnju* nedužnih Hrvata od imovine i samoga života.

O krvavim, bezdušnim i grozomornim partizanskim pirovima svojedobno mi je pripoviedao i pok. Jozo Kolobarić, koji je u ND Hrvatskoj u doba Drugoga svjetskoga rata bio domobranski poručnik.

Spomenuta i druga svjedočenja o partizanskome zlosilju trebaju nam biti i opomena i pouka. Hrvatski narod, naime, ne smije nikada zaboraviti komunističke zločine tiekom Drugoga svjetskoga rata i poraća nad Hrvatskom vojskom i nemoćnim pučanima. Križni put hrvatskoga naroda trajao je nažalost punih četrdeset pet godina. Kao katolik sam dužan oprostiti, ali također ne ću zaboraviti, da su mi partizanski zločinci djeda hladnokrvno ustrielili u Požegi samo zbog toga, što je nosio častnu odoru hrvatskoga vojnika. I ne samo zbog njega, već i zbog pola milijuna ubijenih Hrvata u tieku rata i poraća!

Moj praujak Ante Mamić rodio se 1906. u domoljubnoj hrvatskoj obitelji u Livnu, od otca Ivana i majke Marije, djevojački Franjić. Majka mu je rodila još sedmero mlađe djece: 1905. Antu (umro kao diete nakon poroda); 1908. Jozu (preminuo 22. listopada 1998. u Mostaru); 1910. Anu (umrla 17. ožujka 1989. u Posušju); 1913. Zvonka (izubijan i iznemogao jedva je preživio Križni put 1945., umro je 1963. u Livnu, a tamošnje komunističke vlasti nisu dopustile limenoj glasbi svirati na njegovu sprovodu, jer mu je brat bio ustaški pukovnik); 1915. Anđelku (umrla kao diete nakon poroda); 1917. Nikolu (umro kao politički izbjeglica u Argentini 19. srpnja 1989.); te naposljedku Anđelku 1920. (umrla 8. siečnja 2015. u Posušju). Antin otac Ivan, zvan Ivić, radio je kao poštar u Livnu, gdje je 1934. umro. Antina majka Marija, nakon poroda najmlađe kćeri Anđelke, umrla je 22. ožujka 1920., zbog krvarenja, u Livnu.

Pučku školu Ante je polazio u Livnu, gdje je svršio i četiri razreda srednje škole. Učiteljsko zvanje stekao je školujući se u Derventi. Prvi učiteljski posao dobio je u Viru, kod Posušja. Od rane mladosti bio je hrvatski nastrojen, pa ga je jugoslavenska velikosrbska vlast uzela na zub te progonila i kažnjavala premještajima. Tiekom obstanka Kraljevine Jugoslavije bio je premješten iz Vira u Pirot u Macedoniji, gdje je ostao sve do uzpostave Banovine Hrvatske godine 1939. Tada se vraća u Hercegovinu i dobiva učiteljsko mjesto u Posušju, gdje je kao učitelj radio do sredine 1942., kada se odazvao vojnim obvezama, a na učiteljskome mjestu u Posušju nasliedio ga je Šimun Čuturić.

Kao ustaški častnik Mamić se navlastito iztaknuo u okršajima s četnicima u iztočnoj Bosni, kada je težko ranjen. Stanovito doba obnašao je dužnost pobočnika hrvatskoga generala Ivana Markulja u Vrhbosni/Sarajevu. Podkraj 1943., zapoviedao je podhvatima čišćenja Podbijakovlja (Podbiokovlja) od partizanskih odmetnika. Odlikovan je zlatnim odličjem ND Hrvatske za hrabrost. Rečeno odličje osobno mu je dodielio Poglavnik ND Hrvatske dr. Ante Pavelić. U svibnju 1945., s činom ustaškoga pukovnika, zarobljen je na Bleiburgu. Kako nije htio sa sebe skinuti ustašku odoru te odjenuti već mu pripremljeno pučko odielo, partizani su ga ubili, po svjedočenjima očevidaca, u okolici Maribora. Bio je oženjen Ljubicom, rođenom Jukić, iz Posušja. U braku nisu mogli imati djece, a nakon Antina "nestanka", njegova supruga, premda po zvanju također učiteljica, nikada se nije htjela zaposliti ni u jednoj školi tiekom Titove komunističke silnikovine/satrapije.

Ivan Kovač 1943. u Posušju

Učitelj Ante Mamić 1941. u Posušju

Ivica KARAMATIĆ

Bez čišćenja/lustracije nema boljitka hrvatske države i naroda/nacije!

Ne držim, unatoč nekim razčlanjivačima/analitičarima, da je smišljeno urušavanje Hrvatske započelo tek nakon smrti hrvatskoga predsjednika Franje Tuđmana, već puno ranije, jer su korieni hrvatskih državno-narodnih padova začeti već u drugoj polovici osamdesetih godina u prošlome stoljeću, kada su smišljači/planeri stvaranja samostalne Republike Hrvatske, nakon izbacivanja nepoćudnih narodnika/nacionalista iz vlastitih redova, pružili puno više od ruke pomirnice i oprostnice većini hrvatskih udbaša te ih kasnije – štoviše, 850-ero od 950-ero – ostavili raditi u novim službama Republike Hrvatske. Danas se najzornije vidi, koji je igrokaz za hrvatski narod bio u podizanju hrvatskoga poviestnoga stiega/barjaka u Zagrebu, kao navodno buduće službene zastave RH, te također kratkotrajno stavljanje hrvatskoga grba s početnim bielim poljem na kape isto tako kratkotrajno imenovanim hrvatskim redarstvenicima pa preimenovanim u policiju! To je bilo odveć liepo, da bi potrajalo, a nije moglo potrajati, jer su se Manolić, Boljkovac, Degoricija, Mesić i drugi 'crvendaći' oko Tuđmana pobrinuli, da hrvatski redarstvenici ubrzo postanu ponovo hrvatskim policajcima [ipak ne i *milicajcima*, hvala Bogu! ur.], a danas smo došli dotle, da se u toj navodno hrvatskoj policiji, na području iztočne Hrvatske, nalaze desetci "oprošteni"/aboliranih četnika, kojih imena i prezimena svatko može pročitati na omrežju/internetu. Svietli trag Tuđmanova predsjednikovanja, uz oslobodnju Hrvatske, bio je jamačno i u uvedbi kune kao hrvatske novčane jedinice. Ali, budući da Tuđman, kako već podcrtah, kao najbliže suradnike nije imao istinske hrvatske narodnike, u Hrvatskoj se nikada nisu dogodili naravni događaji poput ponovne potvrde/afirmacije Hrvatske pravoslavne crkve i povratka hrvatskoga korienskoga pravopisa u javnu porabu.

Od osamostalbe Hrvatske, a napose od godine 2000., u hrvatskome se družtvu, umjesto domoljubnih vriednosti, podupirao/favorizirao komunistički duševni/mentalni bolestni sklop, pa smo još jedanput, kao guske u maglu, dovedeni žeti kukolj umjesto pšenice, u kojoj su žetvi glavnu rieč, umjesto hrvatskih državotvoraca, imali i još dobrim dielom imadu mrzitelji svakoga hrvatskoga probitka, a među njima na poseban način još strše političari i političarice zadrto/rigidno lieve svjetonazorne usmjerbe.

Proteći će, čini se, još puno vode riekom Savom, kroz glavni hrvatski grad, dok hrvatski narod ne dočeka vlast u Zagrebu s nezavisno vođenom unutarnjom i vanjskom politikom, sukladnom sa zaštitom hrvatskih narodnih probitaka. Jer do danas, hrvatski političari, smješteni u Vladu i Sabor, uglavnom su poslušno ugađali probitcima Washingtona, Bruxellesa, Haaga i Londona, zanemarujući hrvatske državne probitke. Jedan od glavnih uzroka za rečeno porazno stanje zasigurno leži, ponovo iztičem, u sastavu hrvatskih državnih ustroja, sklepanom od starih djelatnika iz jugoslavenskoga komunističkoga poredka. Zbog pretege duševnoga komunističkoga sklopa u gotovo svim ustrojima sudobne hrvatske države, o čišćenju nije bilo ozbiljna govora, a bez čišćenja/lustracije nema boljitka hrvatske države i naroda/nacije. Sluganska vanjska politika dovršena je ulazkom Hrvatske u ES/EU, od čega hrvatski narod nije imao koristi. Štoviše, životni uvjeti naroda nisu poboljšani ...

U Republici Hrvatskoj, pogotovo nakon Tuđmanove smrti, uz blagoslov politike, u hrvatskome je družtvu pojačan priobćajni lov na sve hrvatske narodne vriednosti, a svršetak tomu nezdravu stanju ne nazire se do danas. Jer, još i dalje živimo u čudnome dobu ljudske otuđnje te sramotne uvjetovnje/relativiziranja i zapostavnje/marginaliziranja istinskih vrjednota. Primjerice, umjesto neupitnog ideala vlastite narodne države, koja nam nije pala s Marsa, već je stečena prolivenom krvlju i položenim životima naših branitelja, upravo za hrvatsku samostalnost i slobodu, na sva se priobćajna/medijska zvona misao hrvatske samostojnosti bezobrazno te izdajički proglašuje zastarjelim pojmom/kategorijom. Hrvatski petoredaši/petokolonaši i neprijatelji, za Judine škude, upregli su se u kola svjetolova/globalizma i zadovoljno trljaju ruke, što ta kola Hrvatsku sve više vuku na Balkan umjesto prema

zemljama Srednje Europe i Sredozemlja. Hrvatskim izdajicama, što se klanjaju sudobnoj zlatnoj teladi, tuđe su sve domoljubne težnje, a dobro im je došao svaki tuđi gospodar, koji pljuvanje po Hrvatskoj dobro plaća. Hrvatski političari do danas nisu bili u stanju niti ZERP obraniti niti donieti neku drugu dugoročno bitnu odluku za hrvatski narodnodržavni boljitak.

Posve ogavno djelovanje protiv vlastita naroda i domovine kod nas Hrvata nažalost ne traje od jučer. Dapače, crna poviest izdaje hrvatskih probitaka stara je možda više od tisuću godina. Još u pradavnome dobu ranosrednjovjekovnoga kraljevstva, kako nekoji tvrde, hrvatska je izdaja pokazala svoje mračno lice od onoga dana, kada su navodno hrvatski velikaši ubili hrvatskoga kralja Zvonimira. Ne znam, je li ta tvrdnja o Zvonimirovoj smrti poviestno vjerodostojna, ali sam siguran, da je Hrvatska upala u crnu rupu od zlokobnoga nadnevka, 1. prosinca 1918., kada se tzv. hrvatsko izaslanstvo poklonilo srbskoj dinastiji Karađorđevića u Beogradu i mimo volje hrvatskoga naroda onodobnu Hrvatsku izručilo velikosrbskim monarhističkim čapcima/pandžama. Tiekom obstanka Karađorđevićeve Jadnoslavije Hrvatsku su izdali svi Hrvati, što su za Judine škude otvoreno stali na stranu velikosrbske politike te koji su za prljavi novac prešli s katoličke na pravoslavnu vjeru. Sličan prizoraj/scenarij dogodio se u komunističkoj Jugoslaviji, u kojoj je crvena knjižica omogućivala osjetno bolje životne uvjete članovima *partije* nego *nepartijskomu* puku, a od *partijaca* još otvoreniji protivnici hrvatskih narodnih vriednosti i Katoličke crkve bili su pripadnici Službe državne sigurnosti. Od osamostalbe Republike Hrvatske na zajedničko su čelo/'frontu' hrvatske izdaje stali i do danas ondje ostali svi oni Hrvati, kojima Hrvatska nikada nije bila u srdcu, već neprežaljena im Jugoslavija.

Premda nema naroda na krugu zemaljskome bez narodnih izroda, kao što nema ni žita bez kukolja, hrvatske Jude ipak u rečenome (zlo)kolu strše u neviđenoj mržnji prema svemu, što nosi hrvatski predznak, osim prema hrvatskim kunama. Čovjek, što ne drži do vlastite narodnosti, sličan je spužvi, koja nema kralježnicu. Stiska ju jače onaj – koji bolje plati! Ali tuđi oganj nikada ne može ogrijati ljudsko srdce i

dušu kao vatra s tuzemnog ognjišta! Kaput se ne odieva prije košulje! Maćeha ne može biti bliža od majke!

Političarici Vesni Pusić hrvatski narodni probitci bili su i ostali 'zadnja rupa na sviralu'.

Anto LONČARIĆ

Vojskova i Zorice kod Odžaka

Čovjek nije rođen samo za sebe,
već i za svoju domovinu.
Platon

Selo Vojskova smješteno je u Bosanskoj Posavini, na desnoj obali rieke Save, na granici s Republikom Hrvatskom. Nedaleko od sela utok je rieke Bosne u Savu. Upravno Vojskova pripada općini Odžak, crkveno župi Sv. Josipa u Gornjoj Dubici u crkvenome kotaru/dekanatu Dobor. Vojskova graniči sa sljedećim selima: Prudom, Gornjom i Donjom Dubicom te Zoricama-Trnjakom. Zemljovidci/kartografi E. Heiss i I. Brendt (Beč, 1718.) ne navode Vojskovu na zemljovidu, kao ni oni na hrvatskim tajnim zemljovidima u 18. i 19. stoljeću, godine 1780. Također, ni zapisnici propisanih/kanonskih pohoda 1742., 1746., 1754., 1761., koje je obavio biskup fra Pavao Dragičević, ni godine 1768., koji je obavio biskup fra Marijan Bogdanović, ne spominju Vojskovu.[1] Na austrijskome mjestopisnome zemljovidu iz godine 1885. piše selo Vojskovo, a to je današnja Vojskova.[2]

Stanovništvo Vojskove bavi se poljodjelstvom i stočarstvom.

Prema arheološkim iztraživanjima prostor današnjega sela Vojskove bio je nastanjen u kasno brončano ili starije željezno doba. O tome nam govore sljedeći predjeli: Mihaljevića brjegovi, Polja, Donja Dubica-Zorice, te Topolovca brjegovi, Donja Dubica-Trnjak. U tim prostorima nađeni su odlomci/fragmenti keramike; Polja, Donja Dubica-Zorice.[3] Pokraj sela teče u starome koritu rieka Bosna, koju stanovnici zovu Bosnica, i kod sela Zorica ulieva se u Savu. Franjevac Grga Vilić za Vojskovu kaže, da je ondje bilo rimsko naselje *Ad Bassantes – Vrata Bosne*.[4] Nažalost, Grga Vilić ne navodi izvor za tu tvrdnju. Povjestničari ni danas ne mogu sa sigurnošću reći, gdje je točno bilo rimsko naselje *Ad Bassantes*.

Fra Grga Vilić kaže, da je onuda išla rimska cesta od Siska (Siscia) preko Broda (Marsonia) i dalje preko planine Vučijak. Cesta je onuda vodila zbog čvršćega tla, jer je uza Savu bilo močvarno. Kod Vojskove se prelazilo u Slavoniju i dalje do Sriemske Mitrovice (Sirmium). Nešto slično tvrdnji fra Grge Vilića pisao je i Milan Borojević, rodom iz Donje Dubice, u svojoj knjizi *Hronika Donje Dubice*. Evo, kako rečeni Milan Borojević navodi ime sela Vojskove. Prema njemu pojam Vojskova ima dvosmisleno značenje: u zaselku Lubare velik je selski *utvaj*,[5] koji po predaji zovu Vojskovom. Pri poboljšitbi/melioraciji tla izkopan je kroza selo tok/kanal Lubare i nazvan je Vojskovski kanal.[6] Stariji Vojskovčani i Zoričani pamte veliku poplavu, koja je snašla selo 9. travnja 1932. Nasip (u puku zvan sip), koji je branio sela od velike vode rieke Save, popustio je, i velika je količina vode ušla u Vojskovu i Zorice. Preko sela Zorica i Vojskove plovila je splav/kompa, a od Begluka (dio polja između dviju Dubica) čun/*čamac*. Već je prije poplavila Bosna okolna polja između Dubice i Pruda. Voda je bila u visini čovjeka. Ni stariji naraštaji ne pamte toliku količinu vode.

Poviest sela Vojskove

Poviest sela Vojskove možemo pratiti od petdesetih godina 19. stoljeća. Biskup fra Marijan Miletić u zapisniku svojega propisanoga pohoda župi Podvučijak godine 1813. ne spominje Vojskovu u župi Podvučijak.[7] Nastanjivanje podvučijačkoga kraja završava početkom 19. stoljeća.[8]

---

[1] ZRAKIĆ, fra Anto. *Kronika župe Podvučijak*. U: VILIĆ, fra Grga. *Podvučijak zemlja i ljudi*. Nakl. Bosanska rieč, Tuzla, i Hrvatsko kulturno družtvo Napredak, podružnica Odžak. Tuzla – Odžak, 2008., str. 37.

[2] MARKOVIĆ, Mirko. *Slavonija*. Nakl. Golden marketing. Zagreb, 2002., str. 379.

[3] ZRAKIĆ, A. *Kronika*, (2008.), str. 22.

[4] VILIĆ, fra Grga. *Podvučijak zemlja i ljudi*. Nakl. Bosanska rieč, Tuzla, i Hrvatsko kulturno družtvo Napredak, podružnica Odžak. Tuzla – Odžak, 2008., str. 13.

[5] *die Hutweide* njemački – *utvajda*, vodena livada; CIK, Nikola. *Ekohistorija Đurđevca i Virja*. Nakl. Meridiani. Đurđevac, 2016.

[6] BOROJEVIĆ, Lj. Milan. *Hronika sela Donja Dubica*. Beograd – Šamac, 2005.

[7] ĐORDIĆ, Marjan. *Bosanska Posavina*. Nakl. Polion. Zagreb, 1996., str. 97. — ZRAKIĆ, A. *Kronika*, (2008.), str. 48.

Kako napominje fra Grga Vilić u knjizi *Podvučijak, zemlja i ljudi*, u sljedećih petdeset godina bilo je seljenja iz sela u selo.[9] Prema dostupnim izvorima prvi spomen sela Vojskove u župi Podvučijak imamo iz godine 1854.[10] Vojskova je tada brojila 40 kuća, imala 57 obitelji, odraslih 198, djece 148, ukupno 346 vjernika.[11] Franjevački ocrti/shematizmi donose nam sljedeće podatke.

Godine	Katolika	Pravoslavaca	Muhamedanaca	Ukupno	Kuća	Mužkaraca	Žena
1879.	1142	628	5	1775	234	936	839
1885.	818	559	1	1378	188	720	658
1895.	970	687	7	1664	200	863	801

Godine	Kuće	Katolika	Stanovnika
1856.	47	321	
1864.	63		327
1877.	51		263
1885.			381
1961.			784

Godine	Katolika	Pravoslavaca	Muslimana	Ukupno
1910.	1112	850	0	1962
1931.	1497	1131	2	2635

Od godine 1864. do 1877. vidimo pad broja kuća te broja stanovnika. Koji je tomu razlog? Štoviše, sa susjednim selom Zoricama smanjio se broj kuća na 51 i vjernika na 263. Godine 1961. bila su 784 stanovnika[12]

Evo kako su državni popisi vođeni za selo Donju Dubicu.

[8] VILIĆ, G. *Podvučijak*, (2008.), str. 15.
[9] VILIĆ, G. *Podvučijak*, (2008.), str. 15.
[10] ZRAKIĆ, A. *Kronika*, (2008.), str. 52.
[11] ZRAKIĆ, A. *Kronika*, (2008.), str. 53.
[12] ZRAKIĆ, A. *Kronika*, (2008.), str. 434.

Godine	Stanovnika
1948.	2616
1953.	2623
1961.	2836
1971.	3226

Godine	Hrvati	Srbi	Jugoslaveni	Muslimani	Ostali	Ukupno
1981.	2155	944	154	3	57	3313
1991.	2137	979	70	1	67	3254

Tada je Donja Dubica pripadala kotaru Gradačcu.[13]

Hrvati su činili 65,04%,[14] odnosno 65,67% stanovništva sela Donje Dubice.[15]

Od godine 1948. Donja Dubica pripada općini Odžak i ulazi u njezinu brojitbu.

Vojskova tek krajem 20. stoljeća ima pravni položaj/*status* sela. Sve do tada bila je dio sela Donje Dubice. Povjestničar i zemljopisac mr. Marjan Đordić, rodom iz sela Turića kod Gradačca, Vojskovu i Zorice navodi kao sela Odžačke općine.[16] Svi popisi stanovništva – prvo austrougarski od godine 1879. do 1910., prije Drugoga svjetskoga rata 1921. i 1931., te u komunističkoj Jugoslaviji od 1948. do 1991. – Vojskovu računaju kao dio Donje Dubice. I u popisu stanovnika godine 1895. Vojskova se vodi kao dio sela Donje Dubice.[17] Zahvaljujući franjevcima i Katoličkoj crkvi, koja je kroz svoje ocrte Vojskovu navodila zasebno, iz predhodnoga razdoblja imamo podatke i za to selo. Treba napomenuti, da su mještani sela Vojskove dali svoj milodar za izgradnju crkve Sv. Vida u Vidovicama.

[13] ZRAKIĆ, A. *Kronika*, (2008.), str. 140.
[14] BABIĆ, Marko. *Bosnian Posavina*. Nakl. Župni ured Vidovice i Croatan, Zagreb. Vidovice – Zagreb, 2006., str. 51.
[15] BABIĆ, M. *Bosnian Posavina*, (2006.), str. 87.
[16] ĐORDIĆ, M. *Bosanska Posavina*, (1996.), str. 168.
[17] Arhiv Bosne i Hercegovine u Sarajevu, *Popis žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. travnja 1895.*

Po dopustnici kotarskih vlasti u Odžaku milodar je prikupljan od 4. prosinca 1903. tiekom deset dana.[18]

Krajem šestdesetih godina 20. stoljeća, u razdoblju od godine 1968. do 1970., gradila se crkva, odnosno područna kapela Sv. Ilije Proroka (obnovljena 1987.) u Vojskovi. Sve do tada na svetu Misu mještani su sela išli u Gornju Dubicu. Crkva je tiekom Hrvatskog obranbeno-osloboditeljskoga rata, 1992.–1995., srušena. Nakon rata dragovoljnim prilozima crkva je obnovljena. Sve dok se crkva nakon rata nije izgradila, svete su Mise bile u dvorani Mjestnog odbora. Danas je crkva uređena i služi svojoj svrsi. Svake nedjelje slavi se sveta Misa. Dušobrižništvo/pastoral služe franjevci iz Gornje Dubice. Selsko groblje nastalo je nakon Drugoga svjetskoga rata.[19] Prije su se stanovnici Vojskove pokapali na groblju Kruščiku[20] u Gornjoj Dubici.[21]

Donosim prezimena u selu Vojskovi iz 20. stoljeća, poredana abecedno:[22] Andačić, Barišić, Brdar, Brušnjak, Čaktaš, Čičić, Ćatić, Došlić, Dragić, Dujak, Erceg, Grgić, Ilijašević, Jelušić, Karlović, Kljajić, Lizatović, Nikolić, Peranović, Pušeljić, Radoš, Samardžić, Sebešić, Stanić, Vidić i Zrakić.

Sredinom 19. stoljeća u Vojskovi je živjela i obitelj Petra Lončarića i Marije, djevojački Matković iz Pruda; imali su sina Josipa, rođena godine 1847.[23] Jelušići i Ilijaševići u Vojskovu su došli iz Dubice. Njihovo ranije prezime bilo je Ravnjak.[24] Prezime Došlić prvo nalazimo u selu Garevcu kod Modriče godine 1763.[25] Tada je kršten Luka, sin Marka Bulutovića i Anđe Mijatović iz Komušine, odakle su i došli. A prezime Došlić prvo u

[18] BABIĆ, Marko. *Župa Vidovice*. Nakl. Fonticulus Vidovicensis i Župni ured Sv. Vida, Vidovice. Vidovice – Zagreb, 2003., str. 53 i 55.

[19] VILIĆ, G. *Podvučijak*, (2008.), str. 178.

[20] VILIĆ, G. *Podvučijak*, (2008.), str. 175.

[21] VILIĆ, G. *Podvučijak*, (2008.), str. 178.

[22] Za ove podatke dugujem veliku zahvalnost Ljubici Pekić iz Zasavice, sada u Đurđevcu.

[23] Velika hvala franjevcu Anti Zrakiću za ovaj podatak.

[24] Velika hvala franjevcu Anti Zrakiću za ovaj podatak.

[25] http://www.garevac.net/tekst/211/. Preuzeto 20. listopada 2009.

Garevcu možemo pratiti od 27. kolovoza 1769. pri krštenju Ružice, kćeri Ivana Došlića i Kate Rajčević iz Kornice. Možemo ga također vidjeti u Matici krštenih župe Biele 8. lipnja 1772., kada je kršten Mato, sin Ivana Bulutovića, s nadimkom Došlić, i Kate od Raiča. Kum je bio Juro Lebić. Svi iz Garevca. Rečeni Mato Došlić iz Dubice bio je kum u Kornici godine 1805.

Također, imamo primjer prezimena Brdar. I to prezime prvo nalazimo u Garevcu 2. veljače 1785., kada se spominje Petar, sin Andrije Brdarića i Ivke, kćeri Ambrozija Vrljića iz Garevca, pri vjenčanju.[26] U istome razdoblju u Garevcu se spominju Piškovići, Stanići, Došlići, Brdari. Jesu li oni tiekom 19. stoljeća nasstanili Vojskovu? Upućuje to na takvu predmnjevu. Pitanje je, potječu li vojskovački Kljajići iz Vrbovca kod Odžaka ili iz Modrana kod Dervente? Sve govori, da su vojskovački Čaktaši u prvoj polovici 19. stoljeća došli iz Pećnika kod Modriče. Prema popisu kućedomaćina iz godine 1768. u selu Pećniku spominju se Andrija Čaktašević i Mijo Čaktašević.[27] Također, možemo vidjeti u Matici vjenčanih župe Podvučijak (1773.–1787.), da Tadija Čaktašević iz Pećnika udaje kćer Anđu za Tadiju, sina Martina Jelčkovića iz Dobrinje 27. studenoga 1775.[28] U istoj knjizi spominje se i Mijo Čaktaš kao kum na vjenčanju 25. svibnja 1778.[29] Knjigu je objavio franjevac Grga Vilić (*Vrieme sađenja*, 2008.). Podrobnim pregledom Matičnih knjiga bivše župe Podvučijak i sadašnje Sv. Josipa u Gornjoj Dubici stekli bismo bolji uvid u pukopisna/demografska kretanja stanovnika Vojskove tiekom 19. i 20. stoljeća. U doba Drugoga svjetskoga rata nastradalo je 40 mještana sela Vojskove.[30]

[26] www.garevac.net. Preuzeto 21. listopada 2010.

[27] NOSIĆ, Milan i VIDINIĆ, Magdalena. *Bosansko-hercegovačka hrvatska prezimena*. Nakl. HFD. Rieka, 2000., str. 96. — ZRAKIĆ, A. *Kronika*, (2008.), str. 39.

[28] VILIĆ, fra Grga. *Vrijeme sađenja. Matica vjenčanih župe Podvučijak*. Nakl. Bosanska rieč, Tuzla, i Hrvatsko kulturno družtvo Napredak, podružnica Odžak. Tuzla – Odžak, 2008., str. 37.

[29] VILIĆ, G. *Vrijeme sađenja*, (2008.), str. 63.

[30] VILIĆ, fra Grga. *Vrijeme stradanja*. Nakl. Bosanska rieč, Tuzla, i Hrvatsko kulturno družtvo Napredak, podružnica Odžak. Tuzla – Odžak, 2005., str. 344.

Nakon Drugoga svjetskoga rata otvorena je četverogodišnja osnovna škola u središtu sela. Prvi učitelji u Vojskovi bili su Nenad Kruščić i njegova žena Anđa Kljajić-Kruščić iz Zagreba, te Obrad i Danica iz Crne Gore. Učitelj Nenad Kruščić bio je omilio među učenicima i pukom. Kada je napustio Vojskovu, često ju je posjećivao te pribivao i svatbama, na koje se redovito odazivao. Bio je to liep primjer suživota.

Treba također reći, da je iz Vojskove i franjevac Krešimir Karlović, član franjevaca Bosne Srebrne. Rođen je 15. svibnja 1915. u Vojskovi (Donjoj Dubici) od otca Šime i majke Kate, dj. Barišić. Zaređen je za svećenika u Vrhbosni/Sarajevu na Petrovo, 29. lipnja 1942. Bio je duhovni pomoćnik na Plehanu sedamdesetih godina 20. stoljeća. Umro je u Zagrebu 2010.[31]

Vojskova je dala i jednog učitelja, Matu Karlovića, sina Ive i Anđe, dj. Samardžić. Prva četiri razreda osnovne škole završio je u rodnoj Vojskovi te u Bosanskome Šamcu. Učiteljsku školu završio je u Bieljini. Po završetku učiteljske škole radi u Vrbovcu kod Odžaka 1963./64., potom u Gornjemu Svilaju. Kao mlad učitelj ženi se Jelenom Zečević godine 1968. i s njome dobiva sina Zlatka. U Slavonskome Brodu završava razrednu nastavu, te odgojnu/pedagožku akademiju na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Umro je u Subotici godine 1994., gdje je i pokopan.[32]

Mnogi su osnovne škole završavali u Gornjoj i Donjoj Dubici, Bosanskome Šamcu, srednje škole u Bosanskome Šamcu, Doboju, Odžaku, Bieljini, gimnazije u Modriči, Visokom i Odžaku. Fakultete završavaju u Zagrebu, Tuzli, Sarajevu i Osieku. Završetkom tih visokih škola postali su uglednim građanima svoje okoline i družtva.

Zorice

Selo Zorice zajedno sa srbskim dielom sela Trnjak čine jedne selo. Do godine 1992. pripadali su Mjestnoj zajednici Donjoj Dubici, zajedno s

[31] Uzp. *Opći šematizam Katoličke Crkve u Jugoslaviji / cerkev v Jugoslaviji, 1974.* Izd. Biskupska Konferencija Jugoslavije. Zagreb, 1975., str. 356. U izvorniku piše mjesto rođenja Dubica, mada se zna, da je Vojskova.

[32] LUBINA, Ivo. *Škola u Vrbovcu*. Nakl. Ivo Lubina i Udruga "Fra Grga Vilić", Potočani bb, Odžak. Vrbovac, 2014., str. 55.

Vojskovom, Papučijom i Osječkom. Zorice su na rieci Savi u Bosanskoj Posavini. na granici prema Republici Hrvatskoj. Upravno pripadaju općini Odžak, a crkveno župi Sv. Josipa u Gornjoj Dubici. Poviest sela Zorica možemo pratiti od godine 1875. Tada novosadski list "Zastava" prenosi viest, da je preko sela Zorica 17 bosanskih izbjeglica iz Gradačca i okolice prešlo u Slavoniju. Ljudi su bježali zbog Posavske bune. Tu viest za "Zastavu" napisao je carski i kraljevski bilježnik Ilija Ćosić, sa sjedištem u Šamcu na Savi (Slavonski Šamac).[33] Vjerojatno je selo nastanjeno i koju godinu prije. To će pokazati daljnja iztraživanja. Na tajnim zemljovidima Hrvatske iz 18. i 19. stoljeća unutar Brodske pukovnije nema sela Zorica. Na zemljovidu iz godine 1780. na slavonskoj strani jest promatračnica/čardak Zorica.[34] Evo kako piše. *Rieka Sava nizvodno od čardaka Petraševac široka je 340 koraka, a ovdje u okolici stražarnice Brdarica do čardaka Zorica široka je 330 koraka* ... Na austrijskome mjestopisnome zemljovidu iz godine 1885. spominje se selo Zorice. Selo okružuju Zorića bara[35] i Sava uz nju. Tomu je zemljopisni naziv/toponim[36] Mera.[37] Selo Zorice možemo vidjeti na *Autoatlasu Hrvatske i Bosne i Hercegovine*.[38] Radi obrane od poplava počela je godine 1946. izgradnja zemljanih nasipa na

[33] "Zastava" br. 70, od 18. (30.) lipnja 1875. — NEZIREVIĆ, Nikša. *Monografija Bosanskog Šamca (od najstarijih vremena do 1945. godine)*. Nakl. Kula d.o.o. Šamac, 2011., str. 82.

[34] ZIRDUM, Andrija. *Počeci naselja i stanovništvo Brodskog i Gradiškog kraja 1698.–1991.* Nakl. Hrvatski institut za poviest – Podružnica za poviest Slavonije, Srieema i Baranje. Slavonski Brod, 2001., str. 271.

[35] Bara – manja ili mala količina vode, iz bilo kojeg izvora, tekućine uobće, koja se zadržava na površini zemljišta. Tomislav Ladan ima više objašnjenja za rieč bara. LADAN, Tomislav. *Riječi značenje uporaba podrijetlo*. Nakl. ABC naklada. Zagreb, 2000., str. 162.

[36] Toponomastika (grč.) – nazivoslovlje (zemljopisno); dio onomastike (znanosti o imenima).

[37] MARKOVIĆ, Mirko. *Slavonija*. Nakl. Golden marketing. Zagreb, 2002., str. 379., dio austrijskoga mjestopisnoga zemljovida (topografske karte) iz godine 1885.

[38] *Autoatlas Hrvatske i Bosne i Hercegovine*. Naklada Ljevak. Zagreb, 2002., str. 35, A1.

desnoj obali Save.[39] Tom prigodom izgrađen je *šlajz*[40] kod Zorica na utoku Bosnice (Starače) u Savu.

Stanovništvo Zorica bavi se stočarstvom i poljodjelstvom. Starinoslovni/arheološki predjeli već su rečeni ranije. Podrobniji poviestni prikaz sela Zorica možemo pratiti od druge polovice 19. stoljeća. Franjevački ocrti za selo Zorice daju sljedeće podatke:

Godine	Katolika
1877.	263
1885.	121
1961.	268
1992.	400

U doba Drugoga svjetskoga rata iz sela Zorica poginulo je 17 mještana.[41]

S obzirom na to da su do godine 1992. bile dio sela Donje Dubice, kao i Vojskove, državni popisi stanovništva ne spominju Zorice-Trnjak. Jedini spomen sela imamo iz godine 1895. kao dio sela Donje Dubice.[42] Kao što vidimo, samo su franjevci Bosne Srebrne vodili Zorice kao posebno selo. Zahvaljujući tomu zahtievali su od mjerodavnih vlasti pravni položaj Mjestne zajednice.

Stanovnici Zorica išli su u osnovnu školu u Vojskovu, Bosanski Šamac,[43] Donju Dubicu. Da je želja za opismenjivanje ljudi bila velika, govori nam i podatak, kako su sinovi Ive Čukića, Ilija i Marko, već školske

[39] NEZIREVIĆ, N. *Monografija*, (2011.), str. 12.

[40] *die Schleuse* njemački – splavnica ili zapornica (*šlajz*); služi, da se u nenastanjena i nebranjena područja izpušta voda, kako bi se smanjio plimni val i udar na branjena područja.

[41] VILIĆ, fra Grga. *Vrijeme stradanja*, (2005.), str. 344.

[42] Uzp. Arhiv Bosne i Hercegovine u Sarajevu. *Popis žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 29. travnja 1895.*

[43] STANIĆ, Ilija. *100 godina Osnovne škole u Bosanskom Šamcu 1885.–1985.* Nakl. Osnovna škola "Mitar Trifunović Učo", Bosanski Šamac. Bosanski Šamac, 1985., str. 27 i 162.

godine 1906./07. završili četvrti razred u Bosanskome Šamcu.[44] Osmogodišnje školovanje nastaje od školske godine 1956./57. Danas je u selu Zoricama osnovna škola do četiri razreda.[45] Daljnje školovanje nastavlja se u Odžaku i Novome Selu (Balegovcu).

Donosim prezimena sela Zorice: Andrijanić, Blatančić, Brkić, Čukić, Đukić, Jakić, Jarić, Leovac, Mihalj i Pušeljić.[46] Donosim i prezimena Trnjaka: Arsenić, Bogojević, Dujaković, Dujić, Gavrić, Gunjević, Ilinčić, Jovanović, Marić, Milojević, Majstorović,[47] Ninković, Pajdić, Puškar, Savić, Sekulić, Uglješić, Vrević, Topolovac, Vujić, Vujičić i Zarić.[48]

Pri gradnji župnog ureda (pučanstvo kaže kućar) u Gornjoj Dubici godine 1925. radove je započeo Mato Jakić iz Zorica. Gradnja kućara koštala je oko 80.000 dinara. U izgradnji je rabljeno i staro tvorivo/materijal.[49] Kao i Vojskovčani, stanovnici Zorica dali su svoj prinos za izgradnju crkve Sv. Vida u Vidovicama.[50]

U selu je izgrađena kapela nakon rata, kao i mjestno groblje. Mještani sela počeli su gradnju kapele 1998., a prvu svetu Misu imali su godine 2000. Crkvu Sv. Ivana Krstitelja, Gospinu špilju te spomen-ploču stradalih Zoričana u Drugome svjetskom i Hrvatskom obranbeno-osloboditeljskome ratu blagoslovio je mons. Luka Kesedžić, gospodarstvenik Vrhbosanske nadbiskupije.[51] Mons. Luka Kesedžić rođen je Mrkoj Adi (Adi) kod Odžaka. Pri blagoslovu crkve i slavlju svete Mise, okupljenim je vjernicima pročitala pjesmu dirljivim riečima Ana Čukić. Pjesma govori o veličini i značenju crkve, o posavskim majkama i baka-

[44] STANIĆ, I. *100 godina*, (1985.), str. 27.

[45] VILIĆ, G. *Vrijeme stradanja*, (2005.), str. 201.

[46] VILIĆ, G. *Vrijeme stradanja*, (2005.).

[47] STANIĆ, I. *100 godina*, (1985.).

[48] TADIĆ, Živko i BOROJEVIĆ, Lj. Milan. *Knjiga drugova otrgnuta od zaborava*. Nakl. Općinski odbor SUBNOR-a Šamac i Srbski kulturni centar Modriča. Šamac, 2008.

[49] VULETIĆ, fra Juro. *Pregršt dobrih riječi. Izvori Podvučijaka*. Nakl. Župni ured Potočani. Potočani, 2002., str. 127.

[50] BABIĆ, M. *Župa Vidovice*, (2003.), str. 55.

[51] http://www.katbkbih.net. Preuzeto 11. ožujka 2017.

ma (pučanstvo kaže babama), koje su unatoč patnjama i stradanjima bile čuvarice i prenositeljice vjere. Kako ranije u selu nije bilo ni crkve ili kapele, u središtu sela bio je križ, kod kojega se svake nedjelje slavila sveta Misa. Ranije su se mještani pokapali u Vojskovi i na groblju Kruščiku u Gornjoj Dubici.

Izvori i knjigopisje

Izvori

Arhiv Bosne i Hercegovine u Sarajevu: *Glavni popis žitelja u Bosni i Hercegovini 1895.*

Knjigopisje

BABIĆ, Marko. *Bosnian Posavina*. Nakl. Župni ured Vidovice i Croatan, Zagreb. Vidovice – Zagreb, 2006.

BABIĆ, Marko. *Župa Vidovice*. Nakl. Fonticulus Vidovicensis i Župni ured Sv. Vida, Vidovice. Vidovice – Zagreb, 2003.

BOROJEVIĆ, Lj. Milan. *Hronika sela Donja Dubica*. Beograd-Šamac, 2005.

CIK, Nikola. *Ekohistorija Đurđevca i Virja*. Nakl. Meridiani. Đurđevac, 2016.

ĐORDIĆ, Marjan. *Bosanska Posavina*. Nakl. Polion. Zagreb, 1996.

Hrvatska na tajnim zemljovidima u 18. i 19. stoljeću, Brodska pukovnija. Zagreb, 1999.

LADAN, Tomislav. *Riječi značenje uporaba podrijetlo*. Nakl. ABC naklada. Zagreb, 2000.

LUBINA, Ivo. *Škola u Vrbovcu*. Nakl. Ivo Lubina i Udruga "Fra Grga Vilić", Potočani bb, Odžak. Vrbovac, 2014.

MARIĆ, Franjo. *Hrvati-katolici u Bosni i Hercegovini između 1463. i 1995. godine*. Nakl. Katehetski salezijanski centar Zagreb. Zagreb, 1998.

MARKOVIĆ, Mirko. *Slavonija*. Nakl. Golden marketing. Zagreb, 2002.

NEZIREVIĆ, Nikša. *Monografija Bosanskog Šamca (od najstarijih vremena do 1945. godine)*. Nakl. Kula d.o.o. Šamac, 2011.

NOSIĆ, Milan i VIDINIĆ, Magdalena. *Bosansko-hercegovačka hrvatska prezimena*. Nakl. HFD. Rieka, 2000.

Opći šematizam Katoličke Crkve u Jugoslaviji / cerkev v Jugoslaviji, 1974. Izd. Biskupska Konferencija Jugoslavije. Zagreb, 1975.

STANIĆ, Ilija. *100 godina Osnovne škole u Bosanskom Šamcu 1885.–1985*. Nakl. Osnovna škola "Mitar Trifunović Učo", Bosanski Šamac. Bosanski Šamac, 1985.

TADIĆ, Živko i BOROJEVIĆ, Lj. Milan. *Knjiga drugova otrgnuta od zaborava*. Nakl. Općinski odbor SUBNOR-a Šamac i Srbski kulturni centar Modriča. Šamac, 2008.

VILIĆ, fra Grga. *Podvučijak zemlja i ljudi*. Nakl. Bosanska rieč, Tuzla, i Hrvatsko kulturno družtvo Napredak, podružnica Odžak. Tuzla – Odžak, 2008.

VILIĆ, fra Grga. *Vrijeme sađenja. Matica vjenčanih župe Podvučijak*. Nakl. Bosanska rieč, Tuzla, i Hrvatsko kulturno družtvo Napredak, podružnica Odžak. Tuzla – Odžak, 2008.

VILIĆ, fra Grga. *Vrijeme stradanja*. Nakl. Bosanska rieč, Tuzla, i Hrvatsko kulturno družtvo Napredak, podružnica Odžak. Tuzla – Odžak, 2005.

VULETIĆ, fra Juro. *Pregršt dobrih riječi. Izvori Podvučijaka*. Nakl. Župni ured Potočani. Potočani, 2002.

ZIRDUM, Andrija. *Počeci naselja i stanovništvo Brodskog i Gradiškog kraja 1698.–1991*. Nakl. Hrvatski institut za poviest – Podružnica za poviest Slavonije, Sriema i Baranje. Slavonski Brod, 2001.

ZRAKIĆ, fra Anto. *Kronika župe Podvučijak*. U: VILIĆ, fra Grga. *Podvučijak zemlja i ljudi*. Nakl. Bosanska rieč, Tuzla, i Hrvatsko kulturno družtvo Napredak, podružnica Odžak. Tuzla – Odžak, 2008.

Omrežje

http://www.katbkbih.net

Danica BARTULOVIĆ

Gledaj i predaj

– ćudoredno-politički ogled

Mjesto je mojega rođenja maleno selo u Dalmatinskoj Zagori, za koje bi se u to doba , po tome kako je skromno izgledalo i kako smo gorko živjeli, moglo reći, da nas je Bog maknuo u okrajak i zaboravio. Živjelo se tu stoljećima, u skučenu prostoru, na ogoljelu kamenu, gdje su svaka vrtača ili dolac, koji su bili mukom izkrčeni, značili bogatstvo i nadu, da će se tu moći nešto zasaditi i zasijati, od čega bi se preživjelo. Imalo se nešto domaćih životinja, koje su zbog oskudne izpaše bile nedostatno uhranjene. Nitko se nije micao iz toga kruga, osim onih koji su u davnoj prošlosti odvođeni u roblje, na galije, skupljani i tjerani na odlazke u ratove, za koje nisu znali, tko ih vodi, tko ratuje protiv koga, zašto moraju ginuti. Nakon svih tih višestoljetnih, sramotnih postupaka prema nedužnim ljudima, neprimjerenih ratova, kojima je osnovni uzrok i svrha pretežito želja za vladavinom, pljačka, ubijanje i rušenje, nezasitnost, obiest, gramzivost, pohlepa za tuđime, zaletjeli se u nesretnu Jugoslaviju, jer je to bilo unapried smišljeno, još prije 1915., kada su Trumbić i Supilo osnovali Jugoslavenski odbor. Naši tadašnji političari sa srbijanskom kraljevskom vladom podpisali su Krfsku izjavu/deklaraciju 1917., a da nisu bili svjestni, što podpisuju. Pod prisilom i prietnjom koga, o tome se može nagađati, a i ne mora, poznato je. U studenome 1918., nagodili se o Ženevskoj izjavi. Sudbinu hrvatskog ozemlja i hrvatskoga naroda krojile su i dogovarale velevlasti, kako su to već smislile Londonskim ugovorom iz 1915. Time nas žive *uvalili* u grob. *Utiskali* nas tamo bez pitanja, podrezali nam krila, jer smo upravo bili malo gospodarstveno živnuli.

U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, počelo je naše raztakanje, siromašenje, gubljenje i ono malo nezavisnosti/suvereniteta. Pod silnim terorom, započeo je velik selitbeni val Hrvata preko velemora/oceana. Srbija nam je sjela na grbaču, zauzdala nas i stisnula u čelična *gvožđa.* Novi rat i novi svjetonazorni veleprevrat, ideološka revolucija, s komunističkom promičbom uhvatila je koriena i gotovo izkorienila sve naše svetinje. Nije se moglo dogoditi ništa strašnije od onoga, što nam se zbilo nastankom Jugoslavije. Krotili nas već tada zlohotnim svjetovladnim/globalizacijskim pokusom, što se danas provodi diljem Svieta. Različite narode, različite kulture, različite vjere, sve strmoglaviti/*stumbati* u istu vreću, da se *rožkamo* i bodemo, *strvimo* i zgrbimo, s time da Srbija bez milosti gospodari nama. Hrvati, kojima je Božja milost očuvala život, nakon neviđenih pokolja i mučenja, narodomora/genocida i kulturocida, tiekom i nakon II. svjetskog rata, svi u strahu, strepnji, svi niemi, svi uplašeni. Kao njemaci. Strepili, kada će komu na vrata provaliti oni, za koje smo znali, komu na vrata nasrnu, taj će težko zoru živ dočekati. Proriedili nas, među nas nagomilali izdajice i neprijatelje, kojima je jedini posao bio motriti nas, prisluškivati, obtuživati. Posvemno nas lišili slobode i ljudskoga dostojanstva, mučili na "Prokrustovoj postelji". Svi smo morali biti skresani i stesani po toj neljudskoj, sitnolikoj mjeri. To sakaćenje trajalo je i traje naraštajima. Koga nisu mogli ugurati u taj okvir, taj je bio višak, koji su bezobzirno uklanjali. U narodu se razvio gen osjećaja manje vriednosti, ništavosti, krivnje, koju su nam nametnuli, i tako smo postali žrtve poviestnih prievara, što smo i danas. Uvjerili nas, da samo izabrani mogu vladati i gospodariti. Oni s krunama, turbanima, zviezdom na čelu, i svakako sabljom i puškom u ruci. Strah nam je bio najtvrđi okov. Ta magluština, kako smo malen narod i ne umijemo vladati sobom, i danas mnogima zaprjeka, pa se ne osvješćuju. Što bi bilo od čovječanstva, da su svi ljudi bili pokorni!? Bili bi robovi kao u starome vieku. Iako je vladao zakon „jezik za zube; da ti kožu deru, ne puštaj glasa", bilo je hrabrih, koji se nisu dali zastrašiti. A i derali nam kožu i deru.

Moj dragi, pokojni otac, moj mučenik, nekim je nadnaravnim čudom preživio Bleiburg, mnoga zlostavljanja, dapače su ga u zaleđenu rieku bacili (o tome nekom drugom zgodom). Najmlađi mu brat, ugrabljen 1945., i još mnogi dječaci te mladići mučeni te bačeni u jamu, živi zaliveni vapnom. Osakaćen, miroljubiv i tih, otac je šutio kao zaliven, nije mrava zgazio, a bio je progonjen do kraja svojega života. Ipak je poživio 95 godina, dostojanstven, bistar u glavi, uzpravan kao svieća. Očuvaj,

Bože, svakoga brata čovjeka, ma i najgorega neprijatelja/*dušmanina* od onoga straha i strepnje, koju smo mi proživljavali. Upravo se na našoj državnoj dalekovidnici prikazuju dvie dokazne/dokumentarne nizanke o tome, u kolikoj smo opasnosti bili, kako narod, tako i pojedinci, pod nadzorom i pazkom mrzitelja naših, te što je snalazilo moguće pobunjenike, a to je tek tračak onoga, što su nam zbilja činili. Počinjene strahote nikada se izreći ne će moći.

Sedamdesetih godina prošloga stoljeća, što i nije bilo tako davno, nismo smjeli naglas moliti Boga u svojoj kući. Nismo smjeli spomenuti nikoga znamenita iz hrvatske poviesti. Nismo smjeli ni pred kime pisnuti o ubijenima, nestalima, bačenim u jame, zatočenima po tamnicama/*kazamatima*. Kao da nisu bili ni rođeni ni postojali na Svietu. Ako bi se tko usudio dati misnu nakanu za svoje mučenike, i to se provjeravalo i nemilo kažnjavalo. Noću izlaziti iz kuće bilo je nerazumno, štoviše i danju hodati po šumi; netko nas je mogao zgrabiti, odvući do kakve jame i strmoglaviti u nju. Moja bi pokojna baba Ive puno puta meni rekla: "Nuder, dite, *tijo* izađi se izkradi iz kuće, s *pomnjon* pogledaj okolo, da se *ko* ne *šunja*, da ti *ćaću* ne odvedu i ne ubiju." Vani noć, nema nikakva vanjskoga svjetla, srdce bi mi *sašlo* u pete, *skočenila* bih se, noge bi mi se odsjekle. Ta *šta* sam i mogla vidjeti. Da sam što i vidjela, krv bi mi prenula od straha, i mogla bih od potresa/šoka doživjeti kobne duševne posljedice. Uokolo suhozidi, kućerci, izbe/*pojate*, gnojišta/*gnjojari*, ograde, kukuruzišta, žita, a tko je vrebao, nije bio bezazlen. Umrla baba i djed, umrli cieli naraštaji. Unatoč svim stradanjima, tvrdim okovima i kaznama, 1971., dogodilo se Hrvatsko proljeće. Nije uspjelo. Nije moglo uspjeti. Odtada nam još gore. Sjekira nam pala na glavu. Vlast pooštrila nadzor, uhvatili nas za vrat, da nas podave. Krotili nas bičevima, primjenjivali silu i okrutnost, koja je i u svjetskoj poviesti riedko kada pokazana.

Napokon se dogodila 1991. Tko je mogao očekivati, da će se Hrvatska osamostaliti. Šačica hrabrih, nenaoružanih branitelja nasuprot svim domaćim izdajicama, opasnijima doista od vanjskoga zla, jurnula silovito na bahate i moćne neprijatelje, silno samopouzdane, jer su imali najsudobnije oružje te iza sebe moćne svjetske velevlasti, koje su ih podupirale. A naše se izdajice radovale, što ćemo opet stradati. Zluradi, mislili, gotovo je s nama nepokornima. U mojemu susjedstvu bilo više nego muha onih, koji su čekali, da izginemo. Natjecali se, tko će biti veći izdajica svojega roda. A dogode se nekada neočekivana čuda. Velika, istinska Božja čuda. Hrvatska pobiedila. Osamostalila se, postala priznata država. Eto sreće. Je li se Hrvatska osamostalila? Ubrzo nam je bilo jasno, da postoje snage unutar i izvan Hrvatske, koje ratuju na poseban način, prikriveno, vode vrlo izmudreni/sofisticirani rat, kojim osiromašuju državu i narod, opustošuju gore nego najezda skakavaca, zatiru. To nam se dogodilo. Strvinari su navalili sa svih strana.

Sad imamo nove okrutne gospodare, doušnike, koje se *libe* iza nas, kao nevidljiva sjena, prokazuju nas. Prate nas trutovi/dronovi, sklopnjaci/čipovi na bankovnim pločicama/karticama, zdravstvenim i osobnim izkaznicama *i-samo-Bog-zna-što-sve-još*. O svakom od nas zna se svaka tančina, koju ni sami o sebi ne znamo. Ma tko je toliko lakovjerno vjerovao, da smo slobodni!? Robovi smo, pod strogim nadzorom moćnih *klanova* i *lobija*. Nezamislivo je prosječnomu čovjeku povjerovati, koliko se novca izvuče iz Hrvatske. Koliko je narodnih dobara u rukama moćnih dioničkih družtava i naših izdajica, kojih je pohlepa nezasitna. Budućnost nam je vrlo upitna. Ne zna se, tko je prijatelj, tko neprijatelj. Mora se vrlo dobro paziti, s kime razgovarati, što govoriti, tko dolazi na kućna vrata i glumi prijateljstvo. Nitko od nas nije toliko oprezan, niti se može odmah odkriti, tko je to. Često nas nečija sladkorječivost i podmuklost navede na iskrenost, odkrijemo se, a tek onda kada nas nešto zaskoči, pitamo se i bude nam jasno, kako, odkud i od koga. Nije mi se to samo jedanputdogodilo. Tako smo neki opet podcrtani, ili zaokruženi, za svaki slučaj, da nas imaju označene i uklone, ako do čega dođe.

Prietvoran smo mi narod, hinben, čemu se nije čuditi: imali smo tisuću koža, kako bismo se prikrili. Navlačili ih prema potrebi, jer nismo se smjeli u svojoj koži očitovati, pa nam je mnogima ta navučena koža prirasla, postali smo lisicama i vukovima. Što nas sve snalazi, ne treba ni nabrajati, to je bjelodano. Opet gledaj i predaj, pazi, što činiš, što ćeš i gdje reći. Mnogi su toliko uplašeni, da su se osamili, mnogi povodljivi pa plešu, kako drugi sviraju, mnogi razočarani izgubili nadu čekajući na

izplatu plaće godinama, što je nevjerojatno. Ili školovani mladi ljudi, koji su čekali na posao u struci i po petnaest godina, *raduškali* nešto preko ljeta u kakvim ugostiteljskim obrtima, bez zdravstvene osigurnje i uplata u mirovinsku zakladu/fond. Dali bi im tek za špagarac/*džeparac*. Otišli u Sviet osigurati život, a i kada nisu bili poda tim neizdrživim pritiskom/stresom, kojemu smo neprestano izloženi. Sloboda, tek je privid u mašti ludih i hrabrih. I tako u ovomu, našemu prostoru, od povoja do pokrova, posrćemo u nekoj neprisebnosti, polusviesti, izprepadani i zastrašeni. Nikada ne spavamo mirnim snom. Strepimo za sebe, za obitelj, za bližnje, za narod, za Domovinu. I kako se možemo razviti u zdravu osobu, zdravo djelovati? Grizemo se u sebi i patimo se. Obole ljudi. Nije slučajno, što smo bolestan politički narod, po smrtnosti na samu dnu Europe, štoviše i Svieta. Strah i pritisak jesu odponci, koji pokreću težke bolesti, posebno rak, srdčani i moždani udar. Većinom siromaški životarimo od danas do sutra. Sirotinja, na dnu dna. Podlaci i pljačkaši, postali faraoni. Kao da živimo u muljevitoj bari. Okolo vjetropiri, mahniti, omamljeni/drogirani, koji nemaju veze sa zdravim razumom, pijanice, razvratnici, probisvieti, klatež svake vrste, koja će učiniti sve, da komu naudi, koga uvriedi te i ponizi. Grabežljivci, klevetnici, napastnici, dangube, đavlovi zagovornici, koji proturječe svakoj Božjoj istini, svakomu ćudorednomu zakonu. U toj baruštini, prestane se razmišljati, prestane se nadati, posustane se. Naša je sudobnost kao i naša prošlost. Izplati li se uobće živjeti, biti cieloga vieka podvrgnuta i pokorna žrtva? Ni mudrost ni odlučnost ne mogu to promieniti. Potreban je cieli slied događaja, da se svladaju loše ljudske značajke, uklone proturječja, izkorieni pohlepa.

Crv zla *izlize* iz ljudskoga srdca. Koliko je onih, koji bi to zaista htjeli? Tko navikne na kaljužu, ne smrdi mu. Žabi je bara najdraže mjesto. Muha se gosti izmetom. Tko će svladati grabežljivce? Tko morskim psima oteti plien? Naježim se, kada promišljam, što smo prolazili, zaprepastim se, kada shvatim, da to prolazimo iz naraštaja u naraštaj. I nema nikakvih naznaka, da bi tomu skoro mogao doći kraj. Svjetovlađe/globalizacija jest utapanje u velikome moru, tiek vođen od osposebljenih stručnjaka, đavolje djece, koja se ne libe porabiti duševno oružje,

bojno oružje, kemijsko oružje, otrove, sve da nas izkoriene, samo oni ostanu na Zemlji, a, kako se nadaju, dostajat će im napredna tehnologija, koja će raditi za njih. Strojevi, roboti, umjetna pamet. Ne ide to baš tako. Bog se uviek umieša i promieni tiek Svieta. Nama jedino Božja čuda pomažu.

Mato NEDIĆ, priredio

Mira Šubašić

(*Bezdan kod Sombora, 13. siečnja 1953. †Vinkovci, 1. rujna 2019.)

Ljudski je život poput rieke, koja hrli svojem uviru. Danas smo na izvoru, sutra nas struje ubrzano nose ovim i onim obalama, a prekosutra smo već na ušću. Smisao našega trajanja davno je izrečen u biblijskom uzkliku: *Samo je u Bogu mir, dušo moja.* Mi zapravo nastojimo živjeti radost te u životnoj radosti spoznati sebe, kako bismo spoznali Boga. Na tome je putu bila i naša prijateljica, kolegica, književnica Mira Šubašić. Danas, kada se od nje opraštamo, razmišljamo o prolaznosti i o vječnosti, zapravo o onome, o čemu je i Mira razmišljala i ostavljala pisani trag, ubilježivši se u hrvatsku književnost. Ipak, u kasni večernji sat, u nedjelju 1. rujna 2019. Mira se zaputila putem vječnosti.

Rođena je 13. siečnja 1953. u Bezdanu kod Sombora, u Vojvodini. Osnovnu je školu završila u rodnome mjestu, a gimnaziju družtvenojezičnoga smjera u Somboru. Studirala je na Pedagožkoj akademiji u Osieku te je radni viek provela u Osnovnoj školi Stjepana Radića, Oštra Luka-Bok (kod Orašja u Bosanskoj Posavini), gdje je predavala hrvatski jezik. Bila je požrtvovna i vriedna prosvjetna radnica, koja je ostala u uspomeni mnogim naraštajima. Djeci je nastojala usaditi ljubav prema književnosti, a što je književnost, nego opisivanje života. Mira je dakle malene učila, da je ljubav temelj života, a dobrota, koju svatko od nas u sebi nosi i razvija, nuždna, kako bismo se ostvarili kao ljudi.

Mira Šubašić potvrdila se u književnosti najprije kao pjesnica, objavljujući pjesme sa zavičajnim, ljubavnim i pobožnim/religioznim sadržajem. Uz pjesme za odrasle, uspješno je pisala i pjesme za djecu te surađivala u dječjemu listu *Cvitak* iz Međugorja. Književne je radove objavljivala i u *Katoličkome tjedniku* te u časopisu *Bosna Franciscana* u Sarajevu, zatim u časopisima *Osvit* i *Motrišta* u Mostaru te u tjedniku *Hrvatsko slovo* i hrvatskoj književnoj smotri *Marulić* u Zagrebu. Njezin je rad bio zamiećen i priznat od stručnjaka.

Za roman *Ispod nedohvata* godine 2012. nagrađena je Književnom nagradom "Fra Martin Nedić", koju dodjeljuje Zaklada "Terra Tolis" iz Tolise. Književnim je radovima zastupljena u zajedničkim zbirkama pjesama te u zbornicima, koji izlaze u Bosni i Hercegovini i u Republici Hrvatskoj. Bila je članicom Družtva hrvatskih književnika Herceg-Bosne. Objavila je devet samostalnih književnih djela, kojima si je otvorila mjesto u poviesti hrvatske književnosti i koja će, nadam se, svietliti naraštajima budućih čitatelja.

Dok mi danas tugujući Mirino tielo predajemo zemlji, moleći za njezinu dušu i za svjetlost vječnu, dotle, vjerujem, Mirina duša dobrohotno gleda na nas iz onoga, boljega Svieta, u kojemu, kako nas *Biblija* uči, *svaka suza nestaje.*

Opraštamo se od nje u suzama, s nadom, da ćemo se jednom opet susresti u vječnosti!

Neka počiva u miru Božjemu!

Objavljena djela:

1. *U snovima i uspomenama,* pjesme. Vlastita naklada. Orašje, 1999.
2. *Kada odeš ti,* pjesme. Nakl. HKD "Napredak". Orašje, 1999.
3. *Blizine daljine,* pjesme. Nakl. HKD "Napredak". Orašje, 2001.
4. *Snovi i smaknuća,* pjesme. Nakl. Zagonetačko družtvo "Raščica" i Centar za kulturu. Orašje, 2005.
5. *U slavu Božju,* pjesme i proza. Nakl. Centar za kulturu. Orašje, 2006.
6. *Jao, pedesete,* proza. Nakl. HKD "Napredak". Orašje, 2008.
7. *Ispod nedohvata,* roman. Nakl. Centar za kulturu. Orašje, 2011.
6. *Dodir Sunca,* pjesme za djecu. Nakl. Centar za kulturu. Orašje, 2014.
9. *Upaljena svjetla,* priče. Nakl. Centar za kulturu. Orašje, 2017.

Prilog:

Mira ŠUBAŠIĆ

Glasba je tvoja ...

Glasba je tvoja
nad utišanim pukom
u molitvi,
k'o val,
što sam se iz sebe
rađa, i raste, i propinje
udarajući u stienje –
da oslobođen u visine krene,
stopljen u nebesko valovlje,
akorde profinjene, kristalne,
božanskih tonova suzvučje ...

Glasba je tvoja
nad utišanim pukom
u molitvi,
k'o vjetar,
što sam se iz sebe
u vihor prometne –
da stišan i smiren
nakon vrhunaca
podnožja gora
stoljetnih dodirne.

Glasba je tvoja
nad utišanim
pukom u molitvi
uzlet do Boga –
punina i sklad
zemaljskog i nebeskoga.

S. Marija od Presvetoga Srdca, Anka PETRIČEVIĆ, O.S.C.

U spomen svojemu bratu prof. dr. Ivanu Petričeviću (*1924. †2012.)

Možete zaključiti, što mi je značilo preminuće mojega miloga brata dr. Ivana Petričevića,[1] koji nas je tako iznenada ostavio. Gospodin ga je uzeo u svoj mir i pokoj.

Radio je još uoči svoje smrti; žurio se napisati štivo o pokojnome nadbiskupu Anti Juriću, s kojime bijaše u sjemeništu. Kći Lada, koja je trajno nad njime bdjela, i opazila, da je slabo, nekako ga je prisilila, neka ustane od računala, odvela ga u zdravstvenu postaju, ambulantu ... Liečnica se zaprepastila: bratovljevo bilo imalo je 180 odkucaja (a opasno je već s 90). Slala ga je u Split, u bolnicu, ali je sama izjavila, da bi na putu izdahnuo. Počivao je i Lada je vidjela, kako kroz tamu hvata križ majčine krunice nad svojim uzglavljem (dok mu je ona za molitvu kupila u Vepricu drugu krunicu). Domalo je na njezinim rukama izdahnuo.

Radio je neumorno; napisao i preveo s latinskoga toliko knjiga (a u svojoj službi primio je zlatni i srebrni medaljon za zasluge od tadašnjega državnoga predsjednika. U Doboju je podigao bolnicu s više od 1.200 postelja; bio je redoviti prof. Medicinskoga fakulteta u Banjoj Luci; odgojio je toliko puno stručnjaka/specialista svoje struke; stotinjak liečnika

[1] Prof. dr. Ivan Petričević rođen je Lovreću kod Imotskoga 24. studenoga 1924. Nakon osnovne škole u rodnome mjestu gimnaziju je pohađao u Splitu i Travniku. Diplomirao je medicinu godine 1952. u Zagrebu i nastavio specializaciju u Kliničkoj bolnici Jordanovac. Specializaciju iz pneumoftizeologije završio je godine 1956., u doba kada su Rusi zauzeli Mađarsku i kada je zaprietila opasnost njihova prelazka i u tadašnju Jugoslaviju. Titovi su generali smislili zadnju crtu obrane na Savi, a Doboj su u zemljovidima označili kao obskrbno-zdravstveno uporište. Mladi dr. Petričević dobio je nalog, neka odputuje u Doboj na tri godine, koje su se produljile na 35 godina, a možda bi u Doboju ostao i doživotno, da ga zbog rata godine 1992. nije morao napustiti. Zadnjih 20 godina proživio je s obitelji u Baškoj Vodi. Umro je godine 2012. (ured.)

provelo je kod njega obvezatni radni rok, staž; predavao je i na podiplomskoj nastavi na Medicinskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Objavio je mnoge znanstvene radove; sudjelovao je u inozemstvu na skupovima/simpozijima i još mnoga dobra učinio, a bio tako skroman. Pričali su mi, da bi na konju pošao u sela i bezplatno liečio bolestnike.

To je nasliedio od roditelja. Majka bi mi često govorila: "Volim imati prijatelja negoli stanje i imanje". Radostna sam, da je svake večeri, kako mi kaže njegova kći, molio krunicu. Bog mu bio vječna nagrada!

Kroza svoj život toliko sam za njime plakala i više pjesama o njemu napisala. Upravo je nećakinja Brankica sinoć na predstavljanju NAGRADE za moje pjesničtvo krasnoslovila o bratu moju pjesmu, koja završava stihovima:

"Košuta, očiju suznih,
uz Izvor jelena čeka."

U svojoj mladosti pisao je divne pjesme. Tek ih je nedavno, godine 2007., objavio u zbirci "Lirika", za koju je dr. Nedjeljko Mihanović napisao "Pogovor". Navest ću samo jednu pjesmu iz vienca/ciklusa "Spiritualia":

"Mojom se dušom razlila tiha i bezkrajna sreća,
Moje se srdce opilo vonjem tamjana i svieća.

Sveta je ljubav Kristova dušu mi krvlju prala,
I svega me raznježila pjesmom drevnog korala.

Pa kao u snu sam gledao monstrancu, kako se blista,
I svega me je prožeo osjećaj nazočnog Krista!"

("Kontemplacija")

Kada sam pred nekoliko godina bila u bolnici "Biokovka" u Makarskoj, sjedili smo u dvorani/salonu, i on mi je tada krasnoslovio tu pjesmu.

Bilo mi je na srdcu, ovo priobćiti javnosti.

Marko ĆAVAR i
Dragan VUKELIĆ
priredili

Andrija Matijaš Pauk

(31.VII.1947. – 9.X.1995.)

Uzvisimo i ne zaboravimo hrvatske ratnike dostojne svoje Domovine!

Donosimo posmrtno slovo franjevca Ignacija Vugdelije, izgovoreno 12. listopada 1995. na izpraćaju znamenitoga ratnika, čovjeka i domoljuba Andrije Matijaša Pauka.

»Kada pada hrast, zemlja se trese, kada junaci umiru, onda srdca drhte. Vaša ovdje, kao i ona u Splitu i šire, u cieloj našoj Domovini. Pao je junak, jedan od brojnih, koji kroz ovih nekoliko godina padaju, da bismo mi mogli živjeti. I velik je to pad. Zar suze na očima naših bojovnika, pripadnika Četvrte brigade, o tome rječito ne govore? I puno smo

puta izpraćivali ovih mjeseci i godina one, koji su za ovu zemlju dali ono najvrjednije, sve. Život svoj.

I cieli je Narod nekako u toj povorci. I pjeva taj Narod naš dragi, hrvatski, pjesme tuge, ali i pjesme radosti. Čini mi se, da su ove prve brojnije, pjesme tuge. Pjevamo ih, pjevamo ih i danas.

Ide Narod, ide njegovo veličanstvo Hrvatski Narod prema svojemu zemaljskome cilju, sigurno ide, zahvaljujući onima koji poput hrastova padaju, zahvaljujući onima koji poput Andrije dadoše živote svoje.

Ide ovaj Narod i plače. I kada god netko od velikih ili od malih iz njegova roda završi svoj zemaljski put, onda se Narod zaustavlja i plače.

Ali iz svake te suze prolivene za junakom, koji je otišao pred nama u Vječnu Domovinu, tisuću cvjetova raste. Raste novo potomstvo, ali raste i nada i sigurnost, da ćemo do cilja stići.

Jer napisa netko zgodno: "Samo će preživjeti onaj Narod, koji je u stanju imati ljude, što će za nj umirati. Samo će živjeti ona Crkva, koja ima one, što su u stanju umirati za nju. Samo je ona ideja osuđena na život, koja ima svoje zagovornike, što su u stanju sve žrtvovati, pa i vlastiti život."

Još jedna misao, sestre i braćo: U ovome tužnome trenutku podsjeća me ovaj pad hrasta Andrije Matijaša, kao i poviest naša, posebno poviest ovih posljednih pet godina, na život naroda izraelskoga, život naroda izabranoga.

Dvanaest i pol stoljeća prije Isusova rođenja živio Izrael u Egiptu pod faraonom. I dodijalo mu robstvo pa viknuo: "Hoću Slobodu, ne ću služiti! Izvedi me, izvedi me!" I tražio je vođe. I na *barjaku* izraelskoga Naroda pisalo je: "Sloboda! Sloboda nadasve!" I našle su se vođe. I krenuo je Mojsije i Aron, i krenuo je Jošua, i krenuo je Kaleb, i krenuli su preko mora Crvenoga. Krenuli su kroz pustinju i stigli u zemlju obećanu. Zato je naređeno sinovima Izraelovim: "Sjećajte se toga nadnevka, sjećajte se ulazka u zemlju obećanu!"

I kada te sin tvoj upita, kaži mu: Bog nas je po vođama našim izveo iz robstva i doveo u zemlju Slobode!

Ima devet ... jedanaest ... četrnaest stoljeća, kako žudi naš Narod, na svoj način, za tom zemljom obećanom, slobode, mira, pravednosti.

Jer, gdje god se Sloboda piše, tu je i Bog na tome *barjaku*!

Onda su ljudi od Boga poslani, da ih ne brojim sada, poput Andrije, kazali: "Ne, ne ćemo robovati! Hoćemo Slobodu, slobodu svojemu narodu!"

I poveli su nas ti ljudi u zemlju obećanu, našu slobodnu, suverenu, demokratsku Hrvatsku Državu.

Braćo i sestre, štovani generali i admirali, častnici i dočastnici Hrvatske vojske, štovani civili, jedno Vas molim, poslušajmo Bibliju.

Kada Vas sutra sin Vaš i unuk Vaš upita "Što je to bilo ono devetdesete, devetdesetprve, druge, do devetdesetpete: tko se to tu borio, što je to bilo, kako smo mi zaslužili, kako smo došli do ovoga, što imamo?" – kažite im jednostavno, kao što židovski otac ili majka kazuju: "Sine, to su ljudi od Boga poslani vodili Narod prema budućnosti, prema sreći."

A kada budete brojili imena onih, koji su Narod doveli do cilja, nemojte zaboraviti, molim Vas, ime stožernoga brigadira Andrije Matijaša!

Amen.«

Životopisi:

Andrija Matijaš Pauk (*Pozorac, Marina kod Trogira, 31.VII.1947. – poginuo u selu Podrašnica kod Mrkonjić-Grada, 9.X.1995.), hrvatski častnik, stožerni brigadir. Posmrtno promaknut u general-bojnika. Obnašao dužnosti: 1991. zapovjednika Samostalne satnije 4. brigade ZNG-a; 1992. zapovjednika Oklopne satnije, a potom Oklopne bojne 4. gardijske brigade HV-a; 1993. načelnika Oklopnih postrojba 4. gardijske brigade HV-a; 1994. načelnika stožera 4. gardijske brigade HV-a; 1995. zamjenika zapovjednika 4. gardijske brigade HV-a.

Ignacije Vugdelija (*Otok, 20.III.1938. †Split, 23.VI.1997.) – filozofsko-bogoslovni studij završio u Makarskoj i Příboru (Češka). Zaređen za svećenika 1964. Franjevac. Obnašao službe: profesora na bogosloviji u Makarskoj, dušobrižnika za hrvatske radnike u Kölnu i Stuttgartu, urednika "Žive zajednice" u Frankfurtu, župnika i samostanskoga namjestnika/vikara u Splitu (Gospa od Zdravlja).

Bilježka:

Upamtimo za svagda!

Veleizdajnim Daytonskim sporazumom od 21.XI.1995., službeno podpisanime 14.XII.1995. u Parizu, Mrkonjić-Grad i njegovo okružje pripojeni su političkoj tvorevini tzv. Republici Srbskoj, izrasloj na srbskome narodomoru/genocidu nad hrvatskim narodom te inim nesrbskim pučanstvom.

Za Kraljevine SHS preimenovan je Varcar-Vakuf 1.IV.1925. u Mrkonjić-Grad, i to u čast četniku Petru Karađorđeviću (kralju Petru I.), koji je pod hajdučkim imenom Petar Mrkonjić četnikovao 1875.–1878. proti osmanskoj vlasti.

Izvori:

Slikopis na YouTube-u:
https://www.youtube.com/watch?v=eKMwYhTgN8E

MATIJAŠ, Nada. *Andrija Matijaš-Pauk ... da se ne zaboravi.* Naklada Božković. Split, 2005.

Kronologija rata Hrvatska 1989.–1998. Bosna i Hercegovina. Nakl. Hrvatski informativni centar, Zagreb 1998.

Prikazi knjiga

Ivo Mijo ANDRIĆ

Rječnik stanovnikā Ravnih Kotara

Prikaz knjige: PAVLOVIĆ, Alojz. *Kul vrajer*. Priče. Zadar, 2019.

Hrvatska je mala država s velikim prirodnim ljepotama, razmjerno bogatim zalihama, poznatim športašima, priznatim znanstvenicima i raznovrstnim govornim područjima, koja tvore jedinstven narodni/nacionalni jezik. Svaka od navedenih značajaka i vriednosti mogla bi se nadugo i naširoko opisivati, ali na ovome mjestu bavit ćemo se jednom, o kojoj je u pjesmi "Rodu o jeziku" oporučno zborio naš književni velikan Petar Preradović: *O jeziku, rode, da ti pojem, o jeziku milom, tvom i mojem.*

Jezik je temelj postojanja i obstanka svakoga naroda i svakoga čovjeka napose. Njegov prvi prepoznajni čin u Svietu i oznaka, koju nosi na svim bitnim izpravama. Bez vlastitoga jezika narod ne postoji kao određena narodnostna cjelina, već je dio množtva utopljen u tuđemu govornome području. Premda to može zvučati grubo i zastarjelo, u zbiljnome životu tako se osjećaju ljudi, koji su napustili domovinu i otišli u neku drugu državu potražiti spas od neimaštine, rata i sličnih pogibelji.

Novija poviest zorno svjedoči o sve razširenijoj pojavi gašenja jezika malih naroda. Selitbe iz jednih u druge prostore potiskivale su materinske jezike ljudi, koje su zahvatile te promjene. Jednako tako, uklopi/integracije država u ES/EU i svjetolov/globalizacija uvjetovali su nuždnost učenja i prihvaćanja englezkog i jezika velikih država, što neizbježivo vodi u zaborav govora zavičajnoga podneblja.

Svjedoci smo tih tiekova i zato je dobrodošao svaki pokušaj, da se za obće dobro uljudbe, kojoj pripadamo, očuva što više izvornih kulturnih obilježja svakoga, pa i najmanjega naroda na našoj Zemlji. U prvome redu jezik i govor, koji odumire pod naletom jakih družtvenih promjena.

I ne samo na europskoj i svjetskoj razini, već i unutar pojedinih jednonarodnih država. Kako velikih poput SAD-a, tako i malih, kakva je Hrvatska.

Treba iztaknuti, da i sjednačivanje narodnog, odnosno državnoga jezika postupno dokida osobit govor ljudi određenih područja, čime se osiromašuje i dobrim dielom obezličuje jezično bogatstvo nasliedeno od prošlih naraštaja. Pokrajinski govori, mjestni izričaji/idiomi i osobni govori/idiolekti gube se ili postupno nestaju pred uredbovnim propisivanjem, t.j. dekretnom standardizacijom narodnoga jezika, koja je zahvatila državu u posljednjih dvadesetak godina.

Znajući to, neumorni književni poslenik Alojz Pavlović u posljednjemu je desetljeću uložio golem napor u prikupljanje građe o govornome jeziku iztočnoga diela Ravnih Kotara i zapadne Bukovice, da se očuva njegova izvornost i zaštiti od zaborava u sadašnjih i budućih naraštaja. U prilog tomu sastavio je rječnik, koji obuhvaća oko 11.000 izraza i natuknica, koje su stoljećima korištene u svakdanjemu ljudskome ponašanju i službenome suobraćanju mjestnih vlasti i pučana.

Uz obsežan rječnik Pavlović je napisao i pripremio knjigu pripoviesti pod naslovom "Kul vrajer". Pripoviesti su pisane izvornim jezikom ljudi toga kraja i poslužit će sadašnjim i budućim naraštajima, da se prisjete i očuvaju od zaborava materinski jezik svojih bližih i daljih predaka, koji se danas sve manje rabi, a sutra ga možda na javnoj pozornici više ne će ni biti. No, ostat će zabilježen u Pavlovićevu rječniku i pričama, koje je napisao i pohranio u toj jedinstvenoj rječničkoj i pripovjednoj knjizi.

Alojz Pavlović pisac je obće primjene i čovjek s velikim brojem zanimanja, koja je u svojemu radnome vieku obavljao. Književnost mu je zabava i umna briga u slobodnu potraju, kojoj je ostao vjeran, premda mjestna okolina i država tu vrstu družtveno koristnoga rada malo cieni i tek označno podupire. No, i unatoč tomu, on sve ove godine marno zapisuje rieči, priče, drame i druge književne vrste, nudeći ih na čitanje svojim sudobnicima i ostavljajući u zalog budućim naraštajima. Taj izvanredni napor i doprinos obćoj kulturi naroda, kojemu pripada, ne samo što je obćenito slabo vrjednovan, već stvaratelja stavlja na vjetrometinu tržištnih zakonitosti, u kojima je književna djela najčešće prisiljen objavljivati vlastitim sredstvima, kako bi ugledala svjetlost dana i došla do ljudi, kojima su namijenjena. To mi je mučeničtvo dobro poznato, jer se, kao i mnogi drugi pisci, nalazim u sličnu rubnome književnome položaju, zbog čega sam, kao i Alojz, u više navrata imao duge stanke u svojemu pisateljskome radu.

Priče iz Ravnih Kotara, koje oživljavaju, prate i nadopunjuju rieči toga kraja, bave se svakdanjim životom u tieku i nakon Drugoga svjetskoga rata do današnjih dana. To je razdoblje, koje pisac dobro poznaje, jer je u njemu proveo težke i liepe dane i godine pa proživio vlastite i obiteljske uzpone i padove, kakve, manje ili više, svi prolazimo na putu od rođenja do odlazka u nepoznatu nam vječnost. Te priče junaka svojega doba Pavlović je oplemenio starinstvom blizkoga mu životnoga podneblja, tako da su dobile osebujnu boju i zvukove, koji ih čine prepoznatljivima Ravnokotarcima i ljudima blizkih zemljopisnih područja.

Pri odabiru okostnica i likova svojih pripoviesti, pisac je vodio računa, da oni budu zastupnici okoline, kojoj pripadaju, ma kuda ih vode života nosile i ma kakve ih kobi i usudi snašli. Tako su Vice, Stipan, Jure, Špiro, Blajo, Iva, Jasmina, Šime, Jela, teta Stoša i mnogi drugi likovi Pavlovićevih pripoviesti, pronositelji načina života ravnokotarskog i bukovičkoga kraja diljem bieloga Svieta, kamo ih je sudbina usmjerila i odaslala. Svatko od njih osobno ponio je sliku zavičaja, neugasivu žalnost/nostalgiju i želju za povratkom onamo, odakle su mu korieni i gdje je zemlja za grobnicu mekša i toplija od bilo koje druge. Dapače, i oni sretnici, koji su se kao Blajo i Nikola obogatili preko noći ili napornim radom, na kraju su se vrnuli rodnomu domu i tu skončali svoju životnu odiseju.

Sve priče u tome djelu imaju zbijensadržaj, bogat rječnik, utjecajne pouke i jasne poruke, koje će svakomu čitatelju biti od koristi u izgradnji vlastite istobiti/identiteta i uklanjanju dvojba i pogrješnih predočaba o određenim zlim družtvenim pojavama i zasebnim nedostatcima. Zato ih preporučujem čitateljima, koje zanimaju znanja i izkustva drugih ljudi te njihov jezik, navike, običaji i sposobnost za prilagodbe u novim okolinama.

Pisac većinu junaka i junakica svojih priča prati od rane mladosti pa do kasnih godina života, preplećući njihove sudbine s usudima najbližih srodnika, bračnih i izvanbračnih sudruga/partnera, prijatelja i znanaca, s kojima su dielili ili diele liepe i ružne trenutke zajedničkoga življenja. U tom uzajamnome bivanju i razmjenjivanju u školi stečenih znanja djece i unuka sa životnim izkustvima roditelja, djedova i baka grade se manje ili više prilagodljivi ljudi, kojih likove i značaje pisac podrobno oblikuje, tako da se istovrstni čitatelj u njima može lako prepoznati.

Književnik Alojz Pavlović u svoje priče unosi mnoge životopisne pojedinosti, nastojeći ih očuvati od zaborava. Uz njih veže neke drage likove, koji su bitno utjecali i na njegov odgoj i oblikovanje kao osobe, koja je naslieđeno poboljšala postignućima primjerenima današnjemu dobu. O tome poticajno progovara u nadahnutoj, a po književnim dosezima sjajnoj priči o teti Stoši, darovitoj i razboritoj ženi, koja je nakon završena školovanja u Beču pristupila redu sestara klarisa. Odano služeći Bogu i ljudima, ona je spoznala razlike između teološkog učenja o Bogu Stvoritelju i Odkupitelju te svjetovnoga načina života nekih od onih, koji ga propoviedaju narodu. Kada su joj vjernici i neki crkveni dostojanstvenici, zbog velikih zasluga u promicanju prave vjere, pokušali nametnuti svetokrug/aureolu svetice, ona se tomu za života snažno suprotstavila odričući se oporučno bilo kakvih naknadnih ovozemaljskih priznanja i časti. Osobito onih, koje zaslužna vjernika promiču u svetca. Zbog takva poimanja vjere i života teta je došla u sukob, kako s njima, tako i s pojedinim članovima svoje obitelji, koji su od objavljene vjere skrenuli u vjerosustav/religiju.

Pisac kroz poučnu priču o vjerosustavnom i razboritome poimanju Svieta i Života iznosi sažetu poviest širenja vjere u našim hrvatskim prostorima i o njezinim učincima na razvitak družtva. Tetina, za života izgovorena misao "Ja vjerujem u svetoga Boga, a ne u sve svetce." na kraju nije poštovana, i ona nakon smrti biva držana sveticom. Proizvodnja svetaca, po tetinu shvaćanju, izrečenu pred nazočnim članovima obitelji, u nekim se slučajevima pretvara u posao, jednak današnjemu poslu tvorbe nogometnih i drugih športskih zviezda. Na tome, za obične ljude bezkoristnome poslu, nastaje i razvija se snubno i promičbeno tvorništvo, t.j. reklamna i propagandna industrija novih družtvenih vriednosti, od kojih najveću korist imaju oni, koji takve vriednosti izpaljuju/lansiraju na tržište. Narod je tu bitan tek toliko, da plati izpostavljenu cienu vlastite potrošačke nepromišljenosti.

Bogatstvo jezika ravnokotarskoga zemljopisnoga područja, koje je od zaborava odtrgnuo i široj javnosti predočio Alojz Pavlović, odlika je, koja toj knjizi kao primjenjivoj nadogradnji rječnika daje veliku književnu vriednost i svepotrajno rječničko značenje. Nadam se, da će to prepoznati profesori jezikoslovlja te da će knjigu, zajedno s rječnikom, uvrstiti u popis štiva za taj predmet na mudroslovnim i strukovnim fakultetima. Ako ne na drugima, ono dajbudi na zadarskome, kojemu je blizak jezik stanovnika Ravnih Kotara i zapadne Bukovice.

Na kraju iztičem, da izvornost okostnica i razgovorna sadržajnost pojedinih priča pružaju dobru mogućnost za njihov slikopisni/filmski prikaz. Očekivati je, da to ne će promaknuti našim prizornicima/scenaristima i redateljima te da će oni prilagodbom Pavlovićevih obika/proza slikom i izvornom riečju ovjekovječiti jezik i način života pučana Ravnih Kotara i zapadne Bukovice.

Ivo Mijo ANDRIĆ

Na putu do Nobela

Prikaz knjige: Jidi MAIJA. *Od leoparda do Majakovskog*. Pjesme i govori. Nakl. Književni klub Brčko. Brčki kotar, BiH. Brčko, 2017.

Pjesnik, o čijemu su obhodničkome/planetarnome pjesničtvu/poeziji razprave napisali poznati američki književnik i pjesnik/poet Jack Hirschman i ruski velelirik Jevgenij Jevtušenko, zavrđuje visoko poštovanje i bez čitanja njegovih pjesama. Iz tih dviju razprava zrači takva i tolika ljudska i rječnička svjetlost, kakvu riedko susrećemo u današnje doba na područjima, gdje smo poviestnom sudbinom zatečeni, i koja su nam, zemaljskim i nekim drugim nepisanim i pisanim zakonima, dodieljena.

Ako za polazište ovakva razmišljanja uzmemo Šimićev stih – *pjesnici su čuđenje u svietu* – onda kinezkoga pjesnika Jidi Maiju, o kome je ovdje rieč, moramo svrstati u čudesne pjesničke pojave s kraja dvadesetog i početka dvadesetprvoga stoljeća. On je, zapravo, stup lirske radosti, oko čega se tvore trajne književne niti, kakvima su izpleteni vienci, kojima su okićeni samo nositelji najvećih priznanja, kakva je Nobelova nagrada. Maiju ta nagrada za života ne bi trebala ni smjela zaobići, kao što nije zaobišla ni Wisławu Szymborsku, kojoj sam Nobela prorekao godine 1993., kada sam se u Sarajevu, za potraja grozne ratne obsade, hrabrio čitajući njezine zvjezdane stihove.

Jidi Maija rođen je godine 1961. u Sečuanu (Sichuanu), u narodu Yi, jednoj od 55 manjina u Kini. Od oko 9 milijuna ljudi, koliko taj manjinski narod broji, Maija je svakako među najpoznatijima i najpriznatijima, ne samo u svojoj domovini, već i u cielome književnome Svietu. Za dosadašnje pjesničko stvaralačtvo i ukupno književno prionuće, t.j. literarni angažman, primio je mnoge visoke nagrade u zemlji i inozemstvu. Vriedno je iztaknuti, da je pokretač i osnivač triju velikih međunarodnih pjesničkih nastupa/manifestacija, koje godinama okupljaju najpoznatije kinezke i svjetske pjesnike, te sudionik mnogih međunarodnih pjesničkih susreta i smotara/festivala u drugim državama diljem Zemlje. Zbog velikih zasluga za potvrdu narodne kulture, Kinezko družtvo književnika povjerilo mu je dužnosti zamjenika predsjednika i glavnoga tajnika.

Tako bi ukratko izgledao prikaz stvaralačtva pjesnika Jidi Maije, čije su knjige prevedene na mnoge jezike i objavljene u više desetaka država. Jedna od njih pod naslovom *Rapsodija u crnom* prevedena je i na hrvatski jezik i objavljena u Zagrebu. Druga, s naslovom *Od leoparda do Majakovskog* objavljena je u Brčkome, u BiH, a preveli su ju s englezkoga Žarko Milenić te Izabela i Leontin Čapo Milenić. Knjiga sadržava izbor novijega pjesničtva Jidi Maije i njegove književne govore, a predstavlja ga kao stvaratelja širokih književnih, napose lirskih obzora, kakvih je malo u današnjemu vrtložnome dobu. Golema većina živućih pisaca priklonila se narodnostnim politikama i plemenskim vriednostima, ostavljajući postrance svjetske neprilike i potrebno međunarodno prionuće, koje bi vodilo smjerom njihova rješavanja.

Zato danas sve rjeđe u knjigama i časopisima nailazimo na zagovorno pjesničtvo, kakvo su njegovali stariji pjesnici, kojih stopama hodi Jidi Maija. Ciela knjiga *Od leoparda do Majakovskog* prožeta je pjesničtvom zavičajne obojenosti/kolorita i domoljubnih zvukova, umreženih u svjetsko izložbište/galeriju pobuda i likova te oplemenjeni međunarodnom glasbom prošlog i sadašnjega doba. Pjesnik, svjetaš/kozmopolit i mirotvorac u podjednakoj mjeri, slavi svoje i hvali tuđe te drugčije. Za njega ne postoje razlike između azijskog, afričkog, europskog, američkoga, ruskog ili bilo kojega drugoga čovjeka. Ne zanimaju ga niti obterećuju boja kože, spol, narodnostna ili velekopnena/kontinentalna pripadnost ni druge različitosti, koje jesu činjenice, ali nisu bitne za ljudski obstanak. Za bitak i pravo na slobodan i ravnopravan život na Zemlji.

Jidi Maija podjednako voli i cieni svakoga, tko poštuje dobro i tko se bori protiv zla. Za njega je Nelson Mandela osobni znamen dobra nasuprot tragašu/rasistu Klerku, čiji je sustav Mandeli dosudio doživotnu tamnicu. Mandela je na kraju stekao svu slobodu, a protivnika mu više nitko ne spominje. Potonuo je u mulju nepravedna *aparthejda*, kao što bi trebalo potonuti sve, što nije ljudsko. Što u čovječanstvu promiče i štiti nečovječtvo. A toga je danas, koliko i prije.

Odabravši pjesničtvo kao plemenito sredstvo borbe protiv svih zala ovoga Svieta, a za dobro čovjeka kao jednine, Jidi Maija unapried je znao, da ne će ništa postići, ako se zatvori u granice vlastitoga jastva/ega, naroda ili države, ma kolika bila i ma kakve mu mogućnosti pružala. Od prvih pjesničkih koraka okrenuo se Svietu i čovječanstvu kao izvoru misli i težnja pa s toga puta ne će skretati do kraja života. Ta mu je dosljednost otvorila sva književna vrata i omogućila jednako tople dočeke u Americi, Africi, Australiji, Aziji, Europi, u Rusiji, Kolumbiji i svim državama, u koje je dolazio ili će tek doći. Vidi se to iz pjesama, koje je napisao za boravka u tim zemljama.

Gotovo sve njegove knjige izpunjene su imenima velikih ljudi i poznatih mjesta, s kojih se djelima, likovima i prirodnim ljepotama susretao. Svi su oni i one ovjekovječeni u njegovim pjesmama onako, kako ih je vidio i doživio. S druge strane, ni oni mu nisu ostajali dužni za izkazano čovjekoljublje, toplinu i neposrednost, kojom je privlačio pri svakome susretu i pronosio ju svuda, kamo je dolazio i gdje se nalazio.

Svoj pjesnički i ljudski nauk Maija je stjecao čitajući najbolja djela najboljih pisaca. Od mudraca Konfucija iz Lun Yua preko Petrarce, Alighierija pa do Whitmana, Kiplinga, Lorce, Nerude i drugih velikana liepe pisane rieči. Tako se gradio njegov Yi – kinezki um i izgradio u silan pjesnički i književni Svemir. Kada je zaplovio tim veličanstvenim pjesničkim vodama, povratka više nije bilo. Niti mu je povratak u plitke vode zaborava trebao. Za velika djela nuždni su i zaslužni samo veliki ljudi. Malima je dostatna i preporučiva uloga vjernih čitača.

Ciela knjiga *Od leoparda do Majakovskog* sadržava šestdesetak odabranih pjesama iz njegova bogata pjesničkoga djela. Među njima su kraće pjesme posvećene subraći po peru: F. G. Lorci, Attili Józsefu, Kazimierzu Malewiczu, Tizianu Tabidseu, Eugeniju Montaleu, Marini Cvetajevoj, Pablu Nerudi, Jevgeniju Jevtušenku, Yimingu Aihemaitiju, Eugeniju Uicaru i drugima. Izdvajam njihova imena tek, kako bih naglasio širinu Maijina pjesničkog obzora, koji s lakoćom prelazi sve državne i velekopnene granice. I koji uzput bilježi prirodne ljepote rieke Rajne, jezera Lamutso i Quinhai, planine Mount Bogde, pokrajine Andaluzije, gradova Jeruzalema i Bukurešta te drugih prirodnih stjecišta i odredišta, kojih je

čarobnost s uzhitom gledao i dušom upijao. Ništa, što je vriedno i što budi nadu, nije promicalo budnu oku i otvorenu srdcu Jidi Maije. Štoviše, ni sitne tančine Orlova pogreba, biela kamena na grobu, boje opojna vina, crnih pletenica, glasa vjetra iz rodnoga mjesta, blagoslovljena tla, kojime hodimo, golubice u letu iznad Izraela, jedva vidljiva znaka na velekamenu/megalitu, tragova snježnoga leoparda i puno drugoga, što promiče ljudima u kretnji, obterećenima svakdanjim životnim brigama i zaboravima. Pjesnik sve to pamti, bilježi i sklada u pjesmu, koja ostaje za sva doba kao svjedočenje, da smo bili i da će nas biti.

Središnje, nosive stupove te sjajne knjige čine dva vienca pjesama i dva spjeva/poeme. Rieč je o viencu *Za Mamu*, sastavljenom od dvadeset zvonjelica/soneta posvećenih preminuloj majci, u kojima Jidi Maija riečima kleše najljepši spomenik najdražemu biću, koje nas je darovalo ovomu Svietu. U dvadeset zvonjeličnih bisera lirik suzama radosti i tuge slika majčin i svoj život, ostavljajući tako vječni pisani trag neuništive ljubavi roditeljice života i njezina potomka.

Priznajem, kao onaj koji ide u potrazi za rečenicama,
Bila je to Mama, koja je uronila u more jezika
I izronila za mene s morskoga dna sve to blago.

U slavu te ljubavi Majka se prometnula u pticu, koja će do kraja pjesnikova života kružiti iznad njega i braniti ga od svih grabljivica, kako svaka ptica brani svojega ptića. Zato se na kraju obraća svim lovcima samo jednom molbom:

Svi lovci svieta neka čuju moju molbu;
Više ne pucajte na pticu u letu,
Jer moja majka je postala ptica.

Sve što je pjesnik mogao reći i poručiti, sažeto je u ta tri stiha. Trima napried navedenima i 274-ma ovdje nespomenutima izpjevan je spomenik svim majkama Svieta, koji će trajati, koliko potraje ovaj Sviet. Možda i dulje, jer se jedan Sviet mienja nekim drugim Svietom. I tako u nedogled, dok traje život.

Vienac *Trajni* posvećen je narodu Yi i zavičajnomu Sečuanu. Sastavljen je od 103-ju kratkih pjesama, koje se bave raznovrstnim okostnicama od prapoviesti do današnjih dana. Uvodni stihovi odkrivaju pjesnikovu

nakanu: svjetlom rieči razsvietliti dugu poviest svojih predaka i prostora, gdje su nekada davno pustili korienje.

Noću ja sam sedam zviezda Velikog Medvjeda,
Danas se vraćam na tlo svog plemena.
Srećom uspio sam zadobiti vrhunac da gorim,
Gledajte me, kako osvjetljavam život i smrt s njom.

U daljnjemu sliedu, kroz 103 sitnolika/miniature sastavljene od po dva do pet stihova, Maija putuje tragom svojih predaka, bilježeći životopise iztaknutih osobnosti, slike preliepih krajolika, biljege minulih razdoblja i osjećaje, koji teku poput zavičajnih rieka. I dok pjesnik ... *leluja između plamena i ledenog sniega; ovaj trenutak ne razlikuje se od smrti.* U njegovim pjesmama smrt je stalna pratiteljica života, koja se, kao tamna sjena, nadvija nad svaki naš pokret i snima svaki naš pogrješan korak. Sve do trenutka, kada nas proguta ponor neopreza ili dok ne dođe životoslovni/biološki kraj.

Bezbroj stvari u svietu se rađaju i umiru;
Vrata života i smrti uviek su otvorena.
Poput ostalih, ostavit ću tri duše nakon smrti,
No, jedna od njih će pjevati pjesme stoljećima.

To je ta duša pjesnička koja nikada ne umire i koja živi s pjesmom.

Koliko god su vienci *Za mamu* i *Trajni* obojeni ugodom/intimom doma i zavičaja, toliko su dva spjeva *Ja, snježni Leopard* i *Za Vladimira Majakovskog* osvietljeni međunarodnim odsjajnicima/reflektorima i odsjajima/refleksijama Maijina bića. U njima se zrcali dubina i širina njegova jastva, smisao za blizkost i bratstvo po ljudstvu te neuništiva želja, da cieli Sviet vidi i osjeti kao prostor za ljubav i blizku toplinu.

Zato se čini razumnime, što je prvi spjev posvetio Georgu Schalleru, iztaknutom američkomu zoologu, prirodnjaku, zaštitniku/konzervatoru i piscu, koji se bavi razvojem *konzervacijske iniciative* za snježnoga leoparda. Stavljajući se u kožu zvieri, koja živi u hladnu krajoliku davno izčezla snježnoga bića Jetija, a o kome pjeva i nobelovica Wisława Szymborska, pjesnik Jidi Maija opisuje borbu za preživljavanje još jedne žive vrste, kojoj prieti pomor u potraju, što stoji pred nama. Život nije samo igra, koja nas veseli. Život je borba, koja traje od postanka Svieta i

trajat će do njegova kraja. U toj borbi bez milosti, jedni odlaze, a drugi dolaze. Jedni nestaju, kako bi drugi nastali. I tako od početka do kraja. Dok se životna crta jednom za svagda ne završi.

Progovarajući jezikom snježnoga leoparda, Maija vidi sebe u njemu i njega u sebi, kako se čovjek vidi u zrcalu obješenu na vječnome zidu života.

Ja ne mogu sastaviti pjesmu pišući;
Ali ja mogu – pomoću vlastitih šapa
Na nesavladivom pisaćem priboru blještavog sniega
Ostaviti svoj testament
Za sinove i unuke, koji će doći.

Obstanak je tu, u životu i pjesmi. U životu pjesme i pjesmi života. Kako god to gledali, jednako ćemo vidjeti. I doživjeti kao hvalospjev/himnu borbe za obstanak. Za produžetak vrste, kojoj pripadamo.

Spjev *Za Vladimira Majakovskog* zasigurno je najbolji i najdugovječniji pjesnički spomenik, koji je do sada izklesan, napisan i posvećen velikanu ruskoga modernističkoga pjesničtva. Majakovski je bio učitelj, iz čije su škole izašli mnogi iztaknuti sudobni ruski i svjetski pjesnici. Bio je Krležin vršnjak, ali nas je napustio u tridesetsedmoj, godine 1930., ostavivši obsežno književno djelo, sabrano i objavljeno u 13 svezaka. Od velikoga Vladimira učili su i uče mnogi naraštaji, a među njima i onaj, kojemu pripada Jidi Maija. Onomu, koji je već iznjedrio na stotine sjajnih pjesnika i pisatelja današnjega doba. Za sve ih je bio i ostao zviezda, koja sja; ptica, koja pjeva; glas, koji se sluša i strpljivo prati. Jer ...

Koji glas od predrasuda i zamjerki bi se usudio
Uzkratiti veliku amplitudu tvoga srdca?
Stojiš kao poglavar – u svietu jezika
Okićena koncertna žica sa moćno sjajnim draguljima ...
Stvorio si oblike, koji nikada nisu postojali ...

Nije to oda pjesničkomu prvaku/bardu Majakovskomu, jer velikima slavospjevi ne trebaju. To je zahvala učitelju od onih, koji su, sliedeći njegov put, otišli korak dalje. A jedan je od njih, izvan svake sumnje, i Jidi Maija.

Ne zapisuje uzalud i bez mjere proročansku rečenicu ruski velikan stiha Jevgenij Jevtušenko, koji je bio poznati pjesnik, kada je Maija rođen: *Jidi Maija nas uči – ne zaboravite, da je čovječanstvo jedna porodica, i doba je, da se postave zajednički spomenici zajedničkoj slavi pjesničtva cieloga Svieta.*

Uistinu ne znam, što bi još tomu trebalo dodati, osim dvie kratke poruke:

Živ nam i zdrav bio, pjesniče Jidi Maija, na svojemu putu do Nobela!

Hoćeš li do njega stići? E, to će odlučiti drugi!

Vinko JUZBAŠIĆ

Drugo izdanje prve Bašagićeve stihozbirke

Prikaz knjige: REDŽEPAŠIĆ – BAŠAGIĆ, dr. Safvetbeg (Mirza Safvet). *Trofanda iz hercegovačke dubrave (1890.–1894.)*, (prve pjesme). Drugo izdanje. Nakladom knjižare "Pogled". Sarajevo, 1928., 200 stranica.

Ove godine obilježuje se 95. obljetnica smrti dr. Safvetbega Bašagića – Redžepašića (1870.–1934.), pa neka ovaj prikaz bude podsjetnik na toga najvrjednijega hrvatskoga političara, povjestnika i pjesnika iz Herceg-Bosne s konca 19. i prvih desetljeća 20. stoljeća.

Drugo izdanje Bašagićeve knjige (prvo je izašlo u Zagrebu vlastitom nakladom pisca godine 1896.) tiskala je "Hrvatska tiskara" Sarajevo, a u posveti stoji: "Kao zahvalni unuk uspomeni milih djedova Lutfibega Redžepašića – Bašage muselima nevesinjskoga i Dede paše Čengića carskoga mir-mirana prikazuje pisac."

U prvoj pjesmi ove stihozbirke, "Predgovor", pisac (korienskim pravopisom) iskreno piše: "Neka ova kita cvieća - / Djelo mojih mladih dana - / Uviek me na te sjeća, / Kao spomen gjakovanja! // Možda ima u njoj smeća, / Možda ima u njoj mana, / Al' je meni poput cvieća - / Sva ta kita darovana. // Ne znam čvarat ni bajati, / Da pod cviećem smeće dajem; / Ima mana - ja priznajem - // I treba ih okajati; / Ali Mirza, griešnik stari, / Što napiše, to ne kvari." Nakon predgovora sliedi piščeva "Prva pjesma" nastala u Sarajevu 12. svibnja 1890.

Knjiga je podieljena u sedam vienaca/ciklusa. U prvome, "Na povratku u domovinu" (nastalome godine 1893.), četiri su pjesme o rodnome kraju ("Hercegovini", "Pogled s Buska na Bunu", "Nevesinju" i "Zalom-Palanci"). Drugi vienac, "Ašiklije", u odnosu na prvi, ima dapače 26, ali kraćih pjesama. Treći vienac, "Beharije", ima 18 dielova označenih rimskim brojevima, a četvrti, "Ljubav i cvieće", ima devet pjesama. U trećoj su pjesmi toga vienca, "Pod demir-pendžerom", i ovi zanimljivi stihovi: "Prvu ljubav ne ostavlja / Hrvatica prava, / Već ju i u hladnom grobu / Vječno obožava."

Poseban vienac pjesama iz ove zbirke čine "Razne pjesme", kojih ima 24. Među njima se ističe četvrta pjesma pod naslovom "Čarobna kćeri!", u kojoj su, u drugoj kitici/strofi, i ovi znameniti Bašagićevi stihovi: "Da tajne kajde u naše pjesme / Slijem, da teku k'o rajske česme, / Jer hrvatskog jezika šum / Može da goji / Može da spoji / Iztok i zapad, pjesmu i um." U njima Bašagić jasno ističe svoju hrvatsku narodnostnu/nacionalnu sviest. Svoje narodnostne osjećaje pokazuje i u 15. pjesmi istoga vienca, "Jednoj gospojici u Zagrebu", gdje u drugoj kitici pjeva: "Tri su cvieta u njoj bila, / Što u domu / Hrvatskomu / Hrvatica goji mila, / Kao simbol hrvatske ljubavi - - / Tri cvieta: crven, biel i plavi."

Pri kraju ove Bašagićeve stihozbirke sliede "Čovjek i sviet" s 15 pjesama, među kojima je i "Smrt Mahmut paše Hrvata", te zadnji vienac "U Harbatu (Fantazija)".

Na kraju knjige, a nakon sadržaja, nakladnikovo je štivo pod naslovom "Bašagića fond" – svojevrstni poziv za stvaranje zaklade, kojom bi se ponovo izdale vrlo tražene Bašagićeve, ali i ine koristne knjige. Pokretač zaklade, iniciator fonda, jest i nakladnik ove knjige, Knjižara "Pogled", a podpisan je: u Sarajevu, 25. veljače 1928. Ondje stoji [ovdje na koriencu]:

> "Kako se stara 'Trofanda' nije mogla dobiti ni za skupe novce, tako se više ne mogu dobiti ni 'Uputa u prošlost Bosne i Hercegovine' niti 'Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti', ova dva remek djela našeg Mirze Safveta.
>
> Tisućama i tisućama duša naše nove generacije uzkraćen je užitak i pouka, koje nam ova djela pružaju. A Safvetbeg imade i novih književnih stvari od velike vriednosti, novih djela, koja bi trebalo publicirati. A danas opet štampati jest – velik rizik.
>
> Što činiti? Ankete, lige, odbori, razprave – i konačno?! ...
>
> Mi idemo kraćim putem:

> Da bi se omogućilo daljnje izdavanje Safvetbegovih djela s njim u sporazumu, izdajemo 100 komada 'Trofande' u divot-izdanju (bolji papir, originala uvez, zlatni nadpisi) i sabiremo s njima 'Bašagića fond', iz kojeg bi se još imala izdavati po mogućnosti i druga dobra djela od naših pisaca, naše junačke pjesme poput 'Hermanovih', vriedne knjige poput ovih u 'Muslimanskoj biblioteci' i t.d.
>
> Koliki je hair za one, koji ovaj fond *fi sebilillahi* ojačaju, da iz njega kasnije drugi jeftinije knjige dobivaju i duše oplemenjuju i prosvjetljuju, promislite sami.
>
> Očekujemo, da ćemo od onih, koji mogu, za divot-izdanje 'Trofande' – kojih imade oko 60 na razpolaganju – dobiti od nekog 200, od nekog 500 i više dinara – gajret ovdje, na djelu! – i da ćemo brzo prieći na daljnji posao.
>
> Imena (iznosi) osnivača 'Bašagića fonda' bit će štampani u prvoj sljedećoj knjizi, koju izdamo.
>
> Tko ne bi materialno mogao pomoći 'Bašagićev fond', može moralno, šireći njegova izdanja, što je također koristno za osiguranja prosperiteta u ovom podhvatu.
>
> Hvala unapried na svjestnom odzivu!"

Na nutarnjim koricama Bašagićeve stihozbirke popis je knjiga, koje je izdala "Muslimanska biblioteka", među kojima su i knjige drugih poznatih hrvatskih pisaca poput Edhema Mulabdića, Muse Ćazima Ćatića, Abdurezaka Hifzi Bjelavca, Šemsudina Sarajlića i Hamdije Kreševljakovića.

Rieč "trofanda", kako je naslov ove stihozbirke, turskoga je podrietla i znači rano voće, što svakako upućuje čitatelja, da je i njezin pisac držao, kako je rieč o pjesmama, na kojima bi se još moglo raditi. Onodobna prosudba iliti recentna kritika, o ovoj zbirci bila je potvrdna, a pisali su ju primjerice znameniti Silvije Strahimir Kranjčević te hrvatski književnik Ahmed Muradbegović.

U Bašagićevu pjesničkome djelu, a objavio je za života tri samostalne stihozbirke, ima i pjesama, koje su u književno-umjetničkome smislu vriedne i trebale bi se uvrstiti u sudobne cvjetnike hrvatskoga pjesničtva.

Ivica KARAMATIĆ

Dojmljiva sjećanja državotvorca i korjenita domoljuba

Prikaz knjige: PAVELIĆ, Ante. *Doživljaji III.* Nakl. Bošković. Split, 2008., 285 stranica.

U nakladi splitske kuće Bošković (za nakladnika: Zoran Božković), podkraj 2008., svjetlo je dana ugledao pretisak knjige dr. Ante Pavelića "Doživljaji III.". Spomenuta hvale vriedna knjiga jest pretisak hrvatskoga prievoda s talijanskog izvornika, koji je svojedobno učinio Poglavnikov sin Velimir Pavelić. Knjigu je odtiskala tiskara Čakarov Stećak d.o.o. iz Podstrane, a objelodanjena je unutar knjižnoga niza "Pretisak". Rečeno Pavelićevo objaviteljsko/publicističko djelo jest pretisak izdanja iz 1941., a sva sročiteljska/auktorska prava pridržavala je danas pokojna Poglavnikova kći Višnja Pavelić. Knjiga je pisana, naravice, hrvatskim korienskim pravopisom, a osim Pavelićeva štiva, sadržava niz zanimljivih dodataka i priloga. Obrađuje Pavelićeva sjećanja i razčlanbe/analize od godine 1928. do uzpostave Nezavisne Države Hrvatske, t.j. razdoblje Prvog izbjegličtva/emigracije. Domovinskom izdanju Pavelićeve knjige, uz nakladnu kuću Domovina iz Madrida i gospođu Višnju Pavelić, doprinieli su: Ujedinjeni Kanadski Hrvati iz Vancouvera te Ivan Pandža i Diego Miletić.

Popratno slovo splitskom izdanju Poglavnikove knjige napisao je dr. Marijan Rogić. Opravdano je zamietio, te s pravom iztaknuo, da se u hrvatskome širem obćinstvu, poglavito u tuzemstvu, dr. Pavelić uglavnom prešućuje. A ako ga ne zaobilaze, kao nedvojbeno bitnoga hrvatskoga političara i objavitelja/publicista, onda na Antu Pavelića pretežiti dio javnih obćila i političara znade izključivo i bez dokaza bacati drvlje i kamenje. To se čini danas posve neobrazloženo/neargumentirano, što je nedvojbeno ostavština iz jugoslavenskoga zlodoblja velikosrbskoga monarhizma te napose protuhrvatskoga komunizma. Sluge iztočnoga, srbskog osvajača/okupatora Anti Paveliću i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj nisu opraštale ništa. Pavelićev najveći grieh bio je, što se usudio, nakon

839 godina, obnoviti hrvatsku državu. Stoga Pavelića toliko blate i blatit će jugo-čežnjaški/nostalgičarski novokomunistički i lažislobodarski/pseudoliberalni krugovi, koji drže u svojim rukama u Republici Hrvatskoj danas ne samo iztaknute političke hrvatske položaje, već i najveći dio javnih priobćajnih sredstava. U rečenome smislu Pavelićeve uspomene iz duhovnoga vrta/perivoja hrvatskoga domoljublja i idealizma ne znače ništa onima, koji ne diele spomenute vrjednote, jer kad im je ime Hrvatska na usnama, u srdcima im je velik žal za najvećim krvnikom hrvatskog naroda – Josipom Brozom Titom.

Obje Jugoslavije – poglavito monarhistička – bile su djelo svjetskih velevlasti, a nevolja hrvatskoga naroda. U krvi su nastale, u krvi se razpale. Budući da je dr. Pavelić s pravom bio otvoreni protivnik svake Jugoslavije, tamnice za hrvatski narod, i budući da sudobna Republika Hrvatska baštini jugoslavensku komunističku ostavštinu, pozivljući se na tzv. ZAVNOH – onda takvi baštinici danas i ne mogu službeno Pavelića i ustaše inako prosuđivati nego kao teroriste, premda je to daleko od istine.

Dr. Ante Pavelić bio je živi svjedok krvoločnih poredaka svjetskih velevlasti, koji su hrvatskomu narodu hotimice pili krv, raztačući hrvatsko državotvorno, narodno i kulturno biće. Nu, unatoč tomu, nije do smrti posustao u protimbi crnoj i crvenoj Jugoslaviji, zalažući se pri tome stalno za hrvatsku državnu nezavisnost. Svjestan je bio, da obećanja svjetskih velevlasti ne mogu izpuniti prazninu u hrvatskim dušama, te se, umjesto kulama u oblacima, priklonio političkomu pravcu najbližem iskrenim hrvatskim srdcima, što biju za svoju grudu, domovinu i dom. Taj Pavelićev idealizam nedostaje danas u hrvatskome družtvu, a njegova izočnost, uza svenazočno političko uvjetaštvo/relativizam i prilagođaštvo/konformizam, mogu prouzročiti, s potrajem, podpun gubitak hrvatske samosvojnosti i slobode. U tome smislu Pavelićevi *Doživljaji* jamačno su pouka i opomena, jer su državotvorne vrjednote stalan i prevriedan činbenik za obstanak hrvatskoga naroda i države.

U sažetom "Uvodu" dr. Pavelić ponajprije zaključuje, pozivljući se na poviestne izprave, da zahtjevi hrvatskih političara za rješitbu hrvatskoga pitanja unutar umjetno stvorene državne tvorbe nisu kod najmoć-

nijih svjetskih država nailazili na potrebno razumievanje. A da je Kraljevstvo SHS stvoreno izričitom voljom najmoćnijih svjetskih velevlasti, izrjekom je potvrdio onodobno najiztaknutiji velikosrbski ideolog i diplomat Nikola Pašić.

Dr. Pavelić nema dvojba glede beogradskoga poredka. Za njega je taj sustav diktatorski, sa stožernom nakanom, da zlosiljem i drugim razpoloživim sredstvima zaplaši, obezhrabri/demoralizira i na taj način onesposobi hrvatski narod za obranu. Nu, na protuhrvatske postupke beogradske vlasti Pavelić, za razliku od većine inih onodobnih hrvatskih političara, imade nedvosmislene odgovore. Odpor Beogradu vidi u zaplašivanju beogradskih vlastodržaca i njihovih protuhrvatskih pomagača još jačim sredstvima i postupcima. Pisac nadalje iztiče, da nije mogao potanko opisati sve, što je proživio u izbjegličtvu tiekom dvanaestgodišnje borbe za slobodu i državnu nezavisnost hrvatskoga naroda, već tek nekoje znakovitije međučine iz toga, Prvog izbjegličtva. Osloboditeljska borba u inozemstvu bila je u uzkoj svezi s domovinskom ustaškom borbom. Ta strpljiva i predana borba "sa svim srećama i nesrećama, udobnostima i nezgodama" dovela je naposljedku ustaše do ostvaraja čvrsto zacrtane svrhe – do uzpostave Nezavisne Države Hrvatske.

Knjiga počinje ubojitim Pavelićevim člankom "Neka svatko znade". U članku se nalazi srž Pavelićeva nedvosmislenoga političkoga nacrta/programa, kojemu će ostati odan do groba. Ne prihvaća nikakvu zajedničku državu sa susjednim narodima. To se napose odnosi na Srbiju. Hrvatsku državu zagovara na njezinu cjelokupnome poviestnom i narodnome području. Ni jednoga časa ne dvoji glede pobjede hrvatskoga naroda u njegovoj pravednoj borbi proti nametnutu mu beogradskomu jarmu. Zadaće borbe posve su određene, navlastito nakon proglašaja diktature kralja Aleksandra Karađorđevića. Temeljni stup pravedne hrvatske borbe jesu odlučni hrvatski bojovnici, koji ne žale hrabro položiti ni vlastite živote na častni domovinski oltar hrvatske samosvojnosti i slobode. Kod Pavelića nema politikanstva ni oklievanja. Dapače, svrha je borbe jasna kao dan. Za hrvatski narod nema nagodbenih/kompromisnih rješitaba: ni saveznih/federalnih, ni susaveznih/konfederalnih, ni bilo kakvih drugih samoupravnih/autonomnih unutar Jugoslavije – već

je za taj narod jedina prava rješitba hrvatska državna nezavisnost, što se imade uzpostaviti "u svim pokrajinama Hrvatske, koje su u prošlosti obitavali i sada obitavaju Hrvati, ona ima biti tako samostalna i nezavisna, da bude imala sve atribute državnosti, kao i svaka druga slobodna država". U članku Pavelić donosi opomenu i za naše doba, kada upozorava: "Boreći se za slobodu, hrvatski narod ne će, da uzpostavljena hrvatska država, nakon što razrieši veze sa Srbijom, dođe opet u bilo kakvu državopravnu vezu bilo s kojom drugom državom." Rečeno Pavelićevo stajalište danas bi se lako moglo odnositi na Bruxelles, kao što se nekoć odnosilo na Beograd. Nezavisnu Hrvatsku Pavelić vidi u prijateljskim odnosima sa susjednim državama, uz punu hrvatsku nezavisnost u odnosu na sve susjedne države. Podpuno je uvjeren, da su njegove državotvorne zamisli istodobno misao i želja hrvatskoga naroda. U naravnom i razumnome smislu nema sreće i dobrobiti za hrvatski narod izvan jasno određene ustaške političke zadaće, nema inih smišljaja/kombinacija oprječnih podpunoj hrvatskoj državnoj nezavisnosti. Ni pod cienu života hrvatski se narod ne smije vratiti na zlokobne političke rješitbe iz 1918., kada je hrvatska izručena, kao na plitici, u ruke krvoždna srbskoga tuđina, otimača i osvajača.

U sljedećemu kratku osvrtu dr. Pavelić razčlanjuje miene hrvatskoga političara Ante Trumbića te svoje veze s njime. Trumbić je bezazleno vjerovao, da putem tzv. Jugoslavenskog odbora može spriečiti talijanske težnje k zaposjednuću Južne Hrvatske. Nu, Trumbiću su se političke oči otvorile tek nakon uvedbe osobne diktature srbskoga kralja Aleksandra Karađorđevića. Tada razočaran prelazi u oporbu te politički surađuje s dr. Antom Pavelićem i prof. Milanom Šuflajem (Šufflayem). Plod te suradnje bila je uzpostava veze s talijanskim konzulatom u Zagrebu te Pavelićevo pismo Benitu Mussoliniju s obzirom na težak položaj hrvatskoga naroda u Kraljevini Jugoslaviji. Odgovor na Pavelićevo pismo bio je potvrdan. U okružnome pismu upućenu svim poslanstvima i konzulatima pozivalo se, neka izađu ususret tadašnjim hrvatskim težkoćama zbog težka položaja Hrvatske i hrvatskoga naroda pod velikosrbskim beogradskim vlastima. Uz rečeno talijanska je Vlada poduprla poziv dr.

PavelićaDružtvu naroda u Genevi, 1. rujna 1929., kojime je jasno zahtievao samoodredbeno pravo za hrvatski narod.

U članku "U Weimarskoj Republiki" (postojala od 1919. do dolazka Hitlera na vlast 1933. – nap. I. K.) dr. Pavelić razčlanjuje stanje u Njemačkoj početkom tridesetih godina, kada je boravio u glavnome njemačkome gradu Berlinu. Već 1930., prama Pavelićevim zapažanjima, njemački se narod postupice oporavljao od težkih posljedaka Versailleskoga mira. Pavelić je tada ulagao velike osobne napore, kako bi upozorio njemačke političare s istinom o protuhrvatskoj naravi diktature kralja Aleksandra Karađorđevića, kaneći spriečiti dobre međudržavne sveze između Njemačke i Kraljevine Jugoslavije, u kojoj je hrvatski narod bio podpuno obezpravljen. Nadalje, razčlanjuje licemjerno ponašanje jugoslavenskih poslanika u Berlinu: Živojina Balugdžića i Aleksandra Cincara Markovića. Prvospomenuti hinio je zagrižena socialista, a drugospomenuti uvjerena nacional-socialista. Nu, bili su to, po tko zna koji put, posve kameleonski srbski posli, u skladu s prilikama mjesta i doba! Pavelićeve razgovore s njemačkim političarima olakšala su velikosrbska zlostavljanja pojedinih pripadnika njemačke narodnostne manjine, počinjena od beogradskih vlasti u Kraljevini Jugoslaviji. Posredovanjem prof. Carla von Loescha Pavelić se uspio sastati s vođama Liberalne i Socialdemokratske stranke te održati podrobno predavanje pred petdesetoricom njemačkih parlamentarnih zastupnika. Uspio je tom zgodom razgovarati s nekoliko uglednih njemačkih političara – Wilhelmom Marxom, Ludwigom Kaasom i Gottfriedom Treviranusom – čime se njemačko občinstvo bolje upoznalo s hrvatskom borbom i sa zločinima beogradskih vlastodržaca. Dolazkom Hitlera na vlast 1933. daljnji je izlazak ustaškoga službenoga glasila "Nezavisna Država Hrvatska" zabranjen, pa su novine potom izlazile u gradu Danzigu, koji je bio pod upravom Družtva naroda do 1939., kada je ponovo pripojen Njemačkoj.

U razčlanbi "Igra s otvorenim kartama", dr. Pavelić donosi zanimljive podatke glede ustaške ustrojbe. Premda su se ustaše ustrojile 7. siečnja 1929. u Zagrebu, samo dan nakon uvedbe Aleksandrove diktature, do ljeta 1930. ustrojba službeno nije bila označena ustaškim imenom, iz opravdanog opreza, da beogradske vlasti ne ozloglase/kompromitiraju

ustaško ime ustrojbe možebitnom krivotvorbom ili na drugi podmukao način. Stoga je ustaški naziv ustrojbe stanovito doba s pravom držan u tajnosti. Već nakon godinu i pol dana postojanja ustrojba je bila dobro razvijena, čvrsto osovljena na vlastite noge. Tek se onda u javnost izašlo s ustaškim imenom ustrojbe, kada je dr. Pavelić odlučio odtiskati prvi broj službenoga vjestnika Ustaškoga pokreta, pod naslovom "Ustaša". Glavni ustaški stan postrojen je u talijanskome gradu Brescii, gdje su, uz novine "Ustaša" i glasilo "Grič", tiskana i druga izdanja Ustaškoga pokreta. Ustroj pokreta dr. Pavelić opisuje temeljito: "Prema načelima i ustrojstvu Ustaškog Pokreta članovi organizacije na području jedne upravne občine tvorili su Zbir, zatim Tabor, zatim skup sviju Tabora na području upravnoga kotara, zatim Logor, a Stožer kao skup na području jedne Velike Župe. U svakome selu jedne občine bio je na čelu Zbirnik, dok je na čelu Tabora Tabornik, u Logoru Logornik, u Stožeru Stožernik. Svaka jedinica Zbir, Tabor, Logor, Stožer imala je šest pobočnika. Cjelokupna organizacija bila je usredotočena u Glavnom Ustaškom Stanu na čelu s Poglavnikom i dvanaest Doglavnika, a jedan od doglavnika bio je u funkciji upravnog i tehničkog organizatora pod naslovom Postrojnik. Naslov Poglavnika dolazio je u hrvatskom jeziku od starine i označivao pojedine glavare. Broj doglavnika podsjećao je na dvanaest hrvatskih plemena, a pobočnici na petero braće i dvie sestre, pod kojim su vodstvom Hrvati došli organizirani u današnju svoju postojbinu za vrieme seobe naroda."

Svi članovi Ustaškóga pokreta bili su dužni položiti ustašku prisegu, a ustaški je ustroj bio proveden tajno u domovini u svakome selu, občini i kotaru. Rečeni ustroj Ustaškoga pokreta u tuzemstvu te Pavelićevi pozivi preko krugovalne postaje u prvim danima travnja 1941. omogućit će množtvenu razoružbu jugoslavenske vojske te uzpostavu hrvatske vlasti u mnogim mjestima. Pri razoružbi jugoslavenskih pukovnija u razsulu ustaše su vojnike nehrvatske narodnosti puštale na povratak u njihovu domovinu, dok su Hrvati mogli izabrati: vratiti se kući ili ostati pod oružjem na razpolaganju novostvorenoj hrvatskoj državi.

U nekoliko povezanih članaka, pod skupnim nazivom "Apeli i dobra", dr. Pavelić donosi razna sjećanja i podatke. U prvome članku piše o

sve učestalijoj selitbi stanovničtva iz rodnih krajeva u bogatije zemlje u potrazi za boljim gospodarstvenim uvjetima života. Hrvatski izseljenički val, s početka 20. stoljeća, pojačali su kasnije, uz Prvi svjetski rat i stvaranje Kraljevstva SHS, dodatno diktatura kralja Aleksandra i veliki svjetski gospodarstveni prielom/kriza. Na veličinu broja hrvatskih izseljenika nisu utjecali samo družtveni/socialni, već i politički činbenici i neprilike. Mnogobrojno hrvatsko izseljeničtvo u Svietu ustaše su upoznavale sa svojom borbom za oslobodnju Hrvatske izdavanjem listova i knjižica. U rečenome smislu, već u srpnju 1929., u New Yorku je objavljen prvotisak Pavelićeva djela "Uzpostava Hrvatske Države – trajni mir na Balkanu". Stožerna svrha ustaške tiskovne promičbe bila je upoznati ne samo inozemne činbenike, nego i hrvatsko izseljeničtvo s težkim položajem sunarodnjaka u Domovini nakon srbskoga zaposjednuća Hrvatske u prosincu 1918. te navlastito nakon 6. siečnja 1929., kada je proglašena i uvedena nesmiljena diktatura srbskoga kralja Aleksandra Karađorđevića. Središte ustaške tiskovne promičbe bilo je u Beču, gdje je pod ravnanjem dopukovnika Ivana Perčevića i njegovih blizkih suradnika izlazilo, na hrvatskom i njemačkome jeziku, ustaško glasilo "Grič".

Nadalje, dr. Pavelić objašnjava nove okolnosti u Prvom izbjegličtvu, koje će proširiti Bečku ustašku skupinu, što su ju predvodili bivši častnici austrougarske vojske: general-pukovnik Stjepan Sarkotić, dopukovnik Ivan Perčević i dopukovnik Stjepan Duić. Došlo je tada do povećanja broja izbjeglih umnika iz Hrvatske, što je diljem Svieta stvorilo pogodne uvjete za rast Ustaškoga pokreta. Ustaška središnjica u Beču plodno je surađivala s "Hrvatskim kolom" u SAD-u, a u Americi su izlazile novine "Hrvatski list". Dr. Pavelić potom upoznaje čitateljstvo sa svojim prvim svezama sa sveučilištarcem Vjekoslavom Vrančićem, koji je tada djelovao u Argentini, pri jugoslavenskoj državnoj službi za družtvenu skrb hrvatskih izseljenika. Vrančić, kasnije ministar u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, odmah se blizko povezao s dr. Pavelićem u Beču te pristupio Ustaškomu pokretu. Stoga Pavelić nije oklievao poslati mu kao izaslanika u Buenos Aires dr. Branimira Jelića, 6. veljače 1931., koji će, ubrzo po dolazku u Argentinu, uzpostaviti ustrojbu"Hrvatski domobran", pod predsjedanjem tamošnjeg uglednoga starosjeditelja Ivana Žuvanića. Postupno će rečena ustrojba imati 40 ogranaka i 200 povjerenstava na području Južne Amerike. Netom nakon osnutka "Hrvatskoga domobrana" u Argentini Pavelić u Buenos Aires šalje hrvatske sveučilištarce Antu Valenta i Zlatka Fraismana. Njih su dvojica uspješnim radom izvanredno zamienili zdušnog ustaškoga pristašu dr. Branimira Jelića, učinivši tjednik "Hrvatski domobran" vodećim izbjegličkim glasilom u Svietu. Marljivim domoljubnim djelovanjem uspjeli su omnožtviti Ustaški pokret diljem Južne Amerike. Plod njihova neumorna rada bit će osnutak "Hrvatskoga domobrana" u SAD-u, 21. kolovoza 1933., u kojega su vodstvu bili Rudolf Erić, Frane Budak, Luka Grbić, Karlo Thomas, Nikola Šulentić i Ante Došen. Izdavali su glasilo "Nezavisna Država Hrvatska" i druge hrvatske tiskovine. Do godine 1935. u svim državama Svieta, gdje su živjeli hrvatski izseljenici, uzpostavile su se hrvatske osloboditeljske ustrojbe, pripravne za borbu protiv nesmiljene beogradske diktature i zlosilja nad napaćenim hrvatskim narodom.

Dr. Pavelić nadalje upozorava na oružničko/žandarsko zlosilje nad hrvatskim seljacima, što je pogotovo pojačano nakon uvedbe zloglasne Aleksandrove diktature. Hrvatske su seljake prisiljavali uzvikivati krilaticu/parolu: "Živio kralj!" Ako bi to odbili, mlatili su ih do bezsviesti. Zatvorskim kaznama do tri godine kažnjavani su samo zbog posjedovanja hrvatske trobojnice u bilo kojem obliku ili slike nekojega hrvatskoga velikana. Zbog težka položaja hrvatskoga naroda u Domovini mnoge hrvatske ustrojbe diljem Svieta slale su – ali uzalud – pozive, prosvjede i podneske/memorandume Družtvu naroda, Svetom Otcu i drugim međunarodnim činbenicima. Nu, unatoč tomu, beogradske je vlastodržce postupno sve više zabrinjavalo jačanje Ustaškoga pokreta, poglavito u Hrvatskoj. Stoga su velikosrbski zlotvori izveli ubojne napade, atentate, na trojicu iztaknutih hrvatskih domoljuba: 18. veljače 1931. smrskali su lubanju vodećemu hrvatskom umniku Milanu Šuflaju, pa je sutradan umro, 7. lipnja 1932. izudarali su smrtimice dr. Milu Budaka, koji je jedvice preživio, a 3. rujna 1933. ubili su Ivu Pilara. Na pojačano četničko zlosilje ustaše su 1931. odgovorili protunapadima sabotažom i otvorenom oružanom borbom.

Ustaški oružani odpor imao je u sebi stanovitu uljudbenu razinu, jerbo mnogi podhvati nisu prouzročili nevine ljudske žrtve, koje ustaše nisu ni željele, već su prvotno htjele velikosrbsku nadridržavu razodkriti u njezinu pravu svjetlu posvemašnje biede i nećudoređa, gdje Hrvati nisu više mogli samo jadikovati. Hrvatskim domoljubima poglaviti uzor u borbi za slobodu bio je svietli primjer irskoga slobodarskoga naroda.

Na početku članka "U Münchenu godine 1931." dr. Pavelić pronicavo uočava temeljnu zabludu beogradskih vlasti, kojom je Beograd naumio baciti na koljena hrvatski narod ubijanjem njegovih iztaknutih pojedinaca. Učinak je, dapače, bio suprotan, jer je primjerice tek mrtav Stjepan Radić postao živim pokretačem hrvatskoga narodnog odpora velikosrbskomu poredku. Podmukle podhvate Beograd je poduzimao i u inozemstvu. Djela velikosrbskih vlastodržaca bili su neuspjeli pokušaji atentata, polovicom listopada 1931., na prvake Ustaškoga pokreta dr. Antu Pavelića u Münchenu, dopukovnika Ivana Perčevića u Beču i pobočnika Vjekoslava Servatzyja u Rieci (tada *Fiume* – nap. I. K.). To nije iznenadilo dr. Pavelića, jer je na opasnosti računao, čim se odlučio na težku borbu proti barbarskim *dušmanima*.

Beogradski diktatorski poredak zabrinjavao se zbog sve odlučnijega hrvatskog odpora. Rečenom prosudbom dr. Pavelić počinje osvrt "Izborna farsa 1931.". Zbog nesposobnosti za zdrav parlamentarni život i vladanje Jugoslavija je sve više nalikovala težku bolestniku na smrtnoj postelji. Jedino je bilo pitanje doba, kada će postati zaudarajućom i razpadajućom strvinom. Dr. Pavelić, s punim pravom, Jugoslaviju nazivlje čudovištnom državnom tvorbom, u kojoj je hrvatski narod nesretan, jer mu je zapriečen u njoj svaki boljitak. U nazovidržavi, koja je počivala na sirovoj sili, lažima i vješalima, život hrvatskoga čovjeka vriedio je manje od ciene puščanog ili samokresnoga naboja. Kako bi se Beograd u boljemu svjetlu prikazao Svietu, donesen je 10. rujna 1931. nov izborni zakon, koji je bio najobičnije ruglo/farsa za vanjskopolitičku porabu: demokratska krabulja, iza koje se krilo robstvo nesrbskih naroda. Na razpisanim izborima nisu mogle sudjelovati političke stranke bez predhodne pisane dopustnice predsjednika jugoslavenske vlade, srbskoga generala Petra Živkovića, koji je jedino sebi i svojemu JNS-u,[1] Jugoslavenskoj narodnoj [ili: državnoj; št.] stranci, utemeljenoj 8. rujna 1931., osigurao jedinstvenu izbornu listu. Izbore dne 8. studenoga 1931. cieli je hrvatski narod bojkotirao, pa su režimski srbski kandidati, sa samo nekoliko desetaka osvojenih glasova, pobjeđivali po Hrvatskoj u izbornim jedinicama s više od deset tisuća glasača.

U osvrtu se "Skipetari" dr. Pavelić osvrće – uz prikaz poviestnopolitičkog albanskog ozračja – na razgovore održane u ljeto 1932. u Budimpešti s Hasan-begom Prištinom, poznatim albanskim bojovnikom za oslobodnju Kosova od velikosrbske grozomorne strahovlade i zaposjednuća. Premda je Pavelić načelno podupirao albansku pravednu borbu, s Prištinom nije htio podpisati službeni Sporazum o suradnji, dok se ne usuglasi s predstavnicima VMRO-a. Sporazum između Ante Pavelića i Hasan-bega Prištine o skupnoj hrvatsko-albanskoj borbi protiv Velike Srbije nije ni potom podpisan, jer je jugoslavenska tajna policija na rečenog iztaknutog albanskoga političara 14. kolovoza 1933. izvela atentat u Solunu.

Osvrćući se na Lički ustanak, u spomenutome članku, dr. Pavelić ističe, da je izvedba tog ograničenoga podhvata imala stožernu svrhu: prikazati Ustaški pokret širem občinstvu kao ozbiljnu snagu i oporbu u borbi protiv beogradskoga zlosilja. U ono doba beogradska promičba uvećavala je snagu jugoslavenske vojske, širila u Sviet laži o njezinoj jakosti, premda su tu vojsku, iz dna duše, mrzile tri četvrtine njezinih nedragovoljno unovačenih pripadnika nesrbske narodnosti. Premda su mnoge ustaše iz izbjegličtva htjele sudjelovati u Ličkom ustanku, u rujnu 1932., dr. Pavelić odlučio se na ograničen, malen podhvat te je u Hrvatsku poslao tek četvoricu ustaša, neka se priključe domovinskim ustašama. Lički je ustanak izveden na temelju zacrtanih osnova. Skupina od 16 ustaša vladala je Likom cielih šest tjedana! Srbske su vlasti bile iznenađene hrabrošću ustaša, a kako su ustaše, razpoređene u četvrtine, bile izvanredno pokretne, vlastodržci su mislili, kako se na području Like pobunilo nekoliko stotina ustaša. Tiekom ustanka ustaše su pokazale velik duh/moral, jer su na oružnike pucale jedino u samoobrani. Taj us-

[1] JNS – izvorno srbski: *Jugoslovenska nacionalna stranka* (št.)

taški podhvat obavljen je savršeno, a zahvaljujući održanoj stezi ustaški je zahvat/manevar po zapoviedi zaustavljen, nakon šest tjedana, kako ne bi došlo do nepotrebna prolievanja hrvatske krvi! Svrha ustanka – razmjerno kratko, upozoravajuće i učinkovito djelo! – u podpunosti je ostvarena. A kukavna vlast tek se usudila obračunati s tamošnjim golorukim hrvatskim narodom, kada su ustaše odstupile. Mnogi lički Hrvati nakon ustanka bili su uhićeni, zlostavljani i zasužnjeni. U ljeto 1933. na sudskome postupku ustaška majka trojice sudionika Ličkog ustanka, junakica Manda Devčić, osuđena je na strogu kaznu prisilnoga rada.

U kratku osvrtu "Hitler na vlasti" dr. Pavelić opisuje predhodne i tadanje prilike u Njemačkoj. Prije dolazka Hitlera na vlast njemački je narod bio obezhrabren i zbunjen, da bi dolazkom nacional-socialista na vlast Hitler započeo tiek zbijanja/homogeniziranja Niemaca. Nu, nacional-socialisti nisu bili skloni Ustaškomu pokretu. Dapače, bili su skloniji obstanku Jugoslavije. U rečenim okolnostima, težkima za Ustaški pokret u Njemačkoj, sastao se dr. Pavelić tiekom 1933. samo s jednim nacional-socialističkim dužnostnikom – Alfredom Rosenbergom.

Na početku poglavlja "Prvi oblaci" dr. Pavelić razlaže tadanje međunarodne prilike. Upućuje na sve zaoštrenije odnošaje između Njemačke i Francuzke te na to, da osnutak Male antante, saveza Čehoslovačke, Rumunjske i Jugoslavije, imade stožernu svrhu: spriečiti možebitnu obnovu Habsburžke monarhije.

U to doba, kada ni Njemačka ni Italija nisu dobrohotno gledale na hrvatsko pitanje, sastao se dr. Pavelić 1933. u Zurichu s predsjednikom mađarske Stranke maloposjednika i provedbenim tajnikom mađarske Prepravne zajednice (Revizionističke lige) Tiborom Eckhardtom. Plod toga susreta bio je podpisan ugovor Ustaškoga pokreta s Prepravnom zajednicom o uzajamnoj suradnji u borbi za državnu nezavisnost Hrvatske te izpravak nepravda učinjenih Mađarskoj nakon svršetka Prvoga svjetskoga rata.

Beogradska vlast, u to je doba izvela neviđenu pljačku Hrvatske te prisilila sva velika hrvatska poduzeća i banke, da svoja sjedišta iz Zagreba premjeste u Beograd. Nu, Ustaški je pokret jasno odgovorio na veliku gospodarstvenu pljačku Hrvatske 1934. znamenim/simboličnim

kovanjem hrvatskoga srebrnoga novca u vriednosti od pet kuna te tiskanjem hrvatskih poštanskih naljepnica/maraka u vriednosti od jedne kune i petdeset banica. I na naljepnice i na novac stavljen je hrvatski troplet.

Koncem je rujna 1934. dr. Pavelića brzojavno iz Beča obaviestio dopukovnik Ivan Perčević o učinjenu atentatu u Karlovim Varyma na njegova blizkoga suradnika, ustaškoga krilnika – dopukovnika Stjepana Duića. Srbi su Duića zadavili, dok je spavao, a češko redarstvo hotimice nije iztražilo taj okrutni zločin.

Za atentat na kralja Aleksandra Karađorđevića u Marseilleu doznao je dr. Pavelić 9. listopada 1934., u večernjim satima. Taj događaj postao je veleuzbudnicom/senzacijom u cielome Svietu. Tjedan je dana nakon atentata, 17. listopada 1934., dr. Pavelić uhićen u Torinu pod obtužbom, da stoji iza rečenog atentata. Francuzka je vlada zatražila od Italije Pavelićevu izručbu Francuzkoj, kao navodnoga pripremača i sudionika u atentatu. Pavelićev svjetlopis tih se dana našao u gotovo svim svjetskim novinama. Za njegovu izručbu Francuzkoj, pa potom Jugoslaviji, trebao je poslužiti lažni dokaz. Noć uoči atentata, u nekome marseilleskome hotelu odsjeo je gost George Pavelescu. Hotelski je vratar tu viest potvrdio francuzkomu redarstvu, a sličnost prezimena rečenoga Rumunja s Pavelićevim, trebala je biti nazovi-dokaz za Pavelićevo sudjelovanje u atentatu. Nu, ravnateljstvo redarstva u Marseilleu dobilo je tih dana brzojav iz Bukurešta upravo od gospodina Georgea Pavelescua, koji se očitovao, da se nalazio u dotično doba sa suprugom u hotelu. Kada je taj "dokaz" pao u vodu, pokušali su dr. Pavelića obtužiti, da je izdao pisani nalog za ubojstvo kralja Aleksandra. Nu, prizivni sud grada Torina odbacio je tu prozirnu obtužbu 23. studenoga 1934., ali dr. Pavelić nije pušten na slobodu. Na zahtjev francuzke vlade, u izčekivanju novih "dokaza", odslužio je u sudbenome zatvoru "Le Nuove" u Torinu osamnaest mjeseci.

Opis uzničkih dana u Torinu dr. Pavelić počinje razčlanbom misli, koja mu se tada duboko usjekla u dušu, a glasi: *Lako je ući u zatvor, ali je težko iz njega izići; no i zatvori su napravljeni za ljude*. Razčlanjujući tu misao, koju je čuo od nekog izkusnog ustaše, dr. Pavelić dolazi do zaključ-

ka, da zatvori nisu stvoreni za ljude, već za četiri skupine stvorova: za neoprezne zločince; za nedostatno bogate, koji ne mogu izbjeći zatvor podkupnjom; za nedužne, što su rođeni pod nesretnom zviezdom; te naposljedku za bojovnike za slobodu svojega naroda. Na vlastitoj se koži dr. Pavelić uvjerio, da onoga, tko se nalazi u zatvoru, ne drže čovjekom. Unatoč je gorku okusu svakdanjeg uzničkoga kruha dr. Pavelić ponosno *robijao* u Torinu, jer ga je tješila i hrabrila spoznaja, da u zatvoru nije zbog počinjena zločinstva/kriminala, već zbog hrvatskih ideala i vlastite borbe protiv tlačenja Hrvatske i robstva hrvatskoga naroda u Kraljevini Jugoslaviji. Zatvor u Torinu imao je osam krila i mogao je primiti oko tri tisuće uznika. Dr. Pavelić i Eugen Dido Kvaternik bili su smješteni u praznome zatvorskome krilu, s posebnim stražarom. U prvim danima uzničtva zatvorski je red bio napose strog. Podpuno osamljenom/izoliranom u samici dr. Paveliću, u prva dva mjeseca tamnovanja, bili su zabranjeni obiteljski pohodi. U tim danima prebolio je gripu. Nakon prva dva mjeseca zatvorska je stega popustila, pa je dr. Pavelić bio radostan, kada mu je dopušteno pratiti dnevni tisak i čitati knjige iz zatvorske knjižnice. Iz torinskoga je zatvora dr. Pavelić izišao 29. ožujka 1936., ali su ga odmah osamili dva mjeseca u prvoj političkoj odvojbi/karanteni, u Moncalieri, blizu Torina.

Na početku članka "Pakt prijateljstva s Italijom" dr. Pavelić prosuđuje, da je unatoč njegovu duljem prebivanju u torinskome zatvoru Ustaški pokret sve više jačao baš u Domovini. Nakon Pavelićeva izlazka iz dvomjesečne političke odvojbe u Italiji nova beogradska vlada dr. Milana Stojadinovića (od 25. lipnja 1935. do 21. prosinca 1938. – nap. I. K.) nastojala je uzpostaviti blizke odnose s Italijom, sa stožernom svrhom: suzbiti Pavelićevo i ustaško djelovanje u Italiji. Beogradskim nastojanjima išla je u prilog činjenica, da je talijanski ministar vanjskih poslova grof Galeazzo Ciano bio nesklon hrvatskomu pitanju. Rečeni Ciano u Beogradu je sa Stojadinovićem podpisao Ugovor/pakt prijateljstva između Italije i Jugoslavije. Tim je ugovorom postignuto Pavelićevo višegodišnje političko zatočeničtvo: u Južnoj Italiji pa u Firenzi te naposljedku u Sieni. I ustaše su bile zatočene sve do 1941., pojedinačno i u manjim skupinama, na otocima i u različnim mjestima u Južnoj Italiji. Nu, tiekom političkoga zatočeničtva dr. Pavelić nije sjedio bezposleno. Napisao je knjigu "Strahote zabluda", kritiku ruskoga komunizma i boljševizma. Unatoč političkomu zatočeničtvu dr. Pavelića i ustaša u Italiji Ustaški pokret u Domovini sve se više razgranavao. Dr. Pavelić održavao je i iz zatočeničtva stalne sveze sa suradnicima u Domovini. Tako se susreo i razgovarao s dr. Mirkom Pukom, prof. Markom Veršićem, franjevcem Radoslavom Glavašem i drugim domovinskim ustašama.

Razčlanbu "Fiktivna autonomija Hrvatskoj" dr. Pavelić počinje razmatrajući događaje od 13. ožujka 1938., kada je Njemačka pripojila Austriju. Za nj je taj događaj bio posve naravan, jer je većina Austrijanaca željela priključbu Austrije Njemačkoj. Godinu dana potom, 15. ožujka 1939., Slovačka je stekla državnu nezavisnost, prije čega se nalazila u sličnim nepoželjnim uvjetima, kao još porobljena Hrvatska. Stoga se svaki čestiti Hrvat radovao zbog toga događaja. Tada je Češka doživjela veliku tragediju, jer su ju posve napustili navodni suveznici, s Velikom Britanijom na čelu. Dr. Pavelić duboko je suosjećao s češkim narodom, napuštenim od svjetskih velevlasti tiekom njemačkoga vojnoga napada. Zbog težkih međunarodnih prilika, koje su pritiskale Beograd, velikosrbski vlastordžci htjeli su dajbudi donekle srediti prilike u Kraljevini Jugoslaviji, dopustivši stanovitu prividnu samoupravu/autonomiju Hrvatima, koja bi hrvatski narod odvratila od borbe za državnu i narodnu nezavisnost. Beograd je htio zadovoljiti Hrvate i zadržati vlast u svojim rukama. To je bio nemoguć podhvat, što će zorno pokazati tada nadolazeći događaji. Velikosrbi su slutili, da rat kuca i na njihova vrata. U tome vrlo izglednome prizorju Hrvati bi se nedvojbeno, s oružjem u rukama, okrenuli protiv Jugoslavije. Stoga ih je trebalo pokušati pridobno zadovoljiti kakvom-takvom samoupravom, pa su započeli žurni pregovori između predsjednika beogradske vlade Dragiše Cvetkovića i predsjednika Hrvatske seljačke stranke Vladka Mačeka. Sklibnu/karikaturalnu samoupravu Hrvatska je dobila 25. kolovoza 1939., kada je uzpostavljena tzv. Banovina Hrvatska. Ta umjetna tvorba bila je najobičnija upravna jedinica u Kraljevini Jugoslaviji. U sabirnome/koncentracijskome logoru u toj Banovini Hrvatskoj bili su zatočeni mnogi hrvatski bojovnici za slobodu. Hrvatska nazovi-samouprava imala je posve naizglednu narav,

jer su redarstvo/policija, vojska, novčarstvo/financije i gospodarstvo ostali u beogradskim rukama. Uzpostavom Banovine Hrvatske nije zaradio hrvatski narod, već podpisnik Bledskoga sporazuma dr. Vladko Maček, koji je postao dopredsjednikom jugoslavenske vlade i tim činom pljunuo na do tada obćehrvatsko vriedeće geslo: Nikada više u Beograd!

Napadom Njemačke na Poljsku 1. rujna 1939. započeo je Drugi svjetski rat. Već 3. rujna 1939. Englezka i Francuzka objavile su rat Njemačkoj. Nada u svjetski mir pokazala se velikom obsjenom.

Nakon Pavelićevih razgovora s visokim talijanskim dužnostnicima u Rimu 23. siečnja 1940. i 10. svibnja iste godine, dopušteno mu je slobodno kretanje, što mu je olakšalo uzpostavu još boljih veza s hrvatskim osloboditeljskim pokretom u Domovini. U to doba odnošaji između Njemačke i Jugoslavije bili su dobri, jer je Njemačka željela izbjeći rat s Jugoslavijom. Štoviše, htjela je čvrstu Jugoslaviju imati kao svojega suveznika. Rečene okolnosti odgađale su ustaški veleprevrat/revoluciju u Domovini, gdje je hrvatski narod sve više shvaćao srbsku podvalu i lukavštinu glede tzv. hrvatske samouprave. Banovina Hrvatska bila je posljednji pokušaj Beograda za spas Jugoslavije. S druge strane, u Domovini su još više pojačani progoni ustaša. Nakon pada vlade Milana Stojadinovića, jugoslavenskim ministrom vanjskih poslova u novoj vladi Dragiše Cvetkovića imenovan je Aleksandar Cincar Marković, dotadanji jugoslavenski poslanik u Berlinu. Kako je Marković među Niemcima slovio kao uvjereni nacional-socialist, to je imenovanje još više unapriedilo dobre odnošaje između Njemačke i Jugoslavije. Postignuće toga postupka bio je pristup Jugoslavije Trojnom ugovoru, u Beču 25. ožujka 1941., kada je Njemačka novoj suveznici obećala ne samo obstanak, već i ozemnu proširbu, to jest grčki grad Solun, čime bi Jugoslavija izbila na Egejsko more. Pristup Jugoslavije Trojnom ugovoru dr. Pavelića nije osobito iznenadio, kao ni državi udar u Beogradu 27. ožujka 1941., kada je vlast u ruke uzela "pučistička" vlada zrakoplovnoga generala Dušana Simovića te na priestolje postavila malodobnoga kralja Petra II. Karađorđevića. Državni udar u Beogradu razbjesnio je Hitlera, pa je odlučio kazniti Jugoslaviju. Njemačka je napala Jugoslaviju 6. travnja 1941. te Beograd zasula zrakoplovnim praskama/bombama. Prije napada

Njemačke na Jugoslaviju novonastalo stanje za ustaše je značilo iznenadni boljitak. Navlastito za ostvaraj ustaške stožerne zadaće! Benito Mussolini 29. ožujka 1941. pozivlje u Rim na razgovore ustaškoga prvaka dr. Antu Pavelića. Tiekom jednosatnoga susreta, ustaški je vođa Mussoliniju objasnio, da je rat u Jugoslaviji neizbježiv te da će kratko trajati, postići ustaški veleprevrat i uzpostavu Nezavisne Države Hrvatske. Pavelićeve rieči obistinit će se ubrzo 10. travnja 1941., kada je u Zagrebu proglašena Nezavisna Država Hrvatska. Nakon je razgovora s Mussolinijem dr. Pavelić postrojio do tada zatočene ustaše, u toskanskome gradu Pistoii. U Firenzi ustaše uzpostavljaju krugovalnu postaju "Velebit", koja je Hrvate od 4. do 11. travnja 1941. pozivala na narodni ustanak. Na toj krugovalnoj postaji prvi je veleprevratni govor dr. Pavelić imao 5. travnja 1941., pozivljući cieli hrvatski narod na bezodvlačnu borbu. Kada je u Zagrebu proglašena Nezavisna Država Hrvatska, Mussolini je Pavelića ponovo pozvao na razgovor. Tom je prigodom pozdravio dr. Pavelića kao budućega Poglavnika Hrvatske. Premda je tom prigodom Mussolini dr. Paveliću ponudio osobni zrakoplov za odlazak u Hrvatsku, priedlog je dr. Pavelić odbio. U Hrvatsku se vratio skupa s ustaškim bojovnicima, u stolni hrvatski grad Zagreb 15. travnja 1941., predhodno veličajno dočekan od hrvatskoga naroda u svim našim mjestima, kroz koja su hrvatski osloboditelji prolazili, na čelu s novim hrvatskim državnim poglavarom – dr. Antom Pavelićem.

Dr. Ante Pavelić u prvome političkom izbjegličtvu

Ivica KARAMATIĆ

Više od šest tisuća žrtava partizanskih i četničkih zločina na području Like i Podgorja s poglavitim naglaskom na Gospić

Prikaz knjige: VUKIĆ, Ivan. *Lika i Podgorje na braniku doma i naroda.* Nakl. Hrvatski Obranbeni Red. Zagreb, 2012., 1.070 stranica.[1]

Uvodno slovo

Hrvatska pokrajina Lika prostire se između Velebita na zapadu te Plješevice i gorjaKapele na iztoku. Lika imade površinu 5.282 četvorna kilometra i po popisu stanovničtva iz 2001. na tome području živi 45.878 stanovnika. Glavni su gradovi Like Gospić i Otočac, a općine: Brinje, Donji Lapac, Lovinac, Perušić, Plitvička jezera, Udbina, Vrhovine i Gračac.

Hrvatski predjel Podgorje prostire se s morske strane planine Velebita, od grada Senja na sjeveru sve do rieke Zrmanje na jugu. Najveća su mjesta u Podgorju Senj i Karlobag. Druga su naselja na području Podgorja: Bažke Oštarije, Barić Draga, Cesarica, Jablanac, Lukovo, Lukovo Šugarje, Klada, Prizna, Ribarica, Starigrad, Stinica, Sveti Juraj i Sveta Marija Magdalena.

O stradanjima više od šest tisuća ličkih i podgorskih Hrvata od zločinačkih partizansko-komunističkih i četničkih natražnjaka čitao sam iz nadahnutih prikaza korjenita hrvatskoga domoljuba, Gospićanina Ivana Vukića, potresne podatke, u više navrata, u glasilu Hrvatskoga družtva političkih zatvorenika "Politički zatvorenik". Potom sam, u rečenome mjesečniku, u prosincu 2012., pročitao, da je Ivan Vukić objavio obsežnu knjigu sjećanja o hrvatskim žrtvama Like i Podgorja, u nakladi Hrvatskog Obranbenoga Reda, štoviše na 1.070 stranica, pod dojmljivim naslovom "Lika i Podgorje na braniku Doma i Naroda". O ovomu jamačno vriednu Vukićevu djelu, čitao sam također prikaz u "Hrvatskome tjedniku" od 25. travnja 2013. Potom sam pisca brzoglasom zamolio, neka mi pošalje rečenu knjigu u Posušje, kako bih na temelju njegova temeljita iztraživanja priredio i održao u Posušju poviestno-dokazno predavanje o mnogim ličkim i podgorskim žrtvama partizansko-četničkoga divljačtva. Premda je toga nadnevka, 16. svibnja 2013., Vukić bio bolestan, istoga se dana ljubazno pobrinuo, da njegova knjiga iz Gospića preporučeno bude poslana na naslovak moje malenkosti u Posušje. Povrh knjige, potom, Vukić mi je poslao slikopisne zapise s predstavljanja svoje knjige u Zagrebu i Zadru te nekoje prikaze rečenoga djela. Kako se pristoji, u znak zahvalnosti, Vukiću sam poslao poštom u Gospić neke svoje knjige domoljubne naravi i nekoliko svojih poviestno-dokaznih izradaka. Naučen, dok znanstveno radim, imati napisano na stolu, a ne na zaslonu računala, u pripremi današnjega predavanja koristio sam se Vukićevom knjigom i uglavnom podatcima iz prikaza knjige, koje sam predhodno sa zbijenaca (CD-ova) skinuo na papir.

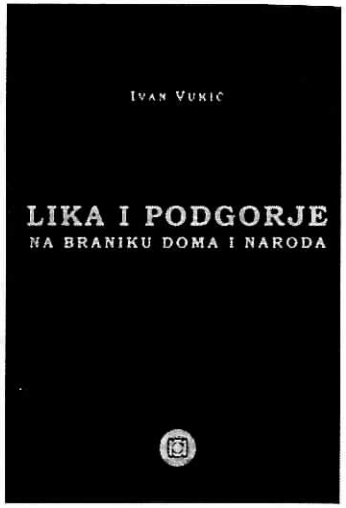

Gorljivi domoljub Iván Vukić, kao i moja malenkost, desetak godina susljedno pišemo, iz domoljubnih pobuda, bez naknade, ali radostna srdca, vlastite domoljubne izradke u mjesečniku "Politički zatvorenik", koji je na žalost, trenutačno, tromjesečnik blizu utrnuća zbog uzkrate novčane podpore od mjerodavnoga ministarstva Republike Hrvatske. Vukiću i mojoj malenkosti, za naš nesebični dugogodišnji rad, uistinu je dostatna zahvala glavnog urednika "Političkoga zatvorenika", odvjetnika i vješta razčlanjivača/analitičara Tomislava Jonjića, koju je rečeni hrvatski domoljub na stranicama "Političkoga zatvorenika" i u drugim javnim nastupima izkazao i svim inim suradnicima toga glasila.

[1] Ovo je štivo predstavljanja u Općinskoj viećnici u Posušju, te je u tipkopisnom obliku poslano piscu Vukiću i mons. Mili Bogoviću u Gospić.

Hrvatski uzornik Ivan Vukić rođen je 11. ožujka 1940. u Gospiću, kao najstarije diete od otca Stipe i majke Kate. Odgojen je u zdravu domoljubnom i katoličkome duhu. U braku s Marijom Živković, kćeri ustaškoga častnika, imade dvoje djece: Gordanu i Krešimira.Vukić je život posvetio, naravice, vlastitoj obitelji, ali uz to i svetinjama: hrvatskoga doma, domovine i naroda. Uz Isusa Krista, Boga i Odkupitelja, kao njegova duhovnoga stožera, domoljubni Vukićev uzor jest jedini Otac Domovine dr. Ante Starčević. Nakon školovanja u Gospiću, u Rieci upisuje građevnu tehničku školu, gdje s Branimirom Petenerom i Vitomirom Dvorskim ustrojava protujugoslavensku Organizaciju revolucionarne antikomunističke omladine Hrvatske (ORAO H). Kao pripadnik domovinskoga HOP-a, uhićen je 1965. te osuđen na dugogodišnju zatvorsku kaznu, koju je izdržao u zloglasnoj jugokomunističkoj kaznioni Staroj Gradiškoj. Po izlazku sa šestgodišnje *robije*, protjeran je iz Gospića, Udba ga stalno prati i do 1985. u Zadru mu ograničava kretanje te ga susljedno pozivlje na *obaviestne razgovore*. Sudjelovao je u Hrvatskom obranbeno-osloboditeljskome ratu, osnivatelj je HSP-a u Zadru, a nakon razlaza s Dobroslavom Paragom, prouzročena neučinkovitim Paraginim vođenjem najstarije hrvatske stranke, Vukić je sa suradnicima 1992. ustrojio Hrvatski Obranbeni Red u Zadru. Šest godina potom, 1998. postaje predsjednikom HDPZ-ove podružnice Gospić i od tada marljivo prikuplja svjedočenja i dokazne izprave glede zločina komunista i četnika na području Like i Podgorja. Plod njegova zauzeta rada jest velebno/impozantno knjižno djelo, napisano, kako već naglasih, na 1.070 stranica.

Kako današnje predavanje održavam u Posušju, na tlu hrvatske Hercegovine, u sklopu uvodne rieči, držim, dobro je iznieti stanovite sukladnice između dviju hrvatskih pokrajina, Like i Hercegovine, ne ulazeći pritom u posve stariju poviest, kroz koju su nedvojbeno Hercegovina i Lika pokazale čist hrvatski obraz. Liku i Hercegovinu ne povezuju samo kršni, čestiti i bistri ljudi te oštre bure, ljute zmije i slikoviti krajolici, nego i veliko stradavanje hrvatskoga stanovničtva, uoči sloma Nezavisne Države Hrvatske, kao i u olovnome jugokomunističkome poraću.

Kako već naznačih, Lika i Podgorje imali su više od šest tisuća žrtava komunističko-četničkoga zlosilja u mračnom okružju jednoumlja i gluhih godina crvene bezćutnosti, o čemu će dakako biti više rieči napried. Razmjerno broju stanovničtva ni Hercegovina nije prošla nimalo bolje od Like i Podgorja. Na temelju podataka iz necjelovita crkvenoga popisa iz 1989. u Mostarskoj biskupiji od partizansko-četničkoga zlosilja smrtno je nastradalo 15.705 osoba, to jest svaki trinaesti Hrvat u Hercegovini. Najveći broj Hrvata, podkraj rata i u poraću, ubili su Titovi partizani, među kojima su bili mnogi negdašnji četnici, što su tiekom 1944. i 1945. značku/kokardu zamienili zviezdom petokrakom, ali u otrovnim srdcima zadržali podjednaku razinu bolestne mržnje prama svemu hrvatskome. Mnogi svećenici u Hercegovini s pravom su upozorili na nepodpunost rečenoga biskupijskoga popisa žrtava. Stoga je stožerni poviestnik u Hercegovini, franjevac dr. Andrija Nikić, nakon sustavnih znanstvenih iztraživanja, nedavno utvrdio, da je dapače 19.929 Hrvata i Hrvatica, s područja Hercegovine, bilo žrtvama srbokomunističkoga divljanja.

Množtveni zločini partizana i četnika, na područjima i Like i Hercegovine, bili su podlo sračunati, jer su te dvie hrvatske pokrajine iznjedrile mnoge državotvorne Hrvate i iztaknute dužnostnike i junake u razdoblju Nezavisne Države Hrvatske. Kako ne bih bio proglašen *lokalpatriotom*, u uzporedbi, naglasak ću staviti na područje Like, s pripomenom da su iz Hercegovine bili mnogi visoki dužnostnici i junaci Nezavisne Države Hrvatske: Ante Vokić, Vjekoslav Luburić, Rafael Boban, Andrija Artuković, Dinko Šakić, Ante Mamić, Bože Jelić, Mirko Kapulica, franjevac Berto Dragićević, Frano Čutura "Inđil", Mile Čarapina i drugi vrli hrvatski sinovi. U rečenome pogledu Lika ni za milimetar nije zaostajala za Hercegovinom. Štoviše, podrietlom iz Gospića bilo je 13 generala i 7 pukovnika ND Hrvatske. Podsjećam pri tome manje upućene, da je pukovnik onodobno bio najveći ustaški čin te da su iz redova pukovnika imenovani generali ND Hrvatske. Trinaest generala Nezavisne Države Hrvatske, podrietlom iz Gospića, bili su Matija vitez Čanić, Stipe vitez Duić, Jure vitez Francetić, Matija Marković, Miroslav Opačić, Ivan Prpić, Dragutin vitez Rubčić, Matija vitez Rubčić, Frane Sudar, Franjo vitez

Šimić, Rudolf Šimić, Milan Uzelac i Mirko vitez Zgaga. Sedam pukovnika Nezavisne Države Hrvatske, podrietlom iz Gospića, bili su Juraj Biškupović, Pajo Dobrijević, Mate Frković, Stjepan Milinković, Viktor Pavičić, Ante Pichler i Milan Ugarković.

Grozomorni partizanski zločini u Gospiću

Protuhrvatski odmetnici, to jest bezćutne partizanske zvieri, zaposjele su 4. travnja 1945. ličko središte Gospić. U suludim dvodnevnim krvavim orgijama grad su vlastitim zlodjelima tzv. osloboditelji obojili mračnim paklenim bojama te Gospić učinili gradom udovica i sirotčadi. Hrvatske pučane i zarobljene vojnike ubijali su bez suda i bez prava na obranu. U tim prvim danima pada Gospića, partizani su dapače na 16 množtvenih stratišta nesmiljeno ubijali Hrvate, napose u kanižkome Kloštru, a samo u Žabičkoj ulici ubili su 35 osoba. Nakon dvodnevnoga krvavoga pira podivljalih partizanskih horda postrojbe za smaknuća/likvidacije nastavile su ubijati na temelju prokazivačkih odborničkih popisa. Pola godine nakon zaposjednuća/okupacije Gospića, gotovo danomice, ujutro i uvečer, partizani su strieljali zatvorenike.

Partizanski glavešina Šime Balen, svjedoči: "Deset dana prije ulazka u Gospić, što se zbio 4. travnja 1945., imali smo sastanak političkog aktiva Like, u selu Čitluku, zaselku Rajčevićima. Na tome su sastanku bili svi politički komesari jedinica. Razpravljali smo o tome, što moramo uraditi, kad uđemo u Gospić. Jakov Blažević je predložio: 'Kad uđemo u Gospić, treba ubiti sve, pa i hrvatsku mačku ...'"

Kako je ostao bez otca i majke, nakon partizanskoga zaposjednuća Gospića, Mile Umiljenović, rođen u Žabici kraj Gospića 1931., svjedoči: "Neprekidno izloženi ubijanjima, paležu i pljački, dočekali smo 4. travnja 1945. i pad Gospića. Dana 6. travnja 1945., pokojna mama i nas petero djece, baka Roža, ostali seljani i Gospićani, sklonili smo se u podrum Božka Galca u Žabičkoj ulici u Gospiću. [...] Jedan se njemački vojnik, trčeći, približavao kući. [...] Kada je opazio partizane, ubio se hitcem iz pištolja. [...] Zapoviedaju nam, da do jutra ne smijemo izlaziti iz podruma. [...] Ujutro su nam dopustili odlazak kući. [...] Na putu prema kući, na granici između Gospića i Žabice, [...] susrela nas je skupina partizana. [...] Izdvojili su mamu i Dragu Galac ... [...] Mamu i Dragu odveli su u Lotinku, ogradu Marijana Galca, [...] kraj Jasikovca. Kratko smo nakon toga čuli tri hitca. [...] Ubili su ih. [...] Tri su dana ležale nepokopane, jer je bila zabrana, koju je izdao Mjestni odbor u Ličkome Novome pod vodstvom Jose Bubaša, partizanskoga krvnika ... [...] Nakon 15 dana, mamu smo potajno pokopali na groblju u Ličkome Novome. [...] Isti dan, kada su ubili mamu, [...] kažu očevidci, tata (je) podpuno osiedio. Ujutro, 7. travnja 1945., odveden je sa skupinom Žabičara i ostalih zarobljenika u Kanižu i u Magudovu vrtu strieljan. [...] Nakon smrti pokojne mame i tate ostade nas petero sirotčadi. [...] Živjeli smo u baraki, koju je napravio pokojni tata: strina, nas petero djece i baka Roža. Živjeli smo težko, vrlo težko, dok se stric nije 1948. vratio iz Kanade."

Iz sjećanja Tomislava Rukavine, rođenog 1936. u Gospiću, navodim: "Posebno se s tugom i bolom sjećam 4. travnja 1945. Toga tragičnoga dana partizani su ušli u Gospić. [...] Ušavši u Gospić, partizani su ubijali, do koga su došli. [...] Ljude su izvlačili iz kuća i ubijali, bez milosti, bez suda, bez dokazane krivnje i bez prava žrtve na obranu. Mrtvi su ležali na sve strane. Strašno je zločinstvo učinjeno. Izpred kuće su zarobili i dvojicu gospićkih civila: Dragu Butkovića i malodobna mu brata Branka ... [...] Naredili su mu, da sjedne na prozor prizemlja Basarićeve kuće i svira. Legionara i brata Dragu strieljali su tik do njega. Gledao je, kako mu brata strieljaju, a on im je morao svirati cielu noć. [...] U našu su kuću smjestili Oznu, u konobi je bio zatvor, a ubijali su iza staje. Ubijali su rano ujutro i navečer. [...] Partizani su natjerali hrvatske sužnje, da talijanske rake izpred gospićkoga groblja prošire i u njih su u pet-šest redova slagali pobijene Hrvate, jednoga do drugoga. Komunistička je vlast napravila javni zahod na jednoj od skupnih grobnica, kako bi nas još više ponizila i osramotila. Kosti pobijenih odvezli su na smetište. Javni zahod i sada stoji. [...] Sjećam se također događaja, kada je velika skupina zatvorenika pobjegla iz zatvora ... [...] Bježali su prema Bužimu. Mislim, da su svi uhićeni i pobijeni. [...] Nova proleterska vlast ubijala je javno 'u ime naroda' izpred gradskoga groblja Sv. Marije Magdalene. Kako bi nam se narugali i ponizili nas, naredili su, da slavimo blagdan Sv. Marije Magdalene, kao da mi to ne radimo i bez njihova

naloga. Poslali su tekliče – partizansku djecu po kućama, da objave tu naredbu. [...] U praskozorje na blagdan Sv. Marije Magdalene utrpali su u zatvoru u dva kamiona petdeset ljudi, odvezli ih u Jadovno i žive bacili u Šaranovu jamu. [...] Njemačke su zarobljene vojnike strahovito mučili. Umirali su od gladi. Prisiljavali su ih na težak rad, a nisu im davali jesti. U agoniji, umirali bi po trojica-četvorica zagrljena, naslanjajući se glavama jedan na drugoga. Drhtali bi kao pruće na vodi i najednom bi trenutačno umrli pa mrtvi pali na zemlju. Nazočio sam tomu strahotnom prizoru. Bio sam udaljen od njih dvadesetak metara."

Iz podrobnoga svjedočenja Milke Mikice Šerić, rođene 1924. u Barletama, o Gospiću kao velikoj grobnici te o partizanskim i četničkim zločinima u Barletama, navodim: "Naših pobijenih ima svugdje. Pune su ih jame, ponori, strjeljački rovovi oko Gospića i drugim mjestima, te u Divoselu, Jasikovcu, na Ljubovu, u Korenici. Ma, svugdje ih ima. Gospić je velika grobnica. Stratišta i skupne grobnice nalaze se uz groblje Sv. Marije Magdalene u Gospiću. [...] Za ta zločinstva znaju stari Gospićani. Kada bi barem htjeli progovoriti! Još bolje znaju partizani i komunistički dužnostnici: Mićo Jelača, Pajo Kosović, Joso Bubaš, Pajo Milković, Grgica Uzelac i Mara Bubaš Miščević. [...] U mojim Barletama bilo je 50 hrvatskih kuća. Četnici i partizani zapalili su 48, a ostale su nezapaljene dvie u Babulju, Nikole Šerića i Ivana Šerića. U ratu i poraću ubili su 71-oga mojega suseljanina."

U dielovima izjave glede partizanskih zločina u Gospiću Dušana Vukovića, koji je kao partizan bio očevidac pokolja Hrvata u Gospiću, stoji [zapisnik bez jezičnih izpravaka; št.]: "Pred Gospićem smo imali težke borbe. Ustaše su se borili tako uporno kao nikad ranije. Puštali su nas do 10 metara pred svoje postave i tada su znali slistiti učestalom vatrom ciele jedinice. Nama je i ranije saobćeno, da su gospićki ustaše na glasu i da treba očekivati jake borbe. Mi smo dobili vrlo malo ustaša žive u ruke, obično su se sami ubijali ili ginuli s posljednjim metkom. U ruke nam je palo svega 25-30 ustaša u iznemoglom stanju, koji su bili likvidirani tamo, gdje su zatečeni. Radi toga smo izvršili odmazdu nad civilnim stanovništvom. Prema instrukcijama Ozne, ljudi su ubijani na razne moguće načine. Vrlo je čest slučaj bio, da se ljudima razbijala glava ka-

menjem i da su se onda gurali u ruševine pojedinih zgrada, kako bi se stekao utisak da su poginuli u ruševinama. Na par kilometara od Gospića su neki bačeni u špilje. Vidio sam jednog ustašu, kojem je bila oderana koža i tako je bio za vlastitu kožu obješen na granu. Birani su razni najsadističkiji načini za ubijanje zarobljenika. Prema mome sudu moglo je biti likvidirano do 400 građana iz Gospića. [...] Borbe su oko Gospića bile iznad svake mjere žestoke i vrlo je veliki broj poginulih. Strieljanja gospićkih građana vršena su nad nekim špiljama iznad bolnice, zatim kod mlinova sjeverno od grada, a najveći dio je ubijen pri ulazu u grad i u prva dva dana. Mogu da kažem, da je bilo saopćeno svim jedinicama, koje su napadale Gospić, [...] da je to kraj, koji je mnogo nastrojen i zagrižen za ustaše i hrvatsku vojsku. Nastupajući sa takovim upozorenjem svojih predpostavljenih, borci nisu imali povjerenja ni u žene, misleći ako im pođu u susret, da imaju kod sebe možda neko skriveno oružje, tako da su u borbi bez predomišljanja ubijali iste. [...] Vidio sam pri ulazu u grad, kako je jedan partizan ubio iz pištolja ženu i diete, koje je nosila u naramku, bacivši ih prema rieci."

Ante Zvone Miškulin, rođen 1925. u Gospiću, o posljednjim danima pred pad i na dan pada Gospića u bezdušne partizanske ruke svjedoči: "Sjećam se, a to su mi pričali i preživjeli Gospićani, da su partizani pobili i u rovove zatrpali zadnje mobilizirane – starce i djecu. Izkusni vojnici na neki su način odgovorni za smrti te unovačene djece. Govorili su: 'Predajte se, vi ste djeca, vas ne će ubiti'. No, partizanska je logika bila drugčija: treba pobiti sve, što je hrvatsko! U svoj takvoj tragediji, u tome zločinstvu, posebno me se težko dojmilo ubijanje školaraca. Naime, vladala je oskudica u svemu. Ta djeca, đaci, pitali su nas vojnike, neka im damo iznošene dielove naše stare vojne odore, koja je već ionako bila odpisana, jer smo dobili novu. Njihove bi to majke oprale i zakrpale te prekrojile za njih, da imaju što obući. Nemilosrdno su ih ubijali bez provjere, jer eto, i to je ustaška banda. Zapovjedničtvo nad ovim pokoljima imali su: Simo Dubajić i Bebić, koji su bili partizanski oficiri. [...] Kako već rekoh, kada je Gospić pao, u obkope oko grada pobacali su pobijene Hrvate. Nakon strieljanja prisiljavali su civilno pučanstvo, uglavnom žene, da

pobijene u tim rovovima zatrpaju tankim slojem zemlje. Prvih 48 sati 4. i 5. travnja 1945. partizani su ubijali bez suda, gdje su koga zatekli."

Pisac knjige "Lika i Podgorje na braniku Doma i Naroda" Ivan Vukić navodi, sljedeća gospićka mjesta smaknuća Hrvata: strjeljački rovovi, jame, grotla, sabirni logor, kod groblja Sv. Marije Magdalene, uz rieku Bogdanicu, gradsko smetište i nasip gledališta/tribina nogometnog igrališta, uz grob senjskih žrtava, nasadište/plantaža kod tvornice strujnih uložaka/baterija, kod pravoslavnoga groblja u Lipovcu između tvornice zapornica/*šperploča* i željezničke pruge, šuma Jasikovac, šuma Imovina, kod Kanižkoga mosta, dvorište veterinarske postaje, voćnjak Tomislava Rukavine, draga desno od kuće Svetića i groblja od Sv. Marije Magdalene do razsadnika Podružnice, uokolo Budačkoga mosta, uz rieku Novčicu na Balinovcu iza groblja u Žabici, ograda Lotinka kod nogometnog igrališta, obkop oko Jasikovca pri nogometnom igralištu, u Žabičkoj ulici rovovi te vrt Bože Galca i dvorište Jose Brkljačića, kod bolnice i mlinova, Magudov vrt, Kloštar–Tratina–Financija, Jengić draga, Čanić gaj, barica uz Novčicu, rieka Bogdanica, Podgoračke kuće, logor za Niemce.

Izpočetka su ljude, žene i djecu partizani u Gospiću strieljali bez suda i zapisnika, pa je stoga nemoguće utvrditi točan broj žrtava. Nakon množtvenoga smaknuća Hrvata u Gospiću i okolici, partizani su nastavili nesmiljeno zlosilje nad tamošnjim Hrvatima. Ivan Vukić o tome donosi niz dokaza, a zbog ograničena doba podastirem tek neke činjenice.

Tiekom 1945. vojni je partizanski sud *Komande ličkoga područja* stotine zatvorenih Hrvata u Gospiću osudio na smrt, mnogi zatvorenici umrli su zbog strahotnih mučenja u gospićkome zatvoru, a nekoji su ubijeni pri pokušaju biega. O težkim zatvorskim prilikama u Gospiću 1945. Mara Frković, rođena 1915. u Podoštri kod Gopića, svjedoči: "U gospićkome zatvoru danonoćno smo slušali zveket lanaca po kamenome podu zatvorskih hodnika, kojima su hrvatski sužnji bili okovani, kada su ih vodili na stratište. Umirali smo od straha, čekajući kada će doći na nas red. Premda smo bili prestrašeni, nismo mogli odoljeti znatiželji pa smo gledali kroz prozor, što se u dvorištu zatvora događa. Prozor je bio visoko od poda. Hrabriji bi se jedni drugima popeli na ramena i gledali kroz prozor, koji je bio okovan težkom rešetkom. Prizor je bio strahotan. U

lance okovane sužnje vodili su u dvorište do parkiranoga kamiona, izpred kojega su stajali partizanski krvnici s težkim željeznim polugama u rukama. Kako su ti okovani nesretnici dolazili, udarali su ih tim polugama po leđima, lomeći im kralježnice i glave. Mrtve i polumrtve ubacivali su u kamione kao cjepanice i odvozili na stratišta."

U tužno sjećanje Gospića osobito se urezao nadnevak 22. srpnja 1945., kada je na blagdan Sv. Marije Magdalene Ozna kod gradskoga groblja u Gospiću ubila 70 osoba. Komunistički "antifašisti", krvnici i zločinci, ubijali su Hrvate u Gospiću strieljanjem, vješanjem, a žene, djecu i starce prisiljavali nazočiti množtvenim ubijanjima.

Gotovo do 1950., nesmanjenom žestinom, trajalo je partizansko zlosilje u Gospiću. Odrasle mužkarce, koje nisu pobili, pozatvarali su, a riedki su se spasili biegom u šumu. Glavno stratište u Gospiću tih mučnih godina grozomornoga poraća nalazilo se, kako već naglasih, izpred gradskoga groblja Sv. Marije Magdalene. Za počinjene zločine u Gospiću nekažnjeni su krivci: Mićo Jelača, Pajo Kosović, Joso Bubaš i Pajo Milković. Uz mnoge vjernike Hrvate, partizani su ubili svećenike: Dragutina Kukalja, Vladimira Kargačina, častnu sestru Žarku Ivasić, a svećenika dr. Frana Biničkoga zatvorili su s tifusarima, tako ga zarazili i u mukama usmrtili.

Na temelju partizanskih izvora, Vukić je objavio popis 338 strieljanih Hrvata 1945. u Gospiću, popis od 977 zatvorenika tzv. *Vojnoga suda Komande ličkoga područja* u Gospiću, gospićke zatvorske knjige za razdoblje 1945.–1953., niz presudâ tzv. *Jugoslavenske armije* i druge izprave, što bjelodano dokazuju jugokomunističke zločine nad Hrvatima, ne samo u Gospiću, nego i u ličko-podgorskoj i cieloj Hrvatskoj. Vlast u Gospiću, za razliku od tamošnjih hrvatskih domoljuba, t.j. bivših političkih uznika i Katoličke crkve, koji svakog 4. travnja u Gospiću upriličuju spomenpohod/procesiju hrvatskim mučenicima i mnogim žrtvama kompartizanskih zvjerstava, nimalo ne zanima obilježavanje grobišta hrvatskih žrtava komunističko-partizanskoga zlosilja u Gospiću.

Sažeti prikaz drugih stratišta Like i Podgorja

Povrh stratišta u Gospiću i njegovim prigradskim naseljima Žabici i Podoštri sljedeća su još mjesta partizansko-četničkih zločina na području Like i Podgorja: Barlete, Bažke Oštarije, Bilaj, Boričevac, šire područje Brinja, Brotnja, Brušane, Bruvno, Bubanj, Bužim, Debelo Brdo, šire područje Divosela, Donji Lapac, Gornji Lapac, Gračac, Jadovno, Karlobag, šire područje Korenice, šire područje Kosinja, Krivi Put, Lički Osik, Ličko Lešće, Lovinac, Ljubovo, Mazin, Medak, Mišljenovac Mali, Mišljenovac Veliki, šire područje Mušaluka, Novoselo, Oriovac, Oštra, Otočac, Palanka, Pazarište, Perušić, šire područje Plitvičkih jezera, Podlapača, Podoštra, Prezid, Priboj, Ribnik, Ričice, Rudopolje, Senj, šire područje Smiljana, Srb, Sveti Rok, šire područje Široke Kule, Škare, Trnovac, šire područje Udbine, uzduž cieloga puta od Gospića do Senja, šire područje Velebita, oko tunela na cesti Gračac–Zadar, Vratnik, Vrhovine i Vukšić.

U sljedećim rečenicama izniet ću podatke o nekim stratištima na području Like i Podgorja.

Nemilosrdni partizani pobili su tisuće pučana/civila, primjerice: u Barletama 71 poimence popisanu osobu, u općini Brinje 914 osoba, u Bužimu 45 osoba, u velebitsko-podgorskim selima 568 osoba, u Širokoj Kuli 163 osobe, Bilaju 162 osobe ... Točnije rečeno, na velebitskome području, u Jasenicama je popisano 70 žrtava, u Tribnju i okolnim naseljima 137 žrtava, u Lukovu Šugarju 101 žrtva, u Konjskome 21 žrtva te u Krivome Putu i okolnim mjestima 239 žrtava. Od 163 žrtve u Širokoj Kuli, od kojih je većina ubijena nakon rata, nakon tzv. *oslobođenja*, pučana je bilo 57, redarstvenika 5, domobrana 31, ustaša 67 i samo 3 partizana.

Nadalje na stranicama Vukićeve knjige ljudi svjedoče o mnogim partizanskim zločinima u Lovincu, Ličkome Cerju, Svetome Roku, Gračacu, Prezidu, Brušanima, Trnovcu, Smiljanu, Podlapači, Bažkim Oštarijama, Boričevcu, Brotnji, Korenici, cieloj iztočnoj Lici, Kršu kod Kosinja, u bolnici u Otočcu ... Grobišta, jame i rivine Mušaluka, Maloga Sela i Ličkog Osika kriju kosture tisuća žrtava! Od 719 polaznika i prednjaka Domobranske zastavničke škole ND Hrvatske u Zagrebu, u kojoj je bilo 38 Gospićana, preživjelo je samo 196 osoba zlosretnu godinu 1945. A

oznaški popis branitelja ND Hrvatske, primjerice, u općini Pazarište, poimenice navodi 515 neprijatelja, koje treba bezodvlačno smaknuti.

Nekažnjeni krivci za množtvena zlodjela

Iz Vukićeve knjige mogu se izčitati imena i prezimena oznaško-udbaško-četničkih i komunističkih zločinaca, poglavito odgovornih za množtvena ubojstva Hrvata Like i Podgorja na više od 60 velikih stratišta. Od tih krvnika nitko do danas nije sudbeno kažnjen niti podvrgnut postupku, a za smrt više od šest tisuća Ličana i Podgoraca te za komunističko-četničke zločine, na širem ozemlju, nedvojbeno su krivi: Josip Broz Tito, Jakov Blažević, Ljubo Babić, Maks Baće, Mile Beljan, Mate Bjelobrk, Dane Bogunović, Mara Bubaš, Joso Bubaš, Dragutin Crnogorac, Vlado Četković, Milan Čubrić, Ivica Ćaćić, Josip Ćaćić, Ilija Dasović, Filip Delač, Mile Dopuđa, Marica Došen, Miško Došen, Stipić Došen, Božan Dragosavac, Maksim Dragosavac, Petar Drapšin, Simo Dubajić, Nikica Đaković, Momćilo Đujić, Milan Engelsfeld, Ivo Ferri, Milan Gaić, Marija Glumičić, Milan Hećimović, Veco Holjevac, Mićo Jelača, Đoko Jovanić, Gašpar Jurjević, Veljo Kekić, Đuro Kladarin, Mile Knežević, Pajo Kosović, Stanko Kukić, Lazo Lopačić, Josip Manolić, Ivo Maras, Stojan Matić, Dragoljub Mihailović, Marko Miletić, Pajo Milković, Milutin Morača, Živko Mrčić, Jure Naglić, Tomo Nikšić, Mile Njegić, Bogdo Njeguš, Lazo Opačić, Staniša Opsenica, Branko Orlović, Tomica Ostojić, Ana Pavelić, Bogdan Pecetić, Kata Pejnović, Vlade Plećaš, Vlado Plećaš, Gojko Polovina, Ivo Purišić, Jože Skočilić, Boća Šakić, Soka Šolaja, Milan Tepavac, Nikola Teslić, Đuro Tišma, Ferdo Toplak, Joso Trošelj, Marin Trošelj, Antić Uzelac, Grgica Uzelac, Ivo Volarić, Đuka Vujnović, Vaso Vujnović, Rade Žakula, Milan Žeželj, Rade Žigić i Stevo Žigić.

Krvnici hrvatskoga naroda diljem Like i Podgorja bili su Ozna-Udba, KNOJ i KOS, na zapovied KPJ, a partizani nisu bili nikakvi antifašisti, već su kao navodno takvi izplivali 1945. rušenjem onodobne naše države i izključivom borbom za dolazak komunističke partije na vlast, i to bilo s kime u suvezničtvu i pod svaku cienu. Hrvatskim izdajicama pisac knjige drži: sve crvene zlotvore, komunističke foteljaše, kao i tzv. komunističke "reformiste", ali i Hrvate nekomuniste, što su šutimice

kukavički odobravali jugokomunističko jednoumlje, gotovo pola stoljeća.

Zaključno slovo

Niz je vriednih poruka Vukićeve obsežne spomen-knjige "Lika i Podgorje na braniku Doma i Naroda". I prva i druga Jugoslavija, monarhistička i komunistička, bile su velikosrbske tamnice, ali i grobnice za mnoge domoljubne Hrvate. Ne dao Bog, da članstvo Republike Hrvatske u Europskome savezu/uniji bude uvod za uklop/integriranje RH u bilo kakvu treću Jugoslaviju! Na rečenu narodnu pogibelj, prije nekoliko godina, moja je malenkost upozorila čitatelje u osvrtu/komentaru "Crvena Hrvatska za jugosferu spremna!", objavljenom u mjesečniku "Politički zatvorenik". Čestit hrvatski domoljub ne mrzi nikoga zbog njegove narodnostne, a pogotovo vjerske pripadnosti, ali s pravom prezire svaku ideju jugoslavenstva, jer ono redovito označuje velikosrbske političke svrhe i htienja. Korjenita domoljuba odlikuje zacielo i štovanje žrtava, što ih je narod nesebično podnio, kroz težku hrvatsku poviest, za svete ideale naše slobode i državne samostojnosti. Tko na te vriednosti pljuje, hrvatski je izdajica, a tko rečene svete misli/ideje štuje, potvrđuje to vlastitim djelima, kao, primjerice, domoljubni uzornik Ivan Vukić. Suprotno od Vukićeva rodoljubnog iztraživačkoga prionuća hrvatski su izrodi po neobilježenim, a poznatim množtvenim grobnicama podmuklo ubijenih Hrvata i Hrvatica u Gospiću podigli zahode, ceste, parkirališta i nastanbe, ali zahvaljujući Vukićevu knjižnomu trudu neumrli spomen na nevine hrvatske žrtve nisu ubili. Samo onaj narod, koji mrtve štuje, častići prošlost svoju, sebi bolju budućnost kuje!

Ivan GOLČIĆ

Knjiga o začinima

Prikaz knjige: PEPELJNJAK, Stjepan i KOZARIĆ, Zvonimir. *Začini, mikrobi, antimikrobna svojstva i uporaba.* Nakl. Medicinska naklada, Zagreb i Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, Kolegij farmaceutskih znanosti. Zagreb, 2019., 335 stranica.

Medicinska naklada iz Zagreba i Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, Kolegij farmaceutskih znanosti, izdali su godine 2019. knjigu o začinima u razredu/kategoriji priručnika, sročitelja Stjepana Pepeljnjaka i Zvonimira Kozarića.

Ocjenitelji rukopisa bili su profesori Farmaceutsko-biokemijskoga fakulteta (FBF) Sveučilišta u Zagrebu: prof. dr. zn. Sanda Vladimir-Knežević, prof. dr. zn. Maja Šegvić-Klarić, pokojna prof. dr. zn. Danica Kuštrak i zaslužni prof. dr. zn. Ivan Jalšenjak. Urednica je knjige prof. Anđa Raić, štilnica/lektorica prof. Željana Klječanin-Franić, izpravljačica/korektorica mr. pharm. Željka Alar, likovno je naslovnicu oblikovala mr. umj. Sanela Đurinec-Raić, a knjigu likovno/grafički pripremila mag. ing. techn. graph. Martina Kalem.

Okostnička obradba knjige

Hrana pruža temeljnu snagu života, i obogaćujući njezin okus o njoj se brinemocieloga života. U tome nam pomažu mnogi začini, ali ne samo postignućem vrhunskih okusa, nego i poviestnom ulogom u zaštiti od kvarenja. Prirodni su neprijatelji hrane mikrobi[1], jer su trajno opasni za ljudsko zdravlje i jer se hrana lako kvari/kontaminira zaraznim/patogenim mikrobima.

[1] mikrob *grč.* – sitnožićak, žićak (*U strukovnim štivima sa znanstveno uvriježenim, pretežito liečničkim/medicinskim, lučbenim/kemijskim, biološkim/živoslovnim i sl. nazivljem – poglavito grčko-latinskoga podrietla – na neke domaće istoznačnice podsjećamo samo u podrubcima pri prvim pojavama tih međunarodnih pojmova.* št.)

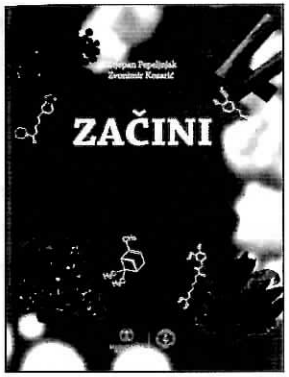

Zbog toga je svrha ove knjige uvesti čitatelja u splet/mozaik međučinitbe mikroba i začina. Premda su to dva različita područja, ona se sastaju u činjenici, da začinsku antimikrobnost[2] možemo razumjeti, tek ako upoznamo temeljnu biologiju,[3] rad i ulogu mikroba u okolišbenim ili eko-sustavima.

Zato prvi dio knjige želi upoznati čitatelja sa svietom i ulogom mikroba, a potom biokemijom[4] začinskoga bilja, kako bi se objasnili znanstveni razlozi, na kojima se temelji antimikrobnost začina. Na taj su način sročitelji povezali svrhovitost začina kao konzervansa[5] i njihovu vriednu sponu sa sprječitbom različitih bolesti, koje se šire hranom. Začini se naime u knjizi razmatraju i kao bogati izvori prirodnih antibiotika,[6] te su u tome smislu obrađeni mnogi znanstveni podatci i dokazi o kemijskome[7] sastavu i antimikrobnome djelovanju začina i prikusnog/aromatičnoga bilja na različite vrste bakterija[8] i gljivica. Razmatrani su i tiekovi/mehanizmi, na kojima se temelji održno/konzervatorsko svojstvo začina, odnosno njihovih kemijskih sastavnica kao prirodnih antibiotika.

U prilogu knjige prikazana su i različita kuharska/kulinarska motrišta primjene začina, pregled i nazivlje te obilježba njihove primjene u kuharstvu zemalja različitih dielova Svieta.

Svrha je knjige: dati na uvid koristan izvor znanstvenih podataka o antimikrobnosti začina za one, koji žele upoznati život mikroba i svojstva začina, te njihovu ulogu u našoj svakodnevnoj prehrani. Knjiga će

[2] antimikrobnost *grč.* – protužićkovnost, protužićnost (št.)
[3] biologija *grč.* – životoslovlje, živoslovlje (št.)
[4] biokemija *grč.-egip.* – životolučba, živolučba (št.)
[5] konzervans *lat.* – održac, očuv, oštit, trajnostnik (št.)
[6] antibiotik *grč.* – razgljivac, protugljivac, protužićac; liek proti gljivičnih i obćenito sitnožićnih bolesti (št.)
[7] kemija *grč-egip.* – lučba (št.)
[8] bakterija *grč.* – jednostaničnica, gljivica (št.)

biti od koristi prije svega sveučilištarcima i stručnjacima biomedicinskih[9] i prehranbenih znanosti, ali i bitna dopuna znanja svima, koji se bave kuharstvom ili o začinima žele doznati nešto više.

Razčlanba knjige

Knjiga ima 335 stranica i 16 poglavlja, koja sadržavaju 24 ljestvice, 203 svjetlopisa u boji i crteže, te 12 kamenoreznih/litografskih slika ljekovitoga bilja iz godine 1828., popis začinskog i prikusnoga bilja (hrvatsko i latinsko nazivlje), pojmovnik, kazalo pojmova te popis 400 znanstvenih i stručnih knjigopisnih izvora, na kojima je utemeljen sadržaj ove knjige.

Prema prosudbi ocjenitelja ova je knjiga jedinstvena po svojoj zamisli i sadržaju. U obrazložbi te tvrdnje dr. zn. Sanda Vladimir-Knežević, red. prof. farmakognozije[10] na FBF-u donosi sljedeću razčlanbu.

"Knjiga s više različitih aspekata obrađuje mikroorganizme kao uzročnike bolesti i kvarenja hrane, te začine kao ljekovita sredstva, dodatke jelima i konzervanse. Autori su usredotočeni prikazati međusobnu povezanost mikroorganizama i određenih biljnih vrsta, njihovu ulogu i važnost u svakodnevnom životu čovjeka. Uvode nas u mikrosviet bakterija i gljivica, čijem se razmnožavanju suprotstavljaju sekundarni metaboliti biljaka. Neke od tih biljaka svrstavamo u začine i uglavnom povezujemo s primjenom u kulinarstvu. No, da su začini puno više od dodataka jelima, upravo pokazuje ova knjiga."

Poglavlja su složena ovim sliedom:

Nakon uvoda sročitelji donose pregled svieta mikroba, opisuju građu i izmjenu/metabolizam tvari, objašnjavaju zaraznost mikroba i njihovu ulogu u razvoju bolesti te kvarenju hrane.

Sljedeće je poglavlje posvećeno antibioticima, tiekovima antibiotičnoga djelovanja i razvoju odpornosti/rezistencije na antibiotike, kao jednoj od najvećih zdravstvenih neprilika današnjice. Ujedno se obsežno navode plodovi iztraživanja antimikrobnoga djelovanja prirodnih anti-

[9] biomedicina *grč.-lat.* – međustrukovna grana staničnotrošičnoga/molekularnoga živoslovlja i liečničtva/medicine (št.)
[10] farmakognozija *grč.* – poznavanje liekova (št.)

mikrobnih tvari biljnoga podrietla, čime se upućuje na njihove velike biomedicinske sposobnosti.

Četvrto poglavlje obrađuje poviest začina od starih uljudaba/civilizacija do novije poviesti. Iztaknut je znatan utjecaj trgovine začinima na razvoj naše uljudbe. Na zanimljiv je način opisano, kako su začini bili uzrokom ratova i odkrića novih pomorskih putova i svjetova.

U petome poglavlju dan je podroban prikaz fitokemijskih[11] sastavnica, da se čitatelji upoznaju s drugotnim izmjenjcima, sekundarnim metabolitima, koji su odgovorni za biološke učinke začinskog i prikusnoga bilja. Posebice su iztaknuta hlapna/eterična ulja, jer posjeduju izrazita antimikrobna svojstva. Postupci za izpitivanje antimikrobnog i antifungalnoga[12] djelovanja živodajnih/bioaktivnih tvari biljnoga podrietla opisani su u sljedećemu poglavlju.

Nastavno na navedeno, sljedeće poglavlje donosi podroban i sustavan prikaz antimikrobne djelatnosti odabranih začina, koji je podkriepljen plodovima mnogih znanstvenih iztraživanja.

Osmo poglavlje bavi se izdvojenim antifungalnim djelovanjem začinskih biljnih vrsta. Sljedeće kratko poglavlje sročitelji su posvetili mirisima i okusima kao znacima ugode života i zdravlja.

U jedanaestome poglavlju predstavljena je abecednim redom biljoslovna razporedba, botanička taksonomija, uza slikovni prikaz i opis biljke te njezino podrietlo, svojstva, sastav i uporabu kao začina.

Na isti je način u dvanaestome poglavlju opisano i odabrano koristno prikusno bilje Hrvatske. U zadnjemu dielu knjige opisani su začini u kuharstvu, odnosno njihova široka primjena, a koji su znakoviti za kulture i kuhinje različitih dielova Svieta. Na kraju su navedeni odabrani naputci/recepti za pripremu žestica/rakija, kvasina/ocata i slastnih/delikatesnih ulja sa začinskim biljem te začini za pripremu mesnih jela i umaka, kao i popis začina na hrvatskom i latinskome jeziku. Radi lakšega čitanja štiva i za one, koji ga žele u podpunosti razumjeti, knjiga sadržava i pojmovnik stručnih rieči te kazalo pojmova.

[11] fitokemija *grč.* ili *grč.-egip.* – biljna lučba (št.)
[12] antifungalno *grč.-lat.* – protugljivično (št.)

Zaključak

Zaključno možemo iztaknuti, da knjige o začinskim biljkama nisu riedkost, ali ova knjiga kao svestranični/enciklopedijski priručnik o začinima sa znanstvenog i zdravstvenoga stajališta razmatra začine u surječju njihovih antimikrobnih svojstava, upućujući na njihove mnoge mogućnosti kao konzervansa u primjeni, ali i koristne zaštitnike našega zdravlja, jer sprječavaju zaraze hranom.

Sročitelji su na primjeren i spretan način uklopili i prikazali mnoge stručne i znanstvene spoznaje, od kojih opet mnoge potječu upravo iz plodova vlastitih iztraživanja, što knjizi daje dodatnu vriednost i posebnost. Višegranski/multidisciplinarni pristup obradbi tog okostničtva te množtvo koristnih podataka u prikazu, obogaćenu ljestvicama i slikama, usmjeruje knjigu prema sadašnjim i budućim različitim stručnjacima u prirodnim, biomedicinskim, biotehničkim i prehranbenim/nutricionističkim područjima, ali i kao koristan izvor znanja prema svima, koji žele o začinima doznati nešto više.

Stjepan RAZUM

Godišnjak "Danica" za godinu 2020.

Predstavljanje godišnjaka: *Danica 2020. Hrvatski katolički kalendar*. Godište 139. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2019., 240 stranica + 4 str. ovitka.[1]

Poštovani članovi i članice, dragi gosti! Okupili smo se na početku nove akademske godine, što znači na početku novoga kruga naših Književnih večeri četvrtkom. Kao što sam naveo u pozivnici, nakon duga i topla ljeta došlo je doba, pa se ponovo družimo i međusobno obogaćujemo na našim redovitim Književnim večerima četvrtkom. Okupili smo se u četvrtak uoči blagdana Sv. Jeronima, našega naslovnika, koga ćemo se sljedeće godine, kao što je navedeno u godišnjaku "Danici 2020.", spominjati o 1680. obljetnici rođenja i okrugloj, 1600. obljetnici odlazka s ovoga Svieta. Sv. Jeronim, naslovnik našega Družtva, rođen je oko godine 340. u Štrigovi u Međimurju, a umro je 30. rujna 420. u Betlehemu. Na taj dan, na blagdan Sv. Jeronima izreći ćemo u sakristijskoj kapeli Sv. Križa zagrebačke prvostolnice sv. Zahvalnicu Bogu Svevišnjemu i Milosrdnomu, što nam daje mogućnost raditi i susretati se u okviru našega Hrvatskoga književnoga družtva Sv. Jeronima. Našu će sv. Zahvalnicu predvoditi vlč. gosp. Ante Rotim.

Kao što je to dugogodišnji običaj, naše književne večeri započinjemo predstavljanjem godišnjaka – kalendara "Danice", večeras "Danice 2020.".

Pripremljeni godišnjak "Danica 2020. – hrvatski katolički kalendar" u tisak je bio predan 2. rujna 2019., a prvi su primjerci iz tiska izišli 19. rujna 2019. Njegov rani izlazak raduje svakoga, tko na bilo koji način sudjeluje u njegovoj pripremi, a i knjižare, koji ga nestrpljivo očekuju, jer

[1] Ovo je štivo pročitano na predstavljanju godišnjaka "Danica 2020." u sklopu Književne večeri četvrtkom, 26. rujna 2019., u domu HKD-a Sv. Jeronima.

ljudi već u rujnu počinju pitati, je li je "Danica" izišla iz tiska. Godišnjak je tiskan u Grafici Markulin iz Lukavca, u nakladi od 7.000 primjeraka. Imao sam čast, sada već šesti put, biti urednikom našega godišnjaka – kalendara "Danice".

Svoje su radove u njemu objavili (spomenimo ih iz poštovanja i zahvalnosti, i to abecednim redom): Nedjeljka Andrić-Novinc, Kata Babić, Bosiljka Bačura, Angelina Barun, Marija Belošević, Sonja Breljak, Lojzo Buturac, Stjepan Dujmović, Marica Đureković, Josip Erpačić, Amalka Herceg, Nada Herceg, Dominik Hudolin, Josip Jurčić, Ivica Jurjević, Marija Kenjerić, Mandica Korpak, Evica Kraljić, Melita Malnar, Darko Oprauš, Ana Pauk, Petar Pauk, Zdravko Pavlović, Sandra Raljević, Ružica Razum, Stjepan Razum, Mladen Seidl, Agneza Szabo, Lovre Torbarina, Dragan Vukelić, Vladko Vukelić, Vera Zemunić i Vojmil Žic. Ukupno 33 suradnika. (To je broj punine – broj zemaljskih godina Isusa Krista, Gospodina našega!) Suradnici su iz ciele Hrvatske, pa i iz inozemstva (Njemačke i Kanade). Nekoliko ih ima po dva ili više radova. Kao i predhodni, i ovaj godišnjak ima 240 stranica.

Svi su radovi razvrstani u sljedećih 11 odjeljaka: Kalendar, Ljetopis, Hrvatska povjestnica, Znanstveno-unarođeni članak, Svjedočaj života, Izseljenička Hrvatska, Priča, Pjesme, Mala Danica, Zanimljivosti, Koristno.

Kalendar je, po običaju, oblikovan u dva stupca – rimokatolički i grkokatolički grgurski kalendar. Okostnički je obilježen svetojeronimskim književnicima, koji su kao takvi prepoznati i u širem okružju, pa su njihovim imenima nazvane neke ulice, trgovi ili ustanove u Zagrebu i drugim gradovima diljem Hrvatske. Uz dvanaest mjeseci odabrao sam dvanaest uličnih ploča s imenima i podatcima svetojeronimskih književnika, a uz te ploče donio sam kratke životopise dotičnih pojedinaca. To su: Tomo Gajdek, Antun Bauer, Cvjetko Rubetić, Juraj Posilović, Juraj

Haulik, Ivan Trnski, Vjekoslav Klaić, Izidor Kršnjavi, Franjo Iveković, Josip Štadler, Bogoslav Šulek i August Šenoa. Na njihovim uličnim pločama, doduše, ne piše, da su oni svetojeronimski književnici, nego jednostavno: književnici. Nama će biti svakako zanimljivo, kada prolazimo ili kada se vozimo dotičnim ulicama, znati, da su to naši svetojeronimski književnici. A svetojeronimski su književnici svi oni, koji su objavljivali u nekom od svetojeronimskih časopisa ili im je naše Družtvo objavilo koju knjigu. Takvih je velik broj u poviesti hrvatske književnosti. U zasebnome članku, pod naslovom "Znameniti svetojeronimci" (str. 60–61), nastojao sam popisati što veći broj svetojeronimskih književnika, imenima su kojih obilježene ulice u Zagrebu i drugim gradovima diljem Hrvatske, kao što su: Babina Greda, Duga Resa, Dugo Selo, Gospić, Križevci, Osiek, Petrinja, Slavonski Brod, Varaždin, Zaprešić i drugi.

Uza svaki kalendarski mjesec objavljeni su astronomski podatci o izlazku i zalazku Sunca i o Mjesečevim mienama. No, to je samo sažetak onoga, što sliedi nakon kalendarskih mjeseci. U članku o astronomskim podatcima za godinu 2020. doneseno je puno više podataka glede Sunca i Mjeseca, tih dvaju svjetlila na Svodu nebeskom, koji, kako je objavljeno u Svetom Pismu, *luče dan od noći*, te su stvoreni, *da budu znaci blagdanima, danima i godinama* (Post. 1, 14). Svi navedeni podatci jasno upućuju na zaključak, kako se ta nebeska svjetlila kreću u odnosu na čvrstu i postojanu Zemlju, koju nam je Bog stvorio za naše prebivanje.

I u ovaj smo godišnjak stavili podatke iz stoljetnoga kalendara glede vremena. Temelj za te podatke nalazi se u "Stoljetnome kalendaru iliti dnevniku stoljetnom horvatskom do ljeta 1901.", koji je godine 1819. objavio poznati stenjevečki župnik i hrvatski književnik Tomo Mikloušić (pretiskan je godine 2006. u Jastrebarskome). On je po nekim matematičkim izračunima sastavio svoj stoljetni kalendar do godine 1901., pa svi kasniji tzv. stoljetni kalendari prepisuju od Mikloušića, odnosno ponavljaju svakih sedam godina isto godišnje predviđanje vremenskih prilika. S obzirom na to da smo puno puta ponovili sedmogodišnji krug vremenskoga predviđanja, vjerojatno više nema smisla ponavljati ga, pa će vremenska predviđanja prema tzv. stoljetnome kalendaru sljedećih godina izostati. Tko bude i dalje htio čitati vremensko predviđanje prema

stoljetnome kalendaru, trebat će uzeti godišnjak "Danicu" od prije sedam godina i pročitati predviđanje, istovjetno za tekuću godinu.

Godišnjak "Danica" oduviek je bio ne samo kalendar, nego i ljetopis. Tako je u svojemu prvom izdanju bio i nazvan: *Koledar i ljetopis Družtva svetojeronimskoga za prostu godinu 1870.* Kada je sljedeće godine, na prijedlog Ivana Trnskoga, dobio naslov "Danica", *Koledar i ljetopis* postali su njegov podnaslov. S tim podnaslovom "Danica" je izlazila do godine 1940. (za godinu 1941.). Tiekom ratnih godina podnaslov mu je bio *Koledar i godišnjak* (od 1941. za 1942. do 1944. za 1945.). Kao i svi dotadašnji godišnjaci, i ovi iz ratnoga doba imali su uviek objavljen ljetopis za proteklu godinu. Zbog težkih političkih okolnosti u poratno doba nije bilo poželjno objavljivati ljetopis. Stoga "Danica" za 1946. i sve do godine 1952. (za 1953.) ima u podnaslovu samo *Koledar*. Unutar svezka nema objavljena ljetopisa. Nakon dvanaest godina neizlaženja (1953.–1965.) naš godišnjak nastavlja svoj život godine 1965. za godinu 1966. s naslovom "Katolički kalendar". Rieč "Danica" prisvojilo je privlastno/*režimsko* svećeničko družtvo/*udruženje* za svoje tiskovine. Ipak se sljedeće godine urednik Josip Andrić usudio primieniti tu rieč, pa je godišnjaku dao naslov "Katolički godišnjak Danica" (1966. za 1967.). Očito je bilo prigovora, pa je novi godišnjak objavljen samo s naslovom "Katolički godišnjak" (1967. za 1968.). Tako je trajalo četiri godine, do godine 1970. (za 1971.). Konačno je godine 1971., za godinu 1972., vraćen stari naslov "Danica", a u podnaslovu čitamo: *Hrvatski katolički godišnjak*. U njemu nalazimo i kratak ljetopis, t.j. zapisnik Skupštine, održane 23. lipnja 1970. Sve dotad u poratnim godišnjacima ne nalazimo ljetopisa. Godine 1972. (za godinu 1973.) naš godišnjak dobiva podnaslov *Hrvatski katolički kalendar*, i on se održao do dana današnjega. Unatoč izpuštenim riečima "ljetopis" ili "godišnjak", a iztaknutoj rieči "kalendar", naši godišnjaci od godine 1972. redovito imaju i svoj ljetopisni dio u onim razdobljima, u kojima su održavane skupštine. U doba ravnateljstva Radovana Grgeca nije bilo skupština, pa se nije imao čime izpuniti ljetopisni dio. Nakon obnove rada Skupštinā naš godišnjak ima ponovo svoj ljetopisni dio. U "Danici 2020." objavljen je cjelovit zapisnik Skupštine, održane 19. lipnja 2019.

Tako i oni, koji nisu sudjelovali u radu Skupštine, a i svi ostali čitatelji, mogu steći pun uvid u rad našega Družtva.

Većina ili gotovo svi članci, objavljeni u ovome godišnjaku, pristigli su samopoticajno od suradnika, od kojih su to neki već dugo godina. Kao što suradnici potječu iz cjeline hrvatskoga tiela, domovinskog i izseljeničkoga, tako je i u člancima u ovome godišnjaku nazočna ciela Hrvatska. Po tome je godišnjak svehrvatski pa s pravom nosi podnaslov "hrvatski katolički kalendar".

Daničin je sadržaj prepun liepih bisera. Zapravo svaki članak i svaka pjesma, uz onaj najobćenitiji uvjet o zadovoljenim osnovnim mjerilima, bilo ljepotnim/estetskima, bilo znanstvenima, u sebi sadržava zdravu ljudsku i kršćansku poruku.

U odjeljku "Hrvatska povjestnica" čitamo poučne članke Lojze Buturca, Marice Đureković, Dominika Hudolina, Agneze Szabo i Lovre Torbarine. Ružica Razum nam daruje znanstveno-pristupačni/popularni članak o razlučivanju karizmatičnih darova. O životnim dogodovštinama i dojmljivim osobnim trenutcima, u odjeljku "Svjedočaj života", pišu Nedjeljka Andrić, Bosiljka Bačura, Lojzo Buturac, Josip Jurčić, Ivica Jurjević, Darko Oprauš i Zdravko Pavlović. Odjeljak "Izseljenička Hrvatska" najvećim je dielom svojim liepim pričama izpunila Sonja Breljak, hrvatska književnica i izseljenica u Berlin. Njoj se svojom pričom pridružuje Josip Erpačić, a Mladen Seidl iz Kanade svojom pjesmom. Kao puno puta, Amalka Herceg darovala nam je liepu i poučnu božićnu priču o mudracima s Iztoka. Kada čovjek pročita takvu priču, onda mu je i svetopisamsko štivo puno bliže i razumljivije.

Svojim pjesničkim umotvorima u "Danici" sudjeluju Angelina Barun, Stjepan Dujmović, Nada Herceg, Marija Kenjerić, Mandica Korpak, Evica Kraljić, Melita Malnar, Petar Pauk, Sandra Raljević, Dragan Vukelić, Vladko Vukelić i Vera Zemunić. Svaka je pjesma po nečem označajna i vriedna, da se pročita, a nad nekima i zamisli.

U odjeljku "Mala Danica" možemo pročitati vrlo poučnu priču Vere Zemunić, zatim pjesme, koje je zapisala Kata Babić iz Opuzena, i pjesmu male Ane Pauk, trećoškolke iz Velike Gorice. Tu je i obvna nagradna križaljka, koju sastavlja zagonetač Glasa Koncila Vojmil Žic.

O mnogim biljkama, koje se spominju u Svetome Pismu, možemo čitati u članku Nade Herceg, u odjeljku "Zanimljivosti".

Na kraju je odjeljak "Koristno", u kojemu nalazimo zaista koristne podatke. Ponajprije, tu je popis obljetnica osoba iz hrvatskoga javnoga života i uzornih kršćana. Započinje s 1680. obljetnicom rođenja našega Sv. Jeronima Štrigovskoga, koja je ove godine okrugla. Po svojoj se starini, a i zbog samoga našega naslovnika, Sv. Jeronima, zavrjeđuje ponoviti u svakome sljedećemu godišnjaku, unatoč tomu što sljedećih devet godina ne će biti okrugla. Kao što sam i prošle godine iztaknuo, u tome popisu nalazimo ne samo one osobe, koje nam se nameću preko družtvenih priobćajnica kao bitne i označajne, nego i one, što u skromnosti svojega doma na junački način žive kršćanske krjeposti u svojoj svakidašnjici. Povrh javnosti poznatih osoba, tu su dakle i uzorni kršćani, ponajprije oni, koji su svoj život od mladosti posvetili Bogu kao svećenici i redovnici, a onda uzorni otčevi i majke, što su rodili najmanje četvero djece i o kojima se nakon njihove smrti pohvalno govori. Time poručujemo hrvatskoj javnosti, što nam je bitno i što treba cieniti.

U tom odjeljku imamo popis sajmova, koji se iz godinu u godinu ponavlja, i dvojim, bi li ga trebalo nadalje opetovati, jer se mnogi od navedenih sajmova više uobće ne održavaju. Nekadašnji su sajmeni dani zamienjeni današnjim subotnjim i nedjeljnim šetnjama po velikim trgovačkim središtima na krajevima gradova.

Popis poštanskih ureda svakako je koristan, unatoč tomu što ljudi sve manje pišu i šalju putem zemaljske, a sve više munjkovne/elektronične pošte.

Na kraju je koristan podsjetnik svim članovima Družtva, da u popisu uplaćenih članarina vide, jesu li izvršili svoju godišnju obvezu plaćanja članarine. Ne radi se o velikim svotama, ali je svaka uplata znakovita i dobro došla za podupiranje rada našega Družtva. Stoga hvala svim članovima na uplaćenim članarinama i ponekim darovima.

S ponosom možemo reći, da je ovo treće godište, kako je Danica objavljena korienskim pravopisom. Glede toga, imamo samo liepe i pozitivne odjeke, od kojih neke možemo pročitati u svojoj smotri "Marulić".

Na samome kraju iznosim i podatak, da je uz godišnjak odtisnut i špagni/*žepni* kalendar u nakladi od 16.000 primjeraka i jednolistni zidni kalendar u nakladi od 2.000 primjeraka. Sve tri tiskovine – godišnjak, *žepni* i jednolistni kalendar – moguće je već danas ponieti sa sobom doma.

Time završavam ovo predstavljanje kao urednik pa sada prepuštam rieč Vama suradnicima, da nam priobćite nešto iz svojih objavljenih radova, odnosno da nam krasnoslovite objavljenu pjesmu.[2]

[2] U nastavku su svoje pjesme krasnoslovili i o svojim radovima govorili: Dragan Vukelić, Petar Pauk, Angelina Barun, Marica Đureković i Bosiljka Bačura, a govorio je i Josip Jurčić.

Viesti

Svetojeronimske viesti

2019., rujna, 3. – Iz tiska je izišao špägni/džepni katolički kalendar "Danica 2020.". Tiskan je u nakladi od 16.000 primjeraka. Priredio ga je Stjepan Razum, a Branko Hrvoj likovno uredio, grafički oblikovao. Uz pojedine kalendarske mjesece objavljeni su osnovni životopisni podatci pojedinih svetojeronimovaca, koji su i danas nazočni u gradu Zagrebu po imenima pojedinih ulica. To su: Tomo Gajdek, Antun Bauer, Cvjetko Rubetić, Juraj Posilović, Juraj Haulik, Ivan Trnski, Vjekoslav Klaić, Izidor Kršnjavi, Franjo Iveković, Josip Štadler, Bogoslav Šulek i August Šenoa. U nastavku su objavljeni svi poštanski uredi u Republici Hrvatskoj i državni praznici.

+++

2019., rujna, 9. – U pripremi Hrvatske udruge 'Muži zagorskoga srdca' iz Zaboka i Družtva za kajkavsko kulturno stvaralačtvo iz Krapine, a u sklopu Tjedna kajkavske kulture, održan je 9. rujna 2019. u Pučkom otvorenom učilištu u Krapini osamnaesti znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem pod naslovom "Kajkavski jezik, književnost i kultura kroz stoljeća". Na kraju toga skupa u popodnevnome dielu predstavljeno je svetojeronimsko "Sveto Pismo Novoga Zakona". Predstavili su ga dr. zn. Marija Znika i urednik dr. zn. Alojz Jembrih.

+++

2019., rujna, 19. (1.) – Iz tiska je izišao godišnjak "Danica 2020. – hrvatski katolički kalendar". Tiskan je u tiskari Grafika Markulin iz Lukavca, u nakladi od 7.000 primjeraka. Uredio ga je Stjepan Razum. Na 240 stranica svoje je radove u njemu objavilo 33-oje suradnika: Nedjeljka Andrić-Novinc, Kata Babić, Bosiljka Bačura, Angelina Barun, Marija Belošević, Sonja Breljak, Lojzo Buturac, Stjepan Dujmović, Marica Đureković, Josip Erpačić, Amalka Herceg, Nada Herceg, Dominik Hudolin, Josip Jurčić, Ivica Jurjević, Marija Kenjerić, Mandica Korpak, Evica Kraljić, Melita Malnar, Darko Oprauš, Ana Pauk, Petar Pauk, Zdravko Pavlović,

Sandra Raljević, Ružica Razum, Stjepan Razum, Mladen Seidl, Agneza Szabo, Lovre Torbarina, Dragan Vukelić, Vlatko Vukelić, Vera Zemunić i Vojmil Žic. Nekoliko ih ima po dva ili više radova. — Jednolistni kalendar "Danica 2020.", u nakladi od 2.000 primjeraka, iz tiska je izišao 25. rujna 2019.

+++

2019., rujna, 19. (2.) – Ocjenjivačko povjerenstvo godišnjega nagradnoga natječaja za kratku priču i pjesmu – u sastavu: dr. zn. Vjekoslav Boban, Ante Kraljević i dr. zn. Stjepan Razum – održalo je prvu sjednicu u čitaoni Nadbiskupijskog arhiva u Zagrebu. Članovi su preuzeli radove 21 pristupnika/kandidata.

+++

2019., rujna, 26. (1.) – Iz tiska je izišao četvrti broj smotre "Marulić" za godinu 2019. (52./2019., br. 4 /289/, srpanj–kolovoz 2019., 240 stranica). Objavljen je u nakladi od 500 primjeraka. Smotru su uredili Stjepan Razum i Ante Kraljević. Sve je članke jezično dotjerao štilnik Branimir Petener. Svoje je radove u smotri objavilo 18 pisaca: Ivo Mijo Andrić, Josip Bačić – Savski, Danica Bartulović, Ivan Henrik Damjanović, Petar Elez, Ante Gradiška, Josip Jurčić, Ivica Jurjević, Vinko Juzbašić, Ivica Karamatić, Zrinka Martinić, Ljerka Mikić, Ignac Munjko, Dušan Pavela, Stjepan Razum, Marijan Rogić, Zdravko Šilić i Dragan Vukelić. Svi su prilozi objavljeni korienskim ili tvorbenim pravopisom, sada već šestnaesti put (počevši prvim brojem za godinu 2017.). Po običaju je i taj broj zaključen posvetom: S. N. V. S. B.

+++

2019., rujna, 26. (2.) – Prva "Književna večer četvrtkom" u nastupajućoj akademskoj godini održana je 26. rujna 2019. Predsjednik Družtva i urednik dr. zn. Stjepan Razum predstavio je godišnjak "Danica 2020. – hrvatski katolički kalendar". To je 139. njegovo godište. Kalendarski dio okostnički je obilježen znamenitim svetojeronimovcima, imenima su kojih nazvane neke ulice u gradu Zagrebu. Uza svaki je mjesec objavljena po jedna ulična ploča, a uz nju kratki životopis dotičnoga svetojeronimovca. To su: Tomo Gajdek, Antun Bauer, Cvjetko Rubetić, Juraj Posilović, Juraj Haulik, Ivan Trnski, Vjekoslav Klaić, Izidor Kršnjavi, Franjo

Iveković, Josip Štadler, Bogoslav Šulek i August Šenoa. Iza kalendarskoga diela objavljeni su astronomski podatci te pločni pregled izlazka i zalazka Sunca i Mjeseca za svaki dan u godini, što će biti koristno onima, koji promatraju upravo ta dva nebeska tiela, koje je Bog stvorio, kako proizlazi iz Svetoga Pisma, prije oko 7.500 godina, *da razsvjetljuju zemlju, da vladaju danom i noću i da razstavljaju svjetlost od tame* (Post 1, 17–18). Svi su radovi u godišnjaku razvrstani u sljedećih 11 odjeljaka: "Kalendar", "Ljetopis", "Hrvatska povjestnica", "Znanstveno-popularni članak", "Svjedočanstvo života", "Izseljenička Hrvatska", "Priča", "Pjesme", "Mala Danica", "Zanimljivosti" i "Koristno". U godišnjaku svojim radom sudjeluje 33-oje suradnika. Suradnici su iz ciele Hrvatske, pa i iz inozemstva (Njemačka i Kanada). Iz poštovanja prema njihovu radu predsjednik je pročitao njihova imena abecednim redom. — Na predstavljanju su, uz urednika, govorili Dragan Vukelić, Petar Pauk, Angelina Barun, Josip Jurčić, Marica Đureković i Bosiljka Bačura. — Snimku te i ostalih večeri moguće je pogledati na ovoj poveznici: https://www.youtube.com/channel/UCstjZzS6MXikABPW1j2MYsw, odnosno na *jutjubovskome* toku/kanalu Stjepana Razuma.

+++

2019., rujna, 30. – Na blagdan Sv. Jeronima Štrigovskoga, u ponedjeljak 30. rujna 2019. naše je Družtvo proslavilo blagdan svojega naslovnika, Sv. Jeronima. U svetospremničkoj crkvici (*sakristijskoj kapeli*) Sv. Križa u zagrebačkoj prvostolnici izrekli smo sv. Zahvalnicu (Misu) svemogućemu Bogu, stvoritelju Neba i Zemlje, za 151 godinu postojanja Svetojeronimskoga družtva, moleći ujedno za pokojne članove, počevši od nadbiskupa osnivača Jurja Haulika i svih dosadašnjih pokojnih predsjednika, urednika, ravnatelja, odbornika, članova i radnika, a osobito za pokojne članove umrle posljednjih sedam godina, a to su: Rajko Glibo, Dražen Pencel, Franjo Hrg, Ante Marinović, Vinko Gregur, Nikola Puškar, Nikola Radoš, Ivan Kevrić, Stanislav Vitković, Stanko Novina, Mišo Zorenić, Nevenka Sučić, Joso (Joja) Ricov, Stanka Pavuna i Stanko Rozgaj. Sv. Zahvalnicu predvodio je svećenik Ante Rotim, u zajedništvu s mons. Nedjeljkom Pintarićem, odbornikom našega Družtva. — Blagdan

su pisanim putom čestitale pjesnice Danica Bartulović i Nedjeljka Andrić.

+++

2019., rujna. – Tomislav Jonjić objavljuje obširan članak pod naslovom "Vuk od Srbije i petparačka naricaljka za Jugoslavijom" ("Politički zatvorenik", Zagreb, 30./2019., br. 280, VII.–VIII.–IX.2019., str. 33–45). U njemu navodi, kako je Radovan Grgec učinio hrabar korak, kada je u smotri "Marulić" (br. 1/1987.) objavio pretisak članka "Srbi i Hrvati" Nikole Stojanovića iz godine 1902. Cieli odlomak o tome slovi: *'Memorandum SANU' nagovješćivao je burnu sutrašnjicu, a Vasilije će Krestić u 'Književnim novinama' objaviti znameniti traktat o "genezi genocida nad Srbima" u doba Nezavisne Države Hrvatske. Ušutkana će hrvatska većina pozdraviti hrabar korak Radovana Grgca: 'Marulić' je uskoro objavio znameniti članak "Srbi i Hrvati" Nikole Stojanovića, onaj u kojem nam se 1902. navješćuje borba do istrjebljenja. Nije se smjelo – niti se je imalo gdje, ne računajući uska društva u kojima se govorilo ispod glasa – pohvaliti taj korak, ali je trebalo živjeti u to doba da se shvati koliko je značilo objavljivanje tog teksta koji su prešućivali svi školski udžbenici, a bio je nepoznat i nekima od tadašnjih apsolvenata studija povijesti na zagrebačkom sveučilištu. Zato je suvremenicima bilo shvatljivo zašto je i popratni tekst uz taj pretisak Stojanovićeva pamfleta bio oprezan. Autor mu, V. P. – čiji identitet, ako se ne varam, nije odgonetnut ni u bibliografiji 'Marulića' – bio je mlak i uopćen u ocjeni zagrebačkog 'Srbobrana', a propustio je pripomenuti da Stojanović nije samo pisac toga zlokobnog članka, nego je i istaknuti protagonist srpske politike u Bosni i Hercegovini, potom i član Jugoslavenskog odbora (čime, pak, gledano iz hrvatske perspektive, zapravo nije napustio svoja mladenačka polazišta, nego ih je samo razvio i umotao u jugoslavenski celofan).* (str. 37). Unutar članka objavljen je svjetlopis prednje korice "Marulića", br. 1/1987. (str. 36).

+++

2019., listopada, 1. – Ocjenjivačko povjerenstvo drugoga godišnjega nagradnoga natječaja za kratku priču i pjesmu – u sastavu: dr. zn. Vjekoslav Boban, Ante Kraljević i dr. zn. Stjepan Razum – održalo je drugu sjednicu u čitaoni Nadbiskupijskog arhiva u Zagrebu. Nakon ocjene svih radova otvorene su omotnice s podatcima natjecatelja. Ustanovljeno je, da su na natječaju sudjelovali: Josip Balaško, Danica Bartulović, Ivan Bradvica, Zdenka Čorkalo, Ivana Ćurić, Petar Elez, Željka Galić, Danko Ivšinović, Marina Kljajo-Radić, Jozo Krajinović, Josip Laća, Anita Martinac, Zrinka Martinić, Paško Melvan, Pero Pavlović, Vedrana Pavlović, Anka s. Marija Petričević, Stanislav Pejković, Franko Stipković, Mijo Tokić i Dragan Vukelić. Povjerenstvo je odlučilo o izhodu nagradnoga natječaja. U razredu/kategoriji kratke priče bit će nagrađeni: 1. i 2. mjesto ravnopravno "Grgnovac", t.j. Josip Laća za priču "Krilati dječak" i "Aron 6161", t.j. Zrinka Martinić za priču "Blagoslovljen križem"; 3. "Kontesa Nera", t.j. Željka Galić za priču "Put u nepoznato"; a za pjesmu: 1. "troplet.mar", t.j. Pero Pavlović za pjesmu "Nebom zri ljubav što je"; 2. i 3. mjesto ravnopravno "ITENOS", t.j. Paško Melvan za pjesmu "Oprosti mi jer znam" i "GEM3337", t.j. Jozo Krajinović za pjesmu "Dva su svita".

+++

2019., listopada, 3. – Iz tiska je izišla svetojeronimska knjiga Alojza Jembriha "Dragutin Domjanić u novom svjetlu". To je plod zajedničkoga podhvata Pučkog otvorenog učilišta Sveti Ivan Zelina i HKD-a Sv. Jeronima. Rukopis je ocienio prof. dr. zn. Zvonko Kovač, a knjigu je likovno uredio Nikola Sinković u svojoj umjetničkoj i oblikovnoj radioni, Studiju za umjetnost i dizajn. Tiskana je u nakladi od 400 primjeraka u Tiskari Zelina d.d. Glavni nakladnik POU Sveti Ivan Zelina objavio je knjigu unutar knjižnoga niza "Mala biblioteka 'Dragutin Domjanić'", knjiga 97, a HKD Sv. Jeronima unutar knjižnoga niza "Svetojeronimska knjižnica". Sadržaj knjige razvrstan je u deset poglavlja: "I. O Dragutinu Domjaniću danas", "II. O Domjanićevoj poeziji iznova", "III. Dragutin Domjanić u svjetlu recepcije kod Slovenaca", "IV. Domjanićeva pisma", "V. Domjanić i njegova poezija u slovenskim časopisima", "VI. Prilozi", "VII. Nekrolozi o Dragutinu Domjaniću", "VIII. Domjanićeve kajkavske pjesme u slovenskim časopisima", "IX. Memoarski zapisi" i "X. Izbor iz Domjanićevih pjesama".

+++

2019., listopada, 4. – Iz tiska je izišla svetojeronimska knjiga Ivana Rusarina "Paleoantropologija i katolička vjera", s podnaslovom: "Zašto

katolik 21. stoljeća može vjerovati u doslovno-poviestnu točnost izvještaja o stvaranju čovjeka, objavljenog u biblijskoj Knjizi Postanka kao što su vjerovali Otci i Naučitelji Katoličke Crkve". Knjigu je uredio i likovno prelomio Stjepan Razum, svjetlopise obradio Branko Hrvoj, a ovitak oblikovao Marko Pinhas. Tiskana je u nakladi od 600 primjeraka u tiskari Grafika Markulin. Pisac na temelju pra-čovjekoslovnih okaminskih, paleoantropoložkih fosilnih nalaza i na temelju genetičkih iztraživanja dokazuje točnost svetopisamskoga dobnoga slieda, t.j. starost Zemlje od oko 7.500 godina, te podrietlo svih ljudi na Zemlji od jednoga ljudskoga para – Adama i Eve, koji su nepobitno poviestne osobe. Dakle, u podpunosti je pobio vjerovanje razvojaša/evolucionista u nezamislivu starost Zemlje i razvoj čovjeka iz nekih nižih živih bića. Na stražnjoj korici iztaknuto je štivo: "Knjiga, koja je pred nama, razodkriva, što je to nametnuta lažna i bezbožnička ideologija, a što je stvarna znanost, kada je rieč o starosti Zemlje i o postanku čovjeka. Uistinu, ako uzmemo u obzir stvarna znanstvena dostignuća, tada znanost i vjera nisu u suprotnosti, što je samorazumljivo, jer sve je od Boga, i u Njemu, kao i u Njegovu stvorenju nema proturječnosti."

+++

2019., listopada, 5. – U sklopu Domjanićevih noći u Adamovcu, 5. listopada 2019., predstavljena je knjiga dr. zn. Alojza Jembriha "Dragutin Domjanić u novom svjetlu". Predstavili su ju sam pisac dr. Jembrih i u ime glavnoga nakladnika Pučkog otvorenog učilišta Sveti Ivan Zelina, ravnatelj Dubravko Sušec.

+++

2019., listopada, 10. (1.) – Iz tiska je izišla svetojeronimska knjiga Nike Luburića "Da se ne zaboravi. II. knjiga: Glazbena izvješća iz Sarajeva i Mostara, 2008.–2018.". Uz HKD Sv. Jeronima sunakladnik je knjige Hrvatsko družtvo crkvenih glasbenika. Rukopis su ocienili mo. Miroslav Martinjak, mo. Ruža s. Domagoja Ljubičić i Ilija Drmić, koji je štivo i jezično uredio. Knjigu je uredio i likovno prelomio Stjepan Razum. Tiskana je u nakladi od 500 primjeraka u tiskari Grafika Markulin. U knjizi su objavljena 63 glasbena izvješća, napisana u desetljeću 2008.–2018. i prvotno objavljivana u časopisu "Sveta Cecilija", u kojima su opisani nastupi

pjevačkih zborova, koje je vodio glasbenik i pisac Luburić, a to su: Mješoviti zbor studenata laika 'Sv. Luka' KBF-a iz Sarajeva, Katedralni mješoviti zbor 'Marija' iz Mostara i Mješoviti zbor studenata Teološko-katehetskog instituta iz Mostara.

+++

2019., listopada, 10. (2.) – Na drugoj "Književnoj večeri četvrtkom", 10. listopada 2019., pjesnik Ivica Jurjević održao je predavanje "Mojih četrdeset godina sa 'Svetim Jeronimom'". Predavač, rodom iz Kruševa podno Velebita, kao dvadesetgodišnjak došao je godine 1979. u Zagreb, očekujući bogati duhovni i rodoljubni život Zagrebčana. U vjerskome pogledu, žarište zbivanja bila je zagrebačka prvostolnica i velecrkva/bazilika Srdca Isusova u Palmotićevoj, a u rodoljubnome smislu tadašnje Hrvatsko književno družtvo Sv. Ćirila i Metoda pružalo mu je ono, što je očekivao. Druge kulturne ustanove hrvatske priestolnice u to su doba zakazale u svojemu poslanju. Tiekom 1980-ih godina, kada je u Hrvatskoj "odjekivala gromoglasna šutnja", jedino se u okrilju HKD-a mogla čuti hrvatska rodoljubna rieč i pročitati u smotri "Marulić" ili u nekim od mnogobrojnih svetojeronimskih knjiga. Na Književnim večerima četvrtkom, koje je tada vodio Radovan Grgec, izmjenjivali su se i susretali ljudi, koji su i danas prepoznatljive duhovne veličine, kao što su: Mirza Bakšić, Nikola Bićanić, Lovro Cindori, Josip Ćosić, Vladimir Dumbović, August Đarmati, Dubravko Horvatić, Jure Juras, Martin Kirigin, Stjepan Krčmar, Josip Lah, Joja Ricov, Drago Stipac, Stjepan Sulimanac, Mirko Validžić, Tomo Vereš i drugi. Izgovorenom i pisanom riečju svetojeronimovci su odradili vriednu ulogu za održaj žive hrvatske sviesti u tada vladajućemu komunizmu. U razpravi nakon predavanja sudjelovali su voditelj i Josip Jurčić.

+++

2019., listopada, 24. – Na trećoj "Književnoj večeri četvrtkom", 24. listopada 2019., mr. zn. Ljerka Smolčec održala je predavanje "Ratna književnost". Po struci je biokemičarka, ali sa svojim suprugom dr. zn. Mladenom Smolčecom privržena je planinarka i zauzeta za hrvatsko biće. Sudjeluje na mnogim spomen-obilježbama događaja iz Hrvatskog obranbeno-osloboditeljskoga rata, od Vukovara do Škabrnje, ali i onih iz

poraća Drugoga svjetskoga rata. S velikim žarom čita knjige sjećanja i svjedočenja hrvatskih bojovnika iz nedavnoga rata. Iz svoje bogate knjižnice od više stotina knjiga odabrala ih je tek desetak, koje je predstavila. Sročitelji su svih tih knjiga sudionici, t.j. dragovoljci i branitelji Hrvatske Domovine, i svi su mužkarci osim jedne sročiteljice – Nevenke Nekić, a njezinu knjigu "Jean ili miris smrti" (2015.) nikako nije mogla mimoići u tome prikazu književnosti Hrvatskog obranbeno-osloboditeljskoga rata. Tako je predstavila knjige Franje Plavšića, Leonarda Biloglava, Mladena Pavkovića i Marka Miljanića, Damira Plavšića, Damira Markuša, Ivana Matkovića, Marijana Almaša i drugih. Bilo je to liepo prisjećanje na ljude, mjesta i događaje iz doba ugrožene Hrvatske, ali i hrvatskoga ponosa. Takvo predavanje doprinosi tomu, da i u današnje doba, kada je država Hrvatska ugrožena na drugi način, iz nas iznikne ponos, što imamo Hrvatsku, pa se i dalje za nju borimo. U razpravi nakon predavanja sudjelovali su voditelj, Dragan Vukelić, dr. zn. Ivo Biondić, Josip Jurčić i Ante Rotim.

+++

2019., listopada, 29. – Iz tiska je izišla svetojeronimska knjiga Stjepana Svedrovića "Izbavitelj", s podnaslovom: "Kratke priče". Knjigu je uredio i likovno prelomio Stjepan Razum. Tiskana je u nakladi od 300 primjeraka u tiskari Denona. U knjizi je objavljeno 26 kratkih priča, preko kojih pisac, polazeći od raznih životnih izkustava, potiče čitatelje na radostno djelovanje u korist bližnjih.

+++

2019., listopada, 31. – Na četvrtoj "Književnoj večeri četvrtkom", 31. listopada 2019., Mladen Lojkić održao je predavanje "Masonerija protiv Crkve". U prvome je dielu dao pregled poviesti čovječanstva kao duhovne borbe između slugu Božjih i slugu Sotoninih, koja traje od samih početaka čovječanstva. U dvotisućljetnoj poviesti kršćanstva ta se borba ogleda u trajnim napadima slobodnih zidara (masona) protiv Katoličke crkve i protiv kršćana u Svietu. Premda su masoni u javnost izišli tek godine 1717., oni postoje i odprije. Njihova je želja stvoriti družtvo bez Boga, a plodovi su im sva zla ovoga Svieta: fašizam, nacizam, komunizam, liberalizam, sekularizam, okultizam ... Masoni (određeno/konkretno: francuzki 'prosvjetitelji') cvatuća su razdoblja poviesti Crkve proglasili mračnim razdobljima, što je prepoznatljiv obrat vražji, đavolja inverzija. U drugome je dielu predavač govorio o okolnostima održavanja i plodovima Drugoga vatikanskoga sabora. U to su doba u Crkvi bitne položaje već bili zauzeli masoni, pa su oni uspjeli spriečiti saborsku razpravu o sebi. Zvier, opisana u Ivanovu Odkriću (gl. 12–13), jest, drži predavač, crkvena masonerija. U razpravi nakon predavanja sudjelovali su Bosiljka Bačura, Ana Herman, Željko Vegh, Vjekoslav Grbeša, mr. zn. Marica Đureković i drugi.

srzc

Novija izdanja HKD-a Sv. Jeronima

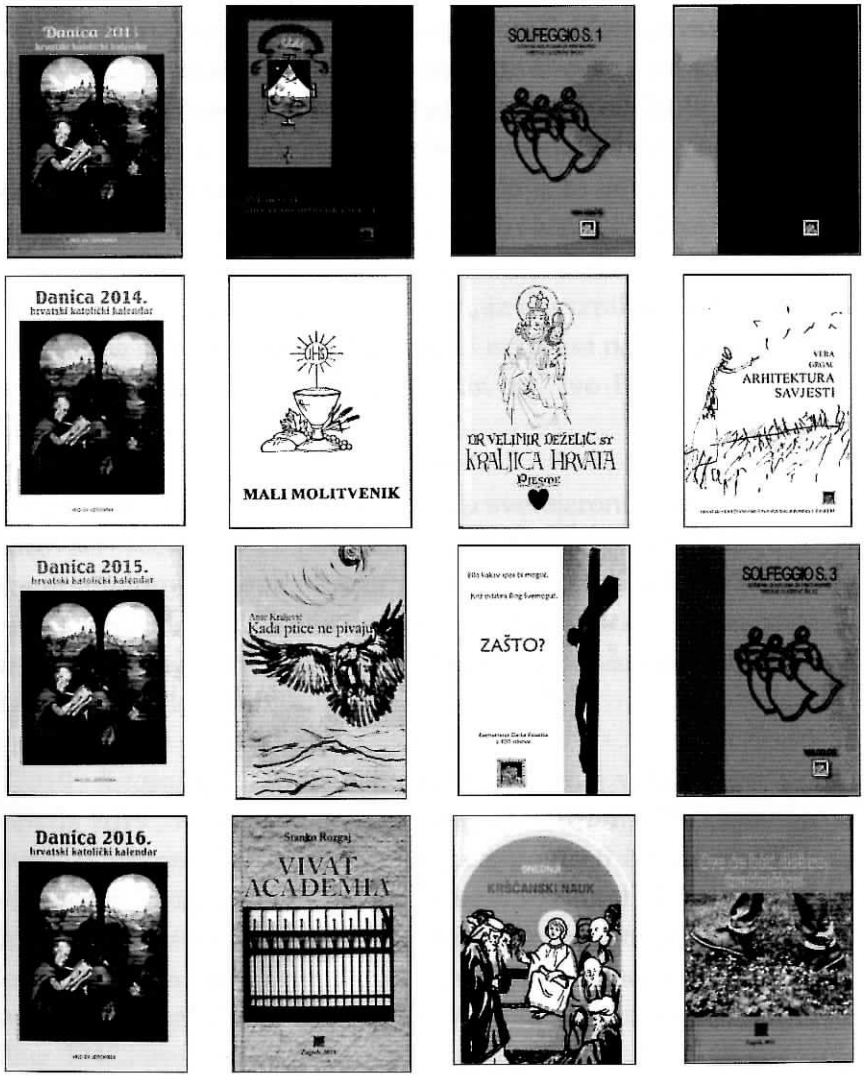

Danica 2013. Hrvatski katolički kalendar. Godište 132. Uredničtvo: Tvrtko KLARIĆ, Petar GRGEC [ml.] i Jerko GRGEC. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 132./2012., 224 stranice + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 19. studenoga 2012. Ciena 35,00 kuna.

ARMANDA, Ivan. ***Istaknuti hrvatski dominikanci, I***. Niz: *Identitet*, sv. 1. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2012., 276 stranica. — Tiskanje dovršeno 14. prosinca 2012. Razprodana.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.1***. Podnaslov: *Udžbenik solfeggia za prvi razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2013., 183 stranice + 1 str. prazna + 4 str. ovitka. Ciena: 100,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.2***. Pn: *Udžbenik solfeggia za drugi razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2013., 169 stranica + 3 prazne + 4 str. ovitka. — Ciena: 100,00 kuna.

Danica 2014. Hrvatski katolički kalendar. Godište 133. Urednik Petar GRGEC, [ml.]. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2013., 224 stranice + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 6. studenoga 2013. Ciena: 40,00 kuna.

ĐURAK, Gabrijel. ***Mali molitvenik***. 28. izdanje, popravljeno. Uredio Stjepan Razum. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, [28]2014., 102 stranice. — Iz tiska izišao 11. ožujka 2014. Ciena: 20,00 kuna.

DEŽELIĆ, Velimir, st. ***Kraljica Hrvata. Pjesme***. Pretisak. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, [2]2014., VIII+88 stranica. — Iz tiska izišla 25. ožujka 2014. Ciena: 40,00 kuna.

GRGAC, Vera. ***Arhitektura savjesti***. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2014., 120 stranica. — Iz tiska izišla 1. kolovoza 2014. Ciena: 40,00 kuna.

Danica 2015. Hrvatski katolički kalendar. Godište 134. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima Zagreb, 2014., 240 stranica + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 25. rujna 2014. Ciena: 40,00 kuna.

KRALJEVIĆ, Ane. ***Kada ptice ne pivaju***. Izd. Ogranak Matice hrvatske u Širokom Briegu; HKD Sv. Jeronima, Zagreb. Široki Brieg – Zagreb, 2015., 253 stranice — Iz tiska izišla 19. ožujka 2015. Ciena: 120,00 kuna.

POSARIĆ, Darko. ***Bilo kakav spas bi moguć, Križ odabra Bog Svemoguć. Zašto?*** Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 56 stranica — Iz tiska izišla 27. ožujka 2015. Ciena: 23,00 kune.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.3***. Pn: *Udžbenik solfeggia za treći razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 188 stranica + 4 str. ovitka. — Ciena: 100,00 kuna.

Danica 2016. Hrvatski katolički kalendar. Godište 135. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 230 stranica + 2 str. prazne + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 6. listopada 2015. Ciena: 40,00 kuna.

ROZGAJ, Stanko. ***Vivat Academia. Pripovijetke***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 220 stranica. — Iz tiska je izišla 14. listopada 2015. Ciena: 120,00 kuna.

HEFFLER, Ferdo i KORNFEIND, Eugen. ***Srednji kršćanski nauk***. Priredio dr. Nikola KOLAREK. Novo, ponovljeno izdanje. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2015., 136 stranica + 4 str. ovitka. — Iz tiska je izišla 28. listopada 2015. Ciena: 30,00 kuna.

PAVIŠIĆ, Jelka. ***Sve će biti dobro, tratinčice! Roman***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., 528 stranica. — Iz tiska je izišla 25. svibnja 2016. Ciena: 190,00 kuna.

JEMBRIH, Alojz. ***Tragom života i rada Stjepana Moysesa u Zagrebu (1829.-1851.)***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., VI+392 stranice. — Iz tiska je izišla 18. srpnja 2016. Ciena: 190,00 kuna.

ČRNKO. Franjo. ***Nikola Zrinski, branitelj Sigeta grada***. Pn: *Pretisak izdanja Antuna Šimčika iz 1931. priredio i pogovor napisao Alojz Jembrih*. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., VIII+144 stranice. — Iz tiska je izišla 1. rujna 2016. Ciena: 120,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 5***. Pn: *Udžbenik za 5. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ²2016., 148 stranice + 4 str. ovitka. — Knjiga je iz tiska izišla u rujnu 2016. Ciena: 65,00 kuna. — Vidi novo izdanje.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 6***. Pn: *Udžbenik za 6. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ²2016., 133 stranice + 3 str. prazne + 4 str. ovitka. — Knjiga je iz tiska izišla u rujnu 2016. Ciena: 65,00 kuna.

Danica 2017. Hrvatski katolički kalendar. Godište 136. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2016., 240 stranica + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 29. rujna 2016. Ciena: 40,00 kuna.

MELVAN, Paško. ***Čovjek od Sunca***. Nakl. Kulturni sabor Zagore, Split; Udruga zagrebačkih Poljičana "Sveti Jure", Zagreb; Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima, Zagreb. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Split – Zagreb, 2016., 171 stranica + 1 str. prazna. — Knjiga je iz tiska izišla 21. studenoga 2016. Ciena: 100,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 1***. Pn: *Udžbenik za 1. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 136 stranica + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 65,00 kuna. — Vidi novo izdanje.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 2***. Pn: *Udžbenik za 2. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 116 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 65,00 kuna. — Vidi novo izdanje.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 3***. Pn: *Udžbenik za 3. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ³[2016.], 144 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 65,00 kuna. — Vidi novo izdanje.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 4***. Pn: *Udžbenik za 4. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ²[2016.], 144 stranice + 4 str. ovitka. — Tiskano u prosincu 2016. Ciena: 65,00 kuna.

HEFFLER, Ferdo i KONRNFEIND, Eugen. ***Mali kršćanski nauk***. Priredio dr. Nikola KOLAREK. Ponovljeno izdanje. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2017., 128 stranica + 4 str. ovitka. — Katekizam je iz tiska izišao 28. veljače 2017. Ciena: 25,00 kuna.

JEMBRIH, Alojz. ***Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata***. Nakl. Pučko otvoreno učilište Sveti Ivan Zelina, Sveti Ivan Zelina; Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima, Zagreb. Nizovi: *Mala biblioteka "Dragutin Domjanić"*, knjiga 85; *Svetojeronimska knjižnica*. Zagreb, 2017., 312 stranica. — Iz tiska je izišla 24. ožujka 2017. Ciena: 180,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio S.4***. Pn: *Udžbenik solfeggia za četvrti razred srednje glazbene škole*. Prvo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2017., 184 stranice + 4 str. ovitka. — Iz tiska je izišla 24. kolovoza 2017. Ciena: 100,00 kuna.

Danica 2018. Hrvatski katolički kalendar. Godište 137. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2017., 240 stranica + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 27. rujna 2017. Ciena: 40,00 kuna.

HEFFLER, Ferdo i KORNFEIND, Eugen. ***Srednji kršćanski nauk***. Priredio dr. Nikola KOLAREK. Novo, ponovljeno izdanje. Izd. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2018., 136 stranica + 4 str. ovitka. — Iz tiska je izišla 6. veljače 2018. Ciena: 30,00 kuna.

LONČAR, Ivan. ***Ženitba. Kratka pouka za kršćanski život u braku***. Osmu nakladu pripremio Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2018., 32 stranice + 4 str. ovitka. — Iz tiska je izišla 8. veljače 2018. Ciena: 10,00 kuna.

RAZUM, Jannette. ***Birani recepti za vaš najslađi Uskrs***. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2018., 48 str. + 4 str. ovitka. —Iz tiska je izišla 9. ožujka 2018. Ciena: 29,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 1***. Pn: *Udžbenik za 1. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Četvrto izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ^{4}[2018.], 136 stranica + 4 str. ovitka. — Iz tiska izišao 1. kolovoza 2018. Ciena: 65,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 2***. Pn: *Udžbenik za 2. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Četvrto izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ^{4}[2018.], 116 stranica + 4 str. ovitka. — Iz tiska izišao 1. kolovoza 2018. Ciena: 65,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 3***. Pn: *Udžbenik za 3. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Četvrto izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ^{4}[2018.], 144 stranice + 4 str. ovitka. — Iz tiska izišao 1. kolovoza 2018. Ciena: 65,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 5***. Pn: *Udžbenik za 5. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ^{3}[2018.], 148 stranica + 4 str. ovitka. — Iz tiska izišao 1. kolovoza, t.j. 7. rujna 2018. Ciena: 65,00 kuna.

Danica 2019. Hrvatski katolički kalendar. Godište 138. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2018., 240 stranica + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 18. rujna 2018. Ciena: 40,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 1***. Pn: *Udžbenik za 1. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Peto izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ^{5}[2019.], 136 stranica + 4 str. ovitka. — Iz tiska izišao 28. siečnja 2019. Ciena: 65,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 4***. Pn: *Udžbenik za 4. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ^{3}[2019.], 144 stranice + 4 str. ovitka. — Iz tiska izišao 28. siečnja 2019. Ciena: 65,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio 6***. Pn: *Udžbenik za 6. razred solfeggia za osnovne glazbene škole*. Treće izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ^{3}2019., 133 stranice + 3 str. prazne + 4 str. ovitka. — Iz tiska izišao 28. siečnja 2019. Ciena: 65,00 kuna.

GOLČIĆ, Ivan. ***Solfeggio PR 1***. Pn: *Udžbenik za solfeggio za prvi pripremni razred srednje glazbene škole*. Drugo izdanje. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, ^{2}2019., 175 stranica + 1 str. prazna + 4 str. ovitka. — Iz tiska izišao 28. siečnja 2019. Ciena: 100,00 kuna.

Sveto pismo Novoga Zakona. *Latinični prijepis izvornika rukopisa Metropolitanska knjižnica Zagrebačke nadbiskupije, Zagreb, M 124. Prvotisak. Preveo Ivan Rupert Gusič. Za tisak priredili i pogovor napisali Alojz Jembrih, Zvonimir Kurečić.* [Naslov na prednjoj korici: *Sveto Pismo Novoga Zakona, na horvatski jezik po Ivanu Rupertu Gusiču prenešeno i na svetlo dano.*] Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Nakl. HKD Sv. Jeronima, Zagreb. Sunakl. Hrvatsko biblijsko družtvo, Zagreb; Matica Hrvatska, ogranak Ozalj. Zagreb, 2018., 728 stranica. — Iz tiska izišla 20. veljače 2019. Ciena: 200,00 kuna.

Danica 2020. Hrvatski katolički kalendar. Godište 139. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2019., 240 stranica + 4 str. ovitka. — Godišnjak je iz tiska izišao 20. rujna 2019. Ciena: 40,00 kuna.

JEMBRIH, Alojz. ***Dragutin Domjanić u novom svjetlu***. Nizovi: *Mala biblioteka 'Dragutin Domjanić'*, knjiga 97; *Svetojeronimska knjižnica*. Nakl. Pučko otvoreno učilište Sveti Ivan Zelina; HKD Sv. Jeronima. Zagreb – Sveti Ivan Zelina, 2019., 412 stranica + 4 str. ovitka s preklopom.— Knjiga je iz tiska izišla 3. listopada 2019. Ciena: 200,00 kuna.

LUBURIĆ, Niko. ***Da se ne zaboravi***. Pn: *II. knjiga: Glazbena izvješća iz Sarajeva i Mostara, 2008.-2018*. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Nakl. HKD

Sv. Jeronima, Zagreb. Sunakl. Hrvatsko družtvo crkvenih glasbenika, Zagreb. Zagreb, 2019., 220 stranica. — Knjiga je iz tiska izišla 4./10. listopada 2019. Ciena: 200,00 kuna.

RUSARIN, Ivan. ***Paleoantropologija i katolička vjera***. Pn: *Zašto katolik 21. stoljeća može vjerovati u doslovno-povijestnu točnost izvještaja o stvaranju čovjeka, objavljenog u biblijskoj Knjizi Postanka kao što su vjerovali Otci i Naučitelji Katoličke Crkve*. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2019., 157 str. i 3 str. prazne. — Knjiga je iz tiska izišla 4. listopada 2019. Ciena: 200,00 kuna.

SVEDROVIĆ, Stjepan. ***Izbavitelj***. Pn: *Kratke priče*. Niz: *Svetojeronimska knjižnica*. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2019., 128 stranica. — Knjiga je iz tiska izišla 29. listopada 2019. Ciena: 100,00 kuna.

Knjige je moguće naručiti u sjedištu našega Družtva:
Hrvatsko književno družtvo Sv. Jeronima
Trg kralja Tomislava 21, 10000 Zagreb
Brz. 01/4829-375
E-adresa: hkd.marulic@zg.t-com.hr

Pregled sadržaja

Urednička rieč 3-5

Književna štiva

*__Danica Bartulović__: Neka ostanu vlati zelene – pjesme 6-9
*__Malkica Dugeč__: Sedam pjesama 10-13
*__Malkica Dugeč__: Tri pjesme u običnici/prozi 14-16
*__Nada Lozar-Tomašić__: H duši mi duša skrita – pjesme 17-20
*__Ljerka Mikić__: Životni hod, X. – pjesme 21-23
*__Dušan Pavela__: Koracati s križem – pjesme 24
*__Stjepan Pepeljnjak__: Horvatska Golgota – spev/poema 25-29
*__s. Marija od Presvetog Srdca Petričević__: O životu Sv. Jeronima 30
*__Zdravko Šilić__: Uzori nebeski, II. – pjesme 31-39
*__Dragan Vukelić__: I ne nosi blaga breme – pjesma 40
__M. R. Vranski__: Ličko špure 41-52
__Franko Stipković__: Di Si – kratka priča 53-57
__Ivica Karamatić__: Vrata Božje providnosti nikada nisu zatvorena – kratka priča 58-60

Promišljajna štiva

__Ljerka Mikić__: Hodočastiti srdcem 61-62
__Ljerka Mikić__: Uzvišenje Svetoga Križa 63-66

Različiti članci

__Marijan Rogić__: Misli i razmišljanja – dio sedmi 67-79
__Lojzo Buturac__: Vilim Cecelja (1909.–1989.–2019.) 80-83
__Ivica Karamatić__: Šport u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Odkriće smišljeno prešućene športske poviesti 84-88
__Ivica Karamatić__: Partizanska ubojstva mojega djeda Ivana i praujaka Ante 89-91
__Ivica Karamatić__: Bez čišćenja/lustracije nema boljitka hrvatske države i naroda/nacije! 92-95

Anto Lončarić: Vojskova i Zorice kod Odžaka 96-107
Danica Bartulović: Gledaj i predaj – ćudoredno-politički ogled 108-113

Spomeni

Mato Nedić, priredio: Mira Šubašić (*Bezdan kod Sombora, 13. siečnja 1953. †Vinkovci, 1. rujna 2019.) 114-115/116
Mira Šubašić: Glasba je tvoja ... – pjesma 116
Anka Petričević: U spomen svojemu bratu prof. dr. Ivanu Petričeviću (*1924. †2012.) 117-118
Marko Ćavar i **Dragan Vukelić**, priredili: Andrija Matijaš Pauk (31.VII.1947. – 9.X.1995.) 119-122

Prikazi knjiga

Ivo Mijo Andrić: Rječnik stanovnikā Ravnih Kotara. Prikaz knjige: PAVLOVIĆ, Alojz. *Kul vrajer*. Priče. Zadar, 2019. 123-127
Ivo Mijo Andrić: Na putu do Nobela. Prikaz knjige: Jidi Maija. *Od leoparda do Majakovskog*. Pjesme i govori. Nakl. Književni klub Brčko. Brčki kotar, BiH. Brčko, 2017. 128-134
Vinko Juzbašić: Drugo izdanje prve Bašagićeve stihozbirke. Prikaz knjige: REDŽEPAŠIĆ – BAŠAGIĆ, dr. Safvetbeg (Mirza Safvet). *Trofanda iz hercegovačke dubrave (1890.–1894.)*, (prve pjesme). Drugo izdanje. Nakladom knjižare "Pogled". Sarajevo, 1928., 200 stranica 135-137
Ivica Karamatić: Dojmljiva sjećanja državotvorca i korjenita domoljuba. Prikaz knjige: PAVELIĆ, Ante. *Doživljaji III.* Nakl. Bošković. Split, 2008., 285 stranica 138-153
Ivica Karamatić: Više od šest tisuća žrtava partizanskih i četničkih zločina na području Like i Podgorja s poglavitim naglaskom na Gospić. Prikaz knjige: VUKIĆ, Ivan. *Lika i Podgorje na braniku doma i naroda*. Nakl. Hrvatski obranbeni red. Zagreb, 2012., 1.070 stranica 154-166

Ivan Golčić: Knjiga o začinima. Prikaz knjige: PEPELJNJAK, Stjepan i KOZARIĆ, Zvonimir. *Začini, mikrobi, antimikrobna svojstva i uporaba*. Nakl. Medicinska naklada, Zagreb i Akademija medicinskih znanosti Hrvatske, Kolegij farmaceutskih znanosti. Zagreb, 2019., 335 stranica 167-171
Stjepan Razum: Godišnjak "Danica" za godinu 2020. Predstavljanje godišnjaka: *Danica 2020. Hrvatski katolički kalendar*. Godište 139. Urednik Stjepan RAZUM. Nakl. HKD Sv. Jeronima. Zagreb, 2019., 240 stranica + 4 str. ovitka 172-178

Viesti

Stjepan Razum: Svetojeronimske viesti 179-187

Oglas

Stjepan Razum: Novija izdanja HKD-a Sv. Jeronima 188-196

Pregled sadržaja 197-199

S. N. V. S. B.

MARULIĆ – Hrvatska književna smotra. Časopis za književnost i kulturu, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21.
Urednici: Stjepan Razum i Ante Kraljević

Pisci u petom broju smotre Marulić:

Ivo Mijo Andrić
Danica Bartulović
Lojzo Buturac
Marko Ćavar
Malkica Dugeč
Ivan Golčić
Vinko Juzbašić
Ivica Karamatić
Anto Lončarić
Nada Lozar-Tomašić
Ljerka Mikić
Mato Nedić
Dušan Pavela
Stjepan Pepeljnjak
Anka Petričević
Stjepan Razum
Marijan Rogić
Franko Stipković
Zdravko Šilić
Mira Šubašić
Dragan Vukelić

ISSN 0350-4220

Ciena 35 kuna